

826

DIN PUBLICAȚIUNILE CASEI ȘCOALELOR

BIBLIOTECA TEXTELOR CLASICE GRECEȘTI ȘI LATINEȘTI

EX

P. OVIDI NASONIS

# METAMORPHOSEON

XV LIBRIS EXCERPTA

Text latin cu o introducere și adnotațiuni

EDIȚIUNE PENTRU UZUL ȘCOALELOR

INTOCMITĂ DE

ANGHEL MARINESCU

EDIȚIA II-a REVĂZUTĂ ȘI ÎNGRIJITĂ

DE

FR. CHIRIAC



«TIPOGRAFIILE ROMANE UNITE» S. A.  
BUCUREȘTI-CENTRALA : STRADA CÂMPINEANU, 9.

1927

Prețul Lei 45,—



DIN PUBLICAȚIUNILE CASEI ȘCOALELOR  
BIBLIOTECA AUTORILOR CLASICI GRECI ȘI ROMANI

---

---

EX

P. OVIDI NASONIS

# METAMORPHOSEON

XV LIBRIS EXCERPTA

---

Text latin cu o introducere și adnotațiuni

---

---

EDIȚIUNE PENTRU UZUL ȘCOALELOR

INTOCMITĂ DE

ANGHEL MARINESCU

---

*Edițiunea II (doua) îngrijită de FR. CHIRIAC*

---

«**TIPOGRAFIILE ROMANE UNITE**» S. A.  
BUCUREȘTI-CENTRALA : STRADA CÂMPINEANU, 9.

1 9 2 7

**De acelaș :**

Satirele lui *D. Junius Juvenalis*, traducere în prosă,  
cu adnotațiuni., ed. „Casei Școalelor“ 1922.

---

*Schiță asupra școalei secundare în Italia.*  
dela 1859—1919; ed. „Casei Școalelor“ 1921.

---

*Antologie latină* p. cl. VIII cl. m., conf. progr. în  
vigoare, în colab. cu *H. Frollo* și *Mih. Dragomirescu*  
1920.

---

---



## CÂTEVA LĂMURIRI IN LOC DE PREFAȚA

---

Lucrarea de față este destinată școalelor noastre secundare. Ca atare, ea este lipsită de orice aparat de erudițiune.

În alegerea poveștilor, am urmat în general edițiunile franceze pentru uzul școalelor. Totuși sunt părți unde m'am depărtat.

Spre deosebire de *Tristia*, comentarul gramatical este aici mai bogat. Am avut în vedere că *Metamorfozele* se traduc (din cauza metrului) înaintea *Tristelor* și că se face, deci pentru prima dată, de către elevi, cunoștință cu stilul poetic.

### Lucrările folosite sunt :

- Ovide, Morceaux Choisis des Metamorphoses* texte latin etc. par *M. L. Armengaud*, Hachette Paris 1896.  
*Ovide, Morceaux Choisis des Metamorphoses* ed. classique par *Jules Duvaux*, Delagrave, Paris 1918.  
*Favole scelte dalle Metamorfosi* di *P. Ovidio Nasone*, comentate de *Andrea Novara*.

*Ovids Metamorphosen, Erklärungen* von Dr. Martin Fickelsherer, Fünfte Auflage. Teubner, Leipzig-Berlin, 1918.

G. Lafaye, *Les Metamorphoses d'Ovide et leurs modèles grecs*, Paris 1904.

---

# VIAȚA ȘI OPERILE LUI OVIDIUS

---

## I.

*Publius Ovidius Naso*<sup>1)</sup> aparține unei vechi familii de cavaleri (*ordo equester*), de loc din ținutul *Pelignilor* (Abruzzi de astăzi), bogat în ape răco-roase. S'a născut la *Sulmo*, oraș înfloritor, la 80 mile departe de Roma, în anul 711/43 a. Chr., când *Hirtius* și *Pansa*, consulii, pieriră în lupta, ce se dote la *Mutina* (azi Modena), între armatele republicei și trupele lui *C. Antonius*, care asediase în acest oraș pe *D. Brutus*.

Ziua nașterii lui — o numește însuși — a fost una din cele consacrate luptelor sângeroase de gladiatori, în cinstea zeiței *Minerva bellica*, la sărbătorile *Quinquatrus maiores*. S'ar putea indentifica cu 20 Martie.

Starea materială a familiei lui Ovidius nu eră prea înfloritoare<sup>2)</sup>; ceeace n'a împiedicat pe părinți, ca să dea o educație bună și o instrucțiune aleasă atât viitorului poet, cât și fratelui acestuia, *Lucius*<sup>3)</sup>, mai mare cu un an decât dânsul.

Primele elemente ale instrucțiunii, *prima litteratura*, (cetirea, scrisul și socoteala) le-a primit odată cu fratele său, în familie, dela părinții săi. În curând apoi, fură duși de tatăl lor, la Roma, ca să ia lecțiuni dela profesorii de seamă ai timpului. Această vârstă a putut fi între 11—12 ani, deci cam între 31—32 a. Chr. Nu cunoaștem cu siguranță, cine au

---

1) Vezi autobiografia Tr. IV, 10.

2) *Amores* I, 3, 5, v. 8—10.

3) *Lucius* a fost identificat de unii cu poetul *Lygdamus*. Vezi Plessis. *La poesie latine*, 964 și urm.

fost *gramaticii*, sau profesorii gimnaziali cum ar veni astăzi, ai fraților *Ovidius*, cu toate că unii erudiți au susținut, că ar fi fost *Hyginus*, și un oarecare *Plotius Grypus*<sup>1)</sup>. *P. Ovidius*, în autobiografia sa<sup>2)</sup>, nu-i numește; zice că erau dintre cei mai renumiți, *summos ab arte viros*. Cu acești profesori, au trebuit să învețe timp de 3—4 ani, *gramatica, ortografia, comentarii din operele poezilor, precum și memorizarea a numeroase bucăți literare*; apoi, au luat *cunoștințe temeinice de limba elină*, care se bucură de aceeași importanță ca și cea latină. La vârsta de 15—16 ani, tinerii *Ovidius* trecură în școala *retorilor* — când îmbrăcară și *toga virilis*.

Ca profesori de retorică, știm, din relațiunile date de *Seneca Retorul*, că au avut pe *Arellius Fuscus* și *Porcius Latro*.

Primul, originar din Asia, eră reprezentantul elocinței înflorite, fiind mare admirator și imitator al poezilor, mai ales al lui *Vergilius*, de la care împrumută în stilizarea discursurilor sale, figuri și sentințe caracteristice. Cel de al doilea, eră de loc din Spania, din *Corduba*. Spirit aprig, infatigabil, *M. Porcius Latro*, eră așa de nerăbdător de a-și arăta totdeauna capacitatea sa, încât nici nu permitea elevilor să expună dezvoltarea compozițiunilor date. De aceea elevii lui erau mai mult niște *auditores* decât *discipuli*. Exercițiile, prin care se formau tinerii Romani în arta de-a vorbi în for sau înaintea instanțelor judecătorești, erau de două categorii, cunoscute sub numele de *declamationes*: unele simple dezvoltări ale unei teme morale, deliberative sau istorice, având de scop să producă convingerea, (*ut suadeat*) și se numiau *suasoriae*; și

1) H. de la ville Miremont, *La jeunesse d'Ovide*, p. 58 și urm.

2) *Tristia*, IV, 10—3.

altele mai grele, cu subiecte unde erà nevoie de o argumentație de fapte și de logică strânsă, putând fi discutate „pro și contra“ și care se numiau *contro-versiae*.

La cei doi retori, *P. Ovidus* s'a format cât se poate de bine în meșteșugul vorbirii. Și *Seneca Retorul*, care l-a cunoscut și l-a auzit în școala lui *Arellius Fuscus*, vorbește cu admirațiune de o *Suasoria*, dezvoltată de poet<sup>1)</sup>. Această temeinică instrucțiune va avea de efect, că poetul se va resimți de dânsa în toate lucrările lui și cu tot spiritul, cu care natura l-a înzestrat, îi va fi cu neputință de-a se emancipa de retorica din școală.

După terminarea studiilor cu *rhetores*, ar fi fost normal, după tradițiune, ca tinerii, odată serviciul militar făcut, să se gândiască la alegerea unei cariere. Două erau prin excelență căutate: armele și advocatura. *Lucius*, fratele poetului, cu vădite aptitudini pentru *forum verbosum*, își urmă înclinațiunile firești și sfaturile părinților, destinându-se rentabilei cariere de *patronus, advocatus*.

Nu tot așa de ușor fu și cu tânărul *Publius*, căruia natura, dacă-i dăduse inteligența și darul vorbirii, avusese grija să-l mai înzestreze și cu o mare înclinațiune pentru poezie. Deci, toate stăruințele tatălui său de a se consacra, dacă nu milităriei,—căci tânărul erà de o complexiune fizică delicată—advocaturii rămăseseră zadarnice, căci muzele îl răpiră cu totul pe mezinul *Ovidus* ale căruia compuneri în proză erau încă de pe băncile școlii un *solutum carmen*<sup>2)</sup>.

Erà un obicei vechiu la Romani, ca tinerii de seamă să-și completeze studiile, prin audierea profesorilor

1) *Seneca. Controversiae. II, 10.*

2) *Tristium. IV, 10.*

celebri de elocvență și de filozofie din marele oraș culturale ale Greciei sau ale Asiei Mici.

*P. Ovidius Naso*, fără să mai fi făcut serviciul militar, plecă — poate în primăvara anului 25 a. Chr. — într'o călătorie de studii, însoțit de poetul *Pompeius Macer* ducându-se mai întâi la *Athena*; apoi vizită alte localități celebre: *Troia*, *Alexandria Egiptului* și *Sicilia* unde se opri mai mult timp. După doi ani aproape, dela plecare, se întoarse la Roma, înzestrat cu multe și felurite cunoștințe, dar mai ales profund cunoscător și mare admirator al eruditei poezii alexandrine care va lăsa la rându-i numeroase urme în operele poetului.

În timpul acesta fratele său murise.

Părinții săi bătrâni cunoscând firea tânărului *Publius* se gândiră ca înainte de-a-și da sfârșitul zilelor, să-și vază copilul rostit. Pe de o parte, stăruiră de el mult, ca să lase poezia, care și atunci — eră credința — nu îmbogăția pe poet, chiar de ar fi fost el un *Homerus*<sup>1)</sup>—și să-și facă o carieră productivă. Tânărul îi ascultă. Încercă să evite muzele și intră mai întâiu în funcțiunile numite *magistratus minores*. Fu dintâiu *vigintivir*, *triumvir monetalis* ori *capitalis*, nu se știe sigur.

Apoi *decemvir stlitibus iudicandis*, și în sfârșit membru în consiliul *centumvirilor*. De acum, putea intra în senat. Dar *Ovidius* poetul socoti prea grea sarcina aceasta și rămase în ordinul ecvestru renunțând cu totul la viața politică și consacându-se numai poeziei.

Pe de altă parte, căutară să-l și însoare, spre a-l feri de viața de celibatar<sup>2)</sup>. Ii găsiră o copilă din provincie, probabil fiica vreunui vecin cunoscut, și *Publius*

1) *Maeonides nullas ipse reliquit opes*. *Tristium*, IV, 10, 22.

2) *Tristium*. IV. 10, 34.

se văzù, la vârsta de 21-22 ani, după ce fusese sedus de ademenirile vieței rafinate din capitala lumii — unit cu o soție, pe care socotind-o *nec digna, nec utilis*, <sup>1)</sup> curând o repudiă.

Nu mult apoi fu însurat a doua oară tot cu o provincială, de loc din ținutul *Falisc* <sup>2)</sup>. Și cu toate că poetul o găseă *sine crimine*, totuși se despărți și de dânsa.

A treia și ultima soție, ce și-o alesese el acum, eră o văduvă, dar o romană, o aristocrată, o *Fabia*, rudă cu *Paulus Fabius Maximus* <sup>3)</sup> intimul lui *Augustus*. Eră prietenă foarte bună cu *Marcia*, soția lui *P. Fabius Maximus*, cu care — spune *Tacitus* — *Augustus* vizitase pe nepotul său *Agrippa Postumus* în insula Planasia și, prin aceasta, cu *Livia* <sup>4)</sup>, soția lui *Augustus*. Din această căsătorie, s'a născut o copilă măritată de două ori: întâia dată cu *P. Suillius Rufus*, iar a doua oară cu *Fidus Cornelius* <sup>5)</sup> senator și proconsul în Africa, în anul (8 p. Chr.) exilului poetului.

Încă de pe băncile retorilor, *Ovidius* se legase prieten cu tineri de seamă, unii viitori poeți, ca și dânsul, cum erau *Ponticus* și *Bassus*.

Mai mult, își atrăsese protecțiunea unor personagii ilustre, ca *M. Valerius Messalla Corvinus*, om politic și cu gust artistic rafinat.

Erau atunci, la Roma care gustă din acel dulce *otium*, ce-l procurase cetățenilor guvernarea lui *Augustus*, niște reuniuni literare și artistice, dintre care cele mai alese se țineau la *Maecenas*, la *Asinius Pollio* și la *Messalla Corvinus*.

1) *Tristium*. IV, 10.

2) *Amores* III, 13, 1.

3) *Tacitus. Annales* I, 5.

4) *Tristium*. I, 6, 25 și urm.

5) *Seneca, De constantia* 17, 1.

Ovidius pare a fi frecventat în deosebi casa celui din urmă, mai ales că era legat printr'o strânsă prietenie, cu fiul amfitrionului.

La aceste reuniuni, a cunoscut — poate — pe poezii *Tibullus*, *Propertius* precum și pe *Horatius* și *Virgilius* <sup>1)</sup>.

Cu primii doi dintre aceștia, care erau nu prea mult mai în vârstă decât dânsul și în deosebi cu *Tibullus*, a fost bun prieten și moartea lui o deplânge în versuri bine simțite, într'una din elegiile publicate în *Amores* (III, 9).

Faima literară a lui Ovidius se stabilește dela începutul carierei sale artistice, prin poeziile erotice în care cântă dragostea sa pentru o femeie ce o numește *Corinna*: „*Totam cantata per Urbem nomine non verodicta Corinna mihi* (Tr. IV, 10, 60). Numele acesta nu era deci cel adevărat al femeii iubite, al cărei roman se cuprinde în cele trei cărți de elegii din opera „*Amores*“. Cine era această femeie? De atunci și până astăzi, criticii n'au reușit să găsiască pe cine ascunde cu atâta discrețiune poetul, sub acest nume. Din cetera elegiilor, reese că era o femeie măritată și atât.

Sentimentul iubirii din „*Amores*“ nu este profund. El este mai mult de natură imaginativă. Pe lângă acestea este frivol, degenerază în sensualitate. Dar acest amor, în mare parte fictiv, este descris cu o artă desăvârșită. Această virtuozitate a compunerii a făcut ca opera să fie foarte mult cetită și i-a procurat autorului celebritatea.

Cred că trebuie bine observată această însușire eminentă a sufletului poetului nostru căci ea este izvorul unei atitudini fundamentale a activității lui literare, până în epoca exilului. Chiar în lucrările serioase,

---

1) *Tristia* IV, 10.



ca *Metamorphoses* și *Fasti*, Ovidius se extinde cu predilecție asupra motivelor erotice, acolo unde le găsește; mai mult, pare chiar că le caută. Nu este mai puțin adevărat că moravurile societății, în care a trăit el până a fi relegat la Tomi, au contribuit mult să-i ofere material pentru operele sale erotice.

Toată tinerețea precum și maturitatea, până la vârsta de cincizeci ani, *Ovidius*, le petrecu în mijlocul acelei societăți rafinate și obosite, care făcea din multele nimicuri ale unei vieți de lume o ocupațiune serioasă. În afară de reuniunile literare, muzicale și de sporturi, amorul eră ocupațiunea lor de predilecție. Înțeles tot ca un fel de sport, acest sentiment se banalizează și în lipsă de pornire sinceră, se recurge la frivolități.

Ovidius a fost poetul acestei aristocrații și lor le-a cântat deliciale amorului nepermis și mijloacele cum se poate profita de dânsul. *Ars amatoria*, pe care el o scrie la vârsta de 40—42 ani, este o lucrare de artă desăvârșită, pusă de un scriitor de talent în serviciul unor oameni decăzuți sub raportul moral. Ea, dacă face dovadă de măiestria autorului, îl acuză totuși de o lipsă de forță morală care înjosește talentul. Și această lucrare a trebuit să-i fie fatală.

\* . .

Data publicării lucrării mai sus menționate, *Ars amatoria*, coincide cu una din întâmplările timpului, care au avut un mare răsunet în populațiunea romană, și anume cu exilul *Iuliei*, fiica lui *Augustus*.

Acesta, după potolirea războaielor civile și asigurarea liniștei în întregul imperiu roman, își pusese în gând să reformeze moravurile ticăloșite, nu numai prin legi, dar chiar și prin exemple, care, ar fi voit el, să porniască din propria-i familie. Avu însă nefericirea să vadă ineficacitatea măsurilor de reformă luate, prin scandaluri ivite chiar în casa lui.

Mai întâiu, în anul 2 a. Chr. adulteriul ficei sale *Iulia*, care fu pedepsită cu exilul în insula *Pandataria*. În necazul său, *Augustus*, care față de întreaga operă erotică a lui Ovidius pare să nu fi fost bine dispus, a putut vedea că poetul nu face în *Ars amatoria* decât să pună în versuri măestrite sfaturi de acelea pe care le practicase *Iulia*.

Totuși mânia lui nu se varsă atunci asupra poetului care-i contraria măsurile luate pentru îndreptarea moravurilor.

La zece ani aproape, dela această întâmplare, o altă nenorocire de acelaș fel lovì pe bătrânul Augustus: adulteriul nepoatei dela *Iulia*, fica celei dintâiu, cu *Decimus Silanus*, în timp ce eră soția lui *L. Aemilius Paulus*.

Împăratul nu fu mai îndurător cu nepoata decât cu fica sa. O exilă și pe dânsa într'una din insulele *Tremiti*, unde muri douăzeci de ani mai târziu. *Silanus* se exilă de bună voie.

În acelaș an cu exilarea *Iuliei Minor*, un decret de *relegațiune* lovì pe *Ovidius*.

Împăratul, din propria-i putere fără să-l fi judecat, îl relegă (o formă mai ușoară de exil<sup>1</sup>) pe autorul *Amorurilor* și al *Artei iubirii*, la *Tomî*<sup>2</sup>), Constanța de astăzi, pe țărmul Mărei Negre, ca periculos moravurilor. Toate lucrările lui erau excluse din bibliotecile publice, iar *Ars Amatoria*, chiar din cele particulare.

1) Relegațiunea lui Ovidius eră un fel de *diminutio capitis minima* mai ușoară decât cea propriu zisă. Prin aceasta individul lovit de dânsa își păstră averea, dreptul de cetățenie, dar își pierdea familia.

*Ovidius* și-a păstrat și familia, dar a suferit prin relegare o reducere a libertății.

2) Vezi En. Cochiă, *La relegazione di Ovidio a Tomi*, în *Atti dell'Accademia reale di Napoli*, XXII, 1902. Publ. se găsește și în *Bibl. Academiei Rom.*

Această quasi coincidență în timp a ambelor exiluri — al lui *Ovidius* și al *Iuliei Minor* — a făcut pe mulți erudiți, cari s'au ocupat cu aflarea adevăratelor cauze ce au determinat exilul lui *Ovidius*, să vadă o legătură oarecare între întâmplările menționate, din familia lui Augustus și pedepsirea poetului. Nu este aici locul să ne ocupăm de întreagă chestiunea această<sup>1)</sup>. Alte relațiuni autentice asupra acestui fapt n'avem de cât pe cele date de *Ovidius* în poeziile sale din *Tristia* și în *Epistolae ex. Ponto*.

După dânsul, motivul surghiunirii sale ar fi fost un fapt privitor la Augustus, sau la familia lui; în orice caz ceva care amărise grozav sufletul împăratului; lucru de care poetul ar fi avut cunoștință, dar pe care el l-a tăcut, deși — probabil — mai eră cunoscut de alții. Pretextul însă, invocat de Augustus, în decretul de exilare eră pericolul ce înfățișă pentru societatea romană scrierile erotice ale poetului și în deosebi *Ars amatoria*.<sup>4</sup>

Intreagă apărarea lui *Ovidius* sistematizată în cartea II a „*Tristelor*” este făcută în sensul acesta. Ceeace a văzut el, constituie o greșeală, o rătăcire (*error*), dar nu o crimă (*crimen*).

Lămuriri asupra *faptului văzut* nu ne dă, de teamă — spune el — să nu redeschidă durerile lui Augustus; preferă să se explice asupra pretextului, arătând că scrierile încriminate nu erau mai imorale ca multe altele fie din literatura greacă, fie din cea latină, și mai ales că nu erau destinate decât acelei categorii de bărbați și femei, care din punctul de vedere al moralei sexuale nu mai aveau ce pierde.

Acest vâl, pe care poetul ține să-l arunce asupra a-

<sup>1)</sup> Vezi *En. Cochia*, *La relegazione di Ovidio a Tomi*, în *Atti dell'Accademia reale di Napoli*, XXII, 1902.

devăratei sale greșeli, s'a căutat să fie înlăturat de către erudiți prin diferite conjecturi.

Unii <sup>1)</sup> au văzut în coincidența de timp dintre exilul *Iuliei Minor* și al celui al lui *Ovidius*, o legătură de fapt. S'a presupus că poetul, amic al lui *Silanus* și al nepoatei lui August, ar fi înlesnit întâlnirile dintre cei doi îndrăgostiți; că Augustus, adânc supărat de acest nou scandal în familia sa, întărâtat probabil și de vreun dușman personal al poetului, a văzut în *Ovidius* nu numai un *doctor obsceni adulterii*, periculos prin scrierile sale, ci și un om — care prin fapte — fie chiar indirect, nu respectă nici chiar familia celui dintâiu om din stat.

Aceasta este o explicațiune ipotetică, cu mai multe șanse de a fi primită, față de altele mai puțin probabile.

Când primi ordinul de a pleca în exil, *Ovidius* se găsiă în insula Elba, împreună cu amicul său *M. Valerius Maximus Cotta Messallinus*<sup>2)</sup>, un tânăr de familie ilustră, poet și dânsul în orele sale pierdute, căruia a trebuit să-i destăinuiească adevăratul motiv al surghiunirii sale. Plecă la Roma, unde mai toți amicii îl părăsiseră și de aci porni, lăsându-și soția în cea mai cumplită desnădejde, la *Tomi*, locul exilului. Se imbarcă la *Brundisium*, pentru a trece în Grecia și debarcă la *Lecheum*, pe istmul de Corint. De aci pe uscat, străbătând istmul, ajunse la *Cenchreae* port în golful *Saronic*, (în m. *Egee*), unde se imbarcă din nou, pe o corabie ușoară, care'l aduse în *Samotracia*. Trecu apoi strămtoarea dintre insulă și uscat, în *Tracia*

---

1) V. Gaston Boissier, *L'opposition sous les Césars*, art. *L'exil d'Ovide* pag. 112 și urm.

2) Era al doilea fiu al cunoscutului nobil *M. Valerius Messalla Corvinus*, care încurajă primele încercări poetice ale lui *Ovidius*. Numele *Aurelius Cotta* îi veni prin adopțiunea unchiului său. La aceasta adăogă după moartea fratelui său *M. Valerius Corvinus Messallinus* și porecla de *Messallinus*.

și luă drumul pe uscat până la *Tomî*, fără bagaje, căci acestea porniseră cu aceeași corabie, pentru aceeași destinație pe mare.

Călătoria pe mare nu pare să fi fost favorabilă ceea ce reiese din câteva din elegiile aflătoare în prima carte a *Tristelor*. Ajuns la *Tomî*, ținutul prin asprimea climei lui, îl umple de fiori. I se pare că moartea ar fi fost cu mult mai de preferit, decât viața în acest colț de pământ. Intr'una din elegiile sale *Tristium III, 2*, scrisă puțin timp dela sosire, își arată toată desnădejdea, ce l-a cuprins :

Când însă calea luă al său sfârșit,  
 Și munca din tot drumul n'o mai putui găsi ;  
 Când al pedepsei mele pământ îl atinsei,  
 De-atunci nu sunt în stare decât numai să plâng . .  
 Și lacrimi din ochii-mi pornesc, precum pornește  
 Părâul primăvara, când neaua se topește...  
 Mă poartă dorul veșnic la Roma și la casa-mi  
 Și după orice lucru acolo părăsit...  
 Vai cum mormântul, care adesea îl văzui  
 Nu se deschise oare, într'însul să mă înghită ?  
 De ce de atâtea săbii scăpai ? De ce furtuna,  
 De atâtea ori pe mare, nu m'a zdrobit ? De ce?...  
 Oh zei, voi ce într'una cu mine-ați fost prea vitregi  
 Fiind părtașii urii doar unuia din voi,  
 Grăbiți, vă rog, sfârșitul, ce încă întârzie,  
 Și faceți ca mormântul deschis să-mi fie acum !<sup>1)</sup>

Dar nu numai climatul, ci și oamenii și traiul îl fac să creadă că un loc mai cumplit nu poate exista. Intr'o alta din elegiile sale (*Tr.III,3*), adresate soției sale, Ovidius bolnav își crede apropiat sfârșitul : îi arată câte suferințe are de suportat și că numai încrederea în iubirea ei îi este singura mângâiere. Este una din

1) Trad. de Ang. M.

cele mai mișcătoare compuneri ale nemângâiatului surghiunit dela *Tomî*.

Când sănătatea îi revine, se întorc și speranțele. Între suferinți fizice și morale, el găsește timp să scrie. Poezia îi este singura sa mângâiere. Deși blestemă Muzele care i-au fost pricina nenorocirii sale, nu ezită ca tot lor să le mulțumească pentru alinarea ce i-o aduc. În timpul exilului, Ovidius, între alte lucrări, a terminat cele cincisprezece cărți ale *Metamorfozelor*; a compus șase cărți de *Fasti*, a scris în limba getică un poem de laudă a familiei lui Augustus, operă din nefericire pierdută pentru noi și și-a plâns amarul exilului în *Tristia* și în *Ponticae*. În anul 9 după Chr. Ovidius moare la *Tomî*, departe de pământul patriei, și de toți aceia pe care îi iubise.

---

## II.

Nu toate operele lui *Ovidius*, cunoscute în antichitate, au ajuns până la noi. <sup>1)</sup>

I. Dintre cele pierdute, de care avem știri, sunt următoarele :

1) Tragedia *Medea*, de care vorbește în *Amores* și în *Tristia* <sup>2)</sup>, compusă pe la anul 22 a. Chr., când poetul abia trecuse în al 21-lea an, fără să fie destinată spre a fi reprezentată, ci numai citită. *Tacitus* <sup>3)</sup> și *Quintilianus* <sup>4)</sup> o socotesc ca o lucrare de valoare.

2) *Phaenomena*, poem astronomic <sup>5)</sup>.

3) *Epigrammata et ludicra* <sup>6)</sup>.

4) *Carmen nuptiale* <sup>7)</sup> cu prilejul căsătoriei lui *Paulus Fabius Maximus*.

5) *O elegie* <sup>8)</sup>, cu ocazia morții lui *Corvinus Messalla*.

6) Un *carmen triumphale* în cinstea lui *Tiberius*, în urma victoriilor repute de acesta în *Pannonia*, contra Germanilor, în anul 15 a. Chr. Cântecul scris la *Tomî* a fost trimis unui prieten *Rufinus* <sup>9)</sup> la Roma.

7) Un *Panegiric* <sup>10)</sup> cu prilejul morții lui *Augustus*.

---

<sup>1)</sup> Am. II, 18, 13, III, 1, 11 și 67. — <sup>2)</sup> *Tristia* II, 553; — <sup>3)</sup> Tac. D.-de. Or. 12. — <sup>4)</sup> Quint. Inst. Or. X, I, 98. — <sup>5)</sup> Lactantius. Divin. institut. II, 5, Probus, ad. Verg. Georg. I, 138. — <sup>6)</sup> Bährens, Fragm. poet rom. <sup>7)</sup>p. 349 și urm. <sup>7)</sup> Ex. Ponto 1, 2, 133. — <sup>8)</sup> Ex. Ponto I, 7, 29-30 — <sup>9)</sup> Ex. Ponto 11,4. — <sup>10)</sup> Ex Ponto IV, 6, 29.

8) Un *poem apologetic* în cinstea familiei imperiale, scris în limba getică.

9) Un poem: *In malos poetas* <sup>1)</sup> probabil o parodie.

II. Cele rămase în ordine cronologică sunt:

1) *Amores* scrise în primii ani ai tinereții în trei cărți, în edițiunea ajunsă la noi, care este a doua; cea dintâiu edițiune eră în cinci cărți, cuprinzând un număr mai mare de poezii. Toate, afară de III, 13, unde descrie o sărbătoare în cinstea zeiței *Iuno*, la care asistasă împreună cu a doua sa soție — *cum mihi pomiferis coniux foret orta Faliscis*—de loc din ținutul Falisc, și afară de a III, 9 scrisă cu prilejul morții poetului și prietenului său *Tibullus*, toate celelalte cântă *amorul*.

Cea mai mare parte din aceste elegii amoroase oglindesc dragostea lui *Ovidius* pentru *Corinna* <sup>2)</sup>.

2) *Heroides* <sup>3)</sup> este tot o lucrare din tinerețe. Colecțiunea cuprinde un număr de douăzeci și una de *scri-sori* (*Heroidum epistulae*), în versuri (distih elegiac), presupuse c'ar fi putut fi scrise de eroinele legendare ale antichității bărbaților sau amanților lor afară de trei (16, 18, 20), care sunt ale iubiților către soțiile lor.

3) *De medicamine faciei* un fragment de 50 distihuri elegiace, unde *Ovidius* vorbește despre cosmetici și alte dresuri, pentru ca femeile să pară frumoase.

4) *Ars amatoria*, este titlul dat de manuscrise operii, pe care *Ovidius* o numește *artem amandi*, în primul vers din C. I. și *artes amoris* în *Amores* II, 18, 19.

Cuprinde trei cărți: prima (772 v.) se ocupă să dea sfaturi unde și cum un bărbat poate cuceri o femeie

1) Quintilianus VI, 3, 96.

2) Vezi și mai sus p. 10.

3) Pentru autenticitatea unora din aceste elegii, vezi Plessis, *La poesie latine*, p. 421 și urm.



ce-i place; a doua (74 vers.) îl învață cum o poate păstră și a treia (812 vers.) instruește pe femei, cum să-și păstreze iubiții.

Pe lângă partea didactică propriu zisă, sunt și episoade mitologice intercalate cu pricepere și povestite cu interes.

5) *Remediorum amoris liber*. Poetul caută, ca în această compunere de 814 versuri, să dea sfaturi de vindecarea, celor cari pătimeau din cauza punerii în practică a învățăturilor din opera precedentă. E o lucrare de spirit, inferioară artei iubirii.

6) *Metamorphoseon libri XV* este o scriere în versuri hexametre, a vârstei mature a poetului. Este un fel de epopee ciclică, al căruia cuprins îl formează un număr mare de legende mitice grecești și câteva italice și romane. Aceste 250 de mituri se leagă între ele în mod mai mult sau mai puțin strâns și formează un fel de istorie poetică a *Universului* dela creațiunea sa și până la apoteoza lui *Iulius Caesar* și glorificarea lui *Augustus*. Animale, plante, pietre, mări, fluvii, râuri, lacuri, isvoare, stele, toate au câte ceva de povestit relativ la dânsule. Și cu toate că faptele povestite unele par sau chiar nu au legătură logică între dânsule, totuși Ovidius are destul spirit ca să găsească una. Dacă nu este în raport intim între o metamorfoză și o alta, există o asemănare, sau chiar o deosebire, poate chiar un cuvânt venit în mintea povestitorului, sau o imagine, ca în orice basm.

Nu este un subiect conceput pe deantregul, ci este o serie de povestiri unite în așa fel, încât să arate cum a ajuns într'un anumit fel, lumea dela *Chaos* la *Augustus* <sup>1)</sup>.

Poemul cuprinde două părți, ce trebuiesc deosebite

1) Andrea Novara. *Le Metamorfosi di Ovidio* p. XXV.

și anume: cea *filozofică* și cea *mitologică*. Filosofia n'a fost niciodată studiul de predilecție al lui Ovidius; îl obosiă. Totuși, în timpul lui, când atâtea probleme, mai ales de ordin moral, preocupau societatea romană, el a trebuit să asculte atât pe băncile școalei retoricilor, cât și mai târziu, în contactul cu lumea instruită, multă filosofie. Pe cea greacă a cunoscut-o prin scriitorii latini: *Lucretius* pentru *fil. epicuree* și *Varro* pentru *fil. stoică* și cea *neopitagoree*. Aceasta din urmă se găsește desvoltată, întru cât privește chestiunea *migrațiunii sufletului* și *evoluția naturii*, în ultima jumătate a cântecului al XV-a

De ideea aceasta, *a trecerii suferinței dintr'un corp într'altul*, eră legată (și prin faptul *magiei*) posibilitatea transformării unei ființe într'alta, sau în oricare alt soi de formă a materiei. În legende mitice grecești, eră vorba de un număr foarte mare de asemenea schimbări.

La poeții greci alexandrini, Ovidius a trebuit să găsească multe modele de compuneri poetice asupra metamorfozelor legendare. Așa *Boios* scrisese o *Ornithogonia* (originea păsărilor), *Nicander*, cinci cărți de *Metamorphoseis*, pierdute astăzi. Chiar *Parthenius*, profesorul lui Vergilius, scrisese niște *Metamorphoseis*. Apoi *Callimachus*, *Apollonius* ș. a. *Antonius Liberalis*, posterior lui *Ovidius*, compusese-urmând pe *Nicander*, o culegere de *Metamorphoseis*.

Pe lângă aceștia, elegiacii alexandrini au fost mult puși la contribuțiune, mai ales în felul de-a descrie sentimentul amorului.

Dar Ovidius nu s'a mărginit la literatura aceasta erudită, decadentă, deși aveă o mare înclinațiune de spirit pentru ea. El a studiat și s'a inspirat profund și din literatura clasică greacă, mai ales din tragicii greci. *Sophocles* și în deosebi *Enripides* l-au învățat

cum să pătrundă sufletul omenesc și să facă să vorbască pasiunile.

Dacă n'ar fi abuzat de retorică, și de alexandrim — în părțile lui rele — Ovidius cu limpezimea gândirii, facilitatea expresiunii, echilibrul, care nu lipsește, și cu mai multă profunditate ar fi fost tot așa de mare poet ca și Vergilius și Horatius.

Să ținem seamă însă și de faptul că poetul n'a putut să-și revadă opera; că el însuși nemulțumit de ea a aruncat-o în flăcări în ceasul plecării în exil.

Prietenii însă, care gustaseră din farmecul povestirilor acestora plăcute, aveau copii și astfel opera a putut fi salvată pentru posteritate.

7) *Fastorum* libri VI. În această operă, prin al căruia fond Ovidius voia să corespundă felului de literatură, pe care înțelegea Augustus să-l patroneze, ni se descriu zilele de sărbătoare ale calendarului roman cu legendele și obiceiurile naționale ce țineau de fiecare zi sfântă. Lucrarea nu păstrează peste tot caracterul de seriozitate ce impuneă un asemenea subiect; căci poetul se complăce în descrieri picante, când i se ivește prilejul. Totuși, chiar așa cum o avem (în șase cărți) ocupându-se de prima jumătate a anului — căci Ovidius surghiunit nu o putuse termina — opera aceasta are o mare valoare pentru noi; într'însa putem urmări origina multor obiceiuri dela sărbătorile noastre.

Poemul, scris în distihuri eligiace, fusese dedicat mai întâiu lui Augustus; iar după moartea acestuia, cu prilejul unei prefaceri noi, care nu cuprinse decât prima carte, îl dedică lui *Germanicus*.

8) *Tristium* libri V. Vezi introd. la „Tristia“ pag. XVIII și urm.

9) *Epistulae ex Ponto*. Scrisori, în felul *Tristelor* ca formă și conținut, cu deosebire că aci numele persoanelor, cărora erau destinate, nu mai lipsesc.

Cuprind patru cărți. Primele trei au fost editate din timpul vieții poetului ; a patra, după moartea lui.

10) *Ibis* un poem în distihuri elegiace cu caracter satiric, îndreptat împotriva unui fost prieten, devenit dușman și socotit de Ovidius, ca principalul autor al exilului său.

Poetul comunică morțile cele mai grozave, găsite în legendele mitologice, care s'ar cuveni să cadă asupra dușmanului său ; este o identificare făcută pe baza apucăturilor acestei păsări cu deprinderile morale ale rivalului său.

11) *Halieutica*, un fragment în exametri, cu caracter didactic, din care primele 145 versuri se ocupă cu pești și pescuit ; iar 52 cu fiarele ale căror obiceiuri sunt în opoziție cu ale peștilor. Sunt și lacune în textul ce ne-a parvenit.

---

# METAMORPHOSEON

## LIBER PRIMUS

In nova fert animus mutatas dicere formas 1  
Corpora: Di, coeptis (nam vos mutastis et illas)  
Adspirate meis, primaque ab origine mundi  
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen! 4

1. *In nova.... corpora.* Topica acestor cuvinte arată importanța lor în propozițiune.  
*Fert animus.... (me) dicere.* pentru: *f. a. ut. dicam* Sens: *imi propun ca să cânt.*  
*Mutatas formas* este traducerea cuv. grec. *Μεταμορφώσεις* (Metamorphoseis).  
Observă oă ar fi fost mai logic să zică: *corpora mutata in novas formas.*
2. *Di:* vocativul.—Poetul invoacă pe zei în general, în loc să se adreseze muzelor, cum face de ordinar poeții în invocațiunile lor.  
*Coeptis:* dat. pl. pe lângă *adspirate.* *Coepta* este un plural abstract întrebuințat pentru *opus.* *Adspirate* este o metaforă trasă din comparațiunea cu vânturile, care suflă în pânzele unei corăbii.  
*Nam vos=Căci tot voi.*
3. *Primaque ab origine mundi:* pleonasm des întrebuințat.
4. *Perpetuum...carmen*=un poem epic, continuu, ale căruia părți se leagă una de alta.  
In aceste patru versuri se cuprind propunerea (In...corpora) și invocațiunea poemului. (Di...carmen).

Ante mare et terras et, quod tegit omnia, caelum, 5  
 Unus erat toto naturæ vultus in orbe,  
 Quem dixere Chaos, rudis indigestaque moles,  
 Nec quicquam nisi pondus iners, congestaque eodem  
 Non bene iunctarum discordia semina rerum.  
 Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan, 10  
 Nec nova crescendo reparabat cornua Phoebe,  
 Nec circumfuso pendebat in aere tellus  
 Ponderibus librata suis, nec brachia longo

5. *Ante mare et terras...et caelum*: trei din elementele naturii.  
 6. *Unus...* în opoziție cu cele *trei*. Obs. importanța locului, ce-l ocupă în capul versului.  
*Vultus* = aspect, înfățișare.  
 (In) *orbe* este poetic p. *orbe terrarum*.  
 7. *Chaos*: subst. neutru, d. III-a grec. Reprezintă abizul nemărginit, în care se găseau primele elemente ale lumii.  
*Rudis indigestaque moles*: apozitie pe lângă *vultus*.  
*Rudis*=fără formă. — *Indigesta* = *in-dis-gesta*. Particula *dis* din *digerere* arată ordinea; ideea negativă se capătă prin preunerea lui *in*.  
 8. *Quicquam*, p. *quidquam*, se întrebunțează în fraze negative.  
*Pondus iners*. sens: O masă lipsită de puterea de-a da naștere la combinațiuni noi. Această idee e cuprinsă în cuv. *iners* = *in-ars*.  
 Obs. opoziția dintre aceste noțiuni și cele determinate pentru starea naturii, de cuvintele: *mare, terrae, coelum*.  
*Congesta* în opoziție cu ideea de ordine din *digesta* relevată mai sus.  
 9. *Non bene iunctarum*: litotă p. *rerum male iunctarum*.  
*Discordia*: adj. n. pl. dela *discors*; merge cu *semina*.  
*Semina*=elementele, din care se crede că sunt născute toate lucrurile.  
 10. *Lumina*; pl. poetic.  
*Titan*=Soarele, numit și *Hyperionides*, (fiul titaului *Hyperion*), a fost numit mai târziu *Phoibos*=*Phoebus* și *Apollo*.  
 11. *Phoebe*=*Luna*.  
*Nec nova crescendo reparabat cornua*. Este vorba de fazele Lunii.  
*nova*: prolepsă; anticipare asupra a ceea ce avea să rezulte din *reparabat cornua*.

Margine terrarum porregerat Amphitrite :	
Quaque fuit tellus, illic et pontus et aër.	15
Sic erat instabilis tellus, innabilis unda,	
Lucis egens aër. Nulli sua forma manebat,	
Obstabatque aliis aliud, qua corpore in uno	
Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,	
Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus :	20
Hanc Deus et melior litem natura deremit.	
Nam cælo terras et terris abscidit undas,	
Et liquidum spisso secrevit ab aëre cælum.	23
Principio terram, ne non æqualis ab omni	34
Parte foret, magni speciem glomeravit in orbis	35

14. *Ponderibus librata suis* = ținută în echilibru prin greutatea diferitelor sale părți.

15. *Amphitrite*. *Amphitrite* soția lui *Nereus*, după unii, după alții a lui *Neptunus*, simbolizează marea, care înconjură uscatul. *Margine terrarum*: abl. fără prepoz.; este poetic. Observă că versul 10 este spondaic, căci scandezi *Amphitrite*.

16. *Innabilis* este un adj. creat de Ovidius.

17. *Lucis egens*. Genitivul *lucis* p. abl. *luce*, după v. *egere*, este neclasic, familiar.

19. *Frigidu pugnabant calidis*. Construirea verbului *pugnare* cu dativul în loc de abl. cu prep. *cum*, este poetică. E un elenism.

20. *Sine pondere* elipsă pentru: *eis, quae sine pondere sunt*.

*Habentia pondus*: perifrază.

*Deus et natura melior*. Acest concept vag s'ar putea lămuri admitând că Ovidius a vrut să înțeleagă natura, atribuindu-i puteri divine.

*Melior* = devenind mai bună.

*Deremit* = puse capăt.

*Litem* = lupta dintre elemente.

*Caelum liquidum* = cerul senin. Partea superioară a cerului, unde aerul este mai curat, spre deosebire de partea, care înconjură imediat pământul, mai îmbăcsită cu nori: *aër spissus*.

34. *Ne non aequalis*: litotă pentru: *ut aequalis*.

35. *Glomeravit* = a rotunzit. — *Speciem in orbis*: anastrofă p.: *In speciem orbis*.

Tunc freta diffudit, rapidisque tumescere ventis  
Jussit, et ambitæ circumdare litora terræ.

Addit et fontes et stagna immensa lacusque,  
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis,  
Quæ, diversa locis, partim sorbentur ab ipsa,  
In mare perveniunt partim campoque recepta  
Liberioris aquæ, pro ripis litora pulsant.

40

Iussit et extendi campos, subsidere valles,  
Fronde tegi silvas, lapidosos surgere montes.  
Vix ea limitibus dissæpserat omnia certis.

69

Cum, quæ pressa diu massa latuere sub illa,  
Sidera cœperunt toto effervescere cælo.

70

Neu regio foret ulla suis animantibus orba,

36. *Freta*==*mare*; poetic.

*Rapidis-ventis*. Epitetul *rapidis* se explică prin aceea că *rapiunt omnia* (venti).

37. *Ambitæ*: scandează: *Am bi-tæ*. Obs. prolepsa !

*Ab ipsa*: subînţeles *terra*. Aşa este astăzi râul *Guadiana* în Spania. Anticii pomenesec de râul *Licus* în Asia, de *Erasinus* în Argolida.

41. *Campo...liberioris aquæ* = *Mare*.—Observă abl. fără prep. *in*; construcție poetică.

42. *Ripis-litora*: *maluri* p. *țârmuri*. Primul se referă la râuri și fluvii; cel de al doilea, la mări.

31—44. Observă plasticitatea imaginilor din aceste versuri, în expresiunile: *terram glomeravit, freta diffudit, venti tumescere: extendi campos, subsidere valles* etc.

69. *Dissæpserat* are de subiect pe *fabricator mundi* (v. 57)=*deus*.

70. *Pressa* se raportă la *Sidera*. (71).

71. *Effervescere*. Cuv. exprimă propriu *bulboacele*, care se ridică și cad, atunci când fierbe apa în clocote. Aici, se referă la aparițiunea stelelor pe cerul senin, noaptea.

72. *Neu regio foret*. Imperf. subj. nu s'ar explică (ținând seamă de consecutio temp.) decât dacă dăm lui *tenent* sens de *jussit tenere*. — *Suis animantibus*. După opiniunile filosofilor stoici, și stelele erau însuflețite și prevăzute cu inteligență. Se înțelege astfel, cum cei vechi, după moarte, schimbau în stele pe oamenii însemnați. Zeii, de asemenea, erau transformați în stele.



Astra tenent cæleste solum formæque Deorum,  
 Cesserunt nitidis habitandæ piscibus undæ,  
 Terra feras cepit, volucres agitabilis ær. 75  
 Sanctius his animal mentisque capacius altæ  
 Deerat adhuc, et quod dominari in cetera posset.  
 Natus homo est, sive hunc divino semine fecit  
 Ille opifex rerum, mundi melioris origo,  
 Sive recens tellus, seductaque nuper ab alto 80  
 Æthere, cognati retinebat semina cæli;  
 Quam satus Iapeto, mixtam fluvialibus undis,  
 Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.  
 Pronaque cum spectent animalia cetera terram,  
 Os homini sublime dedit, cælumque videre 85  
 Jussit, et erectos ad sidera tollere vultus.

73. *Cæleste solum* = *Bolta cercască*.

*Formae deorum*: perifrază p. *Di*.

74. *Cesserunt* = *căzură*, *jură sortite să primească*.

*Nitidis* = *lucioși*, *căci solzii peștilor lucesc*.

*Habitandæ*. Intrebuintarea la forma pasivă a verbului „*habitare*“ este rară în proză.

75. *Cepit* pentru *exceptit*.

*Agitabilis*: *qui alis agitatur*

76. *Mentis capacius altæ* = *cu o minte mai înaltă*. *Sanctius* = mai nobil.

77. *Deerat*: compează două silabe: *Sinereză*.

79. *Ille opifex rerum* = *fabricator mundi* (vezi mai sus)

*Origo* = *auctor*.

81. *Cognati... coeli*. Cerul stătuse mult timp alături de pământ; de aci, înrudirea.

82. *Quam*; subînțeles: *Tellurem*.

*Satus Iapeto* = *Prometheus*.—*Iapeto* are patru silabe.

83. *Moderantum* = *dominantium*. Forma genetiv pl. în *-um* pentru *-ium* ogăsim des la Ovidiu.

*Finxit in effigiem* = l-a plăsmuit așa în cât să aibă chip.

84. *Cum spectent*: subj. cerut de ideea de opozițiune, față de cea din prop. principală.

v. 85—86. Observă în aceste versuri aceiași idee redată în trei feluri.

Sic, modo quæ fuerat rudis et sine imagine, tellus  
Induit ignotas hominum conversa figuras.

### Cele patru vârste

Aurea prima sata est ætas, quæ, vindice nullo, Sponte sua, sine lege, fidem rectumque colebat.	90
Pœna metusque aberant: nec verba minacia fixo AERE legebantur, nec supplex turba timebat Iudicis ora sui, sed erant sine vindice tuti.	
Nondum caesa suis, peregrinum ut viseret orbem, Montibus in liquidas pinus descenderat undas,	95
Nullaque mortales, præter sua, litora norant.	
Nondum præcipites cingebant oppida fosæ;	97
Non galeæ, non ensis erant; sine militis usu	99

7. 87. *Sine imagine are* valoare de un adjectiv.

Sens: *fără formă*.

88. *Ignotus* = *novas*.

89. *Aurea .. ætas*: epoca primitivă a civilizațiunii omenești, când generațiile următoare, dornice de-o viață mai tihnită, își închipuiau oamenii mai fericiți.

*Sata est* = *fu creată*.

*Vindice nullo* = *fără să fie vreoa autoritate, care să pedepsească pe vinovați*.

91. *Verba minacia*: Cuvintele din legi, prin care se specificau pedepse, pentru anumite crime.

91-92. *Fixo-acre*. La Romani, legile se săpau pe table de aramă și se expuneau în forum-uri, pentru a fi citite de public.

92. *Supplex-turba*. Era la Romani obiceiul ca acuzații, împreună cu prietenii lor și rude, să se prezinte înaintea judecătorului, îmbrăcați prost și neîngrijit, ca să stărniască mila.

94-95. *Suis... montibus* = De pe munții, unde crescuse.

Obs. abl. fără prepozițiune.

*Orbem* = *terram*.

96. *Mortales* = *homines*, în proză.

*Norant* formă sincopată pentru *noverant*.

99. *Militis* este colectiv.

- Mollia securæ peragebant otia gentes. 100  
 Ipsa quoque immunis, rastroque intacta, nec ullis  
 Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus ;  
 Contentique cibus nullo cogente creatis,  
 Arbuteos fetus montanaque fraga legebant,  
 Cornaque, et in duris hærentia mora rubetis, 102  
 Et quæ deciderant patula Iovis arbore glandes.  
 Ver erat æternum, placidique tepentibus auris  
 Mulcebant zephyri natos sine semine flores.  
 Mox etiam fruges tellus inarata ferebat,  
 Nec renovatus ager gravidis canebat aristis ; 110  
 Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant,  
 Flavaque de viridi stillabant ilice mella.

- 
100. *Mollia securae peragebant saecula gentes*: Obs. paralelismul (simetria): *mollia securae* deoparte și *saecula gentes* de altă parte a verbului.  
 Mai observă în versurile 94—100 repetarea (fig. *repetitio*, *anaphora*) cuvintelor *nondum* și *non*.  
*Securae* = sine — cura.
101. *Immunis* = nesilită, liberă.
102. *Saucia* = rănită, căci *tellus* este personificată.  
*Per se* = dela sine.
104. *Arbuteos fetus* = *fructus arbutorum*. Obs. uzul, frecvent de altfel, al adj. în-eus în locul genitivului subst.
105. *Rubetis* = *Dumis* = tufiș, crâng.
106. *Patula* = umbros, cu ramuri întinse.  
*Iovis arbore* = *Quercus* = stejarul, consacrat lui Iuppiter.  
*Glande* = ghindă. Cei vechi credeau că oamenii, înainte de-a se hrăni cu grân, se hrăniseră cu ghinda stejarului.
108. *Mulcebant* = *desmierdau, mângâiau*.
109. *Mox* = îndată; imediat după flori, veniau fructele din timpul verii.
110. *Nec renovatus ager*. Sens: câmpul jără să fie semănat în fiecare an.
112. *Stillatant* — picurau.

- Postquam, Saturno tenebrosa in Tartara misso,  
 Sub love mundus erat, subiit argentea proles  
 Auro deterior, fulvo pretiosior ære. 115  
 Juppiter antiqui contraxit tempora veris,  
 Perque hiemes, æstusque, et inæquales autumnos,  
 Et breve ver, spatiis exegit quattuor annum.  
 Tum primum siccis aër fervoribus ustus  
 Canduit, et ventis glacies astricta pendit. 120  
 Tum primum subiere domus: domus antra fuerunt,

113. *Saturno. Saturnus* erà, pentru vechia populațiune a Lațiului, zeul semănăturilor și al secerișului. După legende, fiind alungat din domnia cerului de către fiul său, *Juppiter*, s'a refugiat în *Latium*, făcând să înfloriască epoca de aur; de aci Italia s'a mai numit și *Saturnia tellus*. In cinstea lui, se sărbătoriau *Saturnalia* (17-22 Decembrie), când se făceau petreceri. In aceste cincizile, cât țineau sărbătorile, sclavii se bucurau de libertate și erau serviți la masă de stăpânii lor. După tradițiunea, la care se referă *Ov.*, *Saturnus* ar fi fost svărlit de *Juppiter* în partea cea mai profundă a Infernului, în *Tartar* (*Tartara*, oram și *Tartarus*-i).
114. *Erat*: imperf. indicat. arată durata acțiunii, față de cea din prop. principală.  
*Subiit* = *successit*. Observă, că persoana III-(it) singular, la perf. indicat. este aci, lungă!
115. *Deterior* = mai rea, fără valoare.
116. *Contraxit* = scurtă, (acea primăvară eternă).
117. *Aestus* pentru *acstates*.  
*Inæquales autumnos* = toamni cu temperatură variabilă, nesigură.  
 Observă că versul este spondaic: *in/aēquā/lēs aū tūmnōs!*
118. *Spatius* = anotimpuri.  
*Exegit* = închic; desăvârși făcând (din).
119. *Fervoribus*, pl. abstaet.  
*Siccis* = care usucă: Metonimie. (A întrebuițat efectul pentru cauză).
120. *Canduit* = Se încinse (de puterea arșiței).  
 Ideia din *Candeo* este aceea a culorii strălucitoare, bătând în alb, a fierului încălzit până la roșu.  
*Pendit*. *Ovidius* se duce cu ideea la țuturii de gheață.
121. *Domus*: Acuzativ pl. mai rar decât *domos*.

- Et densi frutices, et vinctæ cortice virgæ.  
 Semina tum primum longis cerealia sulcis  
 Obruta sunt, pressique jugo gemuere juvenci. 125  
 Tertia post illas successit aenea proles,  
 Sævior ingeniis et ad horrida promptior arma,  
 Non scelerata tamen. De duro est ultima ferro.  
 Protinus irrupit venæ pejoris in ævum  
 Omne nefas. Fugere pudor verumque fidesque  
 In quorum subiere locum fraudesque dolique 130  
 Insidiæque et vis et amor sceleratus habendi.  
 Vela dabant ventis (neque adhuc bene noverat illos  
 Navita), quæque diu steterant in montibus altis,  
 Fluctibus ignotis insultavere carinæ;  
 Communemque prius, ceu lumina solis et auras, 135  
 Cautus humum longo signavit limite mensor.  
 Nec tantum segetes alimenta que debita dives  
 Poscebatur humus, sed itum est in viscera terræ,  
 Quasque recondiderat, Stygiisque admoverat umbris,

123. *Semina... cerealia* subînţeles *frugum*. De ordinar, mai tot ce se referă la agricultură şi în deosebi la bucate (grâne), poezii denumesc cu epitetul *cerealis*, *c.* Cuvântul aceasta derivă dela numele zeiţei *Ceres*, patrona agriculturii şi a fecundităţii pământului — *Longis... sulcis*. Observă frumuseţea epitetului *longis*.
135. *Tertia* este nume predicativ.  
*Aenea* = *proles* = *epoca de aramă*.
127. *De duro... ferro*. Aici de serveşte să arate materia; este o întrebuintare proprie lui Ovidius.
128. *Venæ pejoris in ævum* = o epocă de un metal mai rău.  
*Venæ pejoris*: genit. de calitate pe lângă *ævum*.
134. *Insultavere* = *infruntară*. — *Carinæ*: sinecdocă (pars pro toto).
135. 1) *Communem*. — (2) *Ceu* = *ca şi*; este şi poetic, raportează-l la *humum*!
136. *Cautus... mensor* = *arpentorul*, inginerul hotarnic neîncrezător.
137. *Segetes alimenta que debita poscebatur humus*. Observă, că, *poscere* la pasiv şi-a păstrat complementul lucrului în acusat. (*Segetes alimenta*).
139. *Quas recondiderat*: subiectul lui *recondiderat* este *terra*. (subînţeles).

- Effodiuntur opes, irritamenta malorum. 140  
 Jamque nocens ferrum ferroque nocentius aurum  
 Prodierat; prodit bellum, quod pugnat utroque,  
 Sanguineaque manu crepitantia concutit arma.  
 Vivitur ex raptō; non hospes ab hospite tutus,  
 Non socer a genero; fratrum quoque gratia rara est. 145  
 Imminet exitio vir conjugis illa mariti;  
 Lurida terribiles miscent aconita novercæ;  
 Filius ante diem patrios inquit in annos.  
 Victa jacet pietas, et virgo cæde madentes  
 Ultima cœlestum terras Astraea reliquit. 150  
 Neve foret terris securior arduus æther,  
 Affectasse ferunt regnum cœleste Gigantas,

140. *Irritamenta malorum*: *Malo-rum* este genit. obiect pe lângă *irritamenta*: adică *opes irritant mala* (nostra) = *bogățiile ne întărită vitiile*.

141. *Nocens ferrum, ferroque nocentius*: Chiasm; fig. gramaticală, prin care epitetele se așează alături deoparte și de alta a adj. de două cuv. determinate opuse ca înțeles.

141-142. În aceste versuri, observă gradățiunea!

143. *Crepitantia arma* = *arme răsunătoare*. — Observă efectul onomatopoeic din acest vers.

145. *Gratia* = *concordia*.

146. *Imminet exitio* (vir conjugis) = *Pândește moartea* (momentul de-a se scăpa de dânsa).  
*exitio*: dativ.

147. *Lurida terribiles miscent aconita novercae*. — *Lurida*... *aconita* = otrăvuri, care fac pe cineva galben-vânat — Se întrebuintează cuv. de efect p. cauză: metonimie. Observă în acest vers, *paralelismul!*

*Novercae* = *mamele vitregi*.

149. *Filius patrios inquit in annos*. — Sens: Fiul întreabă oracolii, câți ani mai are tatăl său de trăit, (dorind să-l moșteniască).  
*Patrios*: adj. întrebuințat în locul subst. *patris*.

150. *Cœlestum* p. *coelestium*.

*Astraea*. Zeiță care personifica dreptatea.

152. *Gigantas*: Acusat. pl. grec, decl. III-a. Giganții erau fiii Pământului (Terra) și ai Tartarului.

*Affectasse* = *râvnise*.

Altaque congestos struxisse ad sidera montes.  
 Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum  
 Fulmine et excussit subjecto Pelion Ossæ. 155  
 Obruta mole sua cum corpora dira iacerent,  
 Perfusam multo natorum sanguine Terram  
 Immaduisse ferunt, calidumque animasse cruorem,  
 Et, ne nulla suæ stirpis monumenta manerent,  
 In faciem vertisse hominum. Sed et illa propago 160  
 Contemptrix Superum, sævæque avidissima cædis,  
 Et violenta fuit : scires e sanguine natos.

### Consfătuirea zeilor ; cuvântarea lui Iuppiter

Quæ pater ut summa vidit Saturnius arce,  
 Ingemit et, facto nondum vulgata recenti,  
 Fœda Lycaoniæ referens convivia mensæ, 165  
 Ingentes animo et dignas Jove concipit iras,

155. *Pelion*: formă greacă (acusat. sing.),  
*Ossæ* este la dat. sing. masculin. Ambii sunt munți în Tesalia.
156. *Mole... sua*=sub munți îngrămădiți de dânșii.
157. *Natorum*=*terrae filii*=*Gigantes*.
158. *Animasse* formă sincop. p. *animavisse*.
159. *Ne nulla*: litotă. pentru *ut aliqua*.
160. *Propago*=*stirps hominum*.
161. *Superum* pentru *Superorum*.
162. *Scires*=ai putea recunoaște. — S'a întrebuintat imperf. subj. pentru perf. subj. (potenț. trecut), fiindcă e vorba de-o acț. retrospectivă.
163. *Quæ* se referă la cele spuse mai înainte relativ la faptele oamenilor.  
*Pater Saturnius*=*Iuppiter*.
164. *Facto... recenti*: ablativ, abs., prop. circ. de cauză.
165. *Referens*: subînțelegere: *animo*.  
*Mensæ Lycaoniæ*=Ospățul lui *Lycaon*; îl va descrie Iuppiter puțin mai târziu.  
*Lycaon* eră un rege mitic, din Arcadia.
166. *Animo* merge cu *concipit*.

- Conciliumque vocat: tenuit mora nulla vocatos.  
 Est via sublimis, cœlo manifesta sereno;  
 Lactea nomen habet, candore notabilis ipso. 170  
 Hac iter est Superis ad magni tecta Tonantis  
 Regalemque domum. Dextra lævaque Deorum  
 Atria nobilium valvis celebrantur apertis;  
 Plebs habitat diversa locis; a fronte potentes  
 Cælicolæ clarique suos posuere penates.  
 Hic locus est, quem, si verbis audacia detur, 175  
 Haud timeam magni dixisse Palatia cœli.  
 Ergo, ubi marmoreo Superi sedere recessu,  
 Celsior ipse loco, sceptroque innixus eburno,  
 Terrificam capitis concussit terque quaterque  
 Cæsariem, cum qua terram, mare, sidera movit; 180  
 Talibus inde modis ora indignantia solvit;  
 „Non ego pro mundi regno magis anxius illa  
 Tempestate fui, qua centum quisque parabat

167. *Concilium*, subînțelege: deorum.—*Tenuit nulla mora vocatos*=*vocati non morabantur*.

169. *Lactea nomen habet*. *Lactea* este în nominativ.  
 Ovidius construște expresiunea *nomen habet*, ca pe *nominatur: lactea nominatur*.

172. *Atria nobilium valvis celebrantur apertis*.  
 Locuitorii cerului sunt împărțiți de Ovidius, ca și cei din Roma. Casele *nobililor* (nobilium) stau cu ușile deschise, pentru ca, dimineața, clienții să poată intra, ca să salute pe patronul lor și să-și ia „sportula”.

173. *Diversa locis* pentru *diversis locis*.

173-174. *Potentes cælicolæ clarique*. Observă locul conj.-*que*.

*Penates*: divinități protectoare ale casei.

*Penates ponere*=a și face locuință.

176. *Palatia cœli*. Ovidius compară locuința lui *Iuppiter* cu a lui *Augustus* de pe *mons palatinus*; aceasta se numește *palatium*.  
*Palatia* pl. p. singular.

177. *Marmoreo .. recessu*. O sală retrasă (cf. *recedo*), cu pereții căpușuți cu marmură.

181. *Talibus modis*=*talibus verbis*:—*Dat. commodi*.

*Ora indignantia*: plural pentru singular; poetic.

183. *Tempestate* pentru *tempore*; este poetic.



Injicere anguipedum captivo brachia cælo.  
 Nam, quanquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno, 185  
 Corpore et ex una pendebat origine bellum.  
 Nunc mihi, qua totum Nereus circumsonat orbem,  
 Perdendum est mortale genus. Per flumina iuro  
 Infera sub terra Stygio labentia luco,  
 Cuncta prius tentata. Sed immedicabile vulnus 190  
 Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.  
 Sunt mihi Semidei, sunt rustica numina, Nymphæ,  
 Fauniquæ, Satyriquæ, et monticolæ Silvani:  
 Quos quoniam cæli nondum dignamur honore,  
 Quas dedimus, certe terras habitare sinamus. 195  
 An satis, o Superi, tutos fore creditis illos,  
 Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque regoque  
 Struxerit insidias notus feritate Lycaon?  
 Confremuere omnes, studiisque ardentibus ausum  
 Talia deposcunt. Sic cum manus impia sævit 200  
 Sanguine Cæsareo Romanum extinguere nomen,  
 Attonitum tanto subitæ terrore ruinæ  
 Humanum genus est, totusque perhorruit orbis.

184. *Anguipedum*: Gigantii, cari râvniseră la domnia cerului, aveau o sută de mâini, iar picioarele se terminau eu o coadă de șarpe.

136. *Corpore*: colectiv = *ncam*.

187. *Nereus*. O divinitate marină, fiul *Oceanului* și al Zeiței *Tethys*: tatăl *Nimfelor* mării numite *Nereides*.

188-89. *Per flumina iuro infera... etc.* Jurământul acesta al Zeilor era cel mai solemn. Unul dintre râurile infernului era și (*Stygis*), al căruia zeu ajută pe Juppiter în lupta contra Titanilor. Deaceia Juppiter — drept răsplată — făcuse să fie sfânt orice jurământ în numele apelor lui.

191. *Trahatur* (în perniciem).

192-3. *Semidei... Nymphæ, Fauni etc.*, toate aceste divinități de ordin secundar erau plebea față de ceilalți zei.

199. *Confremuere*: arată indignarea.

200. *Talia* depinde de *Ausum*.—*Deposcunt*: subînțelege: *in poenam*,—*Manus impia*=*coniuratorum multitudo*.

*Sacrit., extinguere*: Ovidius întrebuințează *infinitivul* în loc de *ut* cu *subjonctivul*.—*Sævit*: prefect pentru *Sævit*.

Nec tibi grata minus pietas, Auguste, tuorum est,  
 Quam fuit illa Jovi. Qui postquam voce manuque  
 Murmura compressit, tenuere silentia cuncti. 205

### Crima și metamorfoza lui Lycaon.

Substitit ut clamor, pressus gravitate regentis,  
 Iuppiter hoc iterum sermone silentia rupit:  
 „Ille quidem pœnas (curam hanc dimittite) solvit.  
 Quod tamen admissum, quæ sit vindicta, docebo. 210  
 Contigerat nostras infamia temporis aures;  
 Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo,  
 Et deus humana lustrò sub imagine terras.  
 Longa mora est quantum noxæ sit ubique repertum  
 Enumerare: minor fuit ipsa infamia vero. 215  
 Mænala transieram latebris horrenda ferarum,  
 Et cum Cyllene gelidi pineta Lycæi.  
 Arcados hinc sedes et inhospita tecta tyranni  
 Ingredior, traherent cum sera crepuscula noctem  
 Signa dedi venisse deum, vulgusque precari 220  
 Cœperat. Irridet primo pia vota Lycaon,

204. *Tuorum*: subînțelege: *Civium*; cetățenii cari i-au dat concursul, ea să pedepsiască pe ucigașii lui *Caesar*

205. *Ille* = *Lycaon* — *Solvit* este prezent nu perf.

210. *Admissum* este subst.; ia-l împreună cu *quod*=ce fel, — *Vindicta* — pedeapsă.

211. *Infamia temporis*=Svonul de crimele din timpul acela.

214. *Longa mora est...* *enumerare*=*longum est enumerare*.

216. *Maenala* (-orum) munte în Arcadia (astăzi *Roino*).

217. *Cyllene*, es (f.) munte în Arcadia (astăzi *Zina*) pe care se născu și fu crescut *Mercurius*. — *Obs.* întrebînțarea propozițiunii cum cu un subst. în locul adj. corespunzător. *Lycæi* (-us) munte în Arcadia, consacrat lui *Pan.* (Astăzi se numește *Diaforti*).

218. *Arcados*: genit. lui *Arcas*: merge cu *tyranni*.

Mox ait: „Experiar deus hic, discrimine aperto,  
 An sit mortalis. Nec erit dubitabile verum.“  
 Nocte gravem somno necopina perdere morte  
 Me parat (hæc illi placet experientia veri); 225  
 Nec contentus eo, missi de gente Molossa  
 Obsidis unius iugulum mucrone resolvit,  
 Atque ita semineces partim ferventibus artus  
 Mollit aquis, partim subiecto torruit igni.  
 Quos simul imposuit mensis, ego vindice flamma 230  
 In dominum dignosque everti tecta Penates.  
 Territus ipse fugit, nactusque silentia ruris  
 Exululat, frustra que loqui conatur: ab ipso  
 Colligit os rabiem, solitæque cupidine cædis  
 Vertitur in pecudes, et nunc quoque sanguine gaudet. 235  
 In villos abeunt vestes, in crura lacerti:  
 Fit lupus et veteris servat vestigia formæ.  
 Canities eadem est, eadem violentia vultus,  
 Idem oculi lucent, eadem feritatis imago.  
 Occidit una domus; sed non domus una perire 240  
 Digna fuit: qua terra patet, fera regnat Erynis.

222. *Deus* pentru *Deusne* sau *utrum deus*. Atât-ne cât și *utrum* ade-  
 seori se pot subînțelege.

*Discrimine* = *probă*; cf. *discernere*.

225. *Parat* = *face planul*.

226. *Gente Molossa*. *Molossi* locuiau în Epir, la Vest.

227. *Obsidis*. Ucideroa unui sol-Ostatec era o călcare a dreptului  
 ginților. Aceștia se bucurau de protecția lui *Iuppiter*.

228. *Semineces* = *care se zbatea încă*.

229. *Mollit* = *fierbe* (activ).

230. *Simul* pentru *simul ac, atque*. — *Vindice* este adjectiv.

*Flamma* = *fulgerul*.

231. *Dignos Penates*. Penații demni de Lycaon, căci nu l-au im-  
 peditat dela comiterea crimei.

233-4 *Ab ipso colligit os rabiem*. Sens: Gura-i strânge răutatea  
 luată dela dânsul însuși, din sufletul lui.

236. *Abeunt* = *se schimbă*.

241. *Erynis* una din *Furii*; Furiile în general, numite și *Eumenides*.

In facinus jurasse putes. Dent oçius omnes  
 Quas meruere pati (sic stat sententia) pœnas.  
 Dicta Jovis pars voce probant stimulosque frementi  
 Adjiciunt, alii partes assensibus implent.  
 Est tamen humani generis iactura dolori  
 Omnibus, et quae sit terrae mortalibus orbæ  
 Forma futura rogant; quis sit laturus in aras  
 Tura; ferisne paret populandas tradere terras.  
 Talia quærentes sibi enim fore cetera curæ  
 Rex Superum trepidare vetat, subolemque priori  
 Dissimilem populo promittit origine mira.  
 Iamque erat in totas sparsurus fulmina terras;  
 Sed timuit ne forte sacer tot ab ignibus æther  
 Conciperet flammas, longusque ardesceret axis.  
 Esse quoque in fatis reminiscitur affore tempus,

240

250

255

242. *In facinus jurasse = conjurasse.* — *Putes* subj. potențial.

243. *sic stat sententia = ita a me constitutum est.*

244. *Pars voce probant.* Predicatul este la plural pentru că subiectul este un nume colectiv. — Corelativul lui *pars*, în versul următor, este *Alii*. Trad.: *unii — alții*.

245. *Alii partes assensibus implent.* Sens: Alții își îndeplinesc rolurile, dându-și asentimentul.

246. *Iactura = pierderea, nimicirea* — *Dolori*: dativ, complement de scop.

247. *Orbæ. Orbus, a, um = orfan* se zice în general de copiii lipsiți de părinți; dar se întrebuintează și pentru părinții, cari și-au pierdut copiii. Aici pământul (terra) este comparat cu o mamă.

249. *Paret... tradere* pentru *paret ut tradat*.

250. *Sibi enim fore cetera curae*: Acest acuzativ cu infinitiv de pinde de un *verb declarandi* subînțeles: *dicit*.  
*Curae* vezi *dolori* vers 246.

251. *Superum* pentru. *Superorum*.

252. *Origine mira*: ablat. de calitate, atribut pe lângă *sobolem* (252).

254. *Sacer... aether*: Eternul este sfânt, pentru că în acea regiune locuiesc zeii.

*Ignibus = fulminibus.*

255. *Axis = Axă lumii*; euvânt întrebuintat de poeți în sens de cer.

256. *Esse quoque in fatis*. *Fata = destinele* erau mai pre sus de zei. De ele trebuiau dănași să se teamă ca și muritorii.

*Affore tempus* depinde de expresiunea *esse in fatis*.

Quo mare, quo tellus correptaque regia cæli  
 Ardeat, et mundi moles operosa labore,  
 Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum.  
 Pœna placet diversa, genus mortales sub undis  
 Perdere, et ex omni nimbos demittere cælo.

260

## Potopul

Protinus Æoliis Aquilonem claudit in antris,  
 Et quæcumque fugant inductas flamina nubes,  
 Emittitque Notum. Madidis Notus evolat alis,  
 Terribilem picea tectus caligine vultum:  
 Barba gravis nimbis, canis fluit unda capillis,  
 Fronte sedent nebulae, rorant pennæque sinusque.  
 Utque manu late pendentia nubila pressit,

265

257. Quo... quo...: *Repetitiune-Anaphora*. *Corepta*: subînțelege *ignibus, flammis*.

258. *Mundi moles operosa laboret* = „*Edificiul lumii construit cu atâta greutate se va năruî*”.

259. *Tela* = *fulgerile lui Iuppiter*. — *Reponuntur* = *sunt lăsate* (deoarece Iuppiter le luase în mână).

260. *Diversa* = *cu totul alta, opusă*.

262. *Æoliis... in antris* = *Pesterile lui Aeolus, regele vânturilor; acestea se găseau în insulele Lipari (astăzi)*.

*Aquilonem*: *Aquilo* este un vânt care suflă dela Nord.

263. *Inductas nubes* = *collectas nubes*.

*Flamina* = *suflare, adiere* (efflo-are = a suflă).  
*Quæcumque* raportează-l la *flamina*.

264. *Notum. Notus*, vânt puternic, care suflă dela Sud. Aduce ploaie, deoarece zboară cu aripile umede (*madidis alis*), cu fața acoperită de nori negri ca smoala (*picea caligine*).

265. *Terribilem vultum*: acuzativ de relațiune (acuzativ grec.) pe lângă participiul trec. *tectus*.

266. *Canis... capillis*: ablat. pl. fără prepozițiunea *de*. Intrebuintarea aceasta este foarte frecuentă la poeți.

267. *Rorant* este întrebuintat aici intranzitiv.

268. *Utque manu late pendentia nubila pressit*. Cei vechi credeau că norii sunt ca niște bureți plini cu apă, cari, dacă se isboacă (sau sunt strănși cu mâna de Notus, ca aici) plouă.

În versurile 266-268. observă cât e de plastică descrierea lui *Notus*.

- Fit fragor ; hinc densi funduntur ab æthere nimbis.  
 Nuntia Iunonis, varios induta colores, 270  
 Concipit Iris aquas, alimenta que nubibus affert.  
 Sternuntur segetes, et deplorata colonis  
 Vota iacent, longique perit labor irritus anni.  
 Nec cælo contenta suo est Iovis ira, sed illum  
 Cæruleus frater iuvat auxiliaribus undis. 275  
 Convocat hic amnes. Qui postquam tecta tyranni  
 Intravere sui : „Non est hortamine longo  
 Nunc, ait, utendum. Vires effundite vestras  
 (Sic opus est), aperite domos ac, mole remota,  
 Fluminibus vestris totas immittite habenas !“ 280

269. *Hinc este temporal.* — *Ab æthere*: Regiunea eterului este privită aici ca locul de unde pornesc ploile.

270-271. *Nuntia Iunonis... Iris. Iris* simbolizează curcubeul, care face legătură (după cei vechi) între cer și pământ. Eră mesagera Iunonei, după cum *Mercurius* eră al lui *Iuppiter*.

*Varios induta colores*: Aici *colores* în loc de-a fi socotit ca un *complement de relațiune* (acuzativ-grec), s'ar putea socoti ca un *complement direct* al vechiului *induor* (forma medie).

*Concipit aquas* = „soarbe apele“ (de pe pământ).

273-4. *Deplorata... vota*. Metonimie: În *vota* (speranțele) se cuprinde, ceace ei ceruseră dela zei. *Deplorata* = pierdute cu totul.

*Longi-anni*: Anul se pare lung agricultorului, pentru că acesta muncește.

*Labor irritus* = munca zadarnic depusă.

274. *Contenta*: particip. trecut dela *contineo* = a limita, a opri *Cælo suo* = cerul, unde el eră stăpân. — Posesivul are aci o mare de putere expresiune.

275. *Cæruleus frater* = *Neptunus*, numit *cæruleus* din cauza culorii albastrii a apelor mării.

*Auxiliaribus undis*. Ajutorul dat de *Neptunus* are caracterul unor trupe aliate.

276. *Tyranni* = *regis*. — *Tecta tyranni*: Palatul lui *Neptunus* se găsiă în fundul mării Eger.

279. *Mole remota* = Înălăturând pământul și pietrele, care le rrs-trâng cursul.

280. *Immittite habenas*: Expresie figurată luată dela conducerea caiilor ; sens: dați hățuri libere, lăsați-le să curgă în voie.

Iusserat: hi rédeunt ac fontibus ora relaxant,  
 Et defrenato volvuntur in æquora cursu.  
 Ipse tridente suo terram percussit: at illa  
 Intremuit, motuque vias patefecit aquarum. 285  
 Exspatiata ruunt per apertos flumina campos,  
 Cumque satis arbusta simul, pecudesque, virosque,  
 Tectaque, cumque suis rapiunt penetralia sacris.  
 Si qua domus mansit, potuitque resistere tanto  
 Indiecta malo, culmen tamen altior hujus 290  
 Unda tegit, pressæque latent sub gurgite turres.  
 Iamque mare et tellus nullum discrimen habebant:  
 Omnia pontus erant: deerant quoque litora ponto.  
 Occupat hic collem; cymba sedet alter adunca,  
 Et ducit remos illic ubi nuper ararat.  
 Ille supra segetes-aut mersæ culmina villæ 295  
 Navigat: hic summa piscem deprendit in ulmo.  
 Figitur in viridi, si fors tulit, ancora prato,  
 Aut subiecta terunt curvæ vineta carinæ.  
 Et, modo qua graciles gramen carpsere capellæ,

282. *Defrenato*: participiu perf. passiv întrebuinţat pentru prima oară de Ovidius.

283. *Tridente*. *Tridentul* era arma specială simbolică a lui Neptunus.

285. *Exspatiata*: iesind din albia lor. Metafora este luată dela fuga cailor, cari nu mai ţin drumul.

286. *Cumquo satis arbusta simul pecudesque, virosque*. Observă frecvenţa conjucţiunii *que* pentru a da efectul întâmplării din acelaş timp. Figura aceasta se numeşte *polysyndeton*.  
*Satis* abl. pl. dela *Satu* (-orum).

287. *Penetralia*. *Penetrals* (adj. întrebuinţat ca subst.) designă partea cea mai din lăuntru a unei case, unde se păstrau statuetele zeilor şi alte lucruri sfinte.

289. *Indiecta*: nume predicativ. Este întrebuinţată o singură dată

292. *Deerant*: două silabe; *Sineresă*.

293. *Cymba* .. *adunca*: Corabie cu prora încovoiată.

298. *Carinae*: *Sinecdocă*: (Se întrebuinţează partea pentru tot).

299. *Graciles gramen*: *Aliteraţiune* (repetarea aceluoraşi sunete la începutul mai multor cuvinte, care se succed imediat).

Nunc ibi deformes ponunt sua corpora phocæ.  
 Mirantur sub aqua lucos urbesque domosque  
 Nereides; silvasque tenent delphinés et altis  
 Incursant ramis, agitataque robora pulsant.  
 Nat lupus inter oves, fulvos vehit unda leones,  
 Unda vehit tigres. Nec vires fulminis apro,  
 Crura nec ablato prosunt velocia cervo;  
 Quæsitisque diu terris, ubi sistere possit,  
 In mare lassatis volucris vaga decedit alis.  
 Obruerat tumulos immensâ licentia ponti,  
 Pulsabantque novi montana cacumina fluctus.  
 Maxima pars unda rapitur; quibus undâ pepercit,  
 Illos longa domant inopi jejunia victu.

305

310

302. *Nereides*: nimfele mării, fiicele lui *Nereus* și ale *Doridæ* (*Doris*), divinități marine.

*Agitata robora pulsant*: Prolepsă pentru *pulsant robora sicut agitentur*. (Prolepsa exprimă ca făcută o acțiune ce trebuie să se facă).

304-305. *Fulvos vehit unda leones, unda vehit tigres*: Chiasm. (vezi vers. 141).

*Vires fulminis*. Este vorba de puterea mistrețului, care loveste cu colții, ca un fulger.

Genitivul *fulminis* este întrebuințat în locul adj. *fulmineæ*.

306. *Ablato... cervo*: = *Cerbul luat de apă*

308. *Volucris vaga* = *păsările după ce au rătăcit*.

309. *Licentia* = *revărsarea, înecul*.

*Novi... fluctus* = *valuri nemăvăzute (pe acolo)*.

*Montana p. montium*.

311. *Magna pars*: subînțelege: *Animalium*.

312. *Longa aratâ* încetineala sosirii sfârșitului.

*Inopi... victu*: concret, pentru abstract = *inopia victus*.



## VII. Deucalion și Pyrrha

Separat Aonios Oetaeis Phocis ab arvis,  
 Terra ferax, dum terra fuit, sed tempore in illo  
 Pars maris, et latus subitarum campus aquarum. 315  
 Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus,  
 Nomine Parnasus, superantque cacumina nubes.  
 Hic ubi Deucalion, nam cetera texerat æquor,  
 Cum consorte tori parva rate vectus adhæsit,  
 Corycidas nymphas et numina montis adorant, 320  
 Fatidicamque Themis, quæ tunc oracula tenebat.  
 Non illo melior quisquam nec amantior æqui  
 Vir fuit, aut illa metuentior ulla Deorum.

313. *Aonios. Aonii* (-orum) locuitorii țării numită *Aonia*, o parte a Beoției. Aci, numele poporului este întrebuițat pentru al țării. *Oetaeis... ab arvis*: ținutul din Tesalia, unde se găsește muntele *Oete*.  
*Phocis terra ferax*: *Focida*, ținut fertil care desparte cele două ținuturi pomenite mai sus; aici, este muntele *Parnasus*.
314. *Dum terra fuit*: înainte de-a fi acoperită de apă.
315. *Subitarum campus aquarum*: Notează figura homoiophton (similiter cadens: consonanță prin finala cazurilor).
316. *Verticibus duobus. Parnasus* avea două creste celebre (locuite de *Apollo* și de *Muze*), de aceea se numia *biceps* și *bivertex*.
318. *Deucalion*, rege al Tesaliei, fiul lui *Prometheus*.  
 Pe el împreună cu soția sa, *Pyrrha*, oameni cu moravuri bune, îi aleseseră zeii ca să repopuleze pământul, după potop.
319. *Consorte tori*=*uxore, socia tori*—*Torus*=*pat*.
320. *Corycidas nymphas*: Nimfele (divinități ale apelor), care locuiau în peștera *coryciană* la poalele muntelui *Parnasus*.  
*Numina montis adorant*: aceste divinități erau *Apollo Muzele* și *Bacchus* — *Deucalion* și *Pyrrha* îndeplineau un cult, la care era obligat orice strein, când poposia într-o localitate oarecare: cinstirea zeilor naționali (dii indigetes). Desigur, că acest cult este posterior epocii lui *Deucalion*; *Ovidius* transpune.
321. *Fatidicam Themis*. *Themis*, fiica lui *Uranus* și a *Geii*, era zeița ordinii și a dreptății. Avea darul prezicerii (fatidica). Templul ei era la poalele *Parnasului*,  
*Oracula formă sincopată pentru oracula*.

- Juppiter, ut liquidis stagnare paludibus orbem,  
 Et superesse virum de tot modo millibus unum, 325  
 Et superesse videt de tot modo millibus unam,  
 Innocuos ambos, cultores numinis ambos,  
 Nubila disjecit, nimisque aquilone remotis,  
 Et cælo terras ostendit et æthera terris.  
 Nec maris ira manet; positoque tricuspide telo 330  
 Mulcet aquas rector pelagi, supraque profundum  
 Extantem atque humeros innato murice tectum  
 Cœruleum Tritona vocat, conchæque sonanti  
 Inspirare jubet, fluctusque et flumina signo  
 Iam revocare dato. Cava bucina sumitur illi 335  
 Tortilis, in latum quæ turbine crescit ab imo,  
 Bucina, quæ medio concepit ubi aëra ponto,  
 Litora voce replet sub utroque iacentia Phœbo.  
 Tunc quoque, ut ora Dei madida rorantia barba

324. *Liquidis stagnare paludibus orbem* = că pământul întreg este o baltă. *Liquidis* este atribut ornant.
330. *Tricuspide telo* = *tridente*. *Tricuspis* este un adjectiv întrebuințat pentru prima dată de Ovidius.
331. *Rector pelagi* = *Neptunus*. — *Profundum* = *mare*: Adj. epitet întrebuințat ca substantiv în locul numelui determinat. Uzul este poetic (cf. *Altum* = *mare*).
332. *Humeros*: Acusativ. de relațiune (acusativ grecesc.).  
*Murice*: este colectiv.
333. *Tritona*: Acusativ formă greacă de decl. III-a *Triton*, fiul lui *Neptunus* și al *Amphitrite*-i, eră jumătate om, jum. pește. Avea o scoică din care sună ca dintr'un corn; sunetul acesta personifică mugetul mării.
335. *Illi*: dativul pe lângă pasivul verbelor, pentru un compl. nedrept (*nomen agentis*), care în proză ar stă în abl. cu prep. *a, ab.*, este poetic (un elenism).  
*Bucina tortilis* = *concha sonans*.
336. *In latum quæ turbine crescit ab imo*. Este descrierea scoicii lui *Triton*. Sens: care merge îrgindu-se, începând dela ultima răsucitură.
338. *Sub utroque Phœbo* = la răsărit și la apus.  
*Phœbus* metonimie pentru *Sol*.
339. *Madida*: scandeză: *madida*.

Contigit, et cecinit iussos inflata recessus, 340  
 Omnibus audita est telluris et æquoris undis,  
 Et quibus est undis audita coercuit omnes.  
 Flumina subsidunt, collesque exire videntur;  
 Jam mare litus habet; plenos capit alveus amnes:  
 Surgit humus; crescunt loca decrescentibus undis; 345  
 Postque diem longam nudata cacumina siliæ  
 Ostendunt, limumque tenent in fronde relictum.  
 Redditus orbis erat. Quem postquam vidit inanem  
 Et desolatas agere alta silentia terras,  
 Deucalion lacrimis ita Pyrrham affatur obortis: 350  
 -O soror, o conjux, o femina sola superstes,  
 Quam commune mihi genus et patruelis origo,  
 Deinde torus iunxit, nunc ipsa pericula iungunt;  
 Terrarum, quascumque vident occasus et ortus,  
 Nos duo turba sumus: possedit cetera pontus. 355  
 Hæc quoque adhuc vitæ non est fiducia nostræ  
 Certa satis: terrent etiamnunc nubila mentem.  
 Quid tibi, si sine me fatis erepta fuisses,  
 Nunc animi, miseranda, foret? Quo sola timorem  
 Ferre modo posses? Quo consolante doleres? 360  
 Namque ego, crede mihi, si te quoque pontus haberet,  
 Te sequerer, coniux, et me quoque pontus haberet.

340. *Cecinit... receptus*: Expresiune din graiul militar: a sunà re-tragera. Este poetică; în proză se zice: *receptui canem*.

345. *Loca = solum*.

346. *Diem longam = tempus longum*.

348. *Redditus orbis erat = restitutus in pristinam formam*.

351. *Soror. Deucalion și Pyrrha* nu erau frați, ci veri (patruelis origo vers: 352). Primul erà fiul lui *Prometheus*, iar *Pyrrha* fiica lui *Epimetheus*: erau nepoți lui *Iapetus*.

353. *Deinde*: e bisilab. — Sineresă.

355. *Turba = poporul mulțimea*. E zis în ironie.

358. *Quid tibi... animi*: *Animi genet*, partitiv.

*Fatis = morti*.

360. *Quo consolante doleres?* = *Quis te dolentem consolaretur?*

O utinam possem populos reparare paternis  
 Artibus, atque animas formatæ infundere terræ!  
 Nunc genus in nobis restat mortale duobus 365  
 Sic visum est Superis; hominumque exempla manemus.“

### Pământul repopulat

Dixerat, et flebant. Placuit cœleste precari  
 Numen, et auxilium per sacras quærere sortes.  
 Nulla mora est: adeunt pariter Cephisidas undas,  
 Ut nondum liquidas, sic iam vada nota secantes. 370  
 Inde ubi libatos irroravere liquores  
 Vestibus et capiti, flectunt vestigia sanctæ  
 Ad delubra deæ, quorum fastigia turpi  
 Pallebant musco, stabantque sine ignibus aræ.  
 Ut templi tetigere gradus, procumbit uterque 375  
 Pronus humi, gelidoque pavens dedit oscula saxo.

363. *Paternis artibus* = prin meștoșugul tatălui meu. *Prometheus* făcuse oameni din lut.

366. *Hominum exempla.* = tipuri, modele de oameni.

367. *Cæleste.. numen* = *Themis*.

368. *Per sacras sortes* = prin oracoli trași la sorți.

369. *Cephisidas undas*: *Cephisus* un râu, care curge prin Boeotia și Focida, izvoră dela poalele Parnasului.

*Cephisidas undas* = *Cephisi undas*: observă întrebuintarea adjectivului pentru subst. în genitiv.

370. *Ut nondum liquidas, sic iam, etc.* *Ut* este concesiv; trad. *deși.. totuși*.

*Vada nota* = albia demai 'nainte, vechia albă.

371-371. *Inde ubi libatos irroravere liquores vestibus et capiti* pentru: *Inde ubi libatis liquoribus irroravere vestes et caput*. Ambele construcțiuni le găsim la verbe ca *induo*, *adspargo*, *circumfundo* etc.

Eră obiceiul la cei vechi, ca, înainte de-a se prezenta în fața unei divinități, să se purifice (*lustrare se*), stropindu-se pe cap și chiar pe haine cu apă de râu sau de izvor.

373. *Delubra*: plural pentru singular.

374. *Pallebant* (cf. *squalebant*): Se zice de lucrurile, care n'au strălucire.

- Atque ita : „Si precibus, dixerunt, numina iustis  
 Victa remollescunt, si flectitur ira Deorum,  
 Dic, Themî, qua generis damnum reparabile nostri  
 Arte sit, et mersis fer opem, mitissima, rebus.“ 380  
 Mota dea est sortemque dedit : „Discedite templo,  
 Et velate caput, cinctasque resolvite vestes,  
 Ossaque post tergum magnæ iactate parentis.“  
 Obstupuere diu, rumpitque silentia voce  
 Pyrrha prior, iussisque deæ parere recusat, 385  
 Detque sibi veniam pavido rogat ore, pavetque  
 Lædere iactatis maternas ossibus umbras.  
 Interea repetunt cæcis obscura latebris  
 Verba datæ sortis secum inter seque volutant  
 Inde Promethides placidis Epimethida dictis 390  
 Mulcet, et : „Aut fallax, ait, est sollertia nobis,  
 Aut pia sunt nullumque nefas oracula suadent.  
 Magna parens Terra est ; lapides in corpore Terræ  
 Ossa reor dici : iacere hos post terga iubemur.“

377-380. Conțin o rugăciune făcută *sub condicione*.

380. *Mersis... rebus*. Starea nenorocită, în care se găsiu, se datoră potopului. De-aici reese un joc de cuvinte (cu *mergo*).

381-383. Oracolul dat în aceste versuri are în partea doua tot caracterul nesigur, caracteristic. În partea întâi: *Velate caput, cinctasque resolvite vestes* este ceva propriu cultului roman, nu grec. Acoperirea feții se făcea, pentru ca miracolul să nu fie turburat de ochiu omenesc.

Scoaterea cingătoarei era un simbol, prin care se arată încrederea în divinitate și lăsarea în puterea ei.

386-387. *Paret (Pyrrha) lædere.. maternas umbras jactatis ossibus*.— Pyrrha vede în cuvintele din oracol, o profanare adusă mormintelor și ezită să comită o astfel de crimă grozavă.

389. *Inter seque* pentru *Interque se*.

390. *Promethides, Epimethida* patronimice pentru *Deucalion* și *Pyrrha*—*Epimethida* acusativ feminin grec. decl. III-a.

391. *Nobis* emfatic pentru *mihî*.

392. *Sollertia* = pătrunderea, priceperea. *Deucalion* o moștenise dela *Prometheus* = prevăzătorul, înțelegătorul înainte de fapt;

392. *Suadent*: 2 silabe: sineresă.

Coniugis augurio quanquam Titania mota est,	395
Spes tamen in dubio est: adeo cœlestibus ambo	
Diffidunt monitis! Sed quid tentare nocebit?	
Descendunt, velantque caput, tunicasque recingunt,	
Et iussos lapides sua post vestigia mittunt.	
Saxa, (quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas?)	400
Ponere duritiem cœpere suumque rigorem,	
Mollirique mora, mollitaque ducere formam.	
Mox ubi creverunt, naturaque mitior illis	
Contigit, ut quædam, sic non manifesta. videri	
Forma potest hominis, sed uti de marmore cœpto,	405
Non exacta satis rudibusque simillima signis.	
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida suco	
Et terrena fuit, versa est in corporis usum;	
Quod solidum est flectique nequit, mutatur in ossa;	
Quæ modo vena fuit, sub eodem nomine mansit.	410
Inque brevi spatio, Superiorum numine, saxa	
Missa viri manibus faciem traxere virorum,	
Et de femineo reparata est femina iactu.	
Inde genus durum sumus experiensque laborum,	
Et documenta damus qua simus origine nati.	415

### Şarpele Python

Cetera diversis tellus animalia formis  
Sponte sua peperit, postquam vetus humor ab igne

395. *Augurio* = interpretare, explicare. — *Titania* = *Pyrrha*, fiica titanului *Epimetheus*.
402. *Mora* = puțin câte puțin
404. *Ut... sic*: vezi mai sus vers: 370.
406. *Exacta* = *exculpta* = desăvârşits — *Rudibus... signis* = statui primitive
408. *In corporis usum*: perifrază pentru corpus.
413. *Femineo ictu* = ictu feminae.—
416. *Diversis... formis*: ablativ de calitate, atrib. pe lângă animalia.
417. *Vetus humor* = apa care stagnă de mult timp.  
*Ab igne*: Compl. de instrum.—cauză (cf. vers: 254).

Percaluit solis, cænumque udaeque paludes	
Intumuere æstu, fecundaque semina rerum	419
Creverunt, faciemque aliquam cepere morando.	421
Sic, ubi deseruit madidos septemfluus agros	
Nilus, et antiquo sua flumina reddidit alveo,	
Ætherioque recens exarsit sidere limus,	
Plurima cultores versis animalia glæbis	425
Inveniunt, et in his quædam modo cœpta sub ipsum	
Nascendi spatium, quædam imperfecta suisque	
Trunca vident numeris, et eodem in corpore sæpe	
Altera pars vivit, rudis est pars altera tellus.	429
Ergo, ubi diluvio tellus lutuienta recenti	434
Solibus ætheriis altoque recanduit æstu,	435
Edidit innumeras species, partimque figuras	
Rettulit antiquas, partim nova monstra creavit.	

418. *Udae*: atribut ornant.

419. *Intumuere æstu* = începură, fermentând de căldură, să se umfle: se conceapă. (confer. *Humus viperis intumescit*. Hor. Ep. 16.52)

421. *Morando* = puțin câte puțin (confer. *Mora* v. 402).

422. *Septemfluus*. cuvânt întrebuințat pentru prima dată de Ovidius

423. *Alveo*: e de două silabe: sinesă.

424. *Ætherio...sidere*: perifrază pentru *sol*.

*Exarsit* = a fost încălzit.

426. *Sub ipsum nascendi spatium* = la naștere, născând.

*Sub* însoțit de un cuvânt de timp arată aproximațiune: *sub noctem = pe inoptate, etc.*

428. *Numeris* = părți esențiale ale corpului. (cf. prop. *omnibus numeris absolutus* = desăvârșit, perfect,

435. *Solibus æthereis* = razele soarelui.

*Alto æstu* = căldura, care pătrunde adânc în pământ.

*Recanduit* perf. lui *Recandescere*, cuvânt întrebuințat pentru prima dată de Ovidius.

437. *Rettulit* = interim creavit.

Illa quidem nollet, sed te quoque, maxime Python,  
 Tum genuit, populisque novis, incognite serpens, 440  
 Terror eras: tantum spatii de monte tenebas.  
 Hunc deus arcitenens, et nunquam talibus armis,  
 Ante nisi in damis capreisque fugacibus usus,  
 Mille gravem telis, exhausta pæne pharetra,  
 Perdidit, effuso per vulnera nigra veneno.  
 Neve operis famam posset delere vetustas, 445  
 Instituit sacros celebri certamine ludos,  
 Pythia perdomitæ serpentis nomine dictos.  
 His iuvenum quicumque manu pedibusque rotave  
 Vicerat, æsculeæ capiebat frondis honorem.  
 Nondum laurus erat, longoque decentia crine 450  
 Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.

438. *Illā (tellus) nollet: subînțelege: te genuisse.*

*Python* eră un șarpe monstru. Simbolizează norul negru și vijelios, care este împrăștiat de razele soarelui (*Apollo*). În sens fizic și moral este, deci, lupta luminii contra întunericului.

439. *Incognite* = *ne mai văzut*. Observă apostrofa!

440. *De monte: subînțelege Parnaso.*—Prepoziția *de* cu abl. ține loc genit. partitiv.

441. *Deus arcitenens* = *Apollo*.

444. *Effuso per vulnera nigra veneno: hipalagă pentru effuso per vulnera nigro veneno.* Epitetul *niger* a fost trecut la *vulnera* în loc să meargă cu *venenum*.

446. *Celebri certamine: alb. de calitate, atrib. pe lângă ludos.*

447. *Perdomitæ serpentis. Serpens* este aici de gen feminin.—*Aiurea, îl găsim de gen masculin.*

448. *His* = *la aceste jocuri.*

*Manu* pentru lupta cu pumnii (pugilat-box.)

*Pedibus* pentru alergări cu piciorul.

*Rota* pentru alergări cu carul tras de cai,

*Rota: Sinecdoca: partea pentru tot.*

449. *Honorem* = *proemium*.

450. *Nondum laurus erat.* Laurul nu există încă pentru că—după legende—nimfa *Daphne* nu fusese încă transformată în laur, de către *Apollo*.



## LIBER SECUNDUS

---

### Palatul Soarelui. Phaeton

Regia Solis erat sublimibus alta columnis,  
Clara micante auro flammasque imitante pyropo,  
Cuius ebur nitidum fastigia summa tegebat;  
Argenti bifores radiabant lumine valvæ.  
Materiam superabat opus: nam Mulciber illic

5

1. *Regia* = *Palat.*

*Sublimibus* = *splendide.*

2. *Pyropo* = aliaj făcut din trei părți aramă și una aur = bronz d'aurit.

*Flammas*: compl. dir. al lui *imitante*. Constr.: *pyropo imitante flammas.*

3. *Cuius* merge cu *fastigia*. — *Fastigia summa* = *frononul*. — Palatul acesta avea înfățișarea unui templu, căci era locuința unui zeu.

*Ebur nitidum* = *fildes lucios*. Din această materie erau sculpturile depe fronton.

4. *Argenti bifores radiabant lumine valvae*. Palatul avea uși în canaturi, turnate din argint masiv, sau poate căptușite cu plăci strălucitoare de argint.

Observă în aceste patru versuri îngrămădirea epitetelor, pentru că să dea ideea de splendoarea intensă, cu privire la aspectul palatului Soarelui!

5. *Opus* = *arta, opera artistului*.

*Mulciber* = *Vulcanus*. *Hephaistos*, *Zeul meșter faur*.

*Mulciber* este termen latin, derivat din *mulcere* = a îmuiă, topi.

Æquora cælarat medias cingentia terras,  
 Terrarumque orbem, cælumque quod imminet orbi.  
 Cœruleos habet unda deos. Tritona canorum,  
 Proteaque ambiguum, balænarumque prementem  
 Ægæonia suis immania terga lacertis,  
 Doridaque et natas, quarum pars nare videntur,  
 Pars in mole sedens virides siccare capillos,  
 Pisce vehi quædam: facies non omnibus una,  
 Non diversa tamen. qualem decet esse sororum.  
 Terra viros urbesque gerit, silvasque, ferasque  
 Fluminaque, et Nymphas, et cetera numina ruris.  
 Hæc super imposita est cœli fulgentis imago,  
 Signaque sex foribus dextris, totidemque sinistris.  
 Quo simul acclivo Clymeneia limite proles

10

15

- 
6. *Cælarat*, formă sincopată pentru *cælaverat*. = *ciselase*. *Æquora* plural pentru sing. — *Medias cingentia terras* cf. cu *Ambitæ circumdare litora terræ*.
8. *Tritona canorum*. *Triton* este ciselat în atitudinea, când suflă din scoică, făcând să răsunе (canorum) valurile.
9. *Prothea ambiguum*. *Protheus*, divinitate marină, reprezentată printr'un bătrân, care paște focelul lui *Nereus*. Avea darul prezicerii. Este numit *ambiguus*. (= *mutans, transformis*). pentru că avea putința să se schimbe după voie în diferite animale, sau lucruri. Simbolizează aspectul schimbător al mării. — *Prothea* este formă de acuzativ sing. decl. III, grecesc a lui *Protheus*.
10. *Aegæona*. *Aegæon* este o altă divinitate marină, un gigant cu o sută de mâini, *Centimanus*, care călărește balenele, *Aegæona* acuzativ sing. gre. declinarea III-a.
11. *Dorida et natas*: *Doris*, soția lui *Nereus*, și *Nereidele*, fiicele sale
12. *In mole* = pe o stâncă.
13. *Pisce* = delfin.
17. *Cœli fulgentis imago* = cerul cu stele strălucitoare.
18. *Signa* = Zodiacul.
19. *Clymeneia proles* = *Phaeton*, care era fiul Soarelui și al nimfei *Clymene*, fiica lui *Oceanus* și a zeiței *Thetys*.  
*Acclivo limite* = pe drumul, care suie.

- Venit, et intravit dubitati tecta parentis, 20  
 Protinus ad patrios sua fert vestigia vultus.  
 Consistitque procul: neque enim propiora ferebat  
 Lumina. Purpurea velatus veste sedebat  
 In solio Phœbus claris lucente smaragdis.  
 A dextra lævaque Dies, et Mensis et Annus, 25  
 Sæculaque, et positæ spatiis æqualibus Horæ.  
 Verque novum stabat cinctum florente corona,  
 Stabat nuda Æstas, et spicea sarta gerebat,  
 Stabat et Autumnus calcatis sordidus uvis,  
 Et glacialis Hiems canos hirsuta capillos. 30
- Inde loco medius rerum novitate paventem  
 Sol oculis iuvenem, quibus aspicit omnia, vidit:  
 „Quæque viæ tibi causa? Quid hac, ait, arce petisti,  
 Progenies, Phaeton, haud infitianda parenti?“  
 Ille refert: „O lux immensi publica mundi, 35  
 Phœbe pater, si das huius mihi nominis usum, 36  
 Pignora da, genitor, per quæ tua vera propago 37  
 Credar, et hunc animis errorem detrahe nostris.“

20. *Dubitati* = *pus la îndoiială*. *Phaeton*, în urma spuselor lui *E-puphus*, un prieten, (fiul lui Iuppiter și al nimfei *Io*) că el nu e fiul Soarelui, vine să se convingă de adevăr, după indemnul mamei sale.

21. *Patrios...vultus*: plural pentru sing. — poetic.  
*Sua* este emfatic.

24. *Lucente smaragdis*. Este *Sigmatism*, un păcat împotriva eufoniei. După silaba *te* scurtă, poetul a pus un cuv. grec începând cu grupul *sm*.

26. *Horæ* — Aci, personifică orele zilei. La Greci, personificau anotimpurile.

27. *Verque novum*. Epitetul *novum* i se dă lui *ver*, pentru că începe anul.

30. *Hirsuta capillos*: *Capillos* este în acuzativ de relațiune (ac. grec.).

33. *Quæque viæ tibi causa*. Conjucțiunea — *que* este legată de interog. *quæ* în loc să fie de ait.

*Hac arce* pentru *hac in arce*; poetic.

34. *Progenies* = *filius*. — *Haud infitianda* = *non neganda*.

39. *Errorem* = *nesiguranță, îndoiială* — *Animis* plural (poetic) pentru singular.

Dixerat. At genitor circum caput omne micantes	40
Deposuit rēdios, propiusque accedere iussit,	
Amplexuque dato: „Nec tu meus esse negaris;	43
Quoque minus dubites, quodvis pete munus, ut illud,	44
Me tribuente, feras. Promissis testis adesto	45
Dis iuranda palus, oculis incognita nostris.“	
Vix bene desierat: currus rogat ille paternos,	
Inque diem alipedum ius et moderamen equorum.	
Pœnituit iurasse patrem, qui terque quaterque	
Concutiens illustre caput: „Temeraria, dixit,	50
Vox mea facta tua est: utinam promissa liceret	
Non dare! Confiteor, solum hoc tibi, nate, negarem.	
Dissuadere licet. Non est tua tuta voluntas.	
Magna petis, Phaeton, et quæ nec viribus istis	55
Munera convenient, nec tam puerilibus annis.	
Sors tua mortalis, non est mortale quod optas.	
Plus etiam quam quod Superis contingere fas sit.	
Nescius affectas. Placeat sibi quisque licebit	
Non tamen ignifero quisquam consistet in axe	

46. *Palus = Styx.*—*Oculis incognita nostris*, pentru că razele Soarelui nu putea să pătrună sub pământ, în Infern, unde era *Styx-ul*.
47. *Vix bene: Bene esto* expletiv.—*Currus pl.* poetic pentru singular.
48. *In diem = pentru o zi.*  
*Alipedum... equorum = cai cu aripi la picioare.* — *Ius et moderamen = hendiadyon pentru jus moderandi.*
49. *Terque quaterque* expresiune des întrebuintată ca să arate nemulțumirea. Trebuie luată cu *concessit caput = dădu, clătină din cap.*
50. *Illustre caput = capul strălucitor* (din cauza razelor).
53. *Non est tua tuta voluntas = „Ceeace-mi ceri nu este fără pericicol.*—*Non tuta = periculosa: litotă.*
54. *Istis = tuis.*
58. *Affectas = ai ambițiunea să ceri.*—*Placeat sibi quisque (deorum), licebit = Fiecare dintre zei poate să aibă despre sine o părere oricât de bună.*
59. *Axe* pentru *curru*: sinecdochă.—*Consistere = să se țină în picioare.* — (pentru că vizitii (auriga), la alergări, mânuau caii de-a'n picioarele).

Me valet excepto. Vasti quoque rector Olympi,	60
Qui fera terribili iaculatur fulmina dextra,	
Non agat hos currus. Et quid love majus habemus?	
Ardua prima via est, et qua vix mane recentes	
Enitantur equi; medio est altissima cælo,	
Unde mare et terras ipsi mihi sæpe videre	65
Sit timor, et pavidam trepidat formidine pectus.	
Ultima prona via est, et eget moderamine certo.	67
Tunc etiam quæ me subiectis excipit undis,	68
Ne ferar in præceps, Tethys solet ipsa vereri.	69
Adde quod assidua rapitur vertigine cælum,	70
Sideraque alta trahit celerique volumine torquet	
Nitor in adversum nec me qui cetera, vincit	
Impetus, et rapido contrarius evehor orbi.	
Finge datos currus: quid ages? poterisne rotatis	
(Obvius ire polis, ne te citus auferat axis?)	
At tu, funesti ne sim tibi muneris auctor,	88
Nate, cave, dum resque sinit, tua corrige vota.	
Scilicet ut nostro genitum te sanguine credas	90
Pignora certa petis? Do pignora certa timendo,	

60. *Rector Olympi* = *Iuppiter*.

61. *Fera terribili iaculatur fulmine dextra*: observă paralelismul.

62. *Non agat*: subj. potențial.

63. *Qua* = *ut ea*. — *Recentes* = *odihniți*, cu puteri noi, după repaosul din timpul nopții.

66. *Pavida*... *formidine*: pleonasm; se întâlnește des în Ovidius.

67. *Moderamine* pentru *moderatore*: metonimie (abstr. pentru concret).

70. *Assidua rapitur vertigine*. Cei vechi credeau, că sfera cerească, în mișcarea sa repede, trăgea stelele dela apus spre răsărit, pe când soarele face drumul dela răsărit la apus.

72. *Nitor in adversum*. direcțiunea, în care merge soarele este opusă celei făcute de *coslum et sidera*.

73. *Impetus* = *iuteala, viteza*. — *Evehor* = *in altum vehor*.

72. *Rotatis. polis obvius ire* Acciași idee din versurile precedente.

*Poli* = *extremitățile axei cerului*.

89. *Dum resque sinit, pentru Dumque res sinit*,

Et patrio pater esse metu probor. Aspice vultus  
 Ecce meos! utinamque oculos in pectora posses  
 Inserere, et patrias intus deprendere curas!  
 Denique quidquid habet dives, circumspice, mundus, 95  
 Eque tot ac tantis cæli terræque marisque  
 Posce bonis aliquid: nullam patiēre repulsam.  
 Deprecor hoc unum, quod vero nomine pœna,  
 Non honor, est: pœnam, Phaeton, pro munere poscis.  
 Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis? 100  
 Ne tubita, dabitur — Stygias iuravimus undas —  
 Quodcumque optaris; sed tu sapientius opta.“  
 Finierat monitus: dictis tamen ille repugnat,  
 Propositumque premit, flagratque cupidine currus.  
 Ergo, qua licuit, genitor cunctatus ad altos 105  
 Deducit iuvenem, Vulcania munera, currus.  
 Aureus axis erat, temo aureus, aurea summæ  
 Curvatura rotæ, radiorum argenteus ordo.  
 Per iuga chrysolithi positæque ex ordine gemmæ  
 Clara repercusso reddebant lumina Phœbo. 110  
 Dumque ea magnanimus Phaeton miratur, opusque  
 Perspicit, ecce vigil rutilo patefecit ab ortu  
 Purpureas Aurora fores et plena rosarum  
 Atria. Diffugiunt stellæ, quarum agmina cogit

92. *Patrio pater...metu* Observă efectul de stil obținut de Ovidius prin repetarea a două cuvinte, derivând din acelaș radical.

96. *Eque* = *et e*.

105. *Qua licuit* = cât a putut = *Quantum licuit, quatenus licuit*.

106. *Vulcania munera* = operă a lui *Vulcanus*.

107. *Temo* = oșteă.—*Summa curvatura rotæ* = șina roții.

108. *Radiorum...ordo* = spitele roții. E și perifrază pentru radii.

109. *Iuga* plural poetic pentru *iugum*. Eră jugul, gura de ham.

*Chrysoliti* = topaze.—*Positæque...gemmæ* = *et aliae gemmæ positæ*.

*Ex ordine* = în șir.

111. *Magnanimus* = *temerarius*.

112. *Perspicit* = observă cu atențiune (cf. *perspicax*).

114. *Cogit agmina*, expres, tehnică militară.

Lucifer, et cæli statione novissimus exit.	115
Quem petere ut terras mundumque rubescere vidit, Cornuaque extremæ velut evanescere lunæ, Iungere equos Titan velocibus imperat Horis. Iussa deæ celeres peragunt, ignemque vomentes	120
Ambrosiæ suco saturos præsepibus altis Quadrupedes ducunt. adduntque sonantia frena. Tum pater ora sui sacro medicamine nati Contigit rapidæ fecit patientia flammæ, Imposuitque comæ radios, præsagaque luctus	125
Pectore sollicito repetens suspira, dixit : «Si potes his saltem monitis parere paternis, Parce, puer, stimulis et fortius utere loris. Sponte sua properant, labor est inhibere volantes.	128
Utque ferant æquos et coelum et terra calores,	134
Nec preme, nec summum molire per æthera currum.	135
Altius egressus, cælestia tecta cremabis ; Inferius, terras : medio tutissimus ibis.	

115. *Lucifer* = *Lucaşărul de dimineaţă*, *Venus*; seara, el se numeşte *Vesper. Hesperus*. — *Statione*, termen militar.

116. *Mundum* = *cælum*.

117. *Cornua extremæ... lunæ* = *coarnele lunii. când e aproape să dispară*.

118. *Horis* = *Horac* sunt aici un fel de argaţi ai soarelui. Vezi II, 26.

119. *Celeres* adj. pentru adv. *celeriter*.

120. *Praeseptibus* pentru: *e præsepibus*. — *Altis* = *mândre*, în sens de măreţe.

122. *Sacro medicamine* = *o licoare divină, care îl protejă de arşiţă (patientia fecit rapidæ flammæ)*.

*Medicamen* cuv. întreb. pentru prima dată de Ovidius (cf. *moderamen*).

*Rapidæ* = *iniţi-arzătoare*.

128. *Sponte sua properant*: *subînţeles equi*.

*Labor* = *greutate*.

135. *Nec preme* = *nici nu cobori*.

136. *Egressus* = *abătându-te din drum*.

- Neu te dexterioꝛ tortum declinet ad Anguem,  
 Neve sinisterioꝛ pressam rota ducat ad Aram :  
 Inter utrumque tene. Fortunæ cetera mando, 140  
 Quæ iuuet, et melius, quam tu tibi, consulat, opto.  
 Dum loquor, Hesperio positas in litore metas  
 Humida Nox tetigit : non est mora libera nobis.  
 Poscimur, effulget tenebris Aurora fugatis.  
 Corripe lora manu ; vel, si mutabile pectus 145  
 Est tibi, consiliis, non curribus, utere nostris,  
 Dum potes, et solidis etiamnunc sedibus astas,  
 Dumque male optatos nondum premis insciis axes.  
 Quæ tutus spectes, sine me dare lumina terris. >  
 Occupat ille levem iuvenali corpore currum, 150  
 Statque super, manibusque datas cotingere habenas  
 Gaudet, et invito grates agit inde parenti.

### Pleçarea lui Phaeton.

Interea volucres, Pyrois et Eous et Aethon,  
 Solis equi, quartusque Phlegon, hinnitibus auras

- 138-9. *Dexterioꝛ.. sinistroꝛ*: comparative cu sens de superlative.  
 Sens: *Nici prea la dreapta, nici prea la stânga.* — *Anguem*  
 (138) — *Aram* (139) două constelațiuni, prima la nord, a  
 doua, la sud. — *pressam.* = așezată sub orizont.  
 140. *Tene* pentru *tene cursum*.  
 142. *Hesperio positas în litore metas nox tetigit.* *Litus Hesperium*  
 este țărmlu oceanului Atlantic, dinspre apus (pentru noi), unde  
 eră hotarul (*meta*) dintre zi și noapte.  
 145. *Pectus* = *animus, mens*.  
 152. *Grates agit* = mulțumește. *Grates* se întrebuintează numai  
 la acusativ și ablativ plural.  
 153. *Pyrois et Eous et Aethon... quartusque Phlegon.* Aceste sunt  
 numele grecești ale cailor Soarelui. *Pyrois* = *igneus* (cf. Πῦρ =  
 foc); *Eous* = *orientalis, matutinus* (Ἐὼς = aurora); *Aethon* =  
*ardens* (αἶθω = ard); *Phlegon* = *urens* (φλέγω = ard cu  
 flăcări, usuc).



- Flammiferis implent, pedibusque repagula pulsant. 155  
 Quæ postquam Tethys, fatorum ignara nepotis,  
 Reppulit, et facta est immensi copia mundi,  
 Corripuere viam, pedibusque per aëra motis  
 Obstantes scindunt nebulas, pennisque levati  
 Prætereunt ortos isdem de partibus Euros. 160  
 Sed leve pondus erat, nec, quod cognoscere possent  
 Solis equi, solitaque iugum gravitate carebat.  
 Utque labant curvæ iusto sine pondere naves,  
 Perque mare instabiles nimia levitate feruntur,  
 Sic onere assueto vacuus dat in aëra saltus, 165  
 Succutiturque alte, similisque est currus inani.  
 Quod simul ac sensere, ruunt tritumque relinquunt  
 Quadrijugi spatium, nec quo prius ordine currunt.  
 Ipse pavet: nec qua commissas flectat habenas,  
 Nec scit qua sit iter, nec, si sciat, imperet illis. 170  
 Tum primum radiis gelidi caluere Triones,  
 Et vetito frustra tentarunt æquore tingi.

155. *Repagula* = *bariere*, date la o parte de *Thetys*, Zeița mării; care, în calitate de gazdă, îl primise (pe Soare) seara și-acum, dimineața, îl lăsa să plece.  
 156. *Nepotis*, fiindcă *Phaeton* era fiul *Clymene-i*, copila *Thetys-ei*.  
 157. *Mundi* = *cæli*.  
 160. *Prætereunt ortos isdem de partibus Euros* = *Intrec vânturile (Euri) porniți din aceleași părți.*  
*Isdem*: abl. plural pentru *isdem*.—*Eurus* = vânt, care bate dinspre răsărit.  
 161. *Nec quod cognoscere possent* = *nec tale (eius modi), est ut illud cognoscere possent*: Prop. relat. consecutivă.  
 162. *Labant (-o,-are)* = *se* latină, se apleacă într'o parte și într'alta.  
 168. *Quadrijugi* = *Cei patru cai*.  
 169. *Ipse* = *Phaeton*.  
 170. *Imperet*: subj. potențial.  
 171. *Gelidi Triones*: Numele celor șapte stele ale constelațiunii „Ursa mare” (7 boi).—*Gelidi* pentrucă sunt la miază noapte. Cei vechi credeau că nu apun niciodată, afundându-se în mare. De aci și expr.: *frustra temptarunt vetito æquore tingi* (v. 172).

- Quæque polo posita est glaciali proxima Serpens,  
 Frigore pigra prius nec formidabilis ulli,  
 Incaluit, sumpsitque novas fervoribus iras. 175  
 Te quoque turbatum memorant fugisse, Boote,  
 Quamvis tardus eras et te tua plaustra tenebant,  
 Ut vero summo despexit ab æthere terras  
 Infelix Phaeton penitus penitusque iacentes,  
 Palluit et subito genua intremuere timore, 180  
 Suntque oculis tenebræ per tantum lumen obortæ,  
 Et jam mallet equos nunquam tetigisse paternos. 182  
 Quid faciat? Multum cœli post terga relictum, 187  
 Ante oculos plus est! Animo metitur utrumque.  
 Et modo, quos illi fatum contingere non est,  
 Prospicit oceanus, interdum respicit ortus, 190  
 Quidque agat ignarus stupet, et nec frena remittit.  
 Nec retinere valet, nec nomina novit equorum.  
 Sparsa quoque in vario passim miracula cœlo  
 Vastarumque videt trepidus simulacra ferarum.  
 Est locus, in geminos ubi brachia concavat arcus, 195  
 Scorpius, et cauda flexisque utrimque lacertis  
 Porrigit in spatium signorum membra duorum.  
 Hunc puer ut nigri madidum sudore veneni

173. *Serpens* este aceeași constelațiune ca și *Anguis* (vezi vers. 138).

176. *Boote* vocativul lui *Bootes* (-æ). Denumeste constelațiunea „Văcarul” vecină cu „*Ursa mare*”.

177. *Quamvis... eras, Quamvis* cu indicativul, pentru că este vorba de un fapt sigur.

179. *Penitus penitusque* este un fel de superlativ de speța lui *magis magisque*.

193. *Vario... cælo* = cerul împestrîtat; (din cauza mulțimii constelațiunilor).

194-5. *Miracula... simulacra ferarum* = *mira simulacra ferarum*. Este o endiadă (Hendiadyoin).

195. *Concavat* = *curvat*.

196. *Scorpius* = Constelațiunea *Scorpionului*.

196. *Signorum* = constelațiuni.

Vulnera curvata minitantem cuspide vidit, Mentis inops, gelida formidine lora remisit.	200
Quæ postquam summo tetigere jacentia tergo, Exspatiantur equi, nulloque inhibente per auras Ignotæ regionis eunt, quaque impetus egit. Hac sine lege ruunt, altoque sub æthere fixis Incursant stellis, rapiuntque per avia currum ;	205
Et modo summa petunt, modo, per declive viasque Præcipites, spatio terræ propiore feruntur.	207

### Incendierea Pământului.

Corripitur flammis, ut quæque altissima, tellus, Fissaque agit rimas, et sucis aret adeptis. Pabula canescunt, cum frondibus uritur arbor, Materiamque suo præbet seges arida damno. Parva queror : magnæ pereunt cum mœnibus urbes, Cumque suis totas populis incendia gentes In cinerem vertunt. Silvæ cum montibus ardent ;	210     215.
--	-----------------------------

199. *Cuspide* = coada *Scorpionului*.

201. *Summum tergum*. Sabiñtelege : *equorum*.

202. *Expatiantur* = *părăsesc drumul, o iau rasna*.

205. *Incursant (currum) stellis* = *Izbesc carul de stele*.

210. *Ut quæque altissima tellus*. Avem aci o elipsă ; fraza completă ar fi: *tellus, ut quæque tellus est altissima ita maxime corripitur flammis*.

211. *Agit rimas = se crapă*. Este una din expres, dese formate eu verbul *agere*.

213. *Suo damno = Nenorocirii sale, adică flăcării, care o arde*.  
Aci—prin *metonimie* este luat efectul (damnum) pentru cauză

214. *Moenibus* = *case, clădiri* (în genere).

215. *Cumque suis totas populis.. gentes*: Aci *populus* pare să fie o subdiviziune a gintei (*gens*) ; aceasta ar cuprinde, d. ex. pe toți Grecii, iar Atenienii, Spartanii etc. ar fi *populi*.

Ardet Athos, Taurusque Cilix, et Tmolus, et Cete,	
Et tum sicca, prius creberrima fontibus. Ide ;	218
Ardet in immensum geminatis ignibus Ætna,	220
Parnasusque biceps, et Eryx, et Cynthus, et Othrys.	
Nec prosunt Scythiæ sua frigora : Caucasus ardet,	222
Ossaque cum Pindo, maiorque ambobus Olympus,	225
Aëriæque Alpes, et nubifer Appenninus.	
Tum vero Phaeton cunctis e partibus orbem	
Aspicit accensum, nec tantos sustinet æstus ;	
Ferfentesque auras, velut e fornace profunda,	
Ore trahit, currusque suos candescere sentit	230
Et neque iam cineres eiectatamque favillam	
Ferre potest, calidoque involvitur undique fumo,	
Quoque eat, aut ubi sit, picea caligine tectus	
Nescit, et arbitrio volucrum raptatur equorum.	

217-218. *Muntele Athos* în Tracia. *Taurus Cilix*. = *Taurul* în Cilicia; *Tmolus*: munte în Lidia; *Oete*: munte, *desparte Tesalia de Focida*; *Ile*: munte în Frigia.

219. *Helicon virgineus*: *Heliconul* (munte în Boeotia) este numit *virgineus* pentru că pe el locuiesc *Muzele*.

220-224. *Actne* = *Etna*, m. în Sicilia; *Eryx* m. în Sicilia; *Cynthus*, munte în insula *Delos*, unde eră locul natal al lui *Apollo* supranumit și *Cynthius*. — *Othrys*, munte în *Tesalia*. — *Rhodope*, munte pen. *Balcanică*.—

226. *Accens* vers este spondaic. (*Appenninus*).

228. *Accensum* — în *flăcări*. — *Aestus* (ca și *frigora* (234)): plural pentru singular; poetic.

229. *Fornace* = *cuptor*.

230. *Candescere* = *se înroșește* (fiind de metal).

231. *Eiectatam*: participiu întreb. pentru prima dată de Ovidius.

*Favillam* = scântei. Observă întrebuințarea subst. colectiv în locul pluralului (din proză).

234. *Volucrum*. Se găsește și forma *volucrium*. *Cuv.* e sinonim cu *alipedum*.

Sanguine tum credunt in corpora summa vocato	235
Æthiopum populos nigrum traxisse colorem ;	
Tum facta est Lybie, raptis humoribus æstu,	
Arida. Tum Nymphæ passis fontesque lacusque	
Deflevere comis : quærit Bœotia Dircen,	
Argos Amymonen, Ephyre Pireidas undas.	240
Nec sortita loco distantes flumina ripas	
Tuta manent : mediis Tanais fumavit in undis,	243
Quique recurvatis ludit Mæandrus in indis,	246
Arsit et Euphrates Babylonius, arisit Orontes,	248
Et quæ Mæonias celebrabant carmine ripas	252
Flumineae volucres medio caluere Caystro.	
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,	
Occulitque caput, quod adhuc latet ; ostia septem	255

235. *In corpora summa* = la suprafata corpului.

236. *Traxisse colorem*: Constr. de felul celor ca: agere ruinas, ducere formam d estul de dese in Ovidius.

237. *Libye*. formă greacă pentru *Libya* = *Africa*.

239. *Deflevere* = *vehementer flevere*—*Quærit Bœotia Dircen*.

Isvorul *Dirce* secase, dispăruse din cauza căldurii.—

Obs. acusat. formă greacă decl. I. (*Dirce-es*).

240. *Amymonen*. *Amymonē* (—es) un isvor, în care a fost metamorfozată una dintre fiicele lui *Danaus*.

*Argos* (—i n. și *Argi-orum* (m)) = oraș în *Pelopones*.

*Ephyre*, nume antic al orașului *Corint*.

*Pireidas undas* = Isvorul *Pirene*, pe *Acrocorint*, țâșnise în urma lovirii stâncii, cu copita de către calul *Pegasus*; era consacrat Muzelor.

241. *Loco*: Compl. ind. de limitatiune.

242. *Tanais* = fluv. *Don*.

246. *Mæandrus*, fluv. în *Frigia*, are cursul sinuos; de-aci epitetul *recurvatis* referit la *undis*.

248. *Orontes*, fluv. în *Siria*.

252-263. *Mæonias... ripas... Caystro*. *Caystros* (—i), fluv. al Lydiei (în *Asia Mică*) numită și *Mæonia*.

Pe malurile acestui râu se adunau multe (*celebrabant*) lebede.

*Caluere* = fierșeră;—impresia este ridiculă.

255. *Caput* = isvorul.

Pulverulenta vacant, septem sine flumine valles.  
 Fors eadem Ismarios, Hebrum cum Strymone, siccatur,  
 Hesperiosque amnes, Rhenum Rhodanumque Padumque,  
 Cuique fuit rerum promissa potentia, Thybrim. 260  
 Dissilit omne solum, penetratque in Tartara rimis  
 Lumen, et infernum terret cum coniuge regem.  
 Et mare contrahitur, siccæque est campus arenæ  
 Quod modo pontus erat, quosque altum texerat æquor  
 Existunt montes, et sparsas Cycladas augent. 265  
 Ima petunt pisces, nec se super æquora curvi  
 Tollere consuetas audent delphines in auras.  
 Corpora phocarum summo resupina profundo  
 Exanimata natant: ipsum quoque Nrea efama est

256. *Vacant* = *vacua sunt* = *sunt fără apă*.

257. *Ismarios, Hebrum cum Strymone*. *ebus* = *Marita*; *Strymon* = *Vardarul*; sunt numite *Ismarii* dela muntele *Ismarus* (In Tracia).

258. *Hesperios amnes* = *fluviile Spaniei*.

259. *Thybrim* = *Tibrul* (care udă *Roma*) — *Potentia rerum* = *Stăpânirea universului*.

260. *Tartara* (— *orum*, neutru alături de *Tartarus*, i = *Tartarul în Infern*).

*Dissilit* (*dis-salio*, = *finditur* = *se crapă*)

261. *Infernum* (*adj*) *cum coniuge regem* = *Pluto* și cu *Proserpina*  
*Terret*: li-e frică, să nu se năruie bolta pământului pe cap;  
 să nu se vadă tainele infernului, și să nu se turbure de atâtea  
 lumină, umbrele.

264. *Existunt montes*: *sens*: *Se ridică* (văzând cu ochii) *munți*. — *Sparsas Cycladas* = *Cycladum numerum augent*.  
 insulele *Ciclade*. (în marea *Egee*), sunt răspândite în  
 prejurul insulei *Delos*.

266. *Curvi delphines*: *delfinii*, cari se încovoie, sărind la suprafața  
 apei.

267. *Corpora phocarum* = *phocae*. — *Resupina* = *cu fața în sus*,  
 pe spate. — *Profundo*: Este un *adj*. neutru întreb. ca *subst*.  
*dum* = *altum* = *aequor*; — *summo profundo* = la suprafața  
 mării,

Doridaque et natas tepidis latuisse sub antris.  
 Ter Neptunus aquis cum torvo bracchia vultu  
 Exserere ausus erat: ter non tulit aëris ignes. 270

### Pământul se plânge lui Iuppiter.

Alma tamen Tellus, ut erat circumdata ponto,  
 Inter aquas pelagi, contractosque undique fontes,  
 Qui se condiderant in opacæ viscera matris, 274  
 Sustulit oppressos, collo tenus arida, vultus,  
 Opposuitque manum fronti, magnoque tremore  
 Omnia concutiens paulum subsedit, et infra,  
 Quam solet esse, fuit, sacraque ita voce locuta est:  
 „Si placet hoc, meruique, quid, o! tua fulmīna cessant,  
 Summe Deum? Liceat perituræ viribus ignis 280  
 Igne perire tuo, clademque auctore levare!  
 Vix equidem fauces hæc ipsa in verba resolvo  
 — Presserat ora vapor — : tostos en aspice crines,  
 Inque oculis tantum, tantum super ora favillæ!

269. *Nerea...* Dorida Vezi mai sus II, 11.

270. *Neptunus.* Vezi mai sus I, 275). — *Cum torvo bracchia vultu = torvum vultum et bracchia.* — *Exserere = a scoate.*

273. *Alma Tellus.* — Pământul este aici personificat. Din descriere reese cam grotească, deși impunătoare, figura zeiței. (vers 273-278).  
*aquas: subînțelege contractas.*

280. *Periturae.* Acest, part. viit. act. are valoare de propozițiune condițională; dacă e să pier. — *Deum: genit. contras pentru deorum.*

281. *Cladem auctore levare = „A-mi ușurâ nenorocirea, știindu-te pe tine de autorul ei“.*

283. *Vapor = căldura (năbușitoare).*

284. *Inque oculis tantum, tantum super ora favillae.* Observă repețițiunea tantum tantum!

Hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem	285
Officiique refers, quod adunci vulnera aratri	
Rastrorumque fero, totoque exerceor anno ;	
Quod pecori frondes, alimentaue mitia fruges	
Humano generi, vobis quoque tura ministro ?	290
Si freta, si terræ pereunt, si regia cœli,	297
In Chaos antiquum confundimur. Eripe flammis,	299
Si quid adhuc superest , et rerum consule summæ.“	300
Dixerat hæc Tellus : neque enim tolerare vaporem	
Ulterius potuit, nec dicere plura ; suumque	
Rettulit os in se propioraque Manibus antra.	

### Moartea lui Phaeton.

At pater omnipotens, Superos testatus et ipsum	
Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato	305
Interitura gravi, summam petit arduus arcem,	
Unde solet latis nubes inducere terris,	
Unde movet tonitrus, vibrataque fulmina iactat.	
Sed neque, quas posset terris inducere, nubes	
Tunc habuit, nec quos cælo demitteret imbres.	310
Intonat, et dextra libratum fulmen ab aure	

285. *Honorem = proœmium.*

297. *Si freta... si...* Observă *repetițiunea* (anaphora) și efectul ei !

299. *Confundimur.* Prezentul pentru viitor, deoarece în spaima ei, *Tellus* vede cu ochii cataclismul.

300. *Summæ rerum = Universul.*

302-303. *Suumque rettulit os in se = Și-ascunse fața în sânul său.*

304-6. *Superos testatus et ipsum (Solem)... omnia fato interitura (esse) gravi.* Observă că *testatus* are două acusat.: 1) al persoanei: *Superos et ipsum* și 2) al lucrului: *omnia... interitura esse.* — *Summam petit arduus arcem = Se sui pe culmea cea mai înaltă a cerului.*



Misit in aurigam, pariterque animaque rotisque  
 Expulit, et sævis compescuit ignibus ignes.  
 Consternantur equi et, saltu in contraria facto,  
 Colla iugo eripiunt, abruptaque lora relinquunt. 315  
 Illic frena iacent, illic temone revulsus  
 Axis, in hac radii fractarum parte rotarum,  
 Sparsaque sunt late laceri vestigia currus.  
 At Phaeton, rutilos flamma populante capillos,  
 Volvitur in præceps, longoque per aëra tractu 320  
 Fertur, ut interdum de cælo stella sereno,  
 Etsi non cecidit, potuit cecidisse videri.  
 Quem, procul a patria, diverso maximus orbe  
 Excipit Eridanus, fumantiaque abluit ora.  
 Naides Hesperiaë trifida fumantia flamma 325  
 Corpora dant tumulo, signant quoque carmine saxum:  
 „Hic situs est Phaeton, currus auriga paterni;  
 Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.“

312. *Pariterque animaque expulit* (aurigam).  
 Observă: *rotis* pentru *curru*. Apoi *zeugma*, căci predicatul *expulit* se întrebuițează la două propozițiuni, când s'ar cuveni numai la una: (aurigam) *rotis expulit*. Nu se zice: *expellere aliquem anima*.
313. *Ignibus ignes*: Antiteză și joc de cuvinte (cf. cui pe cui se acoate).
314. *Consternantur*=*se sperie*.
318. *Vestigia currus*=*sfărământurile carului*.
319. *Rutilos capillos*=*părul înroșit* (de flacărele, care îl consumau).
320. *Longoque pcc aera tractu*=*lăsând o lungă dără* (de foc) *prin văzduh*.
323. *Din craso... orbe*. În emisfera opusă, septentrională, unde eră *Eridanus* (Po). Phaeton eră etiopian, deci din emisfera meridională.
324. *Ora* plural poetic pentru *os*.
325. *Naides Hesperiaë*=*Ninfele râurilor din regiunea boreală*.  
*Trifida... flamma*: Fulgerul lui Iuppiter eră reprezentat având trei brațe (trifurcat).
326. *Saxum* = *piatra junerară*.
328. *Ausis*: part. trecut întrebuițat ca substantiv. (cf. *coeptis*). Uzul este poetic.

## Metamorfoza lui Iuppiter în taur. Răpirea Europei.

Ille pater rectorque Deum, cui dextra trisulcis	848
Ignibus armata est, qui nutu concutit orbem,	
Induitur faciem tauri, mixtusque juvencis	850
Mugit, et in teneris formosus obambulat herbis.	
Quippe color nivis est, quam nec vestigia duri	
Calcavere pedis, nec solvit aquaticus Auster.	
Colla toris exstant; armis palearia pendent;	
Cornua parva quidem, sed quæ contendere possis	855
Facta manu, puraque magis pellucida gemma.	
Nullæ in fronte minæ, nec formidabile lumen;	
Pacem vultus habet. Miratur Agenore nata	
Quod tam formosus, quod prælia nulla minetur.	

---

848. *Rector Deum* = *Iuppiter*. — *Deum* pentru *deorum*.

*Trisulcis ignibus* = fulgerul ca armă a lui Iuppiter e reprezentat cu trei brațe (trifurcat). Vezi și vers: II, 325.

849. *Nutu* = mișcarea capului.

850. *Induitur faciem*. *Induo* la pasiv (verb mediu) își păstrează *compl. direct*.

*Juvencis*: dativ pe lângă *mixtus*; elenism.

853. *Auster*: vânt, care bate de la sud.

854. *Toris* = mușchii pieptului — *Colla* = gâtul, plural pentru sing. (poetic). *Armīs* = umăr.

866. *Magis pellucidæ*: comparativ perifrastic.

857. *Lumen* = *oculus*. sing. pentru plural

858. *Agenore nata* = *Europa*, fiica lui *Agenor*, primul rege al *Sidonului*.

859. *Quod tam formosus*: subînțelege: *Sit*.

Sed, quamvis mitem, metuit contingere primo ;	860
Mox adit, et flores ad candida porrigit ora.	861
Qui nunc alludit, viridique exultat in herba,	864
Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis ;	865
Paulatimque metu dempto, modo pectora præbet	
Virginea plaudenda manu, modo cornua sertis	
Impedienda novis. Ausa est quoque regia virgo,	
Nescia quem premeret, tergo considerare tauri :	
Tum deus a terra siccoque a litore sensim	870
Falsa pedum primis vestigia ponit in undis,	
Inde abit ulterius, mediique per æquora ponti	
Fert prædam. Pavet hæc, litusque ablata relictum	
Respicit, et dextra cornum tenet, altera dorso	
Imposita est ; tremulæ sinuantur flamine vestes.	875

---

864. *Qui p. ille.*

871. *Falsa pedum... vestigia = paşii îngelătorii.*—*Falsa pedum vestigia* pentru *Falsorum pedum vestigia*: Hipalaga. (Hyppallage).

875. *Flamine = adierea vântului.*

## LIBER TERTIUS

### Emigrarea lui Cadmus, fratele Europei. Nenorocirea tovarășilor săi.

Iamque deus posita fallacis imagine tauri	1
Se confessus erat, Dictaeaeque rura tenebat :	
Cum pater ignarus Cadmo perquirere raptam	
Imperat, et poenam, si non invenerit, addit	
Exilium ; facto pius et sceleratus eodem.	5
Orbe pererrato, patriamque iramque parentis	
Furta Iovis ?.. profugus patriamque iramque parentis	
Vitat Agenorides, Phœbique oracula supplex	8
Consultit, et quæ sit tellus habitanda requirit.	
«Bos tibi, Phœbus ait, solis occurret in arvis,	10

1. *Deus=Iuppiter.*

*Posita fallacis imagine tauri.* Vezi capitolul precedent.

2. *Se confessus erat* = Se dăduse pe față că este Iuppiter.

*Dictaea rura* = Creta, unde o dusesese pe Europa, fiica lui Agenor, regele Feniceii (Sidonului).

3. *Raptam perquirere Cadmo imperat.* Observă infinitivul după *imperare* (cf. *iubere*), în loc de *ut* cu *subj.*

*Cadmo.* Cadmus eră fiul lui Agenor.

5. *Iacto pius et sceleratus eodem.* Pius, pentru că poruncise căutarea fiicei sale ; *Sceleratus* pentru că pedepsiă cu exilul pe Cadmus, în cazul când n'ar fi găsit pe Europa.

6. *Orbe pererrato* = după ce străbătu pământul (căutându-și sora).

7. *Furta* = adulteră. — *Profugus* = exilându-se.

8. *Agenorides* = Cadmus.

10. *Solis* = ncloucite, pustii.

Nullum passa iugum, curvique immunis aratri.  
Hac duce carpe vias et, qua requieverit herba,  
Mœnia fac condas, Bœotiaque illa vocato».

Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro :

Incustoditam lente videt ire juvencam, 15

Nullum servitii signum cervice gerentem

Subsequitur, pressoque legit vestigia gressu,

Auctoremque viæ Phœbum taciturnus adorat.

Iam vada Cephisi Panopesque evaserat arva :

Bos stetit, et, tollens speciosam cornibus altis 20

Ad cælum frontem, mugitibus impulit auras.

Atque ita, respiciens comites sua terga sequentes,

Procubuit, teneraque latus submitit in herba.

Cadmus agit grates, peregrinæque oscula terræ

Figit, et ignotos montes agrosque salutat. 25

Sacra Jovi factururus erat : iubet ire ministros,

Et petere e vivis libandas fontibus undas.

Silva vetus stabat nulla violata securi,

Et specus in medio, virgis ac vimine densus,

13. *Fac condas*. Observă eliziunea conj. *ut* (cf. *fac velim* etc).

*Boeotia* : adj. plural neutru, dela *boeotius*, a, um (cf. βοιωτικός).

*Ovidius* derivă numele acesta dela *bos* (gr. βούς). *Pygmaeus* și

*Pausanias* îl derivă dela *Bocotus* nepotul lui *Amythryo*.

14. *Vix bene* = *abia* ; — *bene* este expletiv.

14. *Castalio antro*. Lângă izvorul *Castaliei*, pe muntele *Parnasus*,  
era o peșteră unde *Apollo* da oracule.

15. *Incustoditam lente videt ire juvencam*. Primii trei spondei din  
acest vers redau bine mersul încet al vacii.

16. *Servitii* : Abstract pentru *iugi*.

17. *Presso... gressu* = *cu pas domol, stăpânit*.

*Legit vestigia* = *nu-i pierde urma*.

18. *Auctorem viæ* = *care-i arătase calea*.

19. *Cephisi, Panopesque evaserat arva*. — *Cephisus*, un râu în *Bocotia*. —  
*Panope*, oraș în *Focida*.

22. *Atque ita* = și (după ce făcui aceasta)atunci.... *Ita* arată succe-  
siunea în timp.

*Sua terga* plural pentru singular. De multe ori, în poezia,  
corpul și părțile lui sunt exprimate la plural.

29. *Virgis et vimine* : *endiada* (*Hendiadyoin*) pentru *virgis vimineis*.

Efficiens humilem lapidum compagibus arcum,	30
Uberibus fecundus aquis, ubi conditus antro	
Martius anguis erat, cristis præsignis et auro.	
Ignem micant oculi; corpus tumet omne veneno;	
Tresque vibrant linguæ; triplici stant ordine dentes.	
Quem postquam Tyria lucum de gente profecti	35
Infausto tetigere gradu, demissaque in undas	
Urna dedit sonitum, longo caput extulit antro	
Cæruleus serpens, horrendaque sibila misit.	
Effluxere urnæ manibus, sanguisque reliquit	
Corpus, et attonitos subitus tremor occupat artus.	40
Ille volubilibus squamosos nexibus orbes	
Torquet, et immensos saltu sinuatur in arcus;	
Ac, media plus parte levis erectus in auras,	
Despicit omne nemus, tantoque est corpore quanto,	
Si totum spectes, geminas qui separat Arctos	45
Nec mora: Phœnicas, sive illi tela parabat,	
Sive fugam, sive ipse timor prohibebat utrumque	
Occupat: hos morsu, longis amplexibus illos,	
Hos necat afflati funesta tabe veneni.	

32. *Martius* = „Consaerat lui *Marte*“ Tebanii își atribuiau origina lor lui *Marte*.

*Cristis... et auro*: Endiadă pentru *Cristis aureis*.

35. *Lucum* = dumbravă sacră. — *Tyria de gente profecti* = tovarășii lui *Cadmus*. Troieni.

*Gente* = *terra*.

39. *Effluxere* = scăpară, lunecără.

*Sanguisque reliquit corpus* = Sens: tot sângele li se strânse la inimă:

41. *Squamosos... orbes*: Hypallage, pentru *squamosi corporis orbes*.

43. *Leves*, atribut ornant.

44. *Quanto*. Pentru a înțelege mai bine, completează: *quanto is serpens est... qui separat etc.*

*Separat geminas Arctos*. Constelațiunea *Dragonului* (*Balaurului*) desparte cele două *Ursae*.

46. *Nec mora* = *nulla mora est*. — *Phœnicas*: acuzativ plural decl. în III, gre. dela *Phœnicæ*, -um.

48. *Occupat* = (li) *Apucă*.

49. *Tabe* = *abur*, *unezeala*.

## Moartea balaurului

Fecerat exiguas iam sol altissimus umbras :	50
Quæ mora sit sociis miratur Agenore natus,	
Vestigatque viros. Tegumen derepta leoni	
Pellis erat; telum splendenti lancea ferro	
Et iaculum, teloque animus præstantior omni.	
Ut nemus intravit, letataque corpora vidit,	55
Victoremque supra spatiosi corporis hostem,	
Tristia sanguinea lambentem vulnera lingua :	
« Aut ultor vestræ, fidissima corpora, mortis,	
Aut comes, inquit, ero » Dixit, dextraque molarem	60
Sustulit et magnum magno conamine misit.	
Illius impulsu cum turribus ardua celsis	
Mœnia mota forent, serpens sine vulnere mansit,	
Loricæque modo squamis defensus et atræ	
Duritia pellis, validos cute reppulit ictus.	
At non duritia iaculum quoque vicit eadem,	65
Quod medio lentæ spinæ curvamine fixum	

52. *Tegumen derepta leoni pellis erat.* *Cadmus* purtă drept haină o piele de leu, simbol al puterii și curagiului.

55. *Letata* = date morții (cf. letum, i = moarte). Forma *letata* este introdusă de Ovidius.

56. *Supra*: adverb.—*Spatiosi corporis*: genit. de calit., atributul lui *hostem* — *Spatiosi* arată mărimea balaurului.

57. *Tristia sanguinea lambentem vulnera lingua*: Observă paralelismul.

59. *Aut comes*: Subînțelege *mortis*.

*Molarem*: subînțelege pe lângă acest adj. pe substantivul *lapidem* = o piatră de moară. Poetul întreb. o hiperbolă. A vrut să înțeleagă un bolovan mare, cit o piatră de moară.

60. *Magnum magno*: Repetarea aceluiaș cuvânt la două forme deosebite, pentru a produce efect.

61-64. Autorul arată lipsa de efect a loviturii date.

66. *Curvamine*. Cuvânt creat de Ovidius, ca și *moderamen* etc.

*Lentæ* = *flexibile*.

Constitit, et totum descendit in ilia ferrum.  
 Ille, dolore ferox, caput in sua terga retorsit,  
 Vulneraque aspexit, fixumque hastile momordit. 70  
 Idque ubi vi multa partem labefecit in omnem.  
 Vix tergo eripuit; ferrum tamen ossibus hæsit.  
 Tunc vero, postquam solitas accessit ad iras  
 Causa recens, plenis tumuerunt guttura venis,  
 Spumaque pestiferos circumfluit albida rictus, 75  
 Terraque rasa sonat squamis, quique halitus exit  
 Ore niger Stygio vitiatas inficit auras.  
 Ipse modo immensum spiris facientibus orbem  
 Cingitur, interdum longa trabe rector astat.  
 Impete nunc vasto, ceu concitus imbris amnis, 80  
 Fertur, et obstantes proturbat pectore silvas.  
 Cedit Agenorides paulum, spolioque leonis  
 Sustinet incursus, instantiaque ora retardat  
 Cuspide prætenta; furit ille, et inania duro  
 Vulnera dat ferro, figitque in acumine dentes.  
 Iamque venenifero sanguis manare palato 85  
 Cœperat, et virides aspergine tinxerat herbas;

70. *Id = telum.* — *Partem... in omnem = in toate părțile (direcțiunile).*

*Labefecit = (il) s.ăbi (sgâlțându-l).*

71. *Ossibus: dativ.*

73. *Causa recens.* Subînțelege *irac.*

74. *Albida = alburic.*

75. In acest vers observă repetarea onomatopEICĂ a silabei *ra*, ca să arate sgomotul făcut de mișcările balaurului.

76. *Ore... Stygio.* Versul acesta l-aș traduce așa: *Și răsuflarea-i neagră, care-i iese ca din gura Iadului, otrăvește văzduhul. — Vitiatas inficit auras: prolepsă pentru: ita inficit ut vitentur auras.*

78. *Cingitur = se încolăcește.*

79. *Impete ablat.* arhaic dela *impes-(etis)*, pentru *impetu*. Intrebuintarea acestuia ca și a lui *ceu* este poetică.

81. *Spolio = leonis pelle.*

83. *Cuspide* pentru *Hasta*: sinecdocă.



Sed leve vulnus erat, quia se retrahebat ab ictu,

Læsaque colla dabat retro, plagamque sedere

Cedendo arcebat, nec longius ire sinebat:

Donec Agenorides coniectum in gutture ferrum

Usque sequens pressit, dum retro quercus eunti

Obstitit, et fixa est pariter cum robore cervix.

Pondere serpentis curvata est arbor, et imæ

Parte flagellari gemuit sua robora caudæ

Dum spatium victor victi considerat hostis,

Vox subito audita est, neque erat cognoscere promptum

Unde, sed audita est, «Quid, Agenore nate, peremptum

Serpentem spectas? et tu spectabere serpens».

Ille diu pavidus pariter cum mente colorem

Perdiderat, gelidoque comæ terrore rigebant.

Ecce viri fautrix, superas delapsa per auras,

Pallas adest, motæque iubet supponere terræ

Vipereos dentes, populi incrementa futuri.

Paret et, ut presso sulcum patefecit aratro,

90.

95

100.

88. *Plagam sedere-arcebat* = nu lăsa ca rana să se fixeze, ca vârful lăncii să pătrună mai adânc.

Observă infinitivul după *arcebat* în locul subiectivului, căci are valoare de *non sinebat*.

91. *Usque sequens pressit*. — *Usque* = într'una, mereu.

91-92. *Dum-obstitit*. — *Dum* cu indicat, în loc de *subiunctiv*, căci are valoare de: până ce.

*Eunti*: subînțelege *serpentis*.

93-94. Observează tonul emfatic al descrierii

95. *Spatium* = mărimea. — *Victor victi* = Aliterațiune și antiteză.

96. *Vox subito audita est*, etc. Se interpretează cuvintele auzite, ca fiind zise de *Marte*, căruia îi era consacrat balaurul. Prin ele se spune destinul viitor al lui *Cadmus*, că și el va fi transformat în șearpe.

*Promptum* = ușor.

98. *Serpentem spectas et tu spectaberis serpens*. Observă repetițiunea sub formă de chiasm.

102. *Pallas*. *Pallas-Athene*, zeița înțelepciunii și a războiului, protectoarea lui *Cadmus*.

103. *Populi incrementa futuri* = unde *populus futurus crescere debet*.

- Spargit humi jussos, mortalia semina, dentes. 105  
 Inde (fide majus!) glæbæ cœpere moveri,  
 Primaque de sulcis acies apparuit hastæ.  
 Tegmina mox capitum picto nutantia cono,  
 Mox humeri pectusque onerataque bracchia telis  
 Exsistunt, crescitque seges clipeata virorum: 110  
 Sic, ubi tolluntur festis aulæa theatris,  
 Surgere signa solent, primumque ostendere vultus,  
 Cetera paulatim, placidoque educta tenore  
 Tota patent, imoque pedes in margine ponunt.  
 Territus hoste novo, Cadmus capere arma parabat: 115  
 « Ne cape, de populo quem terra creaverat unus  
 Exclamat, nec te civilibus insere bellis.»  
 Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum  
 Comminus ense ferit: jaculo cadit eminus ipse.  
 Hic quoque, qui leto dederat, non longius illo 120  
 Vivit et expirat, modo quas acceperat, auras;  
 Exemploque pari furit omnis turba, suoque  
 Marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres.  
 Iamque brevis vitæ spatium sortita iuventus

105. *Humi*: locativ (genitiv). — *Mortalia semina* = semina, unde mortales nascerentur.

106. *Fide majus* = quod vix credas = de necrezut. — *Cœpere moveri* pentru *coeptae sunt moveri*

107. *Acies... hastae*: sing. pentru plural; poetic.

108. *Tegmina... capitum = galeae*. — *Cono-picto*:

*Conus* este proeminența conică ce se găsește deasupra părții, în care se fixează penajul felurit colorat.

111. *Aulea*. — *Auleum = cortină*. În general, stofă fină, orientală, brodată. — *Festis... theatris*: pentru că spectacolele se dedeau de obicei, în zilele de sărbătoare.

112. *Signa* = figurile brodate sau desenate pe cortină. Cortina în teatrele antice se ridică, atunci când se sfârșia spectacolul și se lăsa, când el începea.

118. *Atque ita*. Vezi în. sus vers. 22

123. *Marte suo* pentru *armis suis*. Metonimie, *Subiti fratres*. *Subito nati fratres*.

Sanguineo tepidam plangebatur pectore matrem,	125.
Quinque superstitibus, quorum fuit unus Echion.	
Is sua iecit humo, monitu Tritonidis, arma,	
Fraternæque fidem pacis petitque deditque.	
Ilos operis comites habuit Sidonius hospes,	
Cum posuit iussam Phœbeis sortibus urbem.	130.

### Metamorfosa nimfei Echo

Corpus adhuc Echo, non vox erat; et tamen usum	359.
Garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat,	360.
Reddere de multis ut verba novissima posset.	
Illa, ubi Narcissum per devia rura vagantem	370.
Aspexit, voluit blandis accedere dictis,	375.
Et molles adhibere preces; natura repugnat,	
Nec sinit incipiat. Sed, quod sinit, illa parata est	
Exspectare sonos, ad quos sua verba remittat.	
Forte puer, comitum seductus ab agmine fido,	
Dixerat, „Ecquis adest?“ et, „Adest,“ responderat Echo.	380.

125. *Matrem*=*terram*, de unde se născuseră.

127. *Tritonidis* (și—*dos*) genitivul cuv. *Tritonis* numele *Minervei*, ca divinitate a mării (undeale mării), a râurilor și mai ales a lacurilor. Avea un templu pe malul lacului *Triton* în *Boeotia*.

130. *Phoebeis sortibus*=*aracolul dat de Apollo*.  
*Urbem* = *Thebas*.

359. *Echo* (—*us*): o nimfă.

361. *Novissima verba*=*ultimele cuvinte*.

370. *Narcissum*. *Narcissus*= fiul râului *Cephisus* și al nimfel *Liriope*.

375. *Blandis* = *ademenitoare*.

377. *Nec sinit incipiat* pentru *nec sinit ut incipiat* sau *nec sinit incipere*. *Prima* construcție aparține graiului familiar.  
*Quod sinit* : subînțeles ca subiect *natura*. *Illa*=*Echo*.

Hic stupet atque aciem partes dimittit in omnes.	
Voce, „veni,“ magna clamat; vocat illa vocantem.	
Respicit, et rursus, nullo veniente: „Quid, inquit,	
Me fugis? et totidem, quot dixit; verba recepit.	384
Spreta latet silvis, pudibundaque frondibus ora	393
Protegit, et solis ex illo vivit in antris.	
Sed tamen hæret amor, crescitque dolore repulsæ.	395
Extenuant vigiles corpus miserabile curæ,	
Adducitque cutem macies, et in aera sucus	
Corporis omnis abit; vox tantum atque ossa supersunt;	
Vox manet; ossa ferunt lapidis traxisse figuram.	
Inde latet silvis nulloque in monte videtur,	400
Omnibus auditur. Sonus est, qui vivit in illa.	

#### IV. Metamorfosa lui Narcissus.

Fons erat illimis, nitidis argenteus undis,	407
Quem neque pastores, neque pastæ monte capellæ	
Contigerant, aliudve pecus quem nulla volucris,	
Nec fera turbarat, nec lapsus ab arbore ramus.	410

381. *Aciem*: subînţeles *oculorum*: perifrază pentru *oculos*.

382. *Vocat... vocantem*. Repetiţiune (des întrebuintată de Ovidius).  
a două cuvinte formate din aceeaşi rădăcină.

393. *Spreta*=*Echo* (pe care *Narcissus* a văzut-o şi n'a voit s'o  
bage în seamă).

394. *Ex illo* pentru *ex illo tempore*.

397. *Adducitque cutem* = zburceşte pielea.

399. *Traxisse figuram*: Ovidius întrebuintează *perfectul* pentru  
prezent. spre a exprima repeziunea acţiunii.  
*Lapidis* = stâncă.

401. *Omnibus*: *dativ* (*agentis*) pentru *ablativ*; *clenism*.

408. *Monte* pentru *în monte*; poetic.

410. *Turbarat*: formă sincopată pentru *turbaverat*.

Gramen erat circa, quod proximus humor alebat,  
 Silvaeque sole locum passura tepescere nullo.  
 Hic puer et studio venandi lassus et æstu  
 Procubuit, faciemque loci fontemque secutus. 415  
 Dumque bibit, visæ correptus imagine formæ,  
 Spem sine corpore amat; corpus putat esse, quod umbra est.  
 Adstupet ipse sibi, vultuque immotus eodem  
 Hæret, ut e Pario formatum marmore signum.  
 Spectat humi positus geminum, sua lumina, sidus 420  
 Et dignos Baccho, dignos et Apolline crines,  
 Impubesque genas, et eburnea colla, decusque  
 Oris, et in niveo mixtum candore ruborem;  
 Cunctaque miratur, quibus est mirabilis ipse. 429  
 Credule, quid frustra simulacra fugacia captas? 432  
 Quod petis est nusquam; quod amas, avertere, perdes!  
 Ista repercussæ, quam cernis, imaginis umbra est;  
 Nil habet ista sui: tecum venitque manetque;  
 Tecum discedet, si tu discedere possis.  
 Non illum Cereris, non illum cura quietis  
 Abstrahere inde potest; sed, opaca fusus in herba,  
 Spectat inexpleto mendacem lumine formam,

413. *Puer* = *Narcissus*.

414. *Faciem loci*., *secutus* = *atrás și de priveștița locului*..

419. *Pario*., *marmore* = *Marmoră de Paros*. *Signam* = *stutuă*

420. *Humi*: genitiv locativ. — *Geminum, sua lumina, sidus* = *ochii săi, două stele*.

431. *Baccho*... *Apollo*: *Ambii Zei, în floarea tinereții sunt reprezentanți cu părul mare*. (Vezi reproduceri respective).

422. *Impubes genas* = *obrajii feciorelnici*.

*Colla* plural pentru singular; poetic

432. *Simulacra* = *chipurile*,

433. *Avertere* = imperativ: *întoarce-te*. În latinește, această formă pasivă are înțeles reflexiv.

436. *Si possis*: Subj. prezent, deși acțiunea este ireală.

437. *Cereris*... *cuba*. *Cereris petru cibi* = *mâncare metonimie*.

439. *Inexpleto*... *lumine* = *cu ochi nesățioși*. Observă sing. pentru plural; poetic.

Perque oculos perit ipse suos ; paulumque levatus,	440
Ad circumstantes tendens sua bracchia silvas :	
„Ecquis, io ! silvæ, crudelius, inquit, amavit ?	442
Quoque magis doleam, nec nos mare separat ingens,	448
Nec via, nec montes, nec clausis munia portis :	
Exigua prohibemur aqua, minimumque quod obstat.	450
Quisquis es, huc exi ! Quid me, puer unice, fallis ?	454
Spem mihi nescio quam vultu promittis amico,	457
Cumque ego porrexî tibi bracchia, porigis ultro ;	
Cum risi, arrides ; lacrimas quoque sæpe notavi,	
Me lacrimante, tuas ; nutu quoque signa remittis ;	460
Et, quantum motu formosi suspicor oris,	
Verba refers, aures non pervenientia nostras.	462
Jamque dolor vires adimit, nec tempora vitæ	469
Longa meæ superant, primoque extinguo in ævo.	470
Nec mihi mors gravis est posituro morte dolores !“	471
Dixit, et ad faciem rediit male sanus eandem.	474
Dumque dolet, summa vestem deduxit ab ora,	480
Nudaque mormoreis percussit pectora palmis.	
Pectora traxerunt tenuem percussa ruborem,	
Non aliter quam poma solent, quæ, candida parte,	
Parte rubent, aut ut variis solet uva racemis	
Ducere purpureum, nondum matura, colorem.	485

440. *Levatus* = ridicându-se. (Vezi observațiunea la *avertere* vers:433.)

441. *Sua bracchia. Sua* este emfatic.

453. *Minimum* : subînțelege *est*.

454. *Unice* = fără pereche, cum nu e altul ca tine.

460. *Nutu* : dat. singular arhaic :

462. *Aures non pervenientia nostras* pentru : *ad aures... nostras* ; poetic.

471. *Posituro... part. viit. act.* cu sens condițional : *dacă voi scăpă etc.*

474. *Male sanus* = *insanus* ; eufemism.

480. *Summa vestem deduxit ab ora* = *Iși desfăcu cămașa la piept.*

482. *Pectora traxerunt... ruborem* = *Pieptul căpătă o roșeață* etc. Obs. pluralul pentru sing. ; poetic.

484. *Rocemus* = *ciorchină*.

485. *Ducere colorem* = *a căpătă culoarea*.

Et neque jam color est mixto candore rubori,	491
Nec vigor et vires, et quæ modo visa placebant.	492
Ultima vox solitam fuit hæc spectantis in undam:	499
«Heu! frustra dilecte puer!» totidemque remisit	500
Verba locus; dictoque «Vale», «Vale», inquit et Echo.	
Ille caput viridi fessum submitit in herba;	
Lumina mors clausit domini morantia formam.	
Tum quoque se, postquam est inferna sede receptus,	
In Stygia spectabat, aqua. Planxere sorores	505
Naides, et sectos fratri posuere capillos.	
Jamque rogam quassasque faces feretrumque parabant;	
Nusquam corpus erat: croceum pro corpore florem	
Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.	510

- 
491. *Mixto candore rubori. Rubori: dativ pentru cum și ablativ Elenism.*
501. *Vale: (al II-lea) scandează: vale. Ovidius nu-l elide înainte de silaba in.*
506. *Sectos fratri posuere capillos.—* Eră obiceiul, la cei vechi, ca, în semn de doliu, pe mormântul celui îngropat, să se depună o șuviță de păr.
508. *Quassas = agitate.*

## LIBER QUARTUS

### Perseus

- Viperei referens spoliū memorabile monstri, 615  
Aera carpebat tenerum stridentibus alis.  
Cumque super Libycas victor penderet arenas,  
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ,  
Quas humus exceptas varios animavit in angues :  
Unde frequens illa est infestaque terra colubris. 620  
Inde per immensum ventis discordibus actus,  
Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquosæ,  
Fertur; et ex alto seductas æthere longe  
Despectat terras, totumque supervolat orbem.

- 
615. *Viperei... spoliū memorabile monstri*: perifrază pentru *Medusæ caput*.—*Medusa* una dintre *Gorgone*, fiicele lui *Phorcus*. *Gorgonele* aveau părul împletit cu șerpi și împietriau pe cei cari le priveau.  
*Memorable* = *faimos*.—*Spoliū* = *Capul*.  
*Perseus*, omorând *Medusa*, îi luă capul, care își păstrase însușirile de mai înainte.  
Din sângele *Medusei* se nascu și calul înaripat *Pegasus*.
616. *Aera carpebat tenerum* etc.—*Aera carpere* = *volare* (cf. *viam carpere*).  
*Alis*, *Perseus*, ca și *Mercurius*, avea aripi la călcâie (*Talaria*). Numele este subiectul propozițiunii.  
*Libycas... arenas*: perifrază p. *Libya*.
621. *Immensum...* *Adjectiv* întrebuintat ca *substantiv*. Înțelesul e de: *văzduh, cer*.



Ter gelidas Arctos, ter Cancri bracchia vidit;	625
Sæpe sub occasus, sæpe est ablatas in ortus.	
Iamque cadente die, veritus se credere nocti,	
Constitit Hesperio, regnis Atlantis, in orbe.	
Exiguamque petit requiem, dum Lucifer ignes	
Evocet Auroræ, currus Aurora diurnos.	630
Hic hominum cunctos ingenti corpore præstans	
Japetionides Atlas fuit: ultima tellus	
Rege sub hoc et pontus erat, qui solit anhelis	
Æquora sudit equis et fessos excipit axes.	
Mille greges illi totidemque armenta per herbas	635

625. *Ter gelidus Arctos, ter Cancri bracchia vidit.*—Oserbă în acest vers simetria (paralelismul).— *Cancri bracchia* = constelația Cancerului (Racului) este la sud, opusă celor două *Ursae* (*Arctos*).

626. *Occasus...ortus*—*Apus...răsărit*.

628. *Hesperio...in orbe* = *In terra Hesperia* = *Mauretania*, unde domniă *Atlas*.

*Regnis*: ablativ plural apozitie pe lângă *orbe*.

629. *Lucifer* = *Luceafărul de dimineață* = *Venus*.

630. *Evocet* = *să aducă, să facă, să iasă*. Se subînțelege și ca predicat pe lângă *Aurora*.

631. *Hominum cunctos* pentru *cunctos homines*. Intrebuintarea genitivului partitiv este un elenism.

*Praestans cunctos*: *Praestare* cu compl. în acusat. pentru *dativ*, este neobișnuit.

632. *Iapetionides*, numele patronimic al lui *Atlas*, fiul lui *Iapetus*, (rege al *Mauretaniei*) și al *Clyemenei*.

*Atlas* a fost la început un *Titan* și făcea parte dintre divinitățile marine. Refuzând lui *Perseus* ospitalitatea, acesta îl pietrifică prezentându-i *Medusa*. Transformat în munte, el susține cerul pe capul și umerii săi.

633-634. *Anhelis æquora subdit equis*: unde se adapă caii oboșiți ai soarelui.

*Æquora...axes fessos*: plural. pentru sing.; poetic.

*Ares* pentru *currus*: sinecdocă.

635. *Greges* = *turme de vite mici*.—*Armenta* = *turme de vite mari*;

- Errabant, et humum vicinia nulla premebant. 636  
 Arboreæ frondes, auro radiante nitentes,  
 Ex auro ramos, ex auro poma tegebant.  
 „Hospes, ait Perseus illi, seu gloria tangit  
 Te generis magni, generis mihi Iuppiter auctor; 640  
 Sive es mirator rerum, mirabere nostras.  
 Hospitium requiemque peto“. Memor ille vetustæ  
 Sortis erat; Themis hanc dederat Parnasia sortem:  
 „Tempus, Atla, venient, tua quo spoliabitur auro  
 Arbor, en hunc prædæ titulum Iove natus habebit“. 645  
 Id metuens solidis pomaria clauserat Atlas  
 Mœnibus, et vasto dederat servanda draconi,  
 Arcebatque suis externos finibus omnes.  
 Huic quoque: „Vade procul, ne longe gloria rerum,  
 Quam mentiris, ait, longe tibi Iuppiter absit“. 650  
 Vimque minis addit, manibusque expellere tentat  
 Cunctantem, et placidis miscentem fortia dictis.  
 Viribus inferior—quis enim par esset Atlantis

- 
636. *Humum vicinia nulla premebant.* — *Vicinia* (-ae) este un subst. colectiv, aşà că se justifică acordul verbului la persoana III-a plural.
- 637-638. In aceste versuri se descriu grădinile *Hesperidelor.*—Obţine servă efectul prin repet. cuv. *Auro...*
640. Vezi mai sus vers: 613.
641. *Rerum*: subînţelege *gestarum* = *fapte mari*.
644. *Sortis* = *oracul.* — *Themis Parnasia.* Zeiţa *Themis* avea un templu la poalele *Parnasului*, unde se dădeau oracule.
644. *Atla*: voc. decl. III-a grec. dela *Atlas* (-antis).
645. *Hunc prædæ titulum* pentru *huius prædæ titulum.*  
*Titulus* = *inscripţiune*, prin care se aminteşte ceva deosebit.  
 Prin extensiune, aici înseamnă *glorie*.  
*Iove natus* = *Hercules*, care avea să răpească merele de aur din grădinele lui *Atlas*.
646. *Pomaria* = *grădinele cu mere*.
649. *Ne longe (tibi absit) gloria rerum.* Sens: Nu-ţi serveşte la nimie gloria isprăvilor (săvârşite).
652. *Fortia*: subînţelege: *dicta.* — *Placidis... dictis*: *dativul* (Elenism).

Viribus — ? : „At quoniam parvi tibi gratia nostra est,  
 Accipe munus,“ ait; lævaque a parte Medusæ 655  
 Ipse retroversus squalentia protulit ora.  
 Quantus erat, mons factus Atlas : nam barba comæque  
 In silvas abeunt; iuga sunt humerique manusque ;  
 Quod caput ante fuit, summo est in monte cacumen ;  
 Ossa lapis fiunt : tum partes auctus in omnes, 660  
 Crevit in immensum — sic, Di, statuistis —, et omne  
 Cum tot sideribus cælum requievit in illo.

### Liberarea Andromedei.

Cluserat Hipotades æterno carcere ventos, 663  
 Admonitorque operum cælo clarissimus alto  
 Lucifer ortus erat. Pennis ligat ille resumptis 665  
 Parte ab utraque pedes, teloque accingitur unco  
 Et liquidum motis talaribus aera findit.  
 Gentibus innumeris circumque infraque relictis,  
 Aethiopum populos Cepheaque conspicit arva.

654. *Parvi*: subînțelege: *praetii* = de puțină valoare.  
*Gratia* = prietenia.

656. *Retroversus* = întorcând capul (în partea opusă).

658. *Iuga* = șiruri (de munți).

663. *Hippotades* = *Aeolus*, regele vânturilor, strănepotul lui *Hippotas*, domniã în *Aeolia* (ins. Lipari).

664. *Admonitor operum*.. *Lucifer*: Când răsare luceafărul de dimineață, muncitorii se scoală la lucru.

665. *Ille* = *Perseus*.

666. *Accingitur*: Are sens reflexiv.

667. *Liquidum*: Atribut ornant.

669. *Aethiopum* (genit. plural). — *Arva Cephea* pentru *Cephei arva*. *Cepheus*, regele Etiopienilor, erã soțul *Cassiope-i* și tatăl *Andromedei*.

Illic immeritam maternae pendere linguæ	670
Andromedam pœnas iniustus iusserat Ammon	
Quam simul ad duras religatam bracchia cautes	
Vidit Abantiades, nisi quod levis aura capillos	
Moverat, et tepido manabant lumina fletu,	
Marmoreum ratus esset opus. Trahit inscius ignes,	675
Et stupet et, visæ correptus imagine formæ,	
Pæne suas quater est oblitus in aere pennas.	
Ut stetit: „O, dixit, non istis digna catenis,	678
Pande requirenti nomen terræque tuumque,	680
Et cur vincla geras.“ Primo silet illa, nec audet	
Appellare virum virgo; manibusque modestos	
Celasset vultus, si non religata fuisset:	
Lumina, quod potuit, lacrimis implevit obortis.	
Sæpius instanti, sua ne delicta fateri	685
Nolle videretur, nomen terræque suumque,	
Quantaque maternæ fuerit fiducia formæ,	
Indicat. Et, nondum memoratis omnibus, unda	

670-671. *Immeritam maternæ pendere linguæ Andromedam pœnas.*

*Cassiope* se laudase, că este cea mai frumoasă dintre *Nereide*. *Neptunus*, supărat, trimise un monstru marin, care devastă țara. După un oracul dat de *Iuppiter-Ammon*, pentru că nenorocirea să înceteze, trebuia ca *Andromeda* să fie dată hrană monstrului.

*Iuppiter-Ammon* era reprezentat cu coarne de berbec. Templul lui se găsea în deșertul *Libyei*.

672. *Religatam bracchia ad cautes.* — *Bracchia*: acusativ de relațiune (ac. grec.).

673. *Abantiades* = *Perseus*, nepotul lui *Abas*, tatăl *Danae-i*.

675. *Marmoreum opus* = *marmoream statuam*. — *Trahit ignes* = se aprinde de iubire.

676. *Imaginem formæ* = *formă* = frumusețe.

682. *Virum virgo*: aliterațiune și antiteză.

684. *Lumina* = *oculos*.

685. *Instanti* = *Perseo*.

687. *Fiducia* = *trufia*.

688. *Memoratis omnibus*: ablativ absolut — *Omnibus* este de gen neutru întrebuintat ca substantiv.

Insonuit, veniensque immenso belua ponto	
Imminet, et latum sub pectore possidet æquor.	690
Conclamat virgo; genitor lugubris et una	
Mater adest, ambo miseri, sed istius illa:	
Nec secum auxilium, sed dignes tempore fletus	
Plangoremque ferunt, vinctoque in corpore adhærent;	695
Cum sic hospes ait: „Lacrimarum longa manere	696
Tempora vos poterunt; ad opem brevis hora ferendam est	699
Gorgonis anguicomæ Perseus superator, et alis	700
Aetherias ausus iactatis ire per auras	
Præferrer cunctis certe gener: addere tantis	
Dotibus et meritum — faveant modo numina — tento;	
Ut mea sit, servata mea virtute, paciscor.“	
Accipiunt legem — quis enim dubitaret? — et orant,	
Promittuntque super regnum dotale parentes.	705
Ecce, velut navis præfixo concita rostro	
Sulcat aquas, iuvenum sudantibus acta lacertis,	
Sic fera, dimotis impulsu pectoris undis,	
Tantum aberat scopulis quantum Balearica torto	
Funda potest plumbo medii trasmittere cæli,	710

689. *Belua* = monstrul, un cetaceu enorm.

690. *Possidet* = ocupă, acoperă

691. *Genitor lugubris* = tatăl plângând (cf. lugeo).

692. *Illa* = Cassiope, care provocase nenorocirea; de aceea poetul zice: *iustus*.

695. *Hospes* = streinul = Perseus.

698. *Clausam Danae* fusese închisă de tatăl său într'un turn de aramă.

*Illa* — Danae.

699. *Superator* = victor. — Cântul se întâlnește pentru prima dată la Ovidius.

*Alis... iactatis* = bătând din aripi (talaria).

702. *Dotibus* = calități.

705. *Super* = *insuper*: adv. = pe deasupra, mai mult.

709-10. *Balearica... funda* etc. Locuitorii insulelor Baleare erau renumiți în antichitate, ca prăstiași. În prăștie (funda), pu-neau gloanțe rotunde și mari de plumb.

*Medii coeli*: genitiv partitiv, depinde de *quantum*.

Cum subito iuvenis, pedibus tellure repulsa,  
 Arduus in nubes abiit. Ut in æquore summo  
 Umbra viri visa est, visam fera sævit in umbram.  
 Utque Jovis præpes, vacuo cum vidit in arvo  
 Præbentem Phœbo liventia terga draconem, 715  
 Occupat aversum neu sæva retorquet ora,  
 Squamigeris avidos figit cervicibus unguēs:  
 Sic celeri missus præceps per inane volatu  
 Terga feræ pressit, dextroque frementis in armo  
 Inachides ferrum curvo tenus abdidit hamo. 720  
 Vulnere læsa gravi, modo se sublimis in auras  
 Attollit, modo subdit aquis, modo more ferocis  
 Versat apri, quem turba canum circumsona terret.  
 Ille avidos morsus velocibus effugit alis;  
 Quaque patent, nunc terga cavis super obsita conchis, 725  
 Nunc laterum costas, nunc qua tenuissima cauda  
 Desinit in piscem falcato vulnerat ense.  
 Belua puniceo mixtos cum sanguine fluctus  
 Ore vomit: maduere graves arpergine pennæ

712. *Arduus in nubes abiit*, hiperbolă.

*Abūt*: scandează: *abiūt*, pentru că la Ovidius *it* este accentuat înaintea ezurei. — *Arduus*: adj. în locul adverb.

714. *Iovis præpes* = *aquilă*. *Aquila* eră consacrată lui *Iuppiter*.

*Præpes* Adj. întreb. ca substantiv.

715. *Phœbo* = *Soli*. *Præbentem* = *tolăndu-și*. — *Terga* = plural pentru sing.; poetic. — *Liventia* = *vânt-negru*.

716. *Occupat aversum* = *il atacă pe la spate*

*Ora*: plural pentru sing.; poetic. — Tot astfel *cervicibus* (717).

718. *Inane* = per *aëra*; poetic.

720. *Inachides* = *Perseus*, numit astfel după *Inachus*, un rege din *Argos*.

*Hamo*; un cârlig la o anumită parte a săbiei lui *Perseus*.

625. *Super* = *insuper* = *pe deasupra* (adv.).

727. *Falcato ense*. *Sabia* lui *Perseus* eră încovoială. Acest soi de arme se numea „*harpe*”.

728. *Puniceo sanguine* = *sânge roșu ca purpura*.

729. *Pennæ* = *aripile dela picioarele lui Perseus*.

Nec bibulis ultra Perseus talaribus ausus 730  
 Credere conspexit scopulum, qui vertice summo  
 Stantibus exstat aquis, operitur ab æquore moto  
 Nixus eo, rupisque tenens iuga prima sinistra,  
 Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.  
 Litora cum plausu clamor superasque Deorum 735  
 Implevere domos. Gaudent, generumque salutant,  
 Auxiliumque domus servatoremque fatentur  
 Cassiope Cepheusque pater. Resoluta catenis  
 Incedit virgo, pretiumque et causa laboris.

### Originea mărgeanului.

Ipsè manus hausta victrices abluit unda, 740  
 Anguiferumque caput dura ne lædat arena,  
 Mollit humum foliis, natasque sub æquore virgas  
 Sternit, et imponit Phorcynidos ora Medusæ.  
 Virga recens, bibulaque etiamnum viva medulla,  
 Vim rapuit monstri, tactuque induruit huius, 745  
 Percepitque novum ramis et fronde rigorem.  
 At pelagi nymphæ factum mirabile tentant  
 Pluribus in virgis, et idem contingere gaudent,  
 Seminaque ex illis iterant iactata per undas.  
 Nunc quoque curaliis eadem natura remansit, 750

733. *Rupis... iuga prima*: creasta cea mai apropiată a stâncii.

*Sinistra*: subînțelege: *manu*.

734. *Repetita* = *saepius petita* = *lovite de mai multe ori*.

735. *Clamor cum plausu* pentru *Clamor et plausus*.

*Superas deorum... domos.* = *coelum*; perifrază.

739. *Ipsè* = *Perseus*.

740. *Anguiferumque caput* = *Medusae caput*.

742. *Mollit* = *tergit mollibus foliis*. *Mollit* este mai elegant.

743. *Phorcynidos Medusae*. *Medusa* era fiica lui *Phorcus*, o divinitate marină, *Phorcynidos* este genit (*Phorcynis-dos*.)

744. *Recens* = *de curând tăiată*. — *Bibula... vira medula* = și încă vie, fiind plină de sevă.

746. *Norum... rigorem* = *o tărie nemăipomenită*.

748. *Et idem contingere gaudent* = *se bucură, că se întâmplă la fel*.

750. *Curaliis* = *mărgeanul*.

Duritiā tacto capiant ut ab aere, quodque  
Vimen in æquore erat, fiat super æquora saxum.

### Perseus ia de soție pe Andromeda.

Dis tribus ille focus totidem de cæspite ponit :  
Lævum Mercurio, dextrum tibi, bellica Virgo,  
Ara Iovis media est: mactatur vacca Minervæ, 755  
Alipedi vitulus, taurus tibi, summe Deorum.  
Protinus Andromedan et tanti præmia facti  
Indotata rapit: tædas Hymenæus Amorque  
Præcutiunt, largis satiantur odoribus ignes,  
Sertaque dependent tectis, et ubique lyræque 760  
Tibiaque et cantus, animi felicia læti  
Argumenta, sonant. Reseratis aurea valvis  
Atria tota patent, pulchroque instructa paratu  
Cepheni proceres ineunt convivium regis.  
Postquam, epulis functi, generosi munere Bacchi 765  
Diffudere animos, cultusque genusque locorum

753. *Dis tribus ille focus totidem de caespite ponit.* Perseus (ille) ridică altare (focus), celor trei zei: *Iuppiter, Minerva și Mercurius*, care îl ajutaseră

*Focus*, este propriu vorbind, partea scobită de deasupra altarului, unde se făcea focul...

*Caespite* = brazdă de pământ cu iarbă.

754. *Bellica Virgo* = *Minerva*, ca zeiță a războiului. (*Pallas-Athene*),

757. *Andromedan*. Acusativ formă greacă, decl. I-a.

758. *Andromedan et tanti præmia facti indotata.* — *Praemia* plural pentru *praemium*, poetic. *Praemia tanti facti* este legat prin et de *Andromedan*, deși este o apozitie; expr. are caract. unei *endiade*. — *Indotata* se raportă prin *hipalagă* la *praemia*, în loc de *Andromedan*.

*Tædas* = torțe întrebuintate la alaiul nupțial.

*Hymenæus*; zeul care prezidează la căsătorii.

759. *Praecutiunt*: cuv. întreb. pentru prima dată de Ovidius.

764. *Cepheni proceres* = *Fruntașii dintre Etiopieni*.

766. *Diffudere animos, cultusque genusque locorum*. — *Cultus* (hominum) = *moravurile*.



Quærit Lyncides moresque animumque virorum.	767
Quæ simul edocuit: «Nunc, o fortissime, dixit,	769
Fare, precor, Cepheus, quanta virtute quibusque	
Artibus abstuleris crinita draconibus ora.»	
Narrat Agenorides gelido sub Atlante iacentem	
Esse locum, solidæ tutum munimine molis,	
Cuius in introitu geminas habitasse sorores	
Phorcidas, unius partitas luminis usum;	775
Id se sollerti furtim, dum traditur, astu	
Supposita cepisse manu, perque abdita longe	
Deviaque et silvis horrentia saxa fragosis,	
Gorgoneas tetigisse domos, passimque per agros	
Perque vias vidisse hominum simulacra ferarumque	780

767. *Lyncides* = *Perseus*, descendent din *Lynceus*, străbunul său după mamă.

(Trebue să se țină seamă că versurile 765—769 [sunt mult alterate).

770. *Cepheus*, tatăl *Andromedei* și regele *Etiopiei*.

771. *Artibus* = mijloace pricepute.— *Crinita draconibus ora* = *Medusae anguiferum caput*.

772. *Agenorides* — *Perseus*, ca descendent al lui *Agenor*.

*Gelido sub Atlante*: anachronism, căci *Atlas* nu există înainte de uciderea *Medusei*. (v. 755-7).

*Iacentem locum* = o vale.

774. *Phorcidas* = fiicele lui *Phorcus* erau păzitoarele *Gorgonelor* și aveau amândouă un singur ochiu, pe care și-l imprumutau pe rând. De acest ochiu — răpindu-l — se folosi *Perseus*, ca să ajungă la *Medusa*.

*Partitas*: subînțelege: *inter se*.

776. *Id* = ochiul. *Sollerti astu* = cu dibăcie

777. *Supposita... manu*. În timp ce una da celeilalte ochiul, nici una nu vedea; atunci *Perseus* întinse mână și primi ochiul. *Gorgoneas domos* pentru *Gorgonum domos*.

780. Vers *hipermeter*. Silaba-que se clide raportându-se la versul următor, care începe cu o vocală.

In silicem ex ipsis visa conversa Medusa ;  
 Se tamen horrendæ clipei quod læva gerebat  
 Ære repercussam, formam aspexisse Medusæ :  
 Dumque gravis somnus colubrasque ipsamque tenebat,  
 Eripuisse caput collo, pennisque fugacem 785  
 Pegason et fratrem matris de sanguine natos.  
 Addidit et longi non falsa pericula cursus ;  
 Quæ freta, quas terras sub se vidisset ab alto.  
 Et quæ iactatis tetigisset sidera pennis.

---

781. *Ex ipsis* = dela sine.

782. *Laeva* : subînțelege : manus.

*Ære repercussam* = reflectată de scutul de aramă (care strălucia ca o oglindă).

786. *Pegason* = *Pegasus*, calul înaripat, născut din sângele Meduzu, picat pe pământ,  
*Fratrem* = *Chrysaor*, un erou.

## LIBER QUINTUS

### Răpirea Proserpinei

Surgit et inmissos hedera collecta capillos	338.
Calliope querulas praetemptat pollice chordas	
Atque haec percussis subiungit carmina nervis.	340
„Prima Ceres unco glaebam dimovit aratro,	
Prima dedit fruges alimenta(que mitia terris,	
Prima dedit leges : Cereris sunt omnia munus.	
Illa canenda mihi est. Utinam modo dicere possem	
Carmina digna dea ! certe dea carmine digna est.	345.
Vasta Giganteis ingesta est insula membris	

338. *Surgit., Calliope.* Calliope, una din cele nouă muze, se ridică și cântă răpirea *Proserpinei* (Persephone), fiica zeiței *Ceres*, de către *Pluto*, zeul infernului.

*Inmissos...capillos*=părul (căzut) despletit.

(Observă acuzativ de relațiune (ac. grec.) pe lângă *colecta*.)

*Hedera*. Muzele și poeții își încingeau fruntea (caoul) cu *ederă*, fiindcă această plantă este totdeauna verde. Eră consacrată lui *Bacchus*, prietenul poezilor.

*Querulas*=răsunătoare. *Praetemptat*=scoate primele acorduri, atinge.

340. *Nervis*=coardele lirei.

341. *Ceres*, zeița agriculturii.

*Dimovit*=a brăzdat.

341. *Alimenta mitia*. Se referă la grâu ; căci, înainte de a se hrăni cu pâine, oamenii mânceau ghindă.—*Mitia*=plăcute (la gust).

346. *Giganteis... membris* : Insula *Sicilia*, numită (cu un termen grecesc) și *Trinacris* (în trei colțuri) acoperită—după legende—sub dânsa corpul gigantului *Typhoeus*, doborât de *Iuppiter*. *Giganteis membris* pentru *Gigantis membris* : adj. întreb. în locul genitivului subst.

- Trinacris, et magnis subiectum molibus urget  
 Aetherias ausum sperare Typhoëa sedes.  
 Nititur ille quidem, pugnatque resurgere saepe,  
 Dextra sed Ausonio manus est subiecta Peloro, 350  
 Laeva, Pachyne, tibi: Lilybaeo crura premuntur;  
 Degravat Aetna caput; sub qua resupinus arenas  
 Ejactat flammamque fero vomit ore Typhoeus.  
 Saepe remoliri luctatur pondera terrae,  
 Oppidaque et magnos devolvere corpore montes. 355  
 Inde tremit tellus, et rex pavet ipse silentum,  
 Ne pateat, latoque solum retegatur hiatu  
 Inmissusque dies trepidantes terreat umbras.  
 Hanc metuens cladem tenebrosa sede tyrannus  
 Exierat, curruque atrorum vectus equorum 360  
 Ambibat Sicalae cautus fundamina terrae.  
 Postquam exploratum satis est loca nulla labare  
 Depositique metus, videt hunc Erycina vagantem 363

347. *Molibus* = munți, stânci — *Urget* = apasă.

348. *Typhoëa*: Acusativ sing. formă greacă.  
*Aetereas sedes* = coelum.

349. *Pugnatque resurgere*: Infinitivul întreb. poetic în loc de ut cu subjonctivul: *pugnat ut resurgat*.

350. *Dextra*: subînțeles *manus*. — *Ausonio...Peloro*. *Pelorus* este colțul Siciliei îndreptat spre Italia; de aceea se numește *Ausonius*.

351. *Laeva*: subînțelege *manus*. — *Pachyne*: vocativ.  
*Pachynus* este colțul Siciliei dinspre *Pelopones*.  
*Lilybaeo*, *Lilybaeum* este colțul Siciliei, care privește spre Apus.

352. *Aetna*: muutele cu vulcanul *Aetna*.  
*Resupinus* = cu fața în sus.

354. *Remoliri* = să dea la o parte, să svârle.  
 Pentru întreb. infinitivului, vezi cele spuse la vers: 349.

356. *Silentum* = *Manium*, *umbrarum*. — *Silentum*: particip. întrebuințat ca substantiv. Observă *um* pentru *ium* și *metonimia*, fiindcă în *Infern*. umbrele erau tăcute. — *Rex silentum* = *Pluto*.

358. *Trepidantes terreat*: prolepsă.

363. *Erycina* = *Venus*, care aveà un templu pe muntele *Eryx*.

- Monte suo residens, natumque amplexa volucrem  
 „Arma manusque meae, mea, nate, potentia,“ dixit 365  
 „Illa, quibus superas omnes, cape tela, Cupido,  
 Inque dei pectus celeres molire sagittas,  
 Cui triplicis cessit fortuna novissima regni! .  
 Tu superos ipsumque Iovem, tu numina ponti  
 Victa domas ipsumque, regit qui numina ponti. 370  
 Tartara quid cessant? cur non matrisque tuumque  
 Imperium profers? agitur pars tertia mundi!  
 Et tamen in caelo, quae iam patientia nostra est,  
 Speramus, ac mecum vires minuuntur Amoris.  
 Pallada nonne vides iaculatricemque Dianam 375  
 Abscessisse mihi? Cereris quoque filia virgo,  
 Si patiemur, erit; nam spes affectat easdem.

364. *Natum volucrem* = *Inaripatul Cupido*.

365. *Arma* — *Venus* se serviã de *Cupido* ca de o armã.

366. *Illa* rezumã emfatic cele cuprinse în *arma manusque mea potentia*.

367. *Dei* = *Plutonis*.

368. *Triplicis... fortuna novissima regni*. — *Triplex regnum* este domnia lumii împãrãtitã între cei trei frați: *Iuppiter*, *Neptunus* și *Pluto*. — *Fortuna* = *sors et pars*. *Novissima* = *cea din urmă*. *Infernul*.

370. *Qui regit numina Ponti* = *Neptunus*, perifrază.

371. *Tartara* plural pentru sing. *Tartarus*. — *Cessant* = *intãrzie* (de-a fi cucerit).

372. *Imperium profers* = *ertinzi domnia*.  
*Agitur* = *este vorba*.

375. *Iaculatricem Diana*: *Diana*, zeiãã vãnãtoarei, erã reprezentãã cu arc și o tolbã cu sãgeți. — *Pallada*: acusativ sing. forma greacã dela *Pallas* (adis).

376. *Abscessisse mihi* = *se țin departe de mine, mã disprețuesc*.

*Minerra* și *Diana* erau fecioare, streine de sentimentul amoralui.

*Cereris quoque filia* = *Proserpina* (*Persophone*) *virgo.. erit*: pred. propozițiunii cu sub.

377. *Spes affectat easdem*: speranța sã rămãnã fecioarã ca *Pallas* și *Diana*. *Affectat*; sens: are pretenția.

At tu, pro socio siqua est ea gratia, regno  
 Iunge deam patruo.<sup>4</sup> Dixit Venus; ille pharetram  
 Solvit et arbitrio matris de mille sagittis  
 Unam seposuit, sed qua nec acutior ulla, 380  
 Nec minus incerta est, nec quae magis audiat arcus.  
 Oppositoque genu curvavit flexile cornu :  
 Inque cor hamata percussit arundine Ditem.  
 Haud procul Hennæis lacus est a mœnibus altæ, 385  
 Nomine Pergus, aquæ. Non illo plura Caystros  
 Carmina cyenorum labentibus audit in undis.  
 Silva coronat aquas cingens latus omne suisque  
 Frondibus, ut velo, Phœbeos summovet ignes.

318. *Si qua est (tibi) mea gratia = dacă am vreo trecere pe lângă tine.*

*Pro socio... regno : pentru : Prestigiul domniei comune : Venus și Cupido.*

379. *Junge Deam patruo : Deam = Proserpinam : patruo = Plutoni, unchiul Proserpinei fiindcă aceasta eră fiica lui Iuppiter (fratele lui Pluto) și al Cererei : — Iunge : subînțelege matrimonio.*

*Observă dativul (elenism) cu iungo în locul ablativului cu prep. cum.*

380. *Mille : în sens nehotărit.*

382. *Nec minus incerta : litotă pentru certissima.*

*Audiat : = să asculte, să se supună, să meargă după direcția dată de arc.*

383. *Opposito genu : punând genuchiul drept în pământ în atitudinea celui care trage cu arcul. Cornu pentru Arcum cornuum.*

384. *Ditem = Plutonem.*

385. *Hennæis... a moenibus = de zidurile Hennei. Henna, un oraș în Sicilia. Observă întreb. adjectivului în locul genetivalui : a moenibus Hennaë. — Construește : Lacus... altae... aquae, nomine Pergus.*

386. *Caystros, fluviu în Asia mică, curgând aproape de Efes, celebru prin mulțimea lebedelor adunate pe malurile sale. Terminațiunea os este grecească (cf. Cayster).*

389. *Velu : Umbra pădurii apără de arșița soarelui, după cum la teatru pânza, care se întinde de-asupra (velum), Phœbeos ignes pentru Phœbi ignes. Vezi observația la versul 385.*

- Frigora dant rami, varios humus humida flores: 390  
 Perpetuum ver est. Quo dum Proserpina luco  
 Ludit, et aut violas aut candida lilia carpit,  
 Dumque puellari studio calathosque sinumque  
 Implet, et æquales certat superare legendo,  
 Pæne simul visa est dilectaque raptaque Diti. 395  
 Usque adeo est properatus amor. Dea territa maesto  
 Et matrem et comites, sed matrem sæpius, ore  
 Clamat et, ut summa vestem laniarat ab ora,  
 Collecti flores tunicis cecidere remissis;  
 Tantaque simplicitas puerilibus affuit annis, 400  
 Hæc quoque virgineum movit iactura dolorem.  
 Raptor agit currus, et nomine quemque vocatos  
 Exhortatur equos, quorum per colla iubasque  
 Excutit obscura tinctas ferrugine habenas;  
 Perque lacus altos et olentia sulphure fertur 405  
 Stagna Palicorum, rupta ferventia terra,  
 Et qua Bacchiadæ, bimari gens orta Corinθο,  
 Inter inæquales posuerunt mœnia portus.

391. *Quo... luco.* Albativ fără prepoziție; poetic.

303. *Culathos* = *coșulețe*.

395 *Pæne simul* = *aproape în acelaș timp.* — *Diti* = *Plutoni*:  
 dativ pentru ablativ cu prepoziția *a*; elenism.  
 Observă succesiunea ultimilor dactili, ca să se exprime repezi-  
 ciunea acțiunii.

397. *Summa ab ora.* (dela marginea de sus) = *dela gât*

400. *Simplicitas* = *nevînovăție*.

401. *Virginem .. dolorem* pentru *Virginis dolorem*. Vezi nota 385.  
*Iactura*; subînțelege *florum*: *pierderea florilor*.

405. *Lacus... stagna*; plural poetic pntu singular.

*Palicorum.* *Palici* erau niște demoni proctectori ai unui izvor  
 sulfuros aproape de *Palica*, în Sicilia.  
*Ferventia* se referă la *stagna*.

407. *Bacchiadae*, familie veche, originară din Corint; de unde  
 fiind alungați, s'au stabilit în Sicilia, fondând *Syracusa*. —  
*Corinθο bimari*: Istmul de Corint eră scaldat de două mări:  
*Adriatica* și *Egee*.

408. *Posuerunt moenia* (subînțeles *Syracusarum*). — *Inæquales portus*:  
*Syracusa* are trei porturi.

Est medium Cyanes et Pisææ Arethusæ,	
Quod coit angustis inclusum cornibus æquor.	410
Hic fuit, a cuius stagnum quoque nomine dictum est,	
Inter Sicelidas Cyane celeberrima nymphas.	412
Agnovitque deam: „Nec longius ibitis, inquit;	414
Non potes invitæ Cereris gener esse; roganda.	415
Non rapienda, fuit. Quod si componere magnis	
Parva mihi fas est, et me dilexit Anapus:	417
Dixit, et in partes diversas bracchia tendens	419
Obstitit. Haud ultra tenuit Saturnius iram,	420
Terribilesque hortatus equos, in gurgitis ima	
Contortum valido sceptrum regale lacert	
Condidit: icta viam tellus in Tartara fecit,	
Et pronos currus medio cratere recepit.	
At Cyane, raptamque deam contemptaque fontis	425
Iura sui mærens, inconsolabile vulnus	
Mente gerit tacita, lacrimisque absumitur omnis;	
Et quarum fuerat magnum modo numen, in illas	
Extenuatur aquas. Molliri membra videres,	
Ossa pati flexus, ungues posuisse rigorem,	430
Primaque de tota tenuissima quæque liquescunt.	
Cærulei crines, digiti que et crura pedesque:	432
Denique pro vivo vitiatas sanguine venas	436
Lympha subit, restatque nihil quod prendere possis.	

409. *Cyane* (-es): Numele unei fântâni aproape de *Siracusa*, în care a fost schimbată nimfa cu acelaş nume, tovarăşă (de joc) a *Proserpinei*.

*Arethusa Pisaea* = numele unei alte fântâni din aceeaşi localitate. Intr'însa a fost transformată de *Diana*, nimfa *Arethusa*, din *Elida*, când eră urmărită de fluviul *Alpheus*. *Medium*; raportat la *Aequor*.

410. *Angustis cornibus* = limbi de pământ în formă de seceră.

417. *Anapus* = Fluviu în *Sicilia*.

420. *Saturnius* = *Pluto*, Saturnii filius.

424. *Qurrus* = acusativ plural pentru singular poetic -- *Cratere*: ar fi craterul vulcanic *Etna* (după legende).

430. *Posuisse*: perfect pentru prezent. ca să arate rapiditatea acţiunii.



## Neliniştea şi călătoria zeiţei Ceres.

Interea pavidæ nequiquam filia matri	438
Om̄nibus est terris, om̄ni q̄æsita profundo.	
Illam non udis veniens Aurora capillis	440
Cessantem vidit, non Hesperus. Illa duabus	
Flammiferas pinus manibus succendit ab Ætna,	
Perque pruinosas tulit irrequieta tenebras.	
Rursus, ubi alma dies hebetarat sidera, natam	
Solis ab occasu, solis quærebat ad ortus	445
Fessa labore sitim conceperat, oraque nulli	
Colluerant fontes, cum tectam stramine vidit	
Forte casam parvasque fores pulsavit: at inde	
Prodit anus, divamque videt, lymphamque roganti	
Dulce dedit, tosta quod texerat ante polenta.	450
Dum bibit, illa datum, duri puer oris et audax	
Constitit ante deam, risitque avidamque vocavit.	
Offensa est; neque adhuc epota parte, loquentem	
Cum liquido mixta perfudit diva polenta.	
Combibit os maculas et, quæ modo bracchia gessit,	455
Crura gerit; cauda est mutatis addita membris;	
Inque brevem formam, ne sit vis magna nocendi,	
Contrahitur, parvaque minor mensura lacerta est.	

438. *Matri*: dat. agentis (elenism) pentru ablativ cu propoziţiune *ab*, *a*

439. *Profundo* pentru *mari*.

441. *Hesperus* = *Luceafărul de seară*.

442. *Pinus flammiferas* = *faces* = torţe, făcute cu răşină de brad.

450. *Dulce*: O băutură făcută din făină de orz, miere şi apă, fierte laolaltă. Cicero o numeşte *Cimnis*.

*Texerat*: citeşte în locul lui: *Coarerat*.

451. *Duri puer oris* = *copil obraznic la faţă*.

454. *Cum liquido mixta polenta* = *cimnis*: perifrază.

455. *Maculas*; *stropiturile*.

458. *Parvaque minor mensura lacerta est*: *construeşte*: *et mensura est minor parva lacerta*.

*Lacerta* = *şopârlă*.

Mirantem flentemque, et tangere monstra parantem.  
Fugit anum, latebramque petit, aptumque colori 460  
Nomen habet, variis stellatus corpora guttis.

### Durerea Zeiței Ceres.

Quas dea per terras et quas erraverit undas, 462  
Dicere longa mora est; quærenti defuit orbis.  
Sicaniam repetit; dumque omnia lustrat eundo  
Venit et ad Cyanem: ea, ni mutata fuisset, 465  
Omnia narrasset; sed et os et lingua volenti  
Dicere non aderant, nec quo loqueretur habebat.  
Signa tamen manifesta dedit, notamque parenti  
Illo forte loco delapsam in gurgite sacro 470  
Persephones zonam summis ostendit in undis;  
Quam simul agnovit, tanquam tunc denique raptam  
Scisset, inornatos laniavit diva capillos,  
Et repetita suis percussit pectora palmis.

459. *Monstra*: plural pentru singular:

461. *Nomen habet*: Are nume dela (stele) pistruii depe corp: *Stellio*

462. *Quas... undas*: subînțeleg: *per*.

463. *Longa mora est* pentru *longum est*.

464. *Sicaniam* = *Siciliam*, numită astfel de *Sicani*, un popor din Italia, cari o locuiseră.

465. *Cyanem*: acusativ declinarea I. grecească.

466. *Volenti non aderant* = nu veniau în ajutorul aceleia, care voia.

469. *Gurgite sacro*: pentru că dujă credința celor vechi, în fiecare rău locuia o divinitate; de acolo epitetul de *sacer*.

470. *Persephones*: genetiv grecesc declinarea I.—*Zonam* = cordonul, cingătoarea lată purtată de fiecare în jurul mijlocului, și de care nu se despărțiau decât măritate.

*Summis in undis* = la suprafața apei

471. *Simul* pentru *Simul ac* = deîndată ce.

472. *Scisset*: formă sincopotă pentru *Scivisset*.

474. *Repetita* = des loriți. — *Pectora* pentru *pectus*; poetic.

*Suis* este expletiv.

Nescit adhuc ubi sit: terras tamen increpat omnes,  
 Ingratasque vocat, nec frugum munere dignas, 475  
 Trinacriam ante alias, in qua vestigia damni  
 Repperit. Ergo illic sæva vertentia glæbas  
 Fregit aratra manu, parilique irata colonos  
 Ruricolasque boves leto dedit, arvaque jussit  
 Fallere depositum, vitiataque semina fecit. 480  
 Fertilitas terræ, latum vulgata per orbem,  
 Falsa jacet; primis segetes moriuntur in herbis,  
 Et modo sol nimius, nimius modo corripit imber,  
 Sideraque ventique nocent, avidæque volucres  
 Semina jacta legunt; lolium tribulique fatigant 485  
 Triticeas messes et inexpugnabile gramen.  
 Tum caput Eleis Alpheias extulit undis,  
 Rorantesque comas a fronte removit ad aures,  
 Atque ait: „O toto quæsitæ virgines orbe  
 Et frugum genetrix, immensos siste labores, 490  
 Neve tibi fidæ violenta irascere terræ!  
 Terra nihil meruit, patuitque invita rapinæ.  
 Nec sum pro patria supplex: huc hospita veni,  
 Pisa mihi patria est, et ab Elide ducimus ortus;  
 Sicaniam peregrina colo. Sed gratior omni 495

474. *Nescit adhuc* = *nondum scit*.

476. *Trinacriam* = *Siciliam*, ea pământ foarte productiv de grâu.  
*Vestigia damni* = *Zonam Persephones*.

480. *Fallere depositum*. Sens: *Să nu dea sămânța pusă în pământ*.  
*Depositum*: particip. întrebuințat ca *substantiv*.  
*Vitiata semina fecit* = *semina vitiavit*.

483. *Sol nimius, nimius imber*: Chiasm.

484. *Sideraque*: que est, lung pentru că este accentuat.

486. *Gramen* merge ca subiect alături de *lolium, tribuli*.

487. *Alpheias*: *Arethusa* care fugise din *Elida*, în Sicilia fiind urmăriță de fl. *Alpheus*. Anapopismul de aici este poetic.

492. *Tibi*: complementul lui *fidæ*: *terræ fidæ tibi (neve irascere)* =  
*nu te mânia pe pământul care îți este credincios*.

494. *Pisa*, localitate în *Elida (Elis)*.

Hæc mihi terra solo est ; hos nunc Arethusa penates,  
 Hanc habeo sedem ; quam tu mitissima serva.  
 Mota loco cur sim, tantique per æquoris undas  
 Advehar Ortygiam, veniet narratibus hora 700  
 Tempeſtiva meis, cum tu curaſque levata  
 Et vultus melioris eris : mihi pervia tellus  
 Præbet iter, ſubterque imas ablata cavernas,  
 Hic caput attollo, deſuetaſque ſidera cerno.  
 Ergo dum Stygio ſub terris gurgite labor, 505  
 Viſa tua eſt oculis illic Proſerpina noſtris :  
 Illa quidem tris, neque adhuc interrita vultu,  
 Sed regina tamen, ſed opaci maxima mundi,  
 Sed tamen inferni pollens matrona tyranni“.  
 Mater ad auditas ſtupuit, ceu ſaxea, voces, 510  
 Attonitæque diu ſimilis fuit ; utque dolore  
 Pulſa gravi gravis eſt amentia, curribus auras  
 Exit in ætherias. Ibi toto nubila vultu

496. *Penates* : Zeii protectori ai casei. Erau ſufletele ſtrămoſilor morți, zeificate.

396-9. *Sim... advehar* : ſubjonctiv în propozițiunea interog. indirecte, depinzând de ideea din *narratibus* (versul 449). — *Ortygiam*, insulă mică, lângă *Siracusa*.

501. *Vultus melioris* = *genitiv de calitate* (cu nume predicativ).

504. *Labor*. verb : *curg, lunec*.

*Stygio gurgite* = Apa *Styxului*, în *Infern*.

506. *Neque adhuc* = *nondum*.

507-8. *Sed... sed .. sed* : Repetițiune (*anaphora*) cu efect.

509. *Mater* = *Ceres*. — *Ceu* : termen poetic pentru. *ut, velut, instar*.

*Saxea* = *de piatră*; se poate ſubînțelege : *statua*.

510. *Attonitæ* = *trăsnită*, ca și cum ar fi fost trăsnită (de fulger).

511. *Gravi gravis* : Repetițiunea aceluiaș cuvânt la o altă formă, pentru anumit efect de stil (*Anaphora*).

*Curribus* plural poetic pentru singular. Carul zeiței *Ceres* efa tras de balauri înaripați.

512. *Nubila vultu* = *mohorită la față*.

Ante Jovem passis stetit invidiosa capillis :

„Proque meo veni supplex tibi, Juppiter, inquit,  
Sanguine, proque tuo ; si nulla est gratia matris,  
Nata patrem moveat : neu sit tibi cura precamur  
Vilior illius, quod nostro est edita partu.

515

En quæsitã diû tandem mihi nata reperta est.

Si reperire vocas amittere certius, aut si

Scire ubi sit reperire vocas. Quod rapta, feremus,  
Dummodo reddat eam : neque enim prædone marito  
Filia digna tua est, si iam mea filia non est.»

520

Juppiter exceptit : «Commune est pignus onusque

Nata mihi tecum ; sed, si modo nomina rebus

Addere vera placet, non hoc iniuria factum,

525

Verum amor est ; neque erit nobis gener ille pudori,

513. *Invidiosa*. Se zice de acea persoană, care caută să stârnească ura altei persoane contra cuiva. *Ceres* voiã să întărite pe *Juppiter* împotriva lui *Pluto*.

515. *Sanguine proque tuo*. — *Proserpina* erã fiica lui *Iuppiter* și a zeiței *Ceres*.

516. *Neu* introd. prop. secundarã, care depinde de *precamur*.  
*Precamur... nostro*: pers. I plural pentru singular.

517. *Quod nostro est edita partu* = *quod a me genita est*.

518. *Mihi*: dativ poetic (elenism) pentru *a me*.

519. *Reperire... amittere*: observați antitesa. *Amittere... scire*, câte-unul din cele două acusatice (în ambele propozițiuni condiț., complemente ale verbului *vocas*)

520. *Quod rapta*: subînțelege *sit*.

522. *Si iam mea filia non est* = subînțelege: *digna marit o prædone*.  
*Mea* = *ca fiica mea*.--Observã schimbarea locului propozițiunei principale (în această frazã condiț.) pentru importanța dată ideii dintr'însa.

523. *Exceptit = respondit*. — *Commune*. *Iuppiter* readuce situația în starea ei normală punând pe *Ceres* alături de dânsul față de sollicitudinea, ce trebuiesc s'o aibã pentru *Proserpina*.

524. *Nata = filia*. — *Modo* = *însã, cel puțin*.

- Tu modo, velis. Ut desint cetera, quantum est  
 Esse Jovis fratrem! Quid quod non cetera desunt,  
 Nec cedit, nisi sorte, mihi? Sed tanta cupido  
 Si tibi discidii est, repetet Proserpina cælum, 730  
 Lege tamen certa, si nullos contigit illic  
 Ore cibos: nam sic Parcarum foedere cautum est.  
 Dixerat; at Cèreri certum est educere natam.  
 Non ita fata sinunt, quoniam jejunia virgo  
 Solverat, et cultis dum simplex errat in hortis, 535  
 Puniceum curva decerpserat arbore pomum,  
 Sumtrque pallenti septem de cortice grana  
 Presserat ore suo. Solusque ex omnibus illud  
 Ascalaphus vidit, quem quondam dicitur Orphne,  
 Inter Avernales haud ignotissima nymphas, 540  
 Ex Acheronte suo furvis peperisse sub antris:  
 Vidit, et indicio reditum crudelis ademit.

527. *Ut desint cetera*: propozițiune concesivă = presupunând că lipsesc etc.

526. *Sorte* = sort, prin ceace am obținut trăgând la sort.

530. *Discidii* = despărțire. — *Repetet*: ind. viitor pentru imperativ atenuiază caracterul poruncitor al hotărîrii.

531. *Lege tamen certa* = Totuși cu o anumită condițiune  
*Illic* = acolo (unde este), în *Infern*.

532. *Nam sic Parcarum foedere cautum est*. — *Parcae* (ursitorile) erau în număr de trei: *Clotho*, *Lachesis* și *Atropos*.  
*Foedere* = hotărîre, contract. — *Cautum est* = sancitum est.

533. *Educere* = să scoată (din infern).

536. *Puniceum... pomum* = o rodie.

539. *Ascalaphus* tiul nimfei *Orphne* (Ὠρφνη = întuneric) și a lui *Acheron* (rontis), rău în *Infern*.

540. *Avernales... nymphas* = *Averni nymphas* (adjectiv în locul substantivului în genitiv). *Averna* (orum), un lac în Campania, era socotit de poeți ca o deschizătură a Infernului.  
*Avernalis* are sens de *Infernalis*.

541. *Suo*: emfatic. — *Furvis* = întunecate.

542. *Indicio* = pâră. — *Reditum*: subînțelege: *Proserpinae*.

Ingemuit regina Erebi, testemque profanam	
Fecit avem, sparsumque caput Phlegethontide lymphæ	
In rostrum et plumas et grandia lumina vertit.	545
Ille, sibi ablatus, fulvis amicitur ab alis,	
Inque caput crescit, longosque reflectitur unguis,	
Vixque movet natas per inertia brachia pennas ;	
Fœdæque fit volucris, venturi nuntia luctus,	
Ignavus bubo dirum mortalibus omen.	550
At medius fratrisque sui mæstæque sororis,	564
Juppiter ex æquo volentem dividit annum :	565
Nunc dea, regnorum numen commune duorum,	566
Cum matre est totidem, totidem cum conjuge menses.	
Vertitur extemplo facies et mentis et oris :	
Nam modo quæ poterat Diti quoque mæsta videri,	
Læta deæ frons est : ut sol, qui tectus aquis	
Nubibus ante fuit, victis e nubibus exit.	571

5 43. *Regina Erebi* = *Proserpina*. — *Profanam...* *avem* = o pasăre cobitoare, sinistră, aducătoare de nenorocire.

544. *Phlegethontide lymphæ* — pentru *Phlegethontis lymphæ* = apă din râul *Phlegethon* (din Infern).

546. *Sibi ablatus* = răpit primei sale forme.  
*Amicitur ab alis* pentru *amicitur alis*.

547. *Reflectitur unguis*: *Unguis* este în acusat. pe lângă pasivul *reflectitur*, pentru că arată partea corpului asupra căruia s'a executat acțiunea (Elenism).

550. *Bubo* = Bufniță.

564. *Maestæ sororis*: *Ceres* fiica lui *Saturn*.

565. *Volentem*: Are înțeles de verb reflexiv

566. *Dea* = *Proserpina*.

## LIBER SEXTUS

### Arachne.

Præbuerat dictis Tritonia talibus aures,  
Carminaque Aonidum, justamque probaverat iram.  
Tum secum: „Laudare parum est, laudemur et ipsæ,  
Numina nec sperni sine pœna nostra sinamus;“  
Mæoniæque animum fatis intendit Arachnes,  
Quam sibi lanificæ non cedere laudibus artis  
Audierat. Non illa loco nec origine gentis  
Clara, sed arte fuit: pater huic, Colophonius Idmon,  
Phocæico bibulas tingebat murice lanas.

5.

1. *Dictis.. talibus.* Muzele pövestiseră *Minervei* (Tritonia), cum fiicele lui *Pierus*, sfidându-le la cântat, fuseseră—din cauza acestei cutezanțe—transformate în coțofene.  
*Tritonia* = *Minerva*, ea divinitate a mării și a lacurilor.
2. *Aonidum* = *Musarum*. Numele de *Aonides* li s'a dat Muzelor, după murtele Helicon, (unde locuiau dânselle) din *Aonia* (o parte a Boetiei).
3. *Laudemur et ipsæ*: plural de autoritate pentru singular. — Tot astfel *sinamus* (!)
5. *Animum...intendit*=se gândește (cu încordare).—*Fatis*=*Morti*.—*Mæoniae... Arachnes. Arachne*, fiica lui *Idmon* din *Mæonia* (ținut în Asia Mică), jieni pe *Minerva*, prin mândria ei de-a fi cea mai pricepută în arta brodatului pânzei. Zeița, ca s'o pedepsească, a transformat-o în păianjen. — *Arachnes*: genitiv singular declinarea I-a, grecească.
7. *Loco* = *patria* — *Gentis* = familia, neamul.
8. *Arte*: subînțeles: *lanifica*.—*Colophonius* = din *Colophon*, oraș în Asia Mică.



- Occiderat mater : sed et hæc de plebe, suoque 10  
 Æqua viro fuerat. Lydas tamen illa per urbes  
 Quæsierat studio nomen memorabile, quamvis,  
 Orta domo parva, parvis habitabat Hypæpis.  
 Huius ut adspicerent opus admirabile, sæpe  
 Deseruere sui nymhae vineta Timoli, 15  
 Deseruere suas nimphæ Pactolides undas.  
 Nec factas solum vestes spectare iuvabat,  
 Tum quoque cum fierent : tantus decor affuit arti !  
 Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes, 19  
 Sive levi teretem versabat pollice fusum, 22  
 Seu pingebat acu ; scires a Pallade doctam.  
 Quod tamen ipsa negat ; tantaque offensa magistra :  
 „Certet, ait, mecum ; nihil est quod victa recusem. 25

9. *Phocaico* = din *Phocaea*, oraş al Ioniei (în Asia Mică).

11. *Aequa* = *eiusdem conditionis*, id est : *obscura*.

12. *Studio* = *priceperea*. — *Quamvis... habitabat* : Observaţi *indic.* după *quamvis* în loc de subjonctiv, fiindcă este vorba de o faptă sigură.

13. *Parva parvis* : Repetiţia (*Anaphora*) aceluiaş cuvânt la forme deosibite.

*Hypæpis* (-a, -orum), un oraş al *Lydiei*.

15. *Timoli* (sau *Tmoli*) un munte în *Lydia*. Dintr'însul izvorăşte *Pactolus*, care — se zicea — purtă în nisipul său aur.

*Sui... suas*. *Repetitio* (*anaphora*) întrebuintat de *Ovidius* pentru efect de stil.

16. *Pactolides nymphae* : pentru *Pactoli nymphae* : întrebuintarea adjectivului în locul substantivului în genetiv.

18. *Tantus decor affuit arti*. În tot ce făcea *Arachne* — nu numai în stofele confecţionate — ci în tors, ţesut etc., puneă o graţie, un farmec deosebit.

19. *Primos* — pentru *primum*. — *Lanam glomerabat in orbes* = făcea lână caere.

22. *Versabat... fusum* = torcea.

23. *Pingebat acu* = broda. — *Scires a Pallade doctam* = ai fi putut recunoaşte că a fost învăţată de *Pallas* — Observă imperfectul subjonctiv cu sens de potenţial trecut, pentru o acţiune retrospectivă.

- Pallas anum simulat, falsosque in tempora canos  
 Addit, et infirmos baculo quos sustinet artus.  
 Tum sic orsa loqui: „Non omnia grandior ætas,  
 Quæ fugiamus, habet; seris venit usus ab annis. 30  
 Consilium ne sperne meum; tibi fama petatur  
 Inter mortales faciendæ maxima lanæ;  
 Cede deæ, veniamque tuis, temeraria, dictis  
 Supplice voce roga; veniam dabit illa roganti.“  
 Adspicit hanc torvis, inceptaque fila relinquit,  
 Vixque manum retinens, confessaque vultibus iram, 35  
 Talibus obscuram resecuta est Pallada dictis:  
 „Mentis inops longaque venis confecta senecta,  
 Et nimium vixisse diu nocet. Audiatur istas,  
 Si qua tibi nurus est, si qua est tibi filia, voces. 40  
 Consilii satis est in mihi; neve monendo  
 Profecisse putes: eadem est sententia nobis.  
 Cur non ipsa venit? Cur hæc certamina vitat?“  
 Tum dea: „Venit,“ ait, formamque removit anilem,  
 Palladaque exhibuit. Venerantur numina Nymphæ. 45  
 Mygdonidesque nurus; sola est non territa virgo.  
 Sed tamen erubuit, subitusque invita notavit

26. *Canos: capillos.* — *In tempora* pentru *in caput*: sinecdocă.

29. *Quæ fugiamus*: propozițiune relativă consecutivă = (*italia*) *ut fugiamus*. *Usus* — *experientia, pricepere*.

34. *Adspicit*: subînțelege: *Arachne* — *Torvis* subînțeles: *oculis*.

35. *Vix manum retinens*: sens: *Abia stăpânindu-se, ca să n'o loviască*  
*Vultibus* plural pentru singular, poetic.

36. *Obscuram Pallada*: Pallas, care nu putea fi recunoscută sub înfățișarea ce o luase. — *Pallada*: acusativ singular grecesc declinarea III-a. *Resecuta est* = *și vorbi*. Observați sensul peiorativ al verbului. *Nimum* merge cu *diu*: *nimum diu* = preamult timp.

38. *Istas... voces* — *Astfel de vorbe*. *Istas* arată disprețul *Arachnei*.

39. *Si qua* pentru *si aliqua*.

44. *Exhibuit Pallada* = *Ostendit se Pallada esse*.  
*Numina* = *Palladem*.

45. *Mygdonides nurus* = *femeile* din Mygdonia (Phrygia). — *Nurus* are la poeți uncori înțelesul de *mulier*.

Ora rubor, rursusque evanuit : ut solet aër	
Purpureus fieri, cum primum aurora movetur,	
Et breve post tempus candescere solis ab ortu.	
Perstat in incepto, stolidæque cupidine palmæ	50
In sua fata ruit. Neque enim Jove nata recusat,	
Nec monet ulterius, nec iam certamina differt.	
Haud mora, consistunt diversis patribus ambæ,	
Et gracili geminas intendunt stamine telas.	54
Utraque festinant, cinctæque ad pectora vestes,	59
Bracchia docta movent, studio fallente laborem.	60
Cecropia Pallas scopulum Mavortis in arce	70
Pingit, et antiquam de terræ nomine litem.	
Bis sex Cælestes, medio Jove, sedibus altis	
Augusta gravitate sedent ; sua quemque Deorum	
Inscribit facies. Jovis est regalis imago	
Stare deum pelagi, longoque ferire tridente	72
Aspera saxa facit, medioque e vulnere saxi	

48. *Moretur* = *oritur*.

50. *Stolidæ cupidine palmæ* : hypallage pentru *stolida cupidine palmæ*.

51. *In sua fata ruit* = *se duce grăbită la propria-i peire*.

*Jove nata* = *Pallas*, născută din capul lui *Zeus*.

52. *Uterius* = *mai mult*.

53. *Diversis partibus* : ablativ complement circumstanțial de loc, fără prepoziție — poetic. *Ambæ* : *Pallas* et *Arachne*.

54. *Et gracili geminas intendunt stamine telas* = *și fiecare își întinde urzeala din firele subțiri ale pânzii*.

59. *Vestes* : complement direct al lui *cinctæ*, care are sens reflexiv.

60. *Studio fallente laborem* = *Ardoarea, dorința de-a învinge, făcându-le să nu bage în seamă osteneala*.

70. *Cecropia Pallas scopulum Mavortis in arce* = *Pallas brodează (pingit) colina lui Mars (Mavors) pe Acropole*. — Pe această colină țineă ședinte *Areopagul*. — *Arce Cecropia* pentru *Acropolis* deoarece orașul *Atena* fusese întemeiat de *Cecrops*.

71. *Litem* : Lupta între *Pallas-Athena* și *Poseidon*, fiecare dorind să dea numele său orașului lui *Cecrops*.

73. *Sua quemque Deorum inscribit facies* = *Chipul îl arată pe fiecare dintre zei, cine este*.

75. *Stare deum pelagi* = *Pe zeul mării îl face stând în picioare*.

- Exsiluisse ferum, quo pignore vindicet urbem.  
 At sibi dat clipeum, dat acutæ cuspidis hastam,  
 Dat galeam capiti; defenditur ægide pectus :  
 Percussamque sua simulat de cuspide terram 80  
 Edere cum bacis fetum canentis olivæ,  
 Mirarique Deos; operi victoria finis.  
 Ut tamen exemplis intellegat æmula laudis,  
 Quod pretium speret pro tam furialibus ausis,  
 Quattuor in partes certamina quattuor addit, 85  
 Clara colore suo, brevibus distincta sigillis.  
 Threiciam Rhodopen habet angulus unus et Hæmon,  
 Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam,  
 Nomina summorum sibi qui tribuere deorum.  
 Altera Pygmææ fatum miserabile matris 90

77. *Ferum*: poetic pentru *equum*.

79. *Defenditur ægide pectus* *Aegis* (-idis) e un fel de manta a zeitei, care-i acopere pieptul, umerii și cade pe spate dincolo de mijloc. Pe piept, era prins de această manta, capul *Mедуsei*; pe margini erau puși șerpi. Numele de *aegis* îi vine dela faptul că din piele de capră (*αἴζ*) se făceau mantale și scuturi.

80. *Simulat* = *pingit*.

*De cuspide*. Abl. cu prop *de* servind drept compl. de instrument.

81. *Fetum* = *arborem*; *bacis* = *măslina*, *fructe*. — *Canentis* = *alburii*, deoarece culoarea foilor, de măslin este *verde-alburie*.

84. *Ausis* particip. trecut întrebuințat ca substantiv — *Furialibus* = *nebunești*.

85. *Quattuor in partes* = *în cele patru colțuri*.

86. *Clara colore suo*: Fiecare broderie din colțuri avea o anumită culoare și reprezentă o scenă deosebită de celelalte.

*Sigillis* — *Diminutiv dela signum*; înseamnă *figuri*.

87. *Rhodopen*. *Rhodope* (f). munte în Tracia.

*Hemon*, formă greacă, acuzativ singular dela *Hemus*, (-i) = *Munții Balcani*. După legende *Hemus*, un rege în Tracia, și soția sa *Rhodope*, mândrindu-se că unul ar fi deopotrivă cu *Jupiter*, iar cealaltă cu *Iuno*, au fost schimbați în munți, pentru această cutezanță.

90. *Pygmaeae matris* pentru *Pygmaeorum matris*. — *Pygmaei*, un popor format din pitici, erau continuu în război cu cocorii, cari se strângeau în număr foarte mare pe malurile fluviului (Mărița) *Hebrus*.

Pars habet: hanc Juno, victam certamine, iussit	
Esse gruem populisque suis indicere bellum.	
Pinxit et Antigonem ausam contendere quondam	
Cum magni consortis Jovis: quam regia Juno	
In volucrum vertit; nec profuit Ilion illi,	59
Laomedonve pater, sumptis quin candida pennis	
Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.	
Qui superest solus Cinyran habet angulus orbum:	
Isque gradus templi, natarum membra suarum,	
Amplectens, saxoque jacens lacrimare videtur.	100
Circuit extremas oleis pacalibus oras:	
Is modus est, operisque sua facit arbore finem.	
Mæoniam elusam designat imagine tauri	
Europam; verum taurum, freta vera putares.	
Ipsa videbatur terras spectare relictas,	105
Et comites clamare suas, tactumque vereri	
Assilientis aquæ, timidæque reducere plantas.	107
Omnibus his faciemque suam faciemque locorum	121

92. *Populis suis* pentru *populo suo*; poetic.

93. *Antigonem*, fiica lui *Laomedon*, regele Troiei, a fost schimbată în barză de către *Iuno*, pentru că îndrăsnise să pretindă că are părul mai frumos decât dânsa.

95. *Ilion* = *Troja*.

96. *Quin sumptis candida pennis*,... *ipsa sibi plaudat*. Intrebuintarea lui *quin* cu *subj.* se explică prin ideea negativă cuprinsă în propozițiunea principală. — *Sibi plaudat*: Barza se aplaudă singură prin ciocăniturile ciocului de-a fi mai frumoasă decât *Iuno*.

98. *Cinyras* a fost după legende, un rege al *Ciprului*. Fiicele lui crezându-se mai frumoase decât *Iuno*, au fost transformate de dânsa în treptele templului său.

101. *Circuit extremas oleis pacalibus oras*; sens: *Chenarul îl brodă cu foi de măslin, simbolul păcii*.

102. *Modus* = *sfârșitul*. — *Operisque sua facit arbore finem*; sens: *își încheie lucrarea cu arborele său (măslinul)*.

103. *Mæoniam* (-idis) = *Arachne*.

104. *Putares*. Vezi mai sus scrie versul 23. — *Europam* := *fiica lui Agenor*, răpită de *Iuppiter*, transformat, de ocaziune, în taur.

Reddidit. Est illic agrestis imagine Phœbus.	122
Ultima pars telæ, tenui circumdata limbo,	127
Nexilibus flores hederis habet intertextos.	
Non illud Pallas; non illud carpere livor	
Possit opus. Doluit successu flava virago,	130
Et rupit pictas, cælestia crimina, vestes;	
Utque Cytoriaco radium de monte tenebat,	
Ter quater Idmoniaæ frontem percussit Arachnes.	
Non tulit infelix, laqueoque animosa ligavit	
Guttura. Pendentem Pallas miserata levavit,	135
Atque ita: „Vive quidem, pende tamen, improba, dixit;	
Lexque eadem pœnæ: ne sis secura futuri,	
Dicta tuo generi serisque nepotibus esto.“	
Post ea discedens, sucis Hecateidos herbæ	
Sparsit; et extemplo, tristi medicamine tactæ,	140
Defluxere comæ, cum quis et naris et aures,	

122. *Agrestis*..... *Phœbus* = Apollo, ca argat al regelui Tesaliei *Admetus*.

128. *Nexilibus florea... intertextos*: Vers spondaic.

130. *Virago* (virgo) nume ce se dă unei femei care are calităţi bărbăteşti. În deosebi războinice.

131. *Cælestia crimina*. În câteva versuri, pe care a trebuit să le elidem în ediţia de faţă, Ovidius descrie broderia Arachnei, care desenase scene de fapte imorale comise de Iuppiter, Ceres, Phœbus, Neptunus şi alţi zei mai mici.

132. *Radium* = *suveica*. — *Cytoriaco de monte*: — *Cytorus*, un munte în Paphlagonia unde creşte *buxus*.

134. *Animosa* = *inimoasă*.

135. *Guttura* plural poetic pentru singular. — *Pendentem*: înainte de a'şi da suflitul.

137. *Lex eadem poenae* — *esto...* Observaţi caracterul juridic al expresiunilor. *Ne sis secura futuri* este propoziţiune explicativă pe lângă *poenae*.

139. *Sucis Hecateidos herbae*: Otrăvuri făcute din ierburi, de soiul celor plămădite de *Hecate*. mama *Medeei*.

141. *Quis* pentru *quibus*: arhaic. — *Naris* pentru *Nares*. *Stamen* = *filum*.

Fitque caput minimum, toto quoque corpore parva est ;  
 In latere exiles digiti pro cruribus hærent ;  
 Cetera venter habet, de quo tamen illa remittit,  
 Stamen et antiquas exercet aranea telas. 145

### Niobe jigneşte pe Latona.

Lydia tota fremit, Phrygiæ per oppida facti 146  
 Rumor it, et magnum sermonibus occupat orbem.  
 Ante suos Niobe thalamos cognoverat illam,  
 Tum cum Mæoniam virgo Sipylumque colebat ;  
 Nec tamen admonita est pœna popularis Arachnes 150  
 Cedere cælitibus, verbisque minoribus uti.  
 Multa dabant animos ; sed enim nec conjugis artes,  
 Nec genus amborum, magnique potentia regni  
 Sic placuere illi, quamvis ea cuncta placerent,  
 Ut sua progenies et felicissima matrum 155  
 Dicta foret Niobe, si non sibi visa fuisset.  
 Nam sata Tiresia, venturi præscia Manto,

146. *Facti rumor* = vestea de nenorocirea Arachnei.

148. *Suos thalamos* = înainte de căsătoriu sa (a Niobei).

149. *Mæoniam* = Lydia, țară în Asia Mică.—*Sypylum* (-i), oraș în Lydia, pe muntele cu acelaș nume.

150. *Popularis* = compatrioatei (sale).

151. *Cedere... uti: infinitive* după *admonita est* în loc de *ut* cu *subjonctivul*.—*Cœlestibus* = deis.

152. *Animos* = mândrie.

*Conjugis artes*: Soțul Niobei era *Amphion*, un fiu natural al lui *Iuppiter*, celebru prin arta cântecului.

153. *Genus amborum*: Niobe era nepoata lui *Iuppiter* fiică a lui *Tantalus*.

155. *Sua progenies*: Niobe avea șapte băieți și șapte fete.

157. *Sata Tiresia venturi... Manto*. *Manto*, fiica lui *Tiresias* prezicătorul, avea și jânsa acest dar al tatălui său, — *Venturi* pentru *Futuri*.

- Per medias fuerat, divino concita motu,  
 Vaticinata vias: „Ismenides, ite frequentes  
 Et date Latonæ Latonigenisque duobus 160  
 Cum prece tura pia, lauroque innectite crinem!  
 Ore meo Latona jubet.“ Paretur, et omnes  
 Thebaides jussis sua tempora frondibus ornant,  
 Turaque dant sanctis et verba precantia flammis.  
 Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba, 165  
 Vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro,  
 Et, quantum ira sinit, formosa; movensque decoro  
 Cum capite immissos humerum per utrumque capillos,  
 Constitit, utque oculos circumtulit alta superbos:  
 „Quis furor auditos, inquit, præponere visis 170  
 Cælestes? aut cur colitur Latona per aras?  
 Numen adhuc sine ture meum est! Mihi Tantalus auctor,  
 Cui licuit soli Superiorum tangere mensas;  
 Pleiadum soror est genetrix mea; maximus Atlas  
 Est avus, ætherium qui fert cervicibus axem; 175  
 Juppiter alter avus; socero quoque glorior illo.

159. *Ismenides* = fiice ale (râului) *Ismenos* = *Tebanelor!*

160. *Latogenis duobus*: lui *Appolo* și *Dianeii*, fiii *Latonei*.

163. *Thebaides* formă greacă pentru *Thebanæe*.

165. *Comitum Niobe celeberrima turba* = Niobe însoțită de un mare număr de femei.—Adjectivul *celeber* se întrebuințează mai rar cu nume de persoane.

166. *Spectabilis*=împunătoare.—*Intexto auro*: ablativ de calitate, atribut pe lângă *restibus*.

167. *Quantum ira sinit* = *Intrucât îngăduie mânia*. (Căci mânia deformează figura).

*Immissos* = căzând.

165-169. Observă cu câtă îndemânare descrie poetul atitudinea *Niobei*.

170. *Auditos* = *de cari ați auzit numai*.

172. *Tantalus* era fiul lui *Juppiter*.—*Auctor* = *pater*.

173. *Superorum* = *deorum caeli*.

174. *Pleaiadum soror* = *Dione*, fiica lui *Atlas*.

175. *Aetherium... axem* pentru: *axem aeteris, coeli*.



Me gentes metuunt. Phrygiæ, me regia Cadmi  
 Sub domina est, fidibusque mei commissa mariti  
 Mœnia cum populis a meque viroque reguntur. 180  
 In quamcumque domus adverto lumina partem,  
 Immensæ spectantur opes: accedit eodem  
 Digna dea facies; huc natas adjice septem,  
 Et totidem juvenes, et mox generosque nurusque.  
 Quærite nunc habeat quam nostra superbia causam;  
 Nescio quoque audete satam Titanida Cæo 185  
 Latonam præferre mihi, cui maxima quondam  
 Exiguam sedem parituræ terra negavit!  
 Nec cælo, nec humo, nec aquis dea vestra recepta est.  
 Exsul erat mundi, donec miserata vagantem,  
 „Hospita tu terris erras, ego, dixit, in undis“, 190  
 Instabilemque locum Delos dedit. Illa duorum

177-8. *Me... sub domina* merg împreună.

178. *Fidibus. Amphion*, soţul *Niobei* eră aşă de maestru la cântat din liră, că mulţumită cântecilor lui, pietrele—spun legendele—sar fi aşezat singure la zidurile oraşului *Thebæ* (în Boeotia).

179. *Commissa*=construite.

180. *Populis* = locuitorii.

Observă împerecherea de termeni: *tacito murmure*.

185. *Nescio quoque audete satam Titanidam Cæo Latonam* etc. Enclitica *-que* trebuie desîmpită de *quo*, care împreună cu *nescio* formează pentru nedefinitul *nescio quid*; acesta trebuie luat cu *Cæo*. Construeşte deci: *et audete Latonam, Titanidam, nescio quo Cæo satam mihi præferre* (versul 185).  
*Cæus*: unul dintre Titani.

186. *Cui parituræ*: observă o formă a part. viitor act. al verbului *pario* = a naşte.

187. *Parituræ*=când eră să nască.

*Maxima... exiguam*: antiteză.

189. *Mundi* genitiv, complement al adjectivului *exul*, care se construieşte ca şi *expers, pauper*. etc. — *Miserata* raportează-l la *Delos*, care serveşte de subiect verbului *dixit*.

191. *Delos*, o insulă mică între Cielade, a fost locul unde *Ladona*, persecutată de *Juno*, născu pe *Apollo* şi pe *Diana*. Până atunci insula rătăcea pe mare (*instabilis-ego (erro) in undis*).

Facta parens; uteri pars hæc est septima nostri.  
 Sum felix (quis enim neget hoc?) felixque manebo:  
 Hoc quoque quis dubitet? Tutam me copia fecit;  
 Major sum quam cui possit fortuna nocere; 195  
 Multaque ut eripiat, multo mihi plura relinquet:  
 Excessere metum mea iam bona. Fingite demi  
 Huic aliquid populo natorum posse meorum:  
 Non tamen ad numerum redigar spoliata duorum,  
 Latonæ turbam; quæ quantum distat ab orba? 200  
 Ite, satis, properate, sacri est, laurumque capillis  
 Ponite Deponunt, et sacra infecta relinquunt,  
 Quodque licet, tacito venerantur murmure numen.  
 Indignata dea est, summoque in vertice Cynthi  
 Talibus est dictis gemina cum prole locuta: 205

### Plângerile Latonei; răzbunarea copiilor săi.

„En ego, vestra parens, vobis animosa creatis,  
 Et, nisi Junoni, nulli cessura dearum,

- 
195. *Maior sum quam cui* = maior sum quam, ut mihi = sunt mult  
 mai pe sus, decât etc.  
 196. *Multaque ut eripiat*: sens concesiv: să admitem că mi-ar lua  
 multe.  
 197. *Excessere metum* = nu mai au de ce să se teamă.  
 198. *Populo* = mulțimea; hiperbolă.  
 200. *Turbam*: în sens ironic, la adresa celor 2 copii ai Latonei.  
 201. *Ponite* = deponite!  
*Infecta* = nesfârșite.  
 203. *Quod licet* determină ideea din propozițiunea: *tacito venerantur*  
*murmure numen*.  
 204. *Cynthi*. *Cynthus* munte în insula *Delos*: de aci *Apollos* e numia  
*Cynthius*, iar *Diana Cynthia*.  
 206. *Animosa* = mândră.  
 207. *Cessura*. Acusativ particip. viitor ține locul apodosei din fraza  
 condițională: *nulli cedam dearum, nisi Junoni*. Sens: *Dacă*  
*n'aș cedă Junonei (sau afară de Junona), n'aș putea cedă*  
*nici uneia dintre celelalte Zeițe.*

- An dea sim dubitor, perque omnia sæcula cultis  
 Arceor, o nati, nisi vos succurritis, aris.  
 Nec dolor hic solus: diro convicia facto 210  
 Tantalus adjecit, vosque est post ponere natis  
 Ausa suis, et me (quod in ipsam reccidat!) orbam  
 Dixit, et exhibuit linguam scelerata paternam\*.  
 Adjectura preces erat his Latona relatis:  
 „Desine, Phœbus ait, pœnæ mora longa querela est.“ 215  
 Dixit idem Phœbe; celerique per aera lapsu  
 Contigerant tecti Cadmeida nubibus arcem.  
 Planus erat lateque patens prope mœnia campus,  
 Assiduis pulsatus equis, ubi turba rotarum  
 Duraque mollierat subjectas ungula glæbas. 220  
 Pars ibi de septem genitis Amphione fortes  
 Conscendunt in equos. Tyrioque rubentia suco  
 Terga premunt, auroque graves moderantur habenas.

208. *Dubitor*: formă pasivă a lui *dubito*, se întrebuințează rar. — *An*: mai des se întrebuințează *num*.

*Cultis* raportează-l la *Aris*.

210. *Convicia* = ocări.

211. *Tantalus (-idos)*. = *Niobe*. — *Natis*: particip, întrebuințat ca substantiv pentru *filiis*.

213. *Exhibuit linguam... paternam*. — *Tantalus*, tatăl *Niobei*, aruncase vorbe insultătoare zeilor, destăinuind secretele lor; de aceea a fost pedepsit, ca, în Infern, să stea în apa, care-i ajunse la brâu și sub pomii încărcăți de fructe, fără ca să-și poată potoli setea de care era chinuit. Căci, dacă voiă să soarbă apa, aceasta se retragea îndată; iar de încearcă să ia un măr, crengile se ridicau, fără să le poată atinge.

217. *Contigerant*. Mai mult ca perfectul arată repreziciunea acțiunii. — *Cadmeida... arcem*: Cetatea *Theba* fusese întemeiată de *Cadmus*.

219. *Assiduis pulsatus equis* (campus) pentru *Assiduo equorum cursu pulsatus* (campus). (Observă, deci întrebuințarea adjectivului pentru adverb).

222. *Conscendunt in equos*. Este un anachronism, pentru că pe timpul acela eroii luptau din car. — Observă acordul predicatului *Pars conscendunt*.

*Tyrio rubentia suco terga premunt*: Valtrapurile de pe cai erau văpsite în purpură tiriană.

- E quibus Ismenus, qui matri sarcina quondam  
 Prima suæ fuerat, dum certum flectit in orbem 225  
 Quadrupedis cursus spumantiaque ora coercet,  
 „Hei mihi!“ conclamat; medioque in pectore fixa  
 Tela gerit, frenisque manu moriente remissis,  
 In latus a dextro paulatim defluit armo.  
 Proximus, audito sonitu per inane pharetræ, 230  
 Frena dabat Sipylus, veluti cum præscius imbris  
 Nube fugit visa, pendentiaque undique rector  
 Carbasa deducit, ne qua levis effluat aura.  
 Frena tamen dantem non evitabile telum  
 Consequitur, summaque tremens cervicē sagitta 235  
 Hæsit, et exstabat crudum de gutture ferrum.  
 Ille, ut erat pronus, per colla admissa júbisque  
 Volvitur, et calido tellurem sanguine fœdat.  
 Phaedimus infelix, et aviti nominis heres  
 Tantalus, ut solito finem imposuere labori, 240  
 Transierant ad opus nitidæ juvenale palæstræ,  
 Et jam contulerant arto luctantia nexu  
 Pectora pectoribus, cum tento concita nervo,  
 Sicut erant juncti, trajecit utrumque sagitta.

229. *A dextro armo* = de partea dreaptă a calului.

230. *Inane* = aëra.

232. *Pendentia... carbasa deducit* = „dēs-făşură pânzele atârinate de catarg“.

233. *Ne qua levis aura* pentru: *Ne aliqua levis aura*.

236. *Exstabat... de gutture ferrum* = săgeata (care-l lovide în ceafă) îi eşise prin gât.

237. *Pronus* = aplecat (pe gâtul calului). — *Per colla admissa*: hypallage pentru: *per colla equi admissi*. — *Equus admissus* = cal lăsat să iugă cât poate.

240. *Ut* = de îndată ce. — *Labori-solito* = călăria.

241. *Ad opus nitidæ juvenale palæstræ*. Sens: *La îndeletnicirea tinerească a luptei piept la piept*. — Epitetul *nitidæ* trebuie raportat prin înţeles, la tinerii, care se luptau goi în palestre şi care se ungeau cu ulei, înainte de a începe lupta. Acest ulei făcea să le luciască pielea: (niteo). Aici este o *hypallage*.

Ingemuere simul, simul incurvata dolore	245
Membra solo posuere, simul suprema jacentes	
Lumina versarunt, animam simul exhalarunt.	
Aspicit Alphenor, laniataque pectora plangens	
Advolat, ut gelidos complexibus allevet artus,	
Inque pio cadit officio: nam Delius illi	250
Intima fatifero rupit præcordia ferro.	
Quod simul eductum, pars est pulmonis in hamis	
Eruta, cumque anima cruor est effusus in auras.	
At non intonsum simplex Damasichthona vulnus	
Afficit: ictus erat qua crus esse incipit, et qua	255
Mollia nervosus facit internodia poples.	
Dumque manu tentat trahere exitiabile telum,	
Altera per jugulum pennis tenuis acta sagitta est:	
Expulit hanc sanguis, seque ejaculatus in altum	
Emicat, et longe terebrata prosilit aura.	260
Ultimus Ilioneus non profectura precando	
Bracchia sustulerat: „Dique o! communiter omnes,“	

245-247. *Simul... Simul... Simul.* Repetițiune (anaphora) plină de efect  
*Suprema.. lumina = ultima lumină; pentru ultima oară (în-*  
*toarseră) ochii.*

247. *Versarunt... exhalarunt:* forme sincopate pentru *versaverunt... exhalaverunt.* — Versul este spondaic.

248. *Laniata pectora planges = percutiens pectus, ut laniaret.*  
 Observă *prolepsa* de aci, deoarece prin „laniata“ se anticipează efectul.

250. *Delius = Apollo.*

252. *In hamis = în cîngile săgeții.*

254. *Intonsum.. Damasichthona.* În Grecia, afară de Sparta, băieții purtau părul lung. — *Damasichtona:* acusativ grec. declinarea III, singular.

255-6 *Qua mollia facit internodia poples = unde pulpa musculară face închietura moale.* Locul unde se află genuchiul.

258. *Pennis usque = până în pana săgeții.*—La partea opusă vârfului cu cange, săgeata se termină în formă de pană.

260. *Terebrata aura = sfredelind aerul.*

261. *Profectura.* Are sens concesiv.

262. *Dique.* Leagă pe que de dixerat.

Dixerat, ignarus non omnes esse rogandos,  
 „Parcite!“ Motus erat, cum jam revocabile telum  
 Non fuit, Arcitenens: minimo tamen occidit ille 265  
 Vulnere, non alte percusso corde sagitta.

### Disperarea Niobei. Metamorfosa sa.

Fama mali, populique dolor, lacrimæque suorum  
 Tam subitæ matrem certam fecere ruinæ,  
 Mirantem potuisse, irascentemque quod ausi 270  
 Hoc essent Superi, quod tantum juris haberent.  
 Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,  
 Finierat moriens pariter cum luce dolorem.  
 Heu! quantum hæc Niobe, Niobe distabat ab illa,  
 Quæ modo Latois populum summoerat aris,  
 Et mediam tulerat gressus resupina per urbem, 275  
 Invidiosa suis! At nunc, miseranda vel hosti,  
 Corporibus gelidis incumbit, et ordine nullo  
 Oscula dispensat natos suprema per omnes.  
 A quibus ad cælum liventia bracchia tollens: 280  
 „Pascere, crudelis, nostro, Latona, dolore,

265. *Arcitenens* = *Apollo*, purtătorul de arc.

266. *Non alte* = nu adânc.

267. *Certam fecere* = o incredințară. In proză se zice „*certiorem facere*“.

269. *Potuisse*: subînțelege: *superos*.

270. *Tantum juris* = atâta putere.

272. *Cum luce* = cum *vita*.

273. *Heu! quantum hæc Niobe, Niobe distabat ab illa*. Notează frumusețea verbului prin repetirea de două ori alături a cuvântului *Niobe*: (*duplicatio*) și prin *chiasm*.

274. *Latois... aris* pentru *Latonæ aris*: adjectiv întrebuințat pentru genitivul substantivului.

275. *Resupina* = mândră. cu capul ridicat.

276. *Invidiosa* = pismuită. — *Suis*: dativ.

, *Nostro* pentru *meo*.

Corque ferum satia, dixit : per funera septem	282
Efferor ; exsulta victrixque, inimica, triumphā !	
Cur autem victrix? Miseræ mihi plura supersunt	
Quam tibi felici ; post tot quoque funera vinco.“	285
Dixerat, et sonuit contento nervus ab arcu,	
Qui, præter Niobem unam, conterruit omnes :	
Illa malo est audax. Stabant cum vestibus atris	
Ante toros fratrum demisso crine sorores :	
E quibus una, trahens hærentia viscere tela,	290
Imposito fratri moribunda relanguit ore.	
Altera, solari miseram conata parentem,	
Conticuit subito, duplicataque vulnere cæco est.	293
Hæc frustra fugiens collabitur ; illa sorori	295
Immoritur ; latet hæc ; illam trepidare videres	

282. *Per funera septem efferor* = de şapte ori sunt dusă la groapă  
*Efferrī* este termen consacrat pentru înmormântare.

284. *Cur autem victrix?* Latona încă nu se dă bătută. Indreaptă  
 ceea ce spuse de rivala ei numind-o *Victrix*. Figura se numeşte:  
 correctio (ἑπανάρθεσις).

285. *Funera*: metonimie pentru *mortes*.

286. *Et* = *ecce*. — *Contento nervus ab arcu*. Acum lovitura pare  
 să fie dată de către *Diana*.

287. *Nioben*: acusativ declinarea I formă greacă.

288. *Illa malo est audax* = *Nenorocirea o face îndrăzneată*.

290. *Trahens* simplu poetic pentru compus *detrahens*.

291 *Imposito fratri... ore* = „cu faţa înclinată asupra fratelui său“

293. *Duplicata... est* = se îndoi, căzând.

295. *Collabitur* = cade grămadă.

296. *Videres* = ai fi putut vedea (vezi nota) versul 23.

Sexque datis leto diversaque vulnera passis,  
 Ultima restabat; quam toto corpore mater,  
 Tota veste tegens: „Unam minimamque relinque!  
 De multis minimam posco, clamavit, et unam;“ 300  
 Dumque rogat, pro qua rogat, occidit. Orba resedit  
 Exanimes inter natos natasque virumque,  
 Deriguitque malis: nullos movet aura capillos;  
 In vultu color est sine sanguine; lumina mæstis  
 Stant immota genis; nihil est in imagine vivum. 305  
 Ipsa quoque interius cum duro lingua palato  
 Congelat, et venæ desistunt posse moveri.  
 Nec flecti cervix, nec brachia reddere motus.  
 Nec pes ire potest; intra quoque viscera saxum est.  
 Flet tamen, et validi circumdata turbine venti, 310  
 In patriam rapta est. Ibi fixa cacumine montis  
 Liquitur, et lacrimas etiam nunc marmora manant.

---

298-299. *Toto corpore... tota veste*: repetițiune (anaphora).

299-300 *Unam minimamque... minimam et unam*. Observă și această frumoasă repetițiune.

303. *Deriguit* = *se înțepenî, rămase de piatră*.

311. *In patriam*. Pausanias povestește că a văzut pe muntele *Sipyllum*, o stâncă, care, privită de departe, avea înfățișarea unei femei. Ovidius a utilizat această relațiune

312. *Liquitur* = *plânge*.



## LIBER SEPTIMUS

### Fiicele lui Pelias, înșelate de Medea; ucid pe tatăl lor.

Neve doli cessent, odium cum conjuge falsum Phasias assimilat, Peliaëque ad limina supplex Confugit; atque illam, quoniam gravis ipse senecta est, Excipiunt natæ. Quas tempore callida parvo Colchis amicitiaë mendacis imagine cepit. Dumque refert inter meritorum maxima, demptos Aesonis esse situs, atque hac in parte moratur, Spes est virginibus Pelia subjecta creatis Arte suum parili revirescere posse parentem,	297          300          305
---	---

297. *Doli*: diferitele înșelătorii ale magicienei *Medea*. Aceasta, după ce întinerise prin farmecile ei, pe *Aeson*, tatăl lui *Iason*, recurge la un vicleșug, ca să-l ucidă pe *Pelias*, unchiul lui *Iason*. Spune fiicelor lui *Pelias*, regele Tesaliei, că ea l-ar iubi pe tatăl lor și că e gata să-l lase pe *Iason*. Fiicele lui *Pelias* o roagă să întineriască pe tatăl lor. *Medea* consimte și le sfătuiește să-și ucidă părintele, pentru ca, în locul sângelui din corpul-i bătrân, să-i pună sânge tânăr. Crima se săvârșește.

298 *Phasias* = *Medea*, numită astfel după râul *Phasis*, care udă *Colchis*.

*Peliae*: *Pelias*, regele Tesaliei, și unchiul lui *Iason*.

302. *Refert* = povestește isprăvile făcute până atunci cu privire la *Iason* și dintre cele mai de seamă (inter meritorum), cum l-a reintinerit pe bătrânul *Aeson*, etc.

303. *Situs demptos* = întinerirea. *Situs* = sbărcituri.

304. *Pelia creatis* = *Pelia natis*. Observați întrebuintărea participiului *creatus*, fără prepozițiune.

- Idque petunt, pretiumque jubent sine fine pacisci.  
 Illa brevi spatio silet, et dubitare videtur,  
 Suspenditque animos, ficta gravitate, rogantum.  
 Mox ubi pollicita est: «Quo sit fiducia major  
 Muneris hujus, ait, qui vestras maximus ævo est 310  
 Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.»  
 Protinus innumeris effetus laniger annis  
 Attrahitur, flexo circum cava tempora cornu.  
 Cujus ut Hæmonio marcentia guttura cultro  
 Fodit, et exiguo maculavit sanguine ferrum, 315  
 Membra simul pecudis, validosque venefica sucos  
 Mergit in ære cavo; minuunt ea corporis artus,  
 Cornuaque exurunt nec non cum cornibus annos,  
 Et tener auditur medio balatus aeno.  
 Nec mora, balatum mirantibus, exsilit agnus, 320  
 ascivitque fuga, lactantiaque ubera quærit.  
 Obstupere satæ Pelia, promissaque postquam  
 Exhibuere fidem, tum vero impensius instant.

306. *Jubent præctium sine fine pacisci*: Se subînțelege *Medeam*,  
 ca subiect al prop. infinitivale. *Præctium sine fine*=cât o vrea

309. *Maximus ævo* = cel mai bătrân.

310. *Quo* = ut eo.

311. *Dux gregis* = *Berbercul* (capul turmei) numit în versul următor: *laniger*.

312. *Innumeris annis* și

313. *Flexo cornu*: ablativ de calitate, atribut pe lângă *laniger*.—  
*Tempora cava* = tâmplele uscate, lipsite de carne.

314. *Haemonio.... cultro*= Cuțitul tesalian.— Poetul vrea să arate  
 prin aceasta noua patrie a *Medeei*.

*Guttura*: plural poetic pentru singular.

315. *Ferrum* pentru *cultrum*: metonimie.

316. *Validos sucos* = otrăvuri puternice.

317. *In aere cavo* = într'un cazan de aramă:— *Aes* pentru *vas*:  
 metonimie.

317. *Ea* = *venena*, (validi suci).

320. *Mirantibus*: dativ. (elenism); Subînțelege *Pelie filibus*.

321. *Lascivit* = sburdă.

Ter juga Phœbus equis in Hiberno flumine mersis  
 Dempserat, et quarte radiantia nocte micabant 325  
 Sidera, cum rapido fallax Ætias igni  
 Imponit purum laticem, et sine viribus herbas.  
 Jamque neci similis, resoluta corpore, regem,  
 Et cum rege suo custodes somnus habebat,  
 Quem dederant cantus magicæque potentia linguæ. 330  
 Intrarant jussæ cum Colchide limina natæ,  
 Ambierantque torum: „Quid nunc dubitatis inertes?  
 Stringite, ait, gladios, veteremque haurite cruorem,  
 Ut repleam vacuas juvenali sanguine venas.  
 In manibus vestris vita est ætasque parentis; 335  
 Si pietas ulla est nec spes agitatæ inanes,  
 Officium præstate patri, telisque senectam  
 Exigite, et saniem conjecto emittite ferro.“  
 His, ut quæque pia est, hortatibus impia prima est,  
 Et, ne sit scelerata, facit scelus: haud tamen ictus 340  
 Ulla suos spectare potest oculosque reflectunt,  
 Cæcæque dant sævis aversæ vulnera dextris.  
 Ille, cruore fluens, cubito tamen allevat artus,

324. *Ter juga Phoebus, equis in Hiberno flumine mersis, dempserat* =  
*De trei ori Phoebus își desămăsece căii, scăldându-i în fluviul*  
*Ebru: perifrază pentru: trecuseră trei zile.*

326. *Aetias* = *Medea*, fiica lui *Aetas* regele *Colchidei*.

331. *Limina* plural poetic pentru singular și sinezdocă: *limina* pen-  
 tru *cubiculum*.

*Intrarant* pentru *intraverant*.

*Jussæ* — *Medea jubente*.

334. *Juvenali* pentru *juvenili*. Cuvânt întrebuințat de Ovidius pentru  
 prima oară.

337. *Saniem* = *sângele stricat*, fără putere.

339. *His merge cu hortatibus*. — *Ut quemque pia est... impia prima est et, ne sit scelerata, facit scelus*: Jocuri de cuvinte predilecte ale lui Ovidius, constituiesc figură numită *oxymoron* = *contradictio in adjecto*, imperechieri de cuvinte reprezentând noțiuni opuse (confer: etiam si *tacent satis dicunt* Cic. *Caecil. I*).

343. *Allevat artus* = *allevat corpus* = *se allevat*.

- Semilacerque toro tentat consurgere, et inter  
 Tot medius gladios pallentia brachia tendens : 345  
 „Quid facitis, natæ? quid vos in fata parentis  
 Armat?“ ait. Cecidere illis animique manusque.  
 Plura locuturo cum verbis guttura Colchis  
 Abstulit, et calidis laniatum mersit in undis. 349

### Ciuma din Aegina.

- Dum visum est mortale malum, tantæque latebat 525  
 Causa nocens cladis, pugnatum est arte medendi;  
 Exitium superabat opem, quæ victa jacebat.  
 Principio cælum spissa caligine terras  
 Pressit, et ignavos inclusit nubibus æstus ;  
 Dumque quater junctis explevit cornibus orbem 530  
 Luna, quater plenum tenuata retexuit orbem,  
 Letiferis calidi spirarunt flatibus austri.  
 Constat et in fontes vitium venisse lacusque,  
 Milliaque incultos serpentum multa per agros  
 Errasse, atque suis fluvios temerasse venenis. 535

344. *Semilacer* = ciopărțit pe jumătate. — *Toro* = din pat; ablativ de despărțire.

346. *In fata* = in perniciem, mortem.

348. *Colchis* = *Medea*.

*Aeacus* povestește lui *Cephalus*, venit din *Athena*, ca să-i ceară ajutor contra lui *Minos*, regele *Cretei*, pentru nenoroci- rile întâmplare din cauza ciumei ivite în țara lui.

*Ira Junonis iniquae*. *Juno* ură pe *Aeacus* și țara lui, pentru că acesta eră fiul *Aeginei*, amanta (paelox) lui *Juppiter*.

525. *Dum visum (est) mortale malum (esse)*. — *Mortale malum* — o nenorocire cum se întâmplase des oamenilor.

529. *Ignavos aestus* = Zăduf, călduri care moleșau.

531. *Tenuata* = descrescut.

*Retexuit* = descoperi.

532. *Austri calidi* = *Austrul*. (*Sirocco*) căldicel; plural pentru sin- gular, poetic.

533. *Vitium* = răul, infecțiunea.

534. *Milliaque... serpentum*. — *Millia* este substantiv. — *Serpentum*: genitiv partitiv.

535. *Errasse... temerasse*: forme sincopate pentru *errarisse* etc.

Strage canum primo, volucrumque, oviumque, boumque,  
 Inque feris subiti deprensa potentia morbi.  
 Concidere infelix validos miratur arator  
 Inter opus tauros, medioque recumbere sulco.  
 Lanigeris gregibus, balatus dantibus ægros, 540  
 Sponte sua lanæque cadunt et corpora tabent.  
 Acer equus quondam, magnæque in pulvere famæ,  
 Degenerat palmas, veterumque oblitus honorum  
 Ad præsepe gemit, leto moriturus inertī.  
 Non aper irasci meminit, non fidere cursu 645  
 Cervæ, nec armentis incurrere fortibus ursi.  
 Omnia languor habet; silvisque, agrisque, viisque  
 Corpora fœda jacent; vitiantur odoribus auræ.  
 Mira loquar: non illa canes, avidæque volucres,  
 Non cani tetigere lupi, dilapsa liquescunt. 550  
 Afflatuque nocent, et agunt contagia late.  
 Pervenit ad miseros, damno graviore, colonos,  
 Pestis, et in magnæ dominatur mœnibus urbis.  
 Viscera torrentur primo, flammæque latentis  
 Indicium rubor est, et ductus anhelitus igni; 555  
 Aspera lingua tumet, tepedisque arentia ventis  
 Ora patent, auræque graves captantur hiatu.  
 Non stratum, non ulla pati velamina possunt;

536. *Volucrumque oviumque boumque*: *Polysyndeton*: repetarea conjuncțiunei *que*; servește să exprime iuțeala răsândirii momei.

542. *Quondam alătură-l de acer*: *equus acer quondam*.  
*Magnæ... famæ*: genitiv de calitate, atributul lui *equus*.  
*In pulvere* = pe arena cîrului unde alergă.

543. *Degenerat palmas* = *se arată nevrednic de premii, necînsteste premiul*. — *Degenerare* este aci cu un compliment în *acusativ*; puteă să-l aibă și în *dativ*.

547. *Silvisque agrisque viisque*: *Polysyndeton*.

550. *Cani lupi* = *lupii cenușii*.

555. *Ductus anhelitus igni* = *anhelitus igneus*. — *Igni* *ablativ*; în proză ar fi *ex igne*.

Dura sed in terra ponunt præcordia, nec fit  
 Corpus humo gelidum, sed humus de corpore fervet. 560  
 Nec moderator adest, inque ipsos sæva medentes  
 Erumpit clades, obsuntque auctoribus artes.  
 Quo propior quisque est servitque fidelius ægro,  
 In partem leti citius venit. Utque salutis  
 Spes abiit, finemque vident in funere morbi, 565  
 Indulgent animis, et nulla, quid utile, cura est ;  
 Utile enim nihil est. Passim, positoque pudore,  
 Fontibus et fluviis puteisque capacibus hærent ;  
 Nec sitis est extincta prius quam vita bibendo.  
 Inde graves multi nequeunt consurgere, et ipsis 570  
 Immoriuntur aquis ; aliquis tamen, haurit et illas,  
 Tantaque sunt miseris invisæ tædia lecti.  
 Prosiliunt ; aut, si prohibent consistere vires,  
 Corpora devolvunt in humum, fugiuntque penates  
 Quisque suos ; sua cuique domus funesta videtur : 575  
 Et quia causa latet, locus est in crimine notus.  
 Semanimes errare viis, dum stare valebant,  
 Aspiceres ; flentes alios, terraque jacentes.  
 Lassaque versantes supremo lumina motu ;

559. *Dura*. . *præcordia* : *Synecdocă* pentru *corpora dura*.— *Dura*  
 = numai oasele și pielea.  
 561. *Moderator*=medicul, care să micșoreze răul.  
 564. *In partem leti... venit*=*particeps leti fit*.  
*Animis*=*patimilor, pasiunilor*.—*Quid utile*: subînțelege: *sit*.  
 569. *Extinctae*: leagă-l cu *vitae*.  
 570. *Ipsis-aquis*: *dativ*.  
 572-573. Pentru vivacitatea stilului, Ovidius schimbă construcțiunea  
 ordinară care ar fi: *Tanta sunt miseris invisæ taedia lecti ut*  
*prosiliant*; și în locul propozițiunei subordonate întrebunțează  
 o propozițiune principală la indicativ. Poți construi: *Prosi-*  
*liunt—tanta* etc.  
 575. *Penates*=*domos*: metonimie.—*Penates*: zeii protectori ai casei  
 și ai familiei.  
 576. *Locus est in crimine notus* = *Invinesc locus cunoscut (casa)*.  
 578. *Aspiceres*: imperfectul subjunctivului cu sens potențial.—*Terra*  
 pentru *in Terra*: poetic.  
 579. *Lumina* pentru *oculos*.

Membraque pendentis tendent ad sidera cæli, 580  
 Hic illic, ubi mors deprnderat, exhalantes.  
 Quid mihi tunc animi fuit? an, quod debuit esse,  
 Ut vitam odissem et cuperem pars esse meorum?  
 Quo se cumque acies oculorum flexerat, illic  
 Vulgus erat stratum, veluti cum putria motis 585  
 Poma cadunt ramis agitataque ilice glandes.  
 Tempa vides contra gradibus sublimia longis;  
 Juppiter illa tenet: quis non altaribus illis  
 Irrita tura dedit? quoties pro conjuge conjux,  
 Pro nato genitor, dum verba precantia dicit, 590  
 Non exoratis animam finivit in aris,  
 Inque manu turis pars inconsumpta reperta est!  
 Admoti quoties templis, dum votæ sacerdos  
 Concipit, et fundit purum inter cornua vinum,  
 Haud expectato ceciderunt vulnere tauri! 595  
 Ipse ego sacra Jovi pro me patriaque tribusque  
 Cum facerem natis, mugitus victima diros  
 Edidit, et subito collapsa sine ictibus ullis  
 Exiguo tinxit subjectos sanguine cultros.  
 Fibra quoque ægra notas veri monitusque Deorum 600  
 Perdiderat; tristes penetrant ad viscera morbi.  
 Ante sacros vidi projecta cadavera postes;  
 Ante ipsas, quo mors foret invidiosior, aras.

580. *Pendentis...* cæli = cerului căre-i apară. (Li se părea).

581. *Deprnderat*: subînțelea: *cos*. — *Exhalantes*: subînțelea: *animam*.  
 Observă că versul este spondaic.

584. *Quo...* *cumque*: *imesă* pentru *quocumque*.

587. *Contra* = în față, adverb.

591. *Exoratis...* *in aris*: *hypallage*: Epitetul *exoratis* se raportează  
 de fapt la zeii rugați la altare.

596-7. *Tribus... natis*: cei trei fii ai lui *Aeacus* erau: *Telamon*,  
*Peleus* și *Phocus*.

599. *Exiguo... sanguine* = cu puțin sânge. Acesta eră un semn pre-  
 vestitor de nenorocire.

Pars animam laqueo claudunt, mortisque timorem  
 Morte fugant, ultroque vocant venientia fata. 605  
 Corpora missa neci nullis de more feruntur  
 Funeribus, neque enim capiebant funera portæ:  
 Aut inhumata premunt terras, aut dantur in altos  
 Indotata rogos: et jam reverentia nulla est,  
 Deque rogis pugnant, alienisque ignibus ardent. 610  
 Qui lacrimant desunt, indefletæque vagantur  
 Natorumque virumque animæ juvenumque senumque,  
 Nec locus in tumulos, nec sufficit arbor in ignes.

### Rugăciunea lui Aeacus.

Attonitus tanto miserarum turbine rerum: 614  
 „Juppiter, o, dixi, si de te vera loquuntur, 615  
 Nec te, magne pater, nostri pudet, esse parentem, 617  
 Aut mihi redde meos, aut me quoque conde sepulcro“.  
 Ille notam fulgore dedit tonitruque secundo.  
 „Accipio; sintque ista precor felicia mentis 620  
 Signa tuæ, dixi: quod das mihi, pigneror omen.“  
 Forte fuit juxta, patulis rarissima ramis,  
 Sacra Jovi quercus, de semine Dodonæo:

604. *Animam laqueo claudunt* = se spânzură.

608. *Dantur* = sunt puse pe...

609. *Indotata* = fără cinstirea cuvenită.

611. *Indefletæe* = neplânse. Cuvântul este întrebuițat pentru prima dată de Ovidius.

614. *Attonitus.. turbine*. sens: zăpăcit cașicum ar fi fost purtat de un vârtej grozav. — *Miserarum rerum* = calamitatum.

616. *Parentum: Juppiter* eră tatăl lui Aeacus.

618. *Sepulcro* pentru in sepulcro.

621. *Pigneror* = iau drept dovadă, garanție (confer *pignus*).

622. *Rarissima ramis* = cu ramuri spațiate.

623. *De semine Dodonæo*. Este vorba de faimoșii stejari dela Dodona în Epir, unde eră cel mai vechiu templu al lui Juppiter. Preoții de-aci dădeau oracole după foșnetul frunzelor copacilor. Versul 623 este spondaie.



- Hic nos frugilegas aspeximus agmine longo  
 Grande onus exiguo formicas ore gerentes, 625  
 Rugosoque suum servantes cortice callem.  
 Dum numerum miror: „ Totidem, pater optime, dixi,  
 Tu mihi da cives, et inania mœnia supple.“  
 Intremuit ramisque sonum sine flamipe motis  
 Alta dedit quercus: pavido mihi membra timore 630  
 Horruerant, stabantque comæ; tamen oscula terræ  
 Roboribusque dedi; nec me sperare fatebar.  
 Sperabam tamen, atque animo mea vota fovebam.  
 Nox subit, et curis exercita corpora somnus  
 Occupat: ante oculos eadem mihi quercus adesse, 635  
 Et ramos totidem totidemque animalia ramis  
 Ferre suis visa est, parilique tremiscere motu,  
 Graniferumque agmen subjectis spargere in arvis,  
 Crescere quod subito et majus majusque videri,  
 Ac se tollere humo, rectoque assistere trunco, 640  
 Et maciem numerumque pedum nigrumque colorem  
 Ponere, et humanam membris inducere formam.  
 Somnus abit; damno vigilans mea visa, querorque  
 In Superis opis esse nihil: at in ædibus ingens  
 Murmur erat, vocesque hominum exaudire videbar, 645

624. *Frugilegas* .. *formicas*. — Adjectivul îl întâlnim pentru prima oară la Ovidius.

625. *Rugoso cortice* = pe scoarta zbîrcită (a copacului).

629. *Sine flamine* = fără vreo adiere de vânt.

632. *Roboribus* = plural poetic pentru singular.

633. *Graniferum*: cuvânt întâlnit pentru prima dată la Ovidius.

637. Dela acest vers până la 643, infinitivele, care se succedă, depind de *visum est*, subînțelese.

640. *Recto... trunco* = cu corpul drept.

643. *Danno* = condemn, învinuesc. — *Vigilans* = deșteptându-mă din somn.

644. *Opis* = ajutor; genitiv partitiv pe lângă *Nihil*.

Jam mihi desuetas. Dum suspicor has quoque somni,  
 Ecce venit Telamon properus, foribusque reclusis :  
 „Speque fideque, pater, dixit, majora videbis ;  
 Egredere.“ Egredior, qualesque in imagine somni  
 Visus eram vidisse viros, ex ordine tales 650  
 Aspicio noscoque : adeunt, regemque salutant.  
 Vota Jovi solvo, populisque recentibus urbem  
 Partior, et vacuos priscis cultoribus agros,  
 Myrmidonasque voco, nec origine nomina fraudo.  
 Corpora vidisti ; mores, quos ante gerebant, [rum, 655  
 Nunc quoque habent : parcum genus est patiensque labo-  
 Quæsitique tenax, et quod quæsitâ reservet.  
 Hi te ad bella, pares annis animisque sequentur,  
 Cum primum, qui te feliciter attulit, Eurus  
 —Eurus enim attulerat — fuerit mutatus in Austros. 660

546. *Dum suspicor has quoque esse somni* = în timp ce bănuiesc că și aceasta este o iluzie datorită somnului.

647. *Telamon*, unul din fiii lui *Aeacus*.

654. *Myrmidonas voco* (ecs). *Mirmidonas* cuvânt grecesc. Μύρμιξ = furnică ; Μυρμιδών = furnicar.

655. *Vidisti*. — *Aeacus* se adresează lui *Cephalus*.

*Eurus*, vânt care bate de la Sud-Est ; *Austros* plural poetic pentru singular ; *Auster* vânt care bate de la Sud ; de acesta areâ nevoe *Cephalus*, ca să porniască în patrie.

## LIBER OCTAVUS.

### Dedalus și Icarus.

Dædalus interea Creten longumque perosus Exilium, tactusque loci natalis amore,	183
Clausus erat pelago: «Terras licet, inquit, et undas Obstruat; at cælum certe patet; ibimus illac:	185
Omnia possideat, non possidet aëra Minos,» Dixit, et ignotas animum dimittit in artes, Naturamque novat: Nam ponit in ordine pennas A minima cœptas, longam breviorē sequenti,	190

183. *Daedalus, interea Creten longumque perosus exilium.* Daedalus, faimosul constructor al Labirintului, unde *Minos*, regele Cretei, închisese *Minotaurul*, se refugiase din Atena în Creta, temându-se de urmările judecății, pentru că ucisese, din invidie, pe un fiu al surorii sale. Aci, el înlesni lui *Theseus* eșirea din *Labirint*, prin sfaturile date *Ariadnei*, fiica lui *Minos*; de aceea *Minos* nu'l mai lăasă să părăsiască *Creta*.

*Creten*: acusativ declinarea I, formă greacă.

184. *Loci natalis = Athenae.*

185. *Clausus erat pelago:* Insula *Creta* fiind înconjurată de toate părțile de mare, iar posturile păzite de oamenii lui *Minos*.

187. *Possideat:* concesiv.

*Aera:* Acusativ singular declinarea III-a.

188. *Animum dimittit in artes ignotas = Se gândește la mijloace necunoscute (până atunci).*

189. *Naturamque novat = Face un lucru, care nu există în natură: (tomul zburător).*

Ut clivo crevisse putes: sic rustica quondam  
Fistula disparibus paulatim surgit arenis.

Tum lino medias et ceris alligat imas,  
Atque ita compositas parvo curvamine flectit,

Ut veras imitetur aves. Puer Icarus una  
Stabat; et ignarus sua tractare pericla,

Ore renidenti modo, quas vaga moverat aura,  
Captabat plumas, flavam modo pollice ceram

Mollibat, lusuque suo mirabile patris  
Impediebat opus. Postquam manus ultima cœptis

Imposita est, geminas opifex libravit in alas  
Ipse suum corpus, motaque pependit in aura.

Instruit et natum: «Medioque ut limite curras,  
Icare, ait, moneo: ne, si demissior ibis,

Unda gravet pennas, si celsior, ignis adurat:

Inter utrumque vola; nec te spectare Booten  
Aut Helicen jubeo strictumque Orionis ensem.

191. *Clivo*: pentru *in-clivo*. Sens: Penele erau așezate și lipite una de alta, dela cea mai mică la cea mai mare în așa fel, că aveau înfățișarea unui clin, unui *naiu* (*rustica fistula*).

*Quondam* = *de obicei*.

193. *Medias... imas* = *La mijlocul... la câpătâie* (cele de lângă corp)-

195. *Icarus* fiul lui *Daedalus*.

196. *Ignarus*: Observați că este urmat de acuzativ cu infinitiv.

199. *Mollibat* pentru *molliebat*; (formă populară).

201. *Opifex* = *artistul*.

*Geminas... libravit in alas... suum corpus* = *sustulit corpus suum in alas ita, ut libraret*.

203. *Instruit* = *îi pune aripă și-l înrață*.

*Medioque... Que* trebuie atașat la *ait*.

*Unda*: Aburii, care se ridică de pe suprafața apelor.—*Iguis*= arșița soarelui

206. *Booten* = Constelațiunea Văcarului, lângă *Urse*. Forma este de acuzativ declinarea I, dela *Bootes*.

207. *Helicen* = *Ursa mare*. — *Strictum Orionis ensem*: *Orion*, constelațiune, în care a fost metamorfozat de către *Diana*, un vânător gigant cu același nume. Era reprezentat cu sabia trasă din teacă.

Me duce carpe viam<sup>4</sup>. Pariter præcepta volandi  
 Tradit, et ignotas humeris accommodat alas.  
 Inter opus monitusque, genæ maduere seniles, 210  
 Et patriæ tremuere manus: dedit oscula nato  
 Non iterum repentenda suo; pennisque levatus  
 Ante volat, comitique timet, velut ales, ab alto  
 Quæ teneram prolem produxit in aera nido:  
 Hortaturque sequi, damnosasque erudit artes, 215  
 Et movet ipse suas, et nati respicit alas.  
 Hos aliquis, tremula dum captat arundine pisces,  
 Aut pastor baculo stivaque innixus arator,  
 Vidit et obstupuit, quique æthera carpere possent,  
 Credidit esse deos. Et jam Junonia læva 220  
 Parte Samos fuerant Delosque Parosque relictæ;  
 Dextra Lebinthus erat, fecundaque melle Calymne;  
 Cum puer audaci cœpit gaudere volatu,  
 Deseruitque ducem, cælique cupidine tractus  
 Altius egit iter. Rapidi vicinia solis 225  
 Mollit odoratas, pennarum vincula, ceras.  
 Tabuerant ceræ: nudos quatit ille lacertos,  
 Remigique carens non ullas percipit auras,  
 Oraque cærulea patrium clamantia nomen,

215. *Hortatur sequi*: Observați infinitivul în locul subjonctivului.

*Damnosas* = *aducătoare de nenorociri*.

218. *Stiva* = mânerul coarnelor plugului.

219. *Actera*: Acusativ singular declinarea III, formă greacă.

220. *Junonia... Samos*. Insula *Samos* era locul de predilecție al *Junonei*.

222. *Lebinthus... Calymne*, insule în marea Egee.

227. *Tabuerant* = *se topise*.

*Remigium*: Prin comparația cu lăpețile unei luntri, s'a zis și aripelor lui *Icarus*.

229. *Ora*: plural poetic pentru singular.—În *cærulea*, observă cantitatea lungă a lui *a* din cauza accentului!

Excipiuntur aqua, quae nomen traxit ab illo.	230
At pater infelix, nec jam pater: „Icare, dixit, Icare, dixit, ubi es? Qua te regione requiram, Icare?“ Dicebat: pennas aspexit in undis,	233
Devovitque suas artes, corpusque sepulcro Condidit; et tellus a nomine dicta sepulti.	235

### Philemon și Baucis.

Amnis ab his tacuit. Factum mirabile cunctos Moverat; irridet credentes, utque Deorum Spretor erat mentisque ferox, Ixione natus: «Ficta refers, nimiumque putas, Acheloe, potentes Esse deos, dixit, si dant adimuntque figuras.»	611
Obstupere omnes, nec talia dicta probarunt: Ante omnesque Lelex. animo maturus et ævo Sic ait: „Immensa est, finemque potentia cæli Non habet, et quidquid Superi voluere, peractum est. Quoque minus dubites, tiliæ contermina quercus Collibus est Phrygiis, modico circumdata muro.	615
	620

230. *Quae nomen traxit ab illo*: O parte a mării Egee se numește Marea lui Icar sau Icariană.

*Devovit* = blestemă.

*Tellus*: Insula *Icaria* (azi Nicaria), la sud de insula *Chios*.

611. *Amnis ab his tacuit*, Fluviul *Achelous* povestise lui *Theseus* cum naiadele *Echinades* fuseseră transformate de către *Diana* în insule. Și acestea fiind spuse (= ab his), tăcu.

613. *Mentis ferox*: *Mentis* este genitiv-locativ (confer *Animi*).

*Ixione natus* = *Pirithous*, prietenul lui *Theseus*.

616. *Probarunt* = probaverunt.

618. *Potentia cæli* = *potentia cælestium*.

619. *Quidquid Superi voluere, peractum est*. Intrebuintărea perfectului aci arată repeziciunea acțiunii ivite și săvârșite. S'ar putea reda în românește cu prezentul: *Ceeace zeii voesc, se îndeplinește*.

620. *Contermina* = *vicina, proxima*.

621. *Collibus Phrygiis*: Lipsște prepoziția *in*; poetic.

- Ipse locum vidi; nam me Pelopeia Pittheus  
 Misit in arvâ suo quondam regnata parenti.  
 Haud procul hinc stagnum est, tellus habitabilis olim,  
 Nunc celebres mergis fulcisque palustribus undæ. 625  
 Juppiter huc specie mortali, cumque parente  
 Venit Atlantiades positus caducifer alis.  
 Mille domos adere, locum requiemque petentes,  
 Mille domos clausere seræ; tamen una recepit,  
 Parva quidem, stipulis et canna tecta palustri: 630  
 Sed pia Baucis anus, parilique ætate Philemon,  
 Illa sunt annis juncti juvenalibus, illa  
 Consenuere casa, paupertatemque fatendo  
 Effecere levem nec iniqua mente ferendo.  
 Nec refert dominos illic famulosne, requiras; 635  
 Tota domus duo sunt; idem parentque jubentque.  
 „Ergo, ubi cælicolæ parvos tetigere penates,  
 Summissoque humiles intrarunt vertice postes,  
 Membra senex posito jussit relevare sedili;  
 Quo super injecit textum rude sedula Baucis. 640

622. *Pelopeia...* in arva. In Frigia domniise *Pelops*, un fiu al lui *Tantalus* și tatăl lui *Pittheus*.

*Pittheus*, regele *Trezenei*, bunnicul, după mamă, lui *Theseus*

623. *Suo...* *Parenti*: dativ pentru ablativ.

625. *Celebres* = *populate*, pline.

*Mergis* = *pescari*, păsări.

627. *Atlantiades positus caducifer alis*: *Mercurius*, nepotul lui *Atlas*, purtând caduceul (un fel de baston) și fără aripi (la picioare). — *Positis alis*: ablativ absolut.

635. *Refert*: Observați Re.

636. *Idem* pentru *idem*.

637. *Penates*: Zeii protectori ai casei și ai familiei. In sens metonimic, numele lor este întrebuințat pentru „casă“.

638. *Summisso vertice* = *Plecându-și capul*, ca să nu se loviască de pragul de sus al ușii, — *Vertice* pentru *caput*: sinecdocă.

639. *Posito* pentru *adposito*. — *Posito... sedili* = *oferind un scaun*  
*Relevare* = *reficere*.

640. *Quo super* = *anastrofă* pentru *super quo*. — *Textum rude* = *o țesătură grosolană, de rând*. — *Baucis* face aceeași în semn de cinstitoare a mosafirilor.

Inde foco tepidum cinerem dimovit, et ignes  
 Suscitāt hesternos, foliisque et cortice sicco  
 Nutrit, et ad flammās anima producit anili,  
 Multifidasque faces ramaliaque arida tecto  
 Detulit, et minuit, parvoque admovit aeno;  
 Quodque suus conjux rigno collegerat horto,  
 Truncat olus foliis. Furca levat ille bicorni  
 Sordida terga suis, nigro pendentia tigno;  
 Servatoque diu resecat de tergore partem  
 Exiguam, sectamque domat ferventibus undis.  
 Interea medias fallunt sermonibus horas,  
 Sentirique moram prohibent. Erat alveus illic  
 Fagineus, dura clavo suspensus ab ansa:  
 Is tepidis impletur aquis, artusque fovendos  
 Accipit. In medio torus est de mollibus ulvis  
 Impositus lecto, sponda pedibusque salignis:

645

650

655

643. *Anima.., anili* = cu suflarea ei bătrânească, de lătrână. Observă căt e de sugestivă descrierea.
644. *Tecto*: dintr'un loc, de sub acoperiș.
645. *Aeno...* pentru *vasi aeneo*: metonimie.
646. *Suus conjux*. — *Suus* este expresiv.
647. *Truncat olus foliis* = curățu legumele de foile stricate.
648. *Sordida terga suis*. Carnea de porc eră sărată și afumată; iar pe deasupra se mai depusese și praf fiindcă eră atârnată de-o grindă înnegrită de fumul ce ieșea pe ușe, din colibă.
650. *Domat* = coquit. Termenul *domat* sugerează ideea, că trebuie să fi fost cam tare costița de porc, fiind de mult timp ținută (*servato diu... de tergore*).
651. *Medius fallunt... horas* = *Fac să treacă timpul*, în care avea să se fiarbă mâncarea.
652. *Alveus... fagineus* = o albioară (copae) de fag.
643. *Duru ab ansa* = cu o toartă tare, (de metal).
654. *Artus* pentru *pedes*.
655. *Torus* = pernă. *De mollibus ulvis* = din păpuris moale, umplută cu ierburi, nu cu puf sau lână, ca în casele celor bogați.
656. *Spondu et pedibus salignis*; Patul (lectus), atât laturile cât și picioarele, le avea de salcie (nu din lemn de tei).—*Sponda et pedibus salignis* sunt ablativ de calitate, atribuite pe lângă *lecto*.



- Vestibus hunc velant, quas non nisi tempore festo  
Sternere consuerant; sed et hæc vilisque vetusque  
Vestis erat, lecto non indignanda saligno.
- Accubuere dei; mensam succincta tremensque 660  
Ponit anus; mensæ sed erat pes tertius impar;  
Testa parem fecit. Quæ postquam subdita clivum  
Sustulit, æquatam menthæ tersere virentes.  
Ponitur hic bicolor sinceræ baca Minervæ,  
Conditaque in liquida corna autumnalia fæce, 665  
Intibaque, et radix, et lactis massa coacti,  
Ovaque non acri leviter versata favilla;  
Omnia fictilibus. Post hæc cælatus eodem  
Sistitur argento crater; fabricataque fago  
Pocula, qua cava sunt, flaventibus illita ceris. 670

657. *Vestibus* = cu asternut.

661. *Impar* = mai scurt.

662. *Testa parem facit* = Un ciob îl face deopotrivă. Observă că masa eră cu trei picioare.

*Quæ postquam subdita clivum sustulit. Quæ raportat la testa.* — *Clivum* = inclinarea mesei, înălăturată prin ciobul vârat (subdita).

663. *Menthæ virentes* = mentă (plantă mirositoare) verde. Observă întrebuintarea formei active prin personificarea obiectului în locul formei pasive (= viridi mentha tersit).

664. *Bicolor sinceræ baca Minervæ.* = Măslina curate, unele verzi, altele coapte (negre).—Sensul acesta reese deică expres: *Sinceræ Minervæ* baca o socotim ca o *hypalage*. — Dacă însă păstrăm epitetul raportat la *Minerva*, atunci sensul se schimbă: *Măslina verzi și de cele coapte (bicolor) (dar) al castei Minerva.*

665. *Autumnalia* — de toamnă, coapte. — *Fæce* = saramură, lichid preparat pentru conservarea lor.

666. *Intiba* = cicoare (finochi ital.).—*Lactis massa coacti*: perifrază pentru brânză = casous.

668. *Omnia fictilibus*: Subînțelege *in vasis* = in vase de pământ. *Cælatus eodem .. argento crater.* Poetul ironizează simplitatea vaselor bătrânilor.

670. *Flaventibus .. ceris* plural pentru singular; poetic.

- Parva mora est, epulasque foci misere calentes ;  
 Nec longæ rursus referentur vina senectæ ;  
 Dantque locum mensis, paulum seducta, secundis.  
 Hic nux, hic mixta est rugosis carica palmis,  
 Prunaque, et in patulis redolentia mala canistris, 675  
 Et de purpureis collectæ vitibus uvæ ;  
 Candidus in medio favus est. Super omnia vultus  
 Accessere boni, nec iners pauperque voluntas.  
 Interea, quoties haustum, cratera repleri  
 Sponte sua, per seque vident succrescere vina : 680  
 Attoniti novitate pavet, manibusque supinis  
 Concipiunt Baucisque preces timidusque Philemon,  
 Et veniam dapibus nullisque paratibus orant.  
 Unicus anser erat, minimæ custodia villæ.  
 Quem dis hospitibus domini mactare parabant : 685  
 Ille celer penna tardos ætate fatigat,  
 Eluditque diu, tandemque est visus ad ipsos  
 Confugisse deos. Superi vetuere necari :  
 «Dique sumus, meritasque luet vicinia pœnas  
 «Impia, dixerunt : vobis immunibus hujus 69

671. *Epulas foci misere calentes.* Observă expresiunea plină de humor prin care Ovidius arată cum erau serviți Zeii în casa lui *Philemon*. *Foci*, = căminul, în locul bucătăriilor din casele mari.
672. *Rursus referuntur* = se aduc din nou. *Vina* pentru  *pocula vini*: sinecdocă.
673. *Dant locum secundis mensis* = fac loc felului al doilea de mâncare.
674. *Rugosis... palmis* = curmale zbârcite...; dativ — elenism, — *Carica* = smochină veche.
678. *Voluntas* = bunăvoință.
679. *Haustum*: subînțelege: *est*.
684. *Anser... custodia.* După credința Romanilor, găștele (ele doar scăpaseră Roma de Galli) erau mai bune păzitoare ale casei decât câinii, căci prin strigătul lor trezese pe stăpân.
686. *Penna* = cu aripele.
689. *Vicinia* pentru *vicini*: Abstract pentru concret: *metonimie*.

- «Esse mali dabitur; modo vestra relinquitte tecta,  
 «Ac nostros comitate gradus, et in ardua montis  
 «Ite simul » Parent et, dis præeuntibus, ambo  
 Membra levant baculis, tardique senilibus annis  
 Nituntur longo vestigia ponere clivo. 695.
- «Tantum aberant summo quantum semel ire sagitta  
 Missa potest: flexere oculos, et mersa palude  
 Cetera prospiciunt, tantum sua tecta manere.  
 Dumque ea mirantur, dum deflent fata suorum,  
 Illa vetus. dominis etiam casa parva duobus, 700  
 Vertitur in templum: furcas subiere columnæ;  
 Stramina flavescent, aurataque tecta videntur,  
 Cælatæque fores, adopertaque marmore tellus.  
 Talia tum placido Saturnius edidit ore: .  
 «Dicite, juste senex, et femina conjuge justo 705  
 «Digna, quid optetis » Cum Baucide pauca locutus,  
 Indicium Superis aperit commune Philemon:  
 «Esse sacerdotes delubraque vestra tueri  
 ꝑ Poscimus; et, quoniam concordēs egimus annos,  
 «Auferat hora duos eadem, nec conjugis unquam 710

692. *Comitate*: forma activă pentru deponentă a lui *Comitor* este întrebuintată numai de poeți.

*In ardua montis* Întrebuintărea adjectivului neutru ca substantiv determinat de un genitiv partitiv, este poetică (Elenism).

695. *Nituntur... ponere*. Infinitivul după *niti* în locul lui *ut si subj.* este poetică.—*Longo clivo* pentru *in longo clivo*, poetic.

701. *Subiere* = *au înlocuit*.

702. *Stramina* = *acoperişul de paie și trestie*. — *Flavescent* = *se îngălbenesc*.

703. *Tellus* = *pardoscala*.

«Busta meæ videam, neu sim tumulandus ab illa.»

- «Vota fides sequitur: templi tutela fuere,  
 Donec vita data est; annis ævoque soluti,  
 Ante gradus sacros cum starent forte, locique  
 Narrarent casus, frondere Philemona Baucis, 715  
 Baucida conspexit senior frondere Philemon.  
 Jamque super geminos crescente cacumine vultus,  
 Mutua, dum licuit, reddebant dicta: «Valeque,  
 «O conjux,» dixere simul. simul abdita textit  
 Ora frutex. Ostendit adhuc Thyneius illic 720  
 Incola de gemino vicinos corpore truncos.  
 Hæc mihi non vani —neque erat cur fallere vellent—  
 Narravere senes: equidem pendentia vidi  
 Serta super ramos; ponensque recentia, dixi:  
 «Cura Deum Di sint, et qui coluere colantur.» 725

---

712. *Fides vota sequitur* = dorința le este îndeplinită.

*Tutela*: abstract pentru concret, *tutores-custodes*: metonimie

720. *Thyneius... incola* = Locuitorul din *Thynia* (Bithynia).

722. *Non vani* = de bunăcredință, cari nu mint.

275. *Deum* pentru *Deorum*.

## LIBER NONUS

### Fluviul Achelous povestește lupta sa cu Hercules pentru obținerea mâinii Dejanirei.

Ille cavis hausto spargit me pulvere palmis,	35
Inque vicem fulvæ tactu flavescit arenæ;	
Et modo cervicem, modo crura micantia captat,	
Aut captare putes, omnique a parte lacessit.	
Me mea defendit gravitas, frustra que petebar,	
Haud secus ac moles quam magno murmure fluctus	40
Oppugnant; manet illa suoque est pondere tuta.	
Digredimur paulum rursusque ad bella coimus;	
Inque gradu stetimus, certi non cedere; eratque	
Cum pede pes junctus, totoque ego pectore pronus,	
Et digitos digitis, et frontem fronte premebam.	45
Non aliter vidi fortes concurrere tauros,	
Cum pretium pugnae toto nitidissima saltu	

35. *Ille cavis Lacesto spargit me pulvere palmis.* Hercules, înainte de-a începe lupta piept la piept cu Achelous, după cum e obiceiul atleților, îl presară cu pulbere. Acelaș lucru face și Achelous cu dânsul.

37. *Crura micantia* = picioarele care se schimbă în timpul luptei.

38. *Lacessit* = hărțui.

40. *Haud secus ac* = non aliter quam.

42. *Digredimur* = ne despărțim.

43. *Inque gradu stetimus* = nu ne putem mișca din loc (unul pe celalt).

*Certi* = hotărâți.

47. *Nitidissima* = grasă, frumoasă.

Expeditur conjux. Spectant armenta paventque,  
 Nescia quem maneat tanti victoria regni.  
 Ter, sine profectu, voluit nitentia contra  
 Rejicere Alcides a se mea pectora; quarto  
 Excudit amplexus, adductaque bracchia solvit,  
 Impulsumque manu (certum est mihi vera fateri)  
 Protinus avertit. tergoque onerosus inhæsit.  
 Si qua fides—neque enim ficta mihi gloria voce  
 Quæritur— imposito pressus mihi monte videbar.  
 Vix tamen inserui sudore fluentia multo  
 Bracchia, vix solvi doros a corpore nexus.  
 Instat anhelanti, prohibetque resumere vires,  
 Et cervice mea potitur. Tum denique tellus  
 Pressa genu nostro est, et arenas ore momordi.  
 Inferior virtute, meas devertor ad artes,  
 Elaborque viro longum formatus in anguem.  
 Qui, postquam flexos sinuavi corpus in orbes,  
 Cumque fero movi linguam stridore bisulcam,  
 Risit, et illudens nostras Tiryntius artes:  
 „Cunarum labor est angues superare mearum,

- 
49. *Quem maneat* = *Pe cine îl aşteaptă.*  
*Victoria tanti regni* = *Victoria care'l va face stăpân pe un  
 regat aşă de mare. Figurat.*
50. *Nitentia contra pectora* = *Pieptul care s'a proptit* (de piep-  
 tul lui)  
*Contra* este adverb.
52. *Adducta bracchia solvit* = *scapă din braţele mele, (care-l strâng)*
54. *Avertit* = *mă întoarce* (cu spatele).— *Tergo onerosus inhaesit* =  
*imi cade cu toată greutatea lui în spate.*
57. *Inserui bracchia* = *mi-am vârât braţele.* (între piept şi mâinile  
 lui *Hercules*).
62. *Virtute* = *putere.*
66. *Tiryntius* = *Hercules*, numit astfel după oraşul *Tiryntus*  
 unde fusese crescut.
67. *Cunarum.. angues superare mearum* = *Hercules* ucise, încă  
 din leagăn, viperile trimise de *Juno*, ca să-l ucidă.  
*Labor est (meus)* = *Trăaba mea, datoria mea.*

- „Dixit, et, ut vincas alios, Acheloe, dracones,  
 „Pars quota Lernææ serpens eris unus Echidnæ? 70  
 „Vulneribus fecunda suis erat illa, nec ullum  
 „De centum numero caput est impune recisum,  
 „Quin gemino cervix herede valentior esset.  
 „Hanc ego ramosam natis e cæde colubris  
 „Crescentemque malo domui, domitamque reduxi.  
 „Quid fore te credas, falsum qui versus in anguem 75  
 „Arma aliena moves, quem forma precaria celat?“  
 Dixerat, et summo digitorum vincula collo  
 Injicit: angebar, ceu guttura forcipe pressus,  
 Pollicibusque meas pugnabam evellere fauces.  
 Sic quoque devicto restabat tertia tauri 80  
 Forma trucis: tauro mutatus membra, rebello.  
 Induit ille toris a læva parte lacertos,  
 Admissumque trahens sequitur, depressaque dura  
 Cornua figit humo, meque alta sternit arena.  
 Nec satis hoc fuerat; rigidum fera dextera cornu 85  
 Dum tenet, infregit truncaque a fronte revellit.  
 Naïdes hoc pomis et odore flore repletum

69. *Lernææ Echidnæ* = *Hidra dela Lerna*, ucisă de Hercules.

71. *Impune* = fără să fiu pedepsit; (căci în locul unui cap tăiat răsarău altele două).

74. *Malo crescentem* = care se întărește din propria-i nenorocire.  
*Domui* = am doborât-o — *Reduxi* (ad Eurystheum).

76. *Precaria* = de împrumut.

78. *Ceu* = întocmai, cași; termen poetic — *Gutturura* plural pentru singular; acuzativ de relațiune (acuzativ grec).

79. *Pollicibus* = subînțelea *Herculis*. — *Pugnabam evellere* pentru *pugnabam ut evellerem*.

80. *Devicto* = Subînțelea: mihi.

81. *Mutatus membra*: Acuzativ de relațiune pe lângă part. perf. pasiv.

83. *Admissum* = împins.

87. *Naïdes* = *Nimfele râului*. — *Odore flore* sing. pentru plural = *odoris floribus* (poetic).

Sacrarunt, divesque meo Bona Copia cornu est".  
 Dixerat: et Nymphe, ritu succincta Dianæ,  
 Una ministrarum, fuis utrimque capillis, 90  
 Incessit, totumque tulit prædivite cornu  
 Autumnum, et mensas, felicia poma, secundas.  
 Lux subit, et primo feriente cacumina sole,  
 Discedunt juvenes: neque enim dum flumina pacem  
 Et placidos habeant lapsus, totæque residant, 95  
 Opperiuntur, aquæ. Vultus Achelous agrestes,  
 Et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.

### Hercules este otrăvit prin haina lui Nessus.

Tura dabat primis et verba precantia flammis, 159  
 Vinaque marmoreas patera fundebat in aras. 160  
 Incaluit vis illa mali, resolutaque flammis,  
 Herculeos abiit late diffusa per artus.  
 Dum potuit, solita gemitum virtute repressit.  
 Victa malis postquam est patientia, repullit aras,  
 Implevitque suis nemorosum vocibus Oeten. 165  
 Nec mora, letiferam conatur scindere vestem.

- 
92. *Mensas secundas* = al doilea fel de mâncare, consistând din fructe. (Vezi Filemon și Baucis) capitolul VIII, versul 660 și următoarele
94. *Juvenes: Theseus și ceilalți tineri*, cărora le povestise *Achelous*.  
*Lacerum cornu* = lipsit de un corn.
159. *Dabat*: are de subiect pe *Hercules*, care avea să primiască haina dată *Dejanirei* de centaurul *Nessus*, haină mutată în sângele curs din rana centaurului, când fusese rănit de săgeata eroului. Acest sânge era otrăvit cu venin din hidra dela Lerna. *Nessus* spusese *Dejanirei* că acea haină poate să insufle iubire.  
*Dabat tura primis flammis* = era la începutul sacrificiului.
161. *Mali* — veneni *Hydrae*.
162. *Herculeos... artus*: = *Herculis artus*: adjectiv întrebuintat în locul substantivului în genitiv.
163. *Virtute* = tărie.
165. *Oetem* (-es masculin și femenin) = *Octa*, munte în *Tesalia*.



- Qua trahitur, trahit illa cutem; fœduque relatu !  
 Aut hæret membris frustra tentata revelli,  
 Aut laceros artus et grandia detegit ossa.  
 Ipse cruror, gelido ceu quondam lamina candens 170  
 Tincta lacu, stridet, coquiturque ardente veneno.  
 Nec modus est, sorbent avidæ præcordia flammæ,  
 Cæruleusque fluit toto de corpore sudor,  
 Ambustique sonant nervi, cæcaque medullis  
 Tabe liquefactis, tollens ad sidera palmas : 175  
 «Cladibus, exclamat, Saturnia, pascere nostris ;  
 Pascere, et hanc pestem specta crudelis ab alto,  
 Corque ferum satia ; vel, si miserandus et hosti  
 — Hostis enim tibi sum —, diris cruciatibus ægram  
 Invisamque animam natamque laboribus aufer. 180  
 Mors mihi munus erit ; decet hæc dare dona novercam.  
 Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore.

167. *Relatu*: supin pasiv după *fœdum*.

168. *Frustra tentata revelli* în loc de: „*Dum tentat frustra eam revelli*”.

170. *Ceu* = *ca și*; poetic.—*Quondam* = *uncori*.—*Lamina candens* = *lama de fier înroșită*.

171. *Tincta lacu* „ *gelido* = *muiată în apă rece*.—*Stridet*=*sfârâie*.

172. *Modus* = *remediuu, finis*.

175. *Tabe* = *otrava care descompune, slăbește*.

176. *Saturnia* = *Juno*.—*Pascere* = *bucură-te; îngrașă-te*.

181. *Novercam* = *mamă vitregă*.

Busirin domui, sævoque alimenta parentis  
 Antæo eripui, nec me pastoris Hiberi  
 Forma triplex, nec forma triplex tua, Cerbere, movit? 185  
 Vosne, manus, validi pressistis cornua tauri?  
 Vestrum opus Elis habet, vestrum Stymphalides undæ,  
 Partheniumque nemus? vestra virtute relatus

183. *Busiris* (-idis masculin) = *Busiris*, un tiran al Egiptului, avea obiceiul să jertfiască lui *Juppiter*, pe călătorii veniți la dansul. *Hercules* s'a lăsat să fie dus până la altar și acolo ucise pe tiran. - *Peregrino .. cruore* pentru *peregrinorum cruore*.

183-184. *Sævo... Antæo*. — *Antæus*, un gigant, fiu al pământului (*parens-terra*) nu putea fi învins — până la *Hercules* — de nimeni, fiindcă, deși era doborât la pământ, îndată ce atingea pământul, căpăta putere (*alimenta*) noui. *Hercules* îl apucă de de gât, ținându-l departe de pământ și-l strânse, până îl ucise.

184. *Me pastoris Hiberi forma triplex*. Este vorba de gigantul *Geryon*, care — după legende — avea trei corpuri și dormia în *Spania*.

185. *Cerberus*. *Cerberus*, câine monstru, cu trei capete, păzia intrarea Infernului.

*Forma triplex, nec forma triplex*. Observă simetria în această repetitiune.

186. *Tauri*. *Taurul*, care devastă *Creta* și pe care *Hercules* îl duse lui *Eurystheus*.

*Vosne manus etc*. Observă apostrofa — *Validi* în opozițiune cu felul cum erau acum.

187. *Vestrum opus Elis*. — *Augias*, fiul lui *Phoebus* și regele *Elidei* (în *Pelopones*), avea niște grajduri de boi, pe care nu le curățase de ani. Se tocni cu *Hercules* ca să i le curețe. Acesta abătù apa râului *Alpheus*. Odată lucrarea sfârșită, *Augias* nu voi să se mai țină de învoială. *Hercules* îl alungă din domnie și institui, în cinstea lui *Juppiter*, jocurile olimpice.

*Stymphalides undæ*. În *Arcadia* era un loc numit *Stymphalis*, în ale căruia ape trăiau niște păsări mari, care nu numai că stricau recoltele oamenilor, dar nici pe aceștia nu-i cruțau. *Hercules* parte le ucise, parte le alungă.

188. *Partheniumque nemus*: În pădurea de pe muntele *Parthenius*, din *Arcadia*, trăia o capră faimoasă prin fuga ei; oamenii îi ziceau „capra cu picioarele de aramă”. Nimeni nu putea s'oc prindă. *Hercules* puse mâna pe ea și o duse lui *Eurystheus*.

Thermodontiaco cælatus balteus auro,  
 Pomaque ab insomni concustodita dracone ? 190  
 Nec mihi Centauri potuere resistere ; nec mi  
 Arcadiæ vastator aper ; nec profuit hydrae  
 Crescere per damnum, geminasque resumere vires.  
 Quid cum Thracis equos, humano sanguine pingues,  
 Plenaque corporibus laceris præsepia vidi, 195  
 Visaque dejeci, dominumque ipsosque peremi ?  
 His elisa jacet moles Nemeæa lacertis ;  
 Hac cælum cervice tuli. Defessa jubendo est  
 Sæva Jovis conjux, ego sum indefessus agendo  
 Sed nova pestis adest, cui nec virtute resisti 200  
 Nec telis armisque potest ; pulmonibus errat  
 Ignis edax imis, perque omnes pascitur artus.

- 
189. *Thermodontiaco caelatus balteus auro.* Hercules se luptase și cu *Amazoanele*, care locuiau — după legende — pe lângă fluviul *Thermodon* (în Asia Mică); le bătuse și răpise cingătoarea ciselată cu aur a reginii lor, Hippolyta.
190. *pomaque etc.* Este vorba de merele din grădina *Hesperidelor*. Aceste fructe erau păzite de un balaur, pe care *Hercules* îl răpuse și luă merele. *Concustodita*: formă rară introdusă de Ovidius. Inseamnă: „păzită cu grijă“.
191. *Centauri.* Centaurul *Pholus* (în Tesalia), dăduse ospitalitatea lui *Hercules*. La masă mai veniră și alți centauri, cari, îmbătându-se, se luară la bătae. *Hercules* îi alungă ucigând o parte dintr'înșii — *Mi* pentru *mihi*. Observă efectul monosilabei la sfârșitul versului,
192. *Arcadiæ vastator aper* = *Mistrețul din pădurea de pe muntelul Erymanthus*, ucis de *Hercules*. — *Hydrae*: subînțelea *lernaee*.
194. *Quid cum Thracis equos.* — *Diomedes* un rege al Traciei își ucidea mesafirii și-i dădea cailor să-i mănânce. *Hercules* îl ucise și făcu la fel cu dânsul.
197. *Elisa jacet moles Nemeæa.* — Este vorba de grozavul leu din *Nemeæa*, ucis de *Hercules*, desfăcându-i fălcile. — Observă metafora de efect masculin *Nemeæa*.
198. *Cælum-tuli.* *Hercules* a făcut lui *Allas* dovada că și el poate să țină cerul pe umeri.

At valet Eurystheus ! et sunt qui credere possint  
 Esse Deos? "Dixit, perque altam saucius Oeten  
 Haud aliter graditur, quam si venabula taurus  
 Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor. 205

### Moartea și metamorfoza lui Lichas. Moartea și apoteoza lui Hercules.

Sæpe illum gemitus edentem, sæpe frementem,  
 Sæpe retentantem totas refringere vestes,  
 Sternentemque trabes, irascentemque videres  
 Montibus, aut patrio tendentem brachia cælo. 210  
 Ecce Lichan trepidum, latitantem rupe cavata,  
 Aspicit: utque dolor rabiem collegerat omnem:  
 „Tune, Licha, dixit, feralia dona dedisti?  
 Tune meæ necis auctor eris?” Tremit ille, pavetque  
 Pallidus, et timide verba excusantia dicit. 215  
 Dicentem, genibusque manus adhibere parantem,  
 Corripit Alcides, et terque quaterque rotatum  
 Mittit in Euboicas, tormento fortius, undas.  
 Ille per aerias pendens induruit auras;  
 Utque ferunt imbres gelidis concreseere ventis, 220

203. *Eurystheus*, regele Micenelor, impuse, din porunca zeiței Juno lui *Hercules* diferite munci foarte grele (vezi mai sus), mulțumită cărora eroul căpătă nemurirea.

207. *Illum = Herculem*. — Observați repetarea în capul versurilor a lui *Sæpe*.

208. *Retentantem = iterum atque iterum tentantem*. — Verbal este pentru prima dată întrebuințat de Ovidius — Mai observă și la *refringere* efectul iterației prin particula componentă *re*.

209. *Videres*. Subjunctiv imperfect pentru subjunctiv perfect potențial. căci se are în vedere o acțiune retrospectivă.

211. *Lichan*. — *Lichas* eră masagerul, care i adusese dela *Dejanira* haina otrăvită.

213. *Feralia = aducătoare de moarte*.

217. *Rotatum = l-a învârtit*. Observă forma pasivă în latinește.

218. *Tormento fortius = Mai cu putere decât o mașină de război*, (care aruncă pietre mari asupra dușmanilor).

Inde nives fieri, nivibus quoque molle rotatis  
 Astringi et spissa glomerari grandine corpus:  
 Sic illum validis actum per inane lacertis,  
 Exsanguemque metu, nec quicquam humoris habentem, 225  
 In rigidos versum silices prior edidit ætas.  
 Nunc quoque in Euboico scopulus brevis eminent alte  
 Gurgite, et humanæ servat vestigia formæ:  
 Quem, quasi sensurum, nautæ calcare verentur,  
 Appellantque Lichan. At tu, Jovis inclita proles, 231  
 Arboribus cæsis, quas ardua gesserat Oete,  
 Inque pyram structis, arcum pharetramque capacem,  
 Regnaque visuras iterum Trojana sagittas,  
 Ferre jubes Pœante satum. Quo flamma ministro  
 Subdita: dumque avidis comprehenditur ignibus agger, 235  
 Congeriem silvæ Nemeæo vellere summam  
 Sternis, et imposita clavae cervice recumbis,  
 Haud alio vultu quam si conviva jaceres  
 Inter plena meri redimitus pocula sertis.

221. *Molle*: raportează-l la *corpus* (versul următor).

222. *Et spissa glomerari grandine corpus*: și că corpul se rotun-  
 jește ca o grindină îndesată—*Spissa... grandine*: complement  
 circumstanțial de mod.

225. *Prior-actas* = anticitatea. — *Edidit* = memoravit.

229. *Tu, Jovis inclitya proles* = *Tu, Hercules*: perifrază.

230. *Oete* (masculin și feminin), țarmă greacă; munte în Tesalia.

231. *Pyram* = roșum.

232. *Regnaque visuras iterum Trojana sagittas*. Săgețile pe care  
*Hercules* le dăduse lui *Philoctetes* (unul dintre eroii greci,  
 din războiul troian), și cu care acesta avea să meargă la  
 asediul Troiei, mai văzuseră *Ilion*, când *Hercules* atăcase pe  
*Laomedon*, din cauza sperjurii acestuia din urmă.

233. *Pœante-satum* = *Pœantis filium* = *Philocteten* (declinarea I).

235. *Nemeæo vellere* = *Nemeæi leonis vellere*: Adjectivul pentru  
 genitivul substantivului.

## Apoteosa lui Hercules.

Ńamque valens, et in omne latus diffusa sonabat,	
Ńecurosque artus, contemptoremque petebat	240
Flamma suum. Timuere Dei pro vindice terræ.	
Quos ita (sensit enim) læto Saturnius ore	
Juppiter alloquitur : „Nostra est timor iste voluptas,	
O Superi, totoque libens mihi pectore grator,	
Quod memoris populi dicor rectorque paterque;	245
Et mea progenies vestro quoque tuta favore est.	
Nam, quanquam ipsius datur hoc immanibus actis,	
Obligor ipse tamen. Sed enim ne pectora vano	
Fida metu paveant, Oetæas spernite flammæ.	
Omnia qui vicit vincet, quos cernitis, ignes,	250
Nec nisi materna vulcanum parte potentem	
Sentiet : æternum est a me quod traxit, et expers	
Atque immune necis, nullaque domabile flamma ;	
Idque ego, defunctum terra cælestibus oris	
Accipiam, cunctisque meum lætabile factum	255

239. *Valens merge cu flamina* (versul 242).

240. *Contemptorem: Hercules* despreţuise flacările rugului, oferindu-se el însuşi să fie ars.

241. *Pro vindice terræ = Hercules* scăpase pământul de atăţia monştri: temerea Zeilor eră deci explicabilă.

243. *Timor iste: subînţelege vester*, sugerat de *iste*.

245. *Memoris populi = unui popor*, care nu'şi uită de serviciile aduse de *Hercules*.

246. *Tuta est = găseşte sprijin*.

248. *Sed enim = totuşi*.

250. *Vicit vincet*. Observă repetiţiunea aceluiaş cuvânt la forme deosebite.

251. *Materna parte: In ceeace are dela maică-sa. Alcmena*, (soţia lui *Amphitryo*): *corpul*.

252. *Aeternum est quod traxit a me = suflletul*.

253. *Domabile: cuvânt întâlnit pentru prima dată la Ovidius*.

254. *Defunctum terra = peracta vita mortali*.

Dis fore confido. Si quis tamen Hercule, si quis  
 Forte deo doliturus erit, data præmia nolet,  
 Sed meruisse dari sciet, invitusque probabit.»  
 Assensere Dei: conjux quoque regia visa est  
 Cetera non duro, duro tamen ultimo vultu 260  
 Dicta tulisse Jovis, seque indoluisse notatam.  
 Interea, quodcumque fuit populabile flammæ,  
 Mulciber abstulerat, nec cognoscenda remansit  
 Herculis effigies, nec quicquam ab imagine ductum  
 Matris habet, tantumque Jovis vestigia servat; 265  
 Utque novus serpens, posita cum pelle senecta.  
 Luxuriare solet, squamaque virere recenti,  
 Sic, ubi mortales Tirynthius exuit artus,  
 Parte sui meliore vicet, majorque videri  
 Cœpit, et augusta fieri gravitate verendus. 270  
 Quem pater omnipotens inter cava nubila raptum  
 Quadrijugo curru radiantibus intulit astris.

256. *Si quis tamen* etc. Cuvintele din aceste patru versuri care urmează sunt spuse de *Juppiter*, țintind pe *Juno*.

*Deo* = ca zeu.

261. *Notatum* (esse)... Observă sensul special și pune cuvântul în legătură cu cele spuse mai sus.—Vezi și repetițiunea—chiasm: *cetera non duro, duro ultima*.

262. *Populabile* (confer *populor* = a devastă). Se întâlnește pentru prima dată la Ovidius.

263. *Mulciber* = *Vulcanus*, numit astfel, pentru că înfmnia metalele pe care le lucră.

267. *Luxuriare* = a se îngrăși și a se face mai frumos.

268. *Tirynthius* = *Hercules*, numit astfel după orașul *Tirynthus* în Argolida, unde a fost crescut.—*Artus mortales* = *corpus*.

269-270. *Videri... cœpit*. Construcție poetică pentru *videri cœplus est*.

## LIBER DECIMUS

### Orpheus se coboară în infern

Inde per immensum croceo velatus amictu  
Æthera digreditur, Ciconumque Hymenæus ad oras  
Tendit, et Orphea nequiquam voce vocatur.  
Affuit ille quidem, sed nec sollemnia verba  
Nec lætos vultus nec felix attulit omen.  
Fax quoque, quam tenuit, lacrimoso stridula fumo  
Usque fuit, nullosque invenit motibus ignes.  
Exitus auspicio gravior: nam nupta per herbas

1. *Inde* = de acolo, dela nunta lui *Iphis* cu *Ianthe*  
*Croceo amictu*. *Hymenæus*, zeul care prezidează la căsătorii, eră înveșmântat într'o pânză galbenă, ca și vâlul miresei.
2. *Æthera* acuzativ singular declinarea III-a formă greacă.  
*Ciconum* (cicones-um), un popor din Tracia.
3. *Orphea... voce* pentru *Orphei voce*: adjectiv întrebuințat în locuș genitivului unui substantiv.
4. *Sollemnia verba*: *Felicitările*, care se spun la căsătorie.
5. *Felix omen* = *preziceri de fericire*.
6. *Fax* = torță. Deoarece mireasa eră noaptea condusă la casa soțului său, cortegiul își luminează calea cu torțe aprinse.  
*Lacrimoso stridula fumo usque fuit* = *Sfârâia și țumeși picurând*: *Lacrimoso fumo*: nume predicativ ablativ de calitate  
*Usque* = mereu.
7. *Nullos invenit motibus ignes* = și, cu toate că eră agitată (*motibus*) nu ardeă. Acestea toate erau semne prevestitoare de nenorociri.
8. *Nupta nova* = *Eurydice*, o nimfă.



Dum nova, Nāīadum turba comitata, vagatur,  
 Occidit, in talum serpentis dente recepto. 10  
 Quam satis ad superas postquam Rhodopeius auras  
 Deflevit vates, ne non tentaret et umbras,  
 Ad Styga Tænaria est ausus descendere porta;  
 Perque leves populos, simulacraque functa sepulcro,  
 Persephonen adiit, inamœnaque regna tenentem 15  
 Umbrarum dominum; pulsisque ad carmina nervis,  
 Sic ait: " O positi sub terra numina mundi,  
 In quem reccidimus, quidquid mortale creamur;  
 Si licet, et, falsi positis ambagibus oris,  
 Vera loqui sinitis, non huc, ut opaca viderem 20  
 Tartara, descendi; nec uti villosa colubris  
 Terna Medusæi vincirem guttura monstri:  
 Causa viæ conjux, in quam calcata venenum  
 Vipera diffudit, crescentesque abstulit annos.

9. *Nāīadum*. *Nāīades* erau niște nimfe, divinități feminine ale raurilor.
11. *Rhodopeius*.. *vates* = *Orpheus*, numit astfel (*Rhodopeius*) după munții *Rhodope*, din Tracia. Eră fiul lui *Apollo* (sau al lui *Oeagrus*) și al muzei *Calliope*
13. *Styga*: Acusativ singular declinarea III formă grecească. — *Tænaria porta*. Aproape de *Tænarus*, un munte în *Lacônia*, eră o peșteră, pe unde se credea că se poate pătrunde în *Infern*.
14. *Leves populos* = *umbras mortuorum*. = *Simulacra functa sepulcro* = *animas sepultorum*. Se știe că sufletele celor neîncredutați nu erau permise în *Infern*.
15. *Persephonen*, *Persephone* — este numele grecesc al *Proserpinei*, soția lui *Pluto* (*Dis*). — Ultima silabă în *adiit* este lungă, pentrucă este accentuată.
16. *Nervis* = *coardele lirei*. — *Pulsis ad carmina nervis* = *acompanind cântecul cu acorduri potrivite din liră*.
18. *Quidquid mortale (creamur)*: Are un înțeles general: *toți muritorii*.
22. *Medusæi*.. *monstri* = *Cerberi*. — *Cerberus* eră fiul *Echidnei*, fata *Medusei*.

- Posse pati volui, nec me tentasse negabo : 25  
 Vicit Amor. Sed vos, per ego hæc loca plena timoris,  
 Per Chaos hoc ingens, vastique silentia regni, 30  
 Eurydices, oro, properata retexite fata.  
 Omnia debemus vobis, paulumque morati,  
 Serius aut citius sedem properamus ad unam :  
 Tendimus huc omnes ; hæc est domus ultima, vosque  
 Humani generis longissima regna tenetis. 35  
 Hæc quoque, cum justos matura peregerit annos,  
 Juris erit vestri : pro munere poscimus usum.  
 Quod si fata negant veniam pro conjuge, certum est  
 Nolle redire mihi : leto gaudete duorum».
- Talia dicentem nervosque ad verba moventem 40  
 Exsanguēs flebant animæ, nec Tantalus undam  
 Captavit refugam, stupuitque Ixionis orbis,  
 Nec carpsere jecur volucres, urnisque vacarunt  
 Belides, inque tuo sedisti, Sisyphæ, saxo.

25. *Pati subînțelege: dolorem.*

37. *Juris... usum.*—*Jus = dreptul de proprietate.*—*Usus = folosul.*

38. *Certum est... mihi = Este un lucru hotărît pentru mine.*

41. *Tantalus.* un gigant erou pedepsit să fie veșnic însetat și să nu poată sorbi din apă, care-i ajungea la gură, dar se retrăgea.

42. *Ixionis orbis.* *Ixion* (-onis, a), un rege al Tesaliei. Pentru că insultase pe Juno, fu precipitat în Tartar și pironit pe-o roată (*orbis*), care se învârtia mereu.

43. *Nec carpsere jecur volucres (Tityi).*—*Tityus*, un gigant, fu aruncat de Apollo și Diana în Infern, pentru că insultase pe mama lor, *Latona*. Acolo, doi vulturi îi mâncau ficatul, care creștea la loc.

44. *Belides*, fiicele lui *Danaus* și nepoatele lui *Belus*, cincizeci la număr, fuseseră condamnate—afară de *Hypermnestra*—să care apă în Infern, ca să umple niște butoaie fără fund. Cauza pedepsei a fost că-și uciseseră—afară de *Hypermnestra*—în noaptea nunții, după îndemnul tatălui lor, pe soții lor, băieții lui *Aegyptus*, *Sisyphus*, fiul lui *Aeolus*, regele Corintului, era un tâlhar fără pereche. În Infern, a fost condamnat să suie o stâncă pe un munte, de unde se prăvălia iarăși.

Tunc primum lacrimis victarum carmine fama est 45  
 Eumenidum maduisse genas. Nec regia conjux  
 Sustinet oranti, nec qui regit ima, negare,  
 Eurydicenque vocant. Umbras erat illa recentes  
 Inter, et incessit passu de vulnere tardo.  
 Hanc simul et legem Rhodopeius accipit heros, 50  
 Ne flectat retro sua lumina, donec Avernas  
 Exierit valles, aut irrita dona futura.

### Reintoarcerea lui Orpheus.

Carpitur acclivis per muta silentia trames,  
 Arduus, obscurus, caligine densus opaca.  
 Nec procul abfuerunt telluris margine summæ: 55  
 Hic, ne deficeret metuens, avidusque videndi,  
 Flexit amans oculos, et protinus illa relapsa est;  
 Bracchiaque intendens, prendique et prendere certans,  
 Nil nisi cedentes infelix arripit auras.  
 Jamque iterum moriens non est de conjugē quicquam 60  
 Questa suo: quid enim nisi se quereretur amatam?  
 Supremumque vale, quod jam vix auribus ille  
 Acciperet, dixit, revolutaque rursus eodem est.

46. *Eumenides* (-um) = *Furiile*.

49. *De* = *din cauza*.

50. *Legem* = *condicionem*.

51. *Avernas.. valles* = *Avernus* este un loc în Campania (Italia de Sud) și o peșteră, de unde exală aburi sulfuroși. Se credeă că și aci este o deschidere a Infernului. Observă numai că *Orpheus* intrase prin *Laconia*.

53. *Carpitur*: subînțelege: *Ab Orpheo et Eurydice*.

54. *Densus* = *îmbăcsit*.

55. *Abfuerunt* pentru *abfuērunt*.

56. *Ne deficeret* subînțelege *Eurydice*.

62. *Supremum vale, quod... acciperet*. Subjunctivul în propozițiunea relativă se explică prin aceea că are sens consecutiv: (*tale*)... *ut jam vix... acciperet*.

Non aliter stupuit gemina nece conjugis Orpheus  
 Quam tria qui timidus, medio portante catenas, 65  
 Colla canis vidit: quem non pavor ante reliquit  
 Quam natura prior, saxo per corpus oborto;  
 Quique in se crimen traxit, voluitque videri  
 Olenos esse nocens: tuque, o confisa figuræ,  
 Infelix Lethæa, tuæ, junctissima quondam 70  
 Pectora, nunc lapides, quos humida sustinet Ide.  
 Orantem, frustra que iterum transire volentem,  
 Portitor arcuerat: septem tamen ille diebus  
 Squalidus in ripa, Cereris sine munere, sedit;  
 Cura dolorque animi lacrimæque alimenta fuere. 75  
 Esse deos Erebi crudeles questus, in altum  
 Se recipit Rhodopen pulsumque aquilonibus Hæmum.

### ·Cântul lui Orpheus; metamorfosa lui Hyacinthus.

Collis erat, collemque super planissima campi 86  
 Area, quam viridem faciebant graminis herbæ.  
 Umbra loco deerat: qua postquam parte resedit  
 Dis genitus vates, et fila sonantia movit,

65. *Qui timidus.* Când *Hercules* aduse din *Infern* pe *Cerberus*, un curios impietri de spaimă văzând pe paznicul Infernului.

69. *Olenos esse nocens.* *Olenos* avea o soție trufașe, *Lethæa*, care se compară cu zeițele. Acestea o pedepsiră ca să fie schimbată în stână de piatră. *Olenus*, din dragoste, își luă asupra și pedeapsa soției sale.

71. *Ide:* Muntele *Ida*, lângă *Troia*, bogat în izvoare.

72. *Orantem:* subînțelege *Orphea*.

73. *Portitor = Charon*, luntrașul Infernului.

74. *Cereris sine munere = sine cibo.*

76. *Erebi = Erebus (i) = Infernul*, locuința întunecoasă a umbrelor.

77. *Hæmus = Munți in Trăcia* (azi *Balcani*).

- Umbra loco venit. Non Chaonis abfuit arbor, 90  
 Non nemus Heliadum, non frondibus æsculus altis,  
 Nec tiliæ molles, nec fagus, et innuba laurus,  
 Nec coryli fragiles, et fraxinus utilis hastis,  
 Enodisque abies, curvataque glandibus ilex,  
 Et platanus genialis, acerque coloribus impar, 95  
 Annicolæque simul salices, et aquatica lotos,  
 Perpetuoque virens buxum, tenuesque myricæ,  
 Et bicolor myrtus, et baxis cærula tinus.  
 Vos quoque, flexipedes hederæ, venistis, et una  
 Pampineæ vites, et amictæ vitibus ulmi, 100  
 Ornique, et piceæ, pomoque onerata rubenti  
 Arbutus, et lentæ, victoris præmia, palmæ,  
 Et succincta comas hirsutaque vertice pinus.  
 Tale nemus vates attraxerat, inque ferarum 143  
 Concilio medius turba volucrumque sedebat.  
 Ut satis impulsas tentavit pollice chordas, 145  
 Et sensit varios, quamvis diversa sonarent,  
 Concordare modos, hoc vocem carmine movit:

90. *Umbra loco venit*: Din cauza arborilor veniți, atrași de acor-  
 durile lirei lui *Orpheus*.

*Chaonis arbor* = stejarul. *Chaonis* dela *Chaonia*, ținut în  
 Epir, unde eră Dodona. renumită pentru stejarii săi prezicători.

91. *Nemus Heliadum* = plopii.—Numelc de *Heliades* le vine dela  
 aceea că surorile lui *Phaëton* au fost metamorfozate în plop.

92. *Innuba laurus*. *Innuba*, fiindcă *Daphne* fugise de căsătoria cu  
 Apollo, din care cauză fusese transformată în laur.

95. *Platanus genialis*. Epitetul de *genialis* se dădea platannului,  
 pentru că, sub umbra lui, se făceau banchete în cinstea ge-  
 niului familiei. *Acer coloribus impar*. Arțarul are trunchiul  
 pătrat.

98. *Bicolor myrtus*. Frunzele myrtului sunt pe-o parte mai verzi  
 decât pe cealaltă. Observați ultima silabă a lui *myrtus*, că  
 este lungă din cauza accentului.

103. *Succincta comas*. *Comas* acusativ de relațiune (acusativ grec.)

144. *Volucrumque*. — *Que* trebuia legat de *turba*.

«Ab Jove, Musa parens (cedunt Jovis omnia regno), Carmina nostra move: Jovis est mihi sæpe potestas Dicta prius: cecini plectro graviore Gigantæ, Sparsaque Phlegræis victricia fulmina campis; Nunc opus est levioire lyra. Quondam alite verti Dignatus, sed quæ possit sua fulmina ferre, Iliaden rapuit, qui nunc quoque pocula miscet. Te quoque, Amyclide, posuisset in æthere Phœbus, Tristia si spatium ponendi fata dedissent. Qua licet, æternus tamen es; quotiesque repellit Ver hiemem, Piscique Aries succedit aquoso, Tu toties oreris, viridique in cæspite flores. Te meus ante omnes genitor dilexit; et orbe In medio positi caruerunt præside Delphi, Dum deus Eurotan immunitamque frequentat Sparten: nec citharæ, nec sunt in honore sagittæ,	150 157 160 112 165 170
---	--

148! *Musa parens* = *Calliope*, mama lui *Orpheus*.

149-150. *Jovis est mihi... dicta* = a *me... dicta*: Elenism.

150. *Plectro graviore*. — *Plectrum* era pintelul, cu care atingeã coardele. Aci este zis in sens figurat, pentru o speã de poezie mai serioasã, o epopee ca *Gigantomachia*, lupta lui *Jupiter* împotriva *Giganților*.

151. *Campis Phelegraeis* erau în *Macedonia*.

157. *Alite verti* pentru în *alitem verti Jupiter*. schimbat în vultur l-a răpit pe *Ganymedes*, și l-a făcut în cer paharnicul zeilor.

160. *Iliaden* = *Ganymedem*, *fratrem Ili*, *Troiae conditoris* (confer *Iliion*).

152. *Amyclide* = *Hyacinte*. *Hyacinthus* era fiul lui *Amiclas*, întemeietorul orașului *Amyclae* în *Grecia*.

163. *Tristia.. fata* = soarta ta nenorocită.

165. *Piscique Aries*. Constelațiunii *Pestelui* (iarna), îi urmează aceea a *Berbecului* (primăvara).

166. *Oreris* = *renaști* — *Oreris* (după conjug. III-a).

168. *Delphi*, oraș în *Focida*, renumit prin oracolele date de *Apollo*: era socotit ca centrul (*omphalos*) pământului.

169. *Eurotan*: Acusativ formă greacă, declinarea I. *Eurota*, râu care udă *Sparta* neîntărită cu ziduri (*immunita*), după sfatul lui *Lycurgus*.

170. *Sparten*: Acusativ singular declinarea I., formă greacă: *Sparta*, capitala *Laconiei*.

Immemor ipse sui, non retia ferre recusat, Non tenuisse canes, non per juga montis iniqui Ire comes. Medius Titan venientis et actæ	174
Noctis erat, spatioque pari distabat utrimque : Corpora veste levant, et suco pinguis olivæ Splendescunt, latique ineunt certamina disci.	175
Quem prius aerias libratum Phœbus in auras Misit, et oppositas disjecit pondere nubes. Reccidit in solidam longo post tempore terram	180
Pondus, et exhibuit iunctam cum viribus artem. Protinus imprudens, actusque cupidine Iudi, Tollere Tænarides orbem properabat : at illum Dura repercusso subjecit verbere tellus	
In vultus, Hyacinthe, tuos. Expalluit æque Quam puer ipse deus, collapsosque excipit artus ; Et modo te refovet, modo tristia vulnera siccat, Nunc animam admotis fugientem sustinet herbis. · Nil prosunt artes : erat immedicabile vulnus.	185
Ut si quis violas, riguove papavera in horto, Lilliaque infringat fulvis hærentia virgis, Marcida demittant subito caput illa gravatum, Nec se sustineant, spectentque cacumine terram. Sic vultus moriens jacet, et defecta vigore Ipsa sibi est oneri cervix, humeroque recumbit.	190 195

172. *Iniqui* = *prăpăstios*.

174. *Titan* = *Sol*. *Medius venientis et actæ noctis* = *La nămiezi*.

177. *Disci*. *Discus* eră o placă rotundă de piatră sau de metal, de un picior în diametru și se aruncă dela distanță ca să se incerce cuiva puterea și îndemânarea.

183. *Tænarides* = *Hyacinthus* eră de loc din Laconia, unde este promontoriul *Tenarium* și orașul *Tenaras*.

184. *Subjecit*=*zvârli înapoi*—*Verbere repercusso* : Pământul lovit de disc în cădere, *zvârli înapoi* discul, lovind în frunte pe *Hyacinthus*, care se aplecase să-l ia.

185-6. *Aequo... quam* : este arhaic pentru *Aequo ac, atque*.

„Laberis, Oebalide, prima fraudate juvena, Phœbus ait; videoque tuum mea crimina, vulnus. Tu dolor es facinusque meum; mea dextera leto Inscribenda tuo est; ego sum tibi funeris auctor. Atque utinam merito vitam tecumque liceret Reddere! Sed quoniam fatali lege tenemur, Semper eris mecum memorique hærebis in ore. Te lyra pulsa manu, te carmina nostra sonabunt, Flosque novus, scripto gemitus imitabere nostros“.	199 202
Talia dum vero memorantur Apollinis ore,	209
Ecce cruor, qui fusus humo signaverat herbas,	210
Desinit esse cruor; Tyrioque nitentior ostro Flos oritur, formamque capit quam lilia, si non Purpureus color his, argenteus esset in illis. Non satis hoc Phœbo est (is enim fuit auctor honoris): Ipse suos gemitus foliis, inscribit, et <i>ai, ai</i> Flos habet inscriptum, funestaque littera ducta est. Nec genuisse pudet Sparten Hyacinthon, honorque Durat in hoc ævi, celebrandaque more priorum Annua prælata redeunt Hyacinthia pompa.	215

196. *Oebalide: Hyacinthe.* Oebalia era un oraş în Laconia.

198. *Mea dextera leto inscribenda tuo est* = *Minei mele ți se dato-  
rește moartea.*

202. *Vitam: subînțelege meam.*

203. *Tenemur* plural pentru singular—*Fatali lege* = *prin legea des-  
tinului.*

206. *Scripto* = *printr'o inscripție.* Se zice că pe petalele floarei de  
iacint se pot citi literile *Ai, Ai.*

209. *Vero* = *care nu minte*; în legătură cu oraculele date de Apollo.  
Aceste oracule erau crezute ca foarte adevărate.

218. *Durat in hoc ævi* = *ține până acum.* *Ævi* genitiv partitiv pe  
lângă proumele neutru *hoc.*

*Annua Hyacinthia* = *sărbătorile instituite în cinstea lui Hyac-  
cinthus,* se țineau în fiecare an—*Praelata pompa* = *alaiul, ce  
însoția aceste sărbători, precedă.*



## LIBER UNDECIMUS

### Moartea lui Orpheus.

Carmine dum tali silvas animosque ferarum  
Threïcius vates et saxa sequentia ducit,  
Ecce nurus Ciconum, tectæ lymphata ferinis  
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt  
Orpheia percussis sociantem carmina nervis.

5

E quibus una, leves jactato crine per auras:  
„En, ait, en hic est nostri contemptor!“ et hastam  
Vatis Apollinei vocalia misit in ora:

Quæ, foliis præсутa, notam sine vulnere fecit.  
Alterius telum lapis est; qui missus in ipso,  
Aere concentu victus vocisque lyræque est,  
Ac veluti supplex pro tam furialibus ausis,  
Ante pedes jacuit. Sed enim temeraria crescunt

10

2. *Threïcius vates* = *Orpheus*, originar din Tracia.
3. *Nurus* = *feminae*. — *Ciconum* (-es; um). popor în Tracia.
4. *Lymphata pectora* (tectæ): Acusativ de relațiune (acusativ grecesc).  
*Lymphata* = *nebune*.
5. *Percussis... nervis*: dativc ompl. de asociație, contact.; elenism.  
*Orpheia*: acusativ singular declinarea III, forma greacă.
7. *Hastam* — *tyrsum*, un fel de lance, împletită cu hederă și la vârful având o floare de brad.
8. *Vocalia... ora*: plural poetic pentru singular. — *Vatis Apollinei*  
Observă întrebnițarea adjectivului. (Apollinei) în ocul substantivului în genitiv.
9. *Notam* = *sgârșitură*, *semn*.

Bella, modusque abiit, insanaque regnat Erinys;	
Cunctaque tela forent cantu mollita; sed ingens	15
Clamor et inflato Berecynthia tibia cornu	
Tympanaque et plausus et Bacchei ululatus	
Obstrepuere sono citharæ. Tum denique saxa	
Non exauditi rubuerunt sanguine vatis.	19
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris,	23
Et coeunt, ut aves, si quando luce vagantem	
Noctis avem cernunt; structoque utrimque theatro,	25
Ceu matutina cervus periturus arena,	
Præda canum est: vatemque petunt, et fronde virentes	
Conjiciunt thyrsos, non hæc in munera factos;	
Hæ glæbas, illæ dereptos arbore ramos,	
Pars torquent silices. Neu desint tela furori,	
Forte boves presso subigebant vomere terram:	30
Nec procul hinc, multo fructum sudore parantes,	
Dura lacertosi fodiebant arvâ coloni;	
Agmine qui viso fugiunt operisque relinquunt	
Arma sui; vacuosque jacent dispersa per agros	
Sarculaque rastrique graves longique ligones:	
Quæ postquam rapuere feræ, cornuque minaces	

14. *Erinys* = una din *Furii*.

16. *Berecynthia tibia*: Un tel de surlă, a cărei parte finală eră recurbată. Eră întrebuințată la sărbătorile zeiței *Cybele*, numită *Berecynthia* dela *Berecynthus*, un munte în Frigia.  
*Inflato cornu* pentru *inflato cum cornu*.

17. *Bacchei ululatus* = strigăte *bacice*, cum se obișnuiau la sărbătorile lui *Bacchus* (orgia). Observă hiatul: *bacchei ululatus*

18. *Obstrepuere* = înăbușiră, împiedicără.

25. *Noctis avem* = bufnița.

*Structaque utrimque theatro* = *Et ceu instructo utrimque theatro* = *Și, după cum într'un amfiteatru, (un ceib) etc.*

26. *Ceu* = *sicut, ut...* este poetic.

33. *Lacertosi* = mușculos, cu brațe vânjoase.

35. *Arma* = unelte de muncă țarinii.

36. *Sarculaque* etc. În acuzativ; cuvântul *que* din *Sarculaque* este lung pentu că este accentuat. Observați repetițiunea conjuncțiunei *que*: *polysyndeton*.

37. *Feræ* = aceste fiare = *Bacchantele*.

Divulsere boves, ad vatis fata recurrunt;  
 Tendentemque manus, atque illo tempore primum  
 Irrita dicentem, nec quicquam voce moventem, 40  
 Sacrilegæ perimunt; perque os —pro Juppiter!—illud  
 Auditum saxis intellectumque ferarum  
 Sensibus, in ventos anima exhalata recessit.  
 Te mæstæ volucres, Orpheu, te turba ferarum,  
 Te rigidi silices, te carmina sæpe secutæ 45  
 Fleverunt silvæ; positis te frödibus arbos,  
 Tonsa comam luxit: lacrimis quoque flumina dicunt  
 Increvisse suis; obscuraque carbasa pullo  
 Naïdes et Dryades, passosque habuere capillos.  
 Membra jacent diversa locis: caput, Hebre, lyramque 50  
 Excipis: et (mirum!) medio dum labitur amne,  
 Flebile nescio quid queritur lyra, flebile lingua  
 Murmurat exanimis, respondent flebile ripæ.  
 Jamque mare invectæ flumen populare relinquunt,  
 Et Methymnææ potiuntur litore Lesbi. 55  
 Hic ferus expositum peregrinis anguis arenis  
 Os petit, et sparsos stillanti rore capillos.

39. *Illo tempore primum* = atunci pentru prima dată.

40. *Irrita* = fără efect, zadarnice. Lui Orpheus nu i se întâmplase până atunci, ca să nu fie ascultat.

Compară această bucată cu cea din Vergilius Georgice IV 519—527.

45. *Te... te... te...*: repetițiune (anafora) de efect.

47. *Comam*: acusativ de relațiune pe lângă participiul perfect pasiv *tonsa*.

48. *Carbasa* = vestes, tela. — *Pullo* (color) neagră (culoare. boiu).

49. *Naïdes* = nimfele râurilor. — *Dryades* = nimfele pădurilor.

50. *Locis* = ablativ, complement de limitațiune. Observă *hypallage*, pentru *diversis locis*.

*Hebrus* = Fluviul Maritza (astăzi).

52. *Flebile... flebile... flebile*: Repetitiio.

54. *Flumen populare*: Fluviul compatriot (cu Orpheus). *Invectæ*: subînțelea: lyra et lingua.

55. *Methymnaeae*, Lesbi: *Methymna*, oraș însemnat al insulei Lesbos. *Hymniferos* = producătoare de imnuri.

[Lambit, et hymniferos inhiat divellere vultus].  
 Tandem Phœbus adest, morsusque inferre parantem  
 Arcet, et in lapidem rictus serpentis apertos  
 Congelat, et patulos, ut erant, indurat hiatus. 60  
 Umbra subit terras, et, quæ loca viderat ante,  
 Cuncta recognoscit, quærensque per arva piorum  
 Invenit Eurydicen, cupidisque amplectitur ulnis.  
 Hic modo conjunctis spatiantur passibus ambo :  
 Nunc præcedentem sequitur, nunc prævius anteit : 65  
 Eurydicenque suam jam tuto respicit Orpheus.  
 Non impune tamen scelus hoc sinit esse Lyæus :  
 Amissoque dolens sacrorum vate suorum,  
 Protinus in silvis matres Edonidas omnes,  
 Quæ videre nefas, torta radice ligavit, 70  
 Quippe pedum digitos, in quantum quæque secuta est.  
 Traxit, et in solidam detrusit acumina terram.  
 Utque suum laqueis, quos callidus abdidit auceps,  
 Crus ubi commisit volucris, sensitque teneri,  
 Plangitur, ac trepidans astringit vincula motu : 75  
 Sic, ut quæque solo defixa cobæserat harum,  
 Externata fugam frustra tentabat ; at illam  
 Lenta tenet radix, exsultantemque coercet :  
 Dumque, ubi sint digiti, dum pes ubi, quærit, et ungues,  
 Aspicit in teretes lignum succedere suras, 80  
 Et conata femur mærenti plangere dextra,

61. *Umbra*: subînțelege: *Orphei*.

65. *Anteit*: scandează *Anteit*, două silabe (spondeu).

67. *Lyæus* = *Bacchus*, numit astfel dela însușirea ce-o are vinul  
 băut de-a face pe cei mai mulți oameni să-și uite de griji.  
 (forma greacă *λύειν* = a deslegă).

69. *Edonidas* = *Trace*, dela *Edoni*, o populațiune traică.

70. *Torta radice ligavit*. Sens: Le-a schimbat în copaci.

71. *In quantum quæque secuta est* = *Pe distanța în care l-au  
 urmărit; sau pe locul unde s'au oprit fiicare, urmărindu-l.*

Robora percussit; pectus quoque robora fiunt:  
 Robora sunt humeri, frondosaque bracchia veros  
 Esse putes ramos, et non fallere putando.

### Bacchus și regele Midas.

Nec satis hoc Baccho est: ipsos quoque deserit agros, 85  
 Cumque choro meliore, sui vineta Timoli  
 Pactolonque petit, quamvis non aureus illo  
 Tempore, nec caris erat invidiosus arenis.  
 Hunc, assueta cohors, Satyri Bacchæque frequentant;  
 At Silenus abest: titubantem annisque meroque 90  
 Ruricolæ cepere Phryges, vinctumque coronis  
 Ad regem duxere Midan, cui Thracius Orpheus

82. *Pectus robora fiunt.* Observă că *fiunt* este acordat cu *robora* (nume predicativ) și nu cu subiectul (*pectus*).

85. *Hoc: pedepsirea Bacantelor*, care ucisese ră pe *Orpheus*, prin metamorfozarea lor în copaci.

*Ipsos agros = terram.* unde *Orpheus* fusese omorât.

86. *Cumque choro meliore = cu o suită formată din alte bacante mai puțin turbate.*

*Sui... Timoli.* — *Tmolus* era un munte în Frigia, acoperit de vii. — *Sui* are o putere deosebită, ca să arate cât de mult ținea zeul la acea localitate.

87. *Pactolonque.* *Pactolus* era un fluviu în Frigia. — Forma în-on este greacă.

*Quamvis... erat.* În loc să fie *subjonctivul*, s'a întrebuințat *indicativul* pentru un fapt pozitiv.

88. *Caris... arenis = nisip de preț; căci numai târziu a devenit aurifer.* Observă plural pentru singular, mai expresiv.

*Invidiosus = demn să fie invidiat. de invidiat.*

89. *Cohors = suita lui Bacchus*, (cași cum ar fi fost o gardă în jurul generalului) era formată din *Satyri*, ființe jumătate oameni și jumătate (dela mijloc în jos), țapi și din *Bacante*.

90. *Silenus: căpetenia Satyrilor*, educatorul și hrănitorul (alter) lui *Bacchus*.

92. *Midan: Acusativ formă greacă dela Midas (-ae).*

Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo.  
 Qui simul agnovit socium comitemque sacrorum,  
 Hospitis adventu festum genialiter egit 95  
 Per bis quinque dies et junctas ordine noctes.  
 Et jam stellarum sublime coegerat agmen  
 Lucifer undecimus, Lydos cum lætus in agros  
 Rex venit, et juveni Silenum reddit alumno.  
 Huic deus optandi gratum, sed inutile, fecit 100  
 Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.  
 Ille, male usurus donis, ait: „Effice, quidquid  
 Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.“  
 Annuit optatis, nocituraque munera solvit  
 Liber, et indoluit quod non meliora petisset. 105  
 Lætus abit, gaudetque malo Berecynthius heros,  
 Pollicitique fidem tangendo singula tentat:  
 Vixque sibi credens, non alta fronde virentem

93. *Orgia*: Mister ale sărbătorilor în cinstea lui *Bacchus*.

*Cecropio Eumolpo*: Observă hiatul după o silabă accentuată și devenită lungă din aceeași cauză. — *Cum* în loc de *et*, leagă al doilea complement indirect.

*Eumolpus*, de loc din *Athenae* (intemeiată de *Cecrops*). era fiul lui *Musaeus*. Fusesse recomandat de *Orpheus* lui *Midas* pentruca să-l instruiască.

94. *Qui* = *Midas*. *Simul* pentru *simul ac* — deîndată *ce*.

*Adventu*: Complementul circumstanțial de cauză. — *Festum genialiter egit*. Sens: Sărbători această zi, ca pe ziua nașterii, când se aduc jerfe zeului, spirit protector al familiei (*genius familiae*).

98. *Lucifer* = *Luceafărul* (*Steva Venus*) de dimineață.

99. *Juveni .. alumno* = *Baccho*.

102. *Effice... vertatur* pentru *effice ut vertatur*. — *Usurus* are sens concessiv.

104. *Optatis*: participiul trecut întrebuințat ca substantiv. — *Nocitura* (vezi *usurus*). — *Solvit* = plăti, achită ca pe o datorie.

*Berecynthius Heros* = *Midas*; epitetul *Berecynthius* îi este dat după *Berecynthus*, un munte în Frigia.

107. *Polliciti* = *promisiunei*, lucrului făgăduit. — Observă întrebuințarea participiului trecut ca substantiv — *Fidem* = *veracitate*; dacă promisiunea este adevărată în urmările ei.

Ilice detraxit virgam, virga aurea facta est ;	
Tollit humo saxum, saxum quoque palluit auro ;	110
Contigit et glæbam, contactu glæba potenti	
Massa fit ; arentes Cereris decerpit aristas,	
Aurea messis erat ; demptum tenet arbore pomum,	
Hesperidas donasse putes ; si postibus altis	
Admovit digitos, postes radiare videntur.	115
Vix spes ipse suas animo capit, aurea fingens	118
Omnia. Gaudenti mensas posuere ministri	
Exstructas dapibus, nec tostæ frugis egentes :	120
Tum vero, sive ille sua Cerealia dextra	
Munera contigerat, Cerealia dona rigeabant ;	
Sive dapes avido convellere dente parabat,	
Lamina fulva dapes, admoto dente, premebat.	
Miscuerat puris auctorem muneris undis :	125
Fusile per rictus auram fluitare videres.	
Attonitus novitate mali, divesque miserque,	
Effugere optat opes ; et, quæ modo voverat, odit :	
Copia nulla famem relevat ; sitis arida guttur	
Urit, et invisio meritus torquetur ab auro.	130
Ad cælumque manus et splendida brachia tollens :	
«Da veniam, Lenæe pater : peccavimus, inquit ;	

112. *Massa* = *bucăți compacte de aur.*

*Cereris*: pentru *grâu*: *Metonimie.*

120. *Tostæ frugis* = *pâine*. Cei vechi prăjiau grâul mai înainte de a-l măcina.

121. *Sua cerealia dextrâ*. Scandeață: *sûa cêrê aliã dextra*; *Sens: hrana.*

122. *Cerealia dona* = *cibus*: *perifrază*; *figurat antonomasia.*

125. *Auctorem muneris* = *Bacchum* = *vinum*. *Metonimic și antonomasie.*

126. *Videres* pentru *Subjunctiv perfect*, potențial, pentru o acțiune retrospectivă.— *Fusile* = *liquidum*.

128. *Voverat* = *dorise, ceruse* (= *votum fecerat*).

130. *Ab auro* în loc de *auro*: (la Ovidius).

131. *Splendida* = *strălucitoare, de aur.*

132. *Lenæe pater*: *Lenæus* este un epitet dat lui *Bacchus* conform (*λῆνος = toase*). *Pater* se întrebuintează ca atribuit țe lângă numele zeilor.

Sed miserere, precor, speciosoque eripe damno.»	
Mite Deum numen: Bacchus peccasse fatentem	
Restituit, pactique fidem, data munera solvit.	135
«Neve male optato maneat circumlitus auro,	
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem,	
Perque jugum montis labentibus obvius undis	
Carpe viam, donec venias ad fluminis ortus,	
Spumigeroque tuum fonti, qua plurimus exit,	140
Subde caput, corpusque simul, simul elue crimen».	
Rex jussæ succedit aquæ: vis aurea tinxit	
Flumen, et humano de corpore cessit in amnem.	
Nunc quoque, jam veteris percepto semine venæ,	
Arva rigent, auro madidis pallentia glæbis.	145
Ille, perosus opes, silvas et rura colebat,	
Panaque montanis habitantem semper in antris;	
Pingue sed ingenium mansit, nocituraque, ut ante,	
Rursus erant domino stultæ præcordia mentis.	149
Pan ibi dum teneris jactat sua carmina Nymphis,	153

133. *Specioso damno*: Impreunarea a două cuvinte reprezentând noțiuni opuse. Este figura numită *Orymoron*.
134. *Deum* pentru *deorum*.
135. *Restituit*=l-a readus în starea de mai înainte.  
*Solvit* = (il) scăpă.
137. *Sardibus*: *Sardes* (-ium) capitala *Lydiei*.  
*Amnem* = *Pactolum*.
138. *Montis* = *Tmoli*
142. *Rex jussæ aquæ* = *rex*, ut *jussus erat*, *succedit aquæ*.
146. *Ille* — *Midas*. — *Perosus* are sens activ: blestemând, urând. La Ovidius găsim două participii trecute ca compuse ale verbului *Odi*, *exosus* (VII, 524) și *perosus*, amândouă cu înțeles activ.
147. *Pana*: Acusativ singular declinarea III-a, greacă dela *Pan* (-nos). *Pan* fiul lui *Juppiter* (al lui *Mercurius*?) eră o divinitate câmpenească, locuind în păduri. Eră adorat de păstori, ca protector al turmelor. Cultul lui eră foarte răspândit în *Arcadia*.
148. *Pingue ingenium*: *spiritul gras*, *grosolan*, *îmbâcsit*, *tâmp*. — *Ut ante*: când dori ca tot ce va atinge să se facă de aur.
149. *Domino* — lui *Pan*. — *Stultæ præcordia mentis* = perifrază pentru *Mens*.



Et leve cerata modulatur arundine carmen,  
 Ausus Apollineos præ se contemnere cantus, 155  
 Judice sub Tmololo certamen venit ad impar. 156  
 Isque, deum pecoris spectans: «In iudice, dixit,  
 Nulla mora est». Calamis agrestibus insonat ille,  
 Barbaricoque Midan —aderat nam forte canenti—  
 Carmine delenit. Post hunc sacer ora retorsit  
 Tmolus ad os Phœbi; vultum sua silva secuta est.  
 Ille, caput flavum lauro Parnasside vinctus, 165  
 Verrit humum Tyrio saturata murice palla,  
 Instructamque fidem gemmis et dentibus Indis  
 Sustinet a læva; tenuit manus altera plectrum  
 Artificis status ipse fuit. Tum stamina docto  
 Po<sup>o</sup>lice sollicitat, quorum dulcedine captus 170  
 Pana jubet Tmolus citharæ submittere cannas.

154. *Cerata... aru. dinc* = *Naiul* (muscală), format din țevi de trestie (arundo), lipite una de alta cu ceară.
155. *Apollineos... cantus* = *centru Apollinis cantus*: Adjectiv întrebuințat în locul genitivului. *Præ se*: Comparându-le cu ale sale (față de sine).
156. *Tmolus* = Munte în *Phrigia*. *Munții își* aveau și ei divinitățile lor. (vezi mai jos epitetul *Sacer*).
160. *Is* = *Tmolus*.
162. *Midan*: acuzativ singular decl. I, formă greacă dela *Midas* (-ae.) *Barbarico... carmine* = cântec prim. tiv, barbar, căci Grecii îi numiau „barbari”.
165. *Ille* = *Apollo*. — *Caput flavum*: acuzativ de relație (acuzativ grecesc). *Lauro Parnasside* = *Laur* (planta consacrată lui *Apollo*) din *Parnassus* (Munte unde locuiau Muzele).
166. *Tyrio murice*: perifrază pentru purpură. (Antonomasie).
167. *Fidem* = *lyram*. — *Instructam* = împodobită.  
*Dentibus Indis*: perifrază pentru ebur (figurat., *Antonomasia*).
169. *Artificis status ipse fecit*: Sens: *Atitudinea* (ținuta) lui eră chiar aceea a unui artist.
- 169-170. *Docto pollice*: hypallage. *Docto* se referă prin înțeles la subiect (*Apollo*) — *Stamina* = coardele.
171. *Pana jubet Tmolus citharæ submittere cannas* = *Tmolus îi spune lui Pan, (să pue naiul mai pe jos de liră) să se declare invins.* — *Cythara* este denumirea generală a oricărui instrument cu coarde. — *Cannas*: *Metonimie*.

Judicium sanctique placet sententia montis  
 Omnibus ; arguitur tamen atque injusta vocatur  
 Unius sermone Midæ. Nec Delius aures  
 Humanam stolidas patitur retinere figuram, 175  
 Sed trahit in spatium, villisque albetibus implet,  
 Instabilesque imas facit, et dat posse moveri.  
 Cetera sunt hominis ; partem damnatur in unam,  
 Induiturque aures lente gradientis aselli.  
 Ille quidem celare cupit, turpique pudore 180  
 Tempora purpureis tentat velare tiaris.  
 Sed solitus longos ferro resecare capillos  
 Viderat hoc famulus : qui, cum nec prodere visum  
 Dedecus auderet, cupiens efferre sub auras  
 Nec posset reticere tamen, secedit, humumque 185  
 Effodit, et domini quales aspexerit aures  
 Voce refert parva, terræque immurmurat haustæ ;  
 Indiciumque suæ vocis tellure regesta  
 Obruit, et scrobibus tacitus discedit opertis.  
 Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus 190  
 Cœpit ; et, ut primum pleno maturuit anno,  
 Prodidit agricolam : leni nam motus ab austro  
 Obruta verba refert, domini que coarguit aures.

173. *Arguitur* : subînţeles *Sententia sancti montis*.

174. *Delius* = *Apollo*, născut în insula *Delos*. — *Aures stolidas* pentru *Aures stolidi* (*Midæ*).

176. *Trahit in spatium* = în *longitudinem* (*eos*) *producit* = i le lungeşte.

*Villisque albetibus* = cu păr alburii.

177. *Imas* = la rădăcină.

179. *Induitur aures*. *Induo*, chiar la forma pasivă (sens reflexiv), îşi păstrează complementul lucrului în acuzativ.

*Purpureis... tiaris*: plural pentru singular. — *Tiara*: un acoperământ regesc pentru cap.

187. *Haustæ terræ* = pământului scobit.

191. *Pleno anno* = după un an împlinit.

192. *Agricolam* = pe bărbier.

193. *Coarguit* = denunţă, destăinuşte.

## LIBER DUODECIMUS

### Grecii sunt gata să porniască spre Troia.

Nescius assumptis Priamus pater Æsacon alis  
Vivere, lugebat: tumulo quoque nomen habenti  
Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.  
Defuit officio Paridis præsentia tristi,  
Postmodo qui rapta longum cum conjuge bellum 5  
Attulit in patriam: conjuratæque sequuntur  
Mille rates, gentisque simul commune Pelasgæ.  
Nec dilata foret vindicta, nisi æquora sævi  
Invia fecissent venti, Bœotaque tellus  
Aulide piscosa puppes tenuisset ituras. 10  
Hic patrio de more, Jovi cum sacra parassent,  
Ut vetus accensis incanduit ignibus ara,

1. *Aesacon* = *Un fiu al lui Priamus*, transformat în pasăre.  
*Aesacon*: forma grecească de acusativ singular declinarea II.
2. *Tumulo... nomen habenti*: *Un mormânt care n'avea decât numele lui Aesacus, scris pe dânsul.*
3. *Hector*; eră fiul cel mai viteaz dintre fiii lui *Priamus*, gloria și sprijinul Troiei, ucis de către *Achilles*.  
*Inferias inanes*: rugăciunile mortuoare, care erau incapabile să învieze pe mort.
4. *Paridis præsentia*. *Paris* lipsiă fiind dus în Grecia.
5. *Postmodo*; este un cuvânt poetic. — *Conjuge* = *Elena*, soția lui *Manelaus*.
7. *Gentis... commune Pelasgæ* = *confederațiunea tuturor Grecilor*.
9. *Aulide*. *Aulis* (*idis*) eră portul *Boeotiei*, de unde trebuia să porniască flota comună a Grecilor.
11. *Danai* = *Graeci*.

Serpere cæruleum Danaï videre draconem  
 In platanum, cœptis quæ stabat proxima sacris.  
 Nidus erat volucrum bis quattuor arbore summa: 15  
 Quas simul, et matrem circum sua damna volantem,  
 Corripuit serpens, avidoque abscondidit ore,  
 Obstrepuerè omnes; at veri providus augur  
 Thestorides: „Vincemus, ait; gaudete, Pelasgi:  
 Troja cadet; sed erit nostri mora longa laboris;“ 20  
 Atque novem volucres in belli digerit annos.  
 Ille, ut erat virides amplexus in arbore ramos,  
 Fit lapis, et servat serpentis imagine saxum.

### Sacrificarea Iphigeniei.

Permanet Aoniis Nereus violentus in undis,  
 Bellaque non transfert; et sunt qui parcere Trojæ 25  
 Neptunum credant, quia mœnia fecerat urbi,  
 At non Thestorides; nec enim nescitve tacetve  
 Sanguine virgineo placandam virginis iram

16. *Damna*: abstract pentru concret: metonimie.

19. *Thestorides* era *Chalchas*, fiul lui *Thestoris*. El avea darul prezicerii.

24. *Aoniis.. undis*. *Aonia* este o parte a Boeotiei.

*Nereus* pentru mare. — *Nereus* era o divitate marină, și fiul lui *Oceanus* și al *Thetydei*.

*Violentus* = supărat de vânturi potrivnice plecării Grecilor.

28. *Sanguine.. virgineo* pentru *sanguine virginis*: Adjectiv pentru genitiv substantival.

28. *Iram*: Mânia *Diane*i provenia din aceea că *Agamemnon*, în timp ce aștepta pe ceilalți Greci la *Aulis*, ucisese din imprudență o ciută consacrată zeiței. Supărată, *Diana* întârâta vânturile defavorabile, fiindcă *Agamemnon* întârziă să-i aducă jertfa promisă: copilul cel mai frumos născut în anul acela: *Iphigenia*.

Esse deæ. Postquam pietatem publica causa,  
 Rexque patrem vicit, castumque datura cruorem 30  
 Flentibus ante aram stetit Iphigenia ministris,  
 Victa dea est, nubemque oculis objecit, et inter  
 Officium turbamque sacri, vocesque precantum,  
 Supposita fertur mutasse Mycenida cerva.  
 Ergo ubi, qua decuit, lenita est cæde Diana, 35  
 Et pariter Phœbes, pariter maris ira recessit,  
 Accipiunt ventos a tergo mille carinæ,  
 Multaque perpressæ, Phrygia potiuntur arena.

### Locuința Faimei.

Orbe locus medio est, inter terrasque fretumque  
 Cælestesque plagas, triplicis confinia mundi; 40  
 Unde quod est usquam, quamvis regionibus absit,  
 Inspicitur, penetratque cavas vox omnis ad aures.  
 Fama tenet, summaque domum sibi legit in arce,  
 Innumerosque aditus ac mille foramina tectis  
 Addidit, et nullis inclusit limina portis. 45  
 Nocte dieque patet, tota est ex aere sonanti;  
 Tota fremit, vocesque refert, iteratque quod audit  
 Nulla quies intus, nullaque silentia parte:  
 Nec tamen est clamor, sed parvæ murmura vocis,  
 Qualia de pelagi, si quis procul audiat, undis 50  
 Esse solent, qualemve sonum, quum Juppiter atras

29. *Deæ... virginis* = *Diana*. — *Virgineo... virginis*: *Repetitio* (duplicatio).

29. *Pietatem* = *dragosteia-părintească*.

32. *Oculis* = *subînțelegere: Graecorum*.

34. *Mycenida* (*Micenis-idis*) = *Iphigenian*. *Mycaenis oriundam*. *Mycaenæ*, capitala Argolidei.

36. *Phoebes* = *Diana*.

41. *Quod est usquam* = *ori și ce (se întâmplă) undeva*.  
*Regionibus* = *distanță mare*.

43. *Tenet*: *subînțelege: locum*.

Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.  
 Atria turba tenet; veniunt leve vulgus euntque;  
 Mixtaque cum veris passim commenta vagantur  
 Millia rumorum, confusaque verba volutant. 55  
 E quibus hi vacuas implent sermonibus aures;  
 Hi narrata ferunt alio, mensuraque ficti  
 Crescit, et auditis aliquid novus adjicit auctor.  
 Illic Credulitas, illic temerarius Error.  
 Vanaque Lætitia est, consternatique Timores, 60  
 Seditioque repens, dubioque auctore Susurri.  
 Ipsa quid in cælo rerum pelagoque geratur,  
 Et tellure, videt, totumque inquirat in orbem.

### Moartea lui Achilles.

Annuit, atque animo pariter patruoque suoque 597  
 Delius indulgens, nebula velatus, in agmen  
 Pervenit Iliacum, mediaque in cæde virorum  
 Rara per ignotos spargentem cernit Achivos  
 Tela Parim, fassusque deum: „Quid spicula perdis 600  
 Sanguine plebis? ait. Si qua est tibi cura tuorum.

52. *Increpuit* = a tunat, izbind norii unii de alții.

56. *Vacuas aures* = urechile celor fără treabă.

58. *Novus... auctor* = cel din urmă care povestește.

61. *Ipsa* = *Fama*. — Compară această descriere cu aceea a lui Vergilius, Eneida IV.

597. *Annuit*. *Neptunus* supărat că *Achilles* ucisese în luptă pe *Cyenus*, fiul zeului mărilor, ceru lui *Apollo* să'l omoare pe *Achilles*.

*Animo... patruo* = Pornirii, urii unchiului său: *Apollo* eră fiul lui *Juppiter* și al *Latonei*. — *Patruo*, adjectiv în locul genitivului substantiv.

598. *Delius* = *Apollo*.

599. *Agmen Iliacum* = *agmen trojanum*.

600. *Achivos* = *Graecos*.

601. *Parim*. Acusativ singular declinarea III greacă (*Paris-idis*) *Paris*, fiul lui *Priamus*. *Fassusque deum* (*se-esse*) = *se arată că este zeu*.

Vertere in Æaciden, cæsosque ulciscere fratres». Dixit, et ostendens sternentem Troica ferro Corpora Peliden, arcus obvertit in illum, Certaue letifera direxit spicula dextra. Quod Priamus gaudere senex post Hectora posset, Hoc fuit. Ille igitur tantorum victor, Achille, Victus es a timido Graiæ raptore maritæ! At, si femineo fuerat tibi Marte cadendum, Thermodontiaca malles cecidisse bipenni. Jam timor ille Phrygum, decus et tutela Pelasgi Nominis, Æacides, caput insuperabile bello, Arserat: armarat deus idem, idemque cremarat. Jam cinis est, et de tam magno restat Achille

603. *Vertere*: formă pasivă cu înțeles reflexiv.

605. *Troica... corpora* = Trojanorum corpora.

*Peliden* = *Achillem* (ea) fiul lui *Peleus* și al *Thetidei*.

607. *Quod Priamus etc...* Propozițiunea depinde de *Hoc fuit*.

609. *A timido Graiæ raptore maritæ*, perifrază pentru: Paris, raptor *Hellenæ*; — Antonomasie.

610. *Femineo Marte* = într'o luptă cu un efeminat. Observă metonimia.

611. *Thermodontiaca... bipenni*. *Achilles* luptase contra *Penthesilei*, regina Amazoanelor, și o ucisese. — *Bipennis* = un fel de secure cu două tăguri. — *Thermodontiaca*, pentru că Amazoanele locuiau pe lângă *Thermodon*.

613. *Æacides*: *Achilles* ca descendent al lui *Æacus*.

614. *Arserat* = *arsese pe rug*. — *Deus idem* = *Vulcanus*, ca zeu al meșteșugului făurăriei, fabricase, după rugămintea zeiței *Thetis*, armele lui *Achilles*. Ca zeu al focului consumator, îi arsese trupul.

614. *Idem, idemque*: Repetitio (duplicatio).

Nescio quid, parvam quod non bene compleat urnam.

At vivit totum quæ gloria compleat orbem :

Hæc illi mensura viro respondet, et hac est

Par sibi Pelides, nec inania Tartara sentit.

Ipse etiam, ut cujus fuerit cognoscere possis,

620

Bella movet clipeus, deque armis arma feruntur.

Non ea Tydides, non audet Oïleos Ajax,

Non minor Atrides, non bello major et ævo

Poscere, non alii : soli Telamone creato

Laerteque fuit tantæ fiducia laudis.

621

A se Tantalides onus invidiamque removit ;

Argolicosque duces mediis considerare castris

ussit, et arbitrium litis trajecit in omnes.

---

618. *Respondent* = se potriveşte, convine.

619. *Nec inania Tartara sentit*. Sens: nu vrea să ştie de moarte, este nemuritor. *Inania Tartara* = Tartara ubi tantum umbrae sunt. (sine vita).

621. *Armis arma*: Repetitio.

622. *Tydides* = *Diomedes*, fiul lui Tydeus, un grec viteaz din războiul troian.

*Oïleos Ajax*. Acest Ajax nu trebuie confundat cu *Ajax Telamone creatus*.

623 *Minor Atrides* = *Menelas* — *Bello major et ævo* = *Agamemnon*.

625. *Laertè* (creato) = *Ulixes*.

626. *Tantalides* = *Agamemnon*, strănepotul lui *Tantalus*.

*Onus* = greutatea răspunderii de-a fi dat arme unuia sau celuilalt din competitori; *invidiam* = ura ce-ar fi urmat.

627. *Argolicos* = *Graecos*, numiţi astfel după *Argos* oraş însemnat în Polopones.



## LIBER DECIMUS TERTIUS

### Vorbirea lui Ajax.

Consedere duces, et, vulgi stante corona,  
Surgit ad hos clipei dominus septemplicis Ajax.  
Utque erat impatiens iræ, Sigeia torvo  
Litora respexit classemque in litore, vultu,  
Intendensque manus: „Agimus, pro Juppiter! inquit,  
Ante rates causam, et mecum confertur Ulixes!  
At non Hectoreis dubitavit cedere flammis,

5

Atât cuvântarea lui Ajax, cât și răspunsul lui Ulixes alcătuesc tratarea unui subiect de felul celor care se dădeau tinerilor romani, în ultimul an de studii cu profesorul de elocință (rhetor).

Este o *controversă*: Cui se cuveneà oare să fie date armele lui Achilles? Lui Ajax sau lui Ulixes? Un elev aveà să susțină partea lui Ajax, un altul aveà să respingă argumentele adversarului susținând partea lui Ulixes.

1. *Duces* = căpeteniile Grecilor. — *Vulgi* = armata. — *Stante corona* = făcându-se roată (stând în picioare).
2. *Surgit ad hos* = se ridică (privind) către aceștia (*duces*). *Septemplicis clipei*. După cum îl descrie *Homerus*, scutul lui Ajax erà format din șapte piei de bou.
3. *Sigeia...litora*. — *Sigeum* erà un promontoriu în vecinătatea Troiei.
4. *Classem* subînțelege *Graecorum*.
5. *Pro* = *Proh*: interjecție.
6. *Rates* = nave, termen poetic.
7. *Hectoreis flammis* = flăcările focului cu care Hector a vrut să ardă flota Grecilor. În această întreprindere, el a fost combătut de Ajax, pe când Ulixes luase fuga.

Quas ego sustinui, quas hac a classe fugavi  
 Tutius est igitur fictis contendere verbis,  
 Quam pugnare manu: sed nec mihi dicere promptum, 10  
 Nec facere est isti; quantumque ego Marte feroci  
 Inque acie valeo, tantum valet iste loquendo.  
 Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelasgi,  
 Esse reor; vidistis enim: sua narret Ulixes,  
 Quae sine teste gerit, quorum nox conscia sola est. 15  
 Præmia magna peti fateor; sed demit honorem  
 Æmulus; Ajaci non est tenuisse superbum,  
 Sit licet hoc ingens, quidquid speravit Ulixes.  
 Iste tulit pretium jam nunc certaminis hujus,  
 Quo, cum victus erit, mecum certasse feretur. 20  
 „Atque ego, si virtus in me dubitabilis esset,  
 Nobilitate potens essem, Telamone creatus,  
 Mœnia qui forti Trojana sub Hercule cepit,

8. *Sustinui* = am împiedicat.

11. *Marte* = *Bello*: metonimie.

12. *Iste aratã* disprețul pentru persoana căreia se adresează.

13. *Pelasgi* = *Graeci*.

15. *Quae sine teste gerit, quorum nox conscia sola est.* *Ajax* îl batjocorește pe *Ulixes*, făcându-i o vinã din faptul că multe din isprãvile sale le tăcuse noaptea; ca: uciderea lui *Ressus* (un principe Trac), a troianului *Dolon* și altele, cu prilejul răpirei *Palladiului* din templul *Minervei*.

16. *Demit* = reduce, scade — *Peti*: subînțeles a me.

17. *Ajaci* = pentru un *Ajax*. — *Tenuisse* = *obtinuisse* = a fi căpãtat, obținut.

*Superbum*: tradu-l cu substantiv.

18. *Licet* = deși. — *Ulixes* = un *Ulixes*.

20. *Quo: instrumental* = prin faptul. *Feretur* = se va zice (emfatic).

21. *Virtus* = vitejia: — *Dubitabilis*, cuvânt întrebuintat pentru prima oară de *Ovidius*.

22. *Telamone creatus* = *Telamonis filius*.

23. *Moenia Trojana* = *Trojae mœnia Sub Hercule*. *Troja* a mai fost odatã cuceritã (sub *Laomedon*), însă de *Argonauți*, (prin-tre care erã și *Telamon*), împreună cu *Hercules*.

- Litoraque intravit Pagasea Colcha carina.  
 Aeacus huic. pater est, qui jura silentibus illic 25  
 Reddit, ubi Aeoliden saxum grave Sisyphon urget;  
 Aeacon agnoscit summus prolemque fatetur  
 Juppiter esse suam: sic ab Jove tertius Ajax.  
 Nec tamen hæc series in causam prosit, Achivi,  
 Si mihi cum magno non est communis Achille. 30  
 Frater erat, fraterna peto. Quid sanguine cretus  
 Sisyphio furtisque et fraude simillimus illi,  
 Inserit Aeacidis alienæ nomina gentis?  
 „An, quod in arma prior, nulloque sub indice veni,  
 Arma neganda mihi; potiorque videbitur ille, 35  
 Ultima qui cepit, detrectavitque furere  
 Militiam ficto, donec sollertior isto,

- 
24. *Pegasæa carina* = *Corabia Argo*, construită în *Pegasa*, oraș în Tesalia de către Iason.—*Colcha* pentru că purtase la *Colchis* pe Agronauți. Observă și perifrasa (*Antonomasia*).
25. *Aeacus*... tatăl lui *Telamon*, eră fiul lui *Juppiter*. A fost făcut de acesta judecător în Infern, împreună cu *Minos* și cu *Rhadamanthus*.
26. *Aeoliden*... *Sisyphon* = *Sisyphus*, fiul lui *Aeolus*, regele Corintului. Eră un tâlhar celebru. Pentru faptele lui, a fost pedepsit ca, în Tartar, să urce pe un munte o stâncă ce abia o așeză și se și prăvăliă.
31. *Frater* în sens de văr primar, căci *Peleus*, tatăl lui *Achilles*, eră frate cu *Telamon*.
32. *Sanguine cretus Sisyphio*: se referă la *Ulyxes*. — *Cretus* = *adultus* (intransitiv).—*Sanguine Sisyphio*=*Sisiphi sanguine*.—*Illi* = *Sisypho*.
33. *Inserit Aeacidis*... etc. *Ajax* vrea să spună că *Ulyxes* căutând să obțină armele lui *Achilles* vră să se vâre (ca și un altoi) în neamul Aeacizilor, cărora (lui *Ajax*) și de drept, ca rude, li se cuvin acele arme.
34. *Nullo sub indice* = fără să fiu denunțat de nimeni. Aluziunea răutăcioasă la *Ulyxes*, care spre a nu merge la războiu, se prefăcù nebun. Fu însă dat pe față de *Palamedes* și silit să porniască.
37. *Furore*... *ficto* = *insania*.

Sed sibi inutilior, -timidi commenta retextit  
 Naupliades animi, vitataque traxit in arma? 1  
 Optima num sumat, quia sumere noluit ulla: 40  
 Nos inhonorati et donis patruelibus orbi,  
 Obtulimus quia nos ad prima pericula, simus?  
 Atque utinam aut verus furor ille, aut creditus esset,  
 Nec comes his Phrygias unquam venisset ad arces, 45  
 Hortator scelerum! Non te, Pœantia proles,  
 Expositum Lemnos nostro cum crimine haberet;  
 Qui nunc, ut memorant, silvestribus abditus antris,  
 Saxa moves gemitu, Laertiadæque precaris  
 Quæ meruit; quæ, si Di sunt, non vana precaris. 50  
 Et nunc ille, eadem nobis juratus in arma,  
 Heu! pars una ducum, quo successore sagittæ

38. *Commenta* = șarlataniile, prefăcătoria. — *Sibi inutilior*, de ne-  
folos sie-și căci își atrase ura lui *Ulixes*.

39. *Naupliades* = *Palamedes*, fiul lui *Nauplius*, regele Eubeei.

40. *Optima... ulla*: Subînțelege *arma*.

44. *Phrygias* = *trojanas*.

45. *Pœantia proles* = *Philoctetes*, fiul lui *Pœas* (-ntis), la care se găseau săgețile lui *Hercules*, fără de care (săgeți) *Troia* nu putea fi luată. *Philoctetes*, rănit din greșeală la picior cu una din săgeți, care erau învenimate, căpătă o rană infectă. Grecii fură siliți să-l lase în insula *Lemnos*. La întoarcerea Grecilor dela războiu, *Ulixes* îl luă și-l readuse în patrie.—Observă adjectivul în locul genitivului substantival *Pœantis proles* (filius).

48. *Laertiadae*: dativ singular *Laertiades*, ae = *Ulyxes* fiul lui *Laertes* (ae) din *Ithaca*.

50. *Ille* = *Philoctetes*.—*Eadem nobis juratus in arma*: Construște *Juratus in arma eadem nobis*. *Nobis*, dativul pe lângă *eadem* se explică prin imitația construirii lui *αυτοῦ* = acelaș. Poți desvoltă în latinește: *juratus in arma quae eadem mihi et illi erant*. Sensul versului este: Și acum, acela care fusese cu mine camarad de arme.

51. *Pars una ducum* = *unus dux*. — *Quo successore*: Lui *Philoctetes* singular, îi incredințase *Hercules*, săgețile: deci era succesorul lui.

Herculis utuntur, fractus morboque fameque,  
 Velaturque aliturque avibus, volucresque petendo  
 Debita Trojanis exercet spicula fatis.  
 Ille tamen vivit, quia non comitavit Ulixen. 55  
 Mallet et infelix Palamedes esse relictus :  
 Viveret, aut certe letum sine crimine haberet.  
 Quem, male convicti nimium memor iste furoris,  
 Prodere rem Danaam finxit, fictumque probavit  
 Crimen, et ostendit, quod jam præfoderat, aurum. 60  
 Ergo aut exsilio vires subduxit Achivis,  
 Aut nece : sic pugnat, sic est metuendus Ulixes.  
 „Qui, licet eloquio fidum quoque Nestora vincat,  
 Haud tamen efficiet desertum ut Nestora crimen  
 Esse rear nullum : qui, cum imploraret Ulixen, 65  
 Vulnere tardus equi fessusque senilibus annis,  
 Proditus a socio est. Non hæc mihi crimina fingi  
 Scit bene Tydides, qui nomine sæpe vocatum  
 Corripuit, trepidoque fugam exprobravit amico.  
 Aspiciunt oculis Superi mortalia justis : 70  
 En eget auxilio, qui non tulit ; utque reliquit,

54. *Trojanis fatis* = *peirei Troiei* (după cum eră hotărât de destine: că Troia nu se poate lua decât cu armele lui Hercules). (Vezi III, 232).

55. *Comitavit*: forma activă pentru forma deponentă frecventă.

59. *Prodere rem Danaam*. In sfatul principilor greci, *Ulixes* a acuzat de trădare pe *Palamedes*.  
*Rem Danaam* = *Danaos*.

61. *Subduxit vires* = *minuit vires*. — *Exsilio*: subînțelege *Philoctetis*. — *Nece*: subînțelege *Palamedis*.

63. *Eloquio* termen poetic pentru *eloquentia*. — *Nestora*: acusativ singular declinarea III greacă (*Nestor*—oris). *Nestor*, unul dintre conducătorii Grecilor în războiul troian, eră renumit prin elocința sa și ajunsese la o vârstă foarte înaintată. În luptele din jurul Troiei, fiind lovit de un cal și rănit, fu sfătuit de Ulixes ca să fugă din luptă. Fu luat în carul său de *Diomedes*, fiul lui *Tydeus*.

69. *Corripuit* (verbie) = *ocări, muștră*.

71. *Eget*: subînțelege: *Ulixes*.

Sic linquendus erat: legem sibi dixerat ipse.  
 Conclamat socios; adsum, videoque trementem  
 Pallentemque metu, et trepidantem morte futura: 75  
 Opposui molem clipei, texique jacentem,  
 Servavique animam—minimum est hoc laudis—inertem.  
 Si perstas certare, locum redeamus in illum;  
 Redde hostem, vulnusque tuum, solitumque timorem;  
 Post clipeumque late, et mecum contende sub illo.  
 At postquam eripui, cui standi vulnera vires 80  
 Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.  
 Hector adest, secumque Deos in prœlia ducit;  
 Quaque ruit, non tu tantum terreris, Ulixè,  
 Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris!  
 Hunc ego, sanguinæ successu cædis ovantem, 85  
 Eminus ingenti resupinum pondere fudi.  
 Hunc ego, poscentem cum quo concurreret, unus  
 Sustinui; sortemque meam vovistis, Achivi,  
 Et vestræ valere preces. Si quæritis hujus  
 Fortunam pugnæ, non sum superatus ab illo. 90  
 „Ecce ferunt Troes ferrumque, ignesque Jovemque  
 In Danaas classes: ubi nunc facundus Ulixes?  
 Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,

75. *Opposui* subînțelege: *hostibus*.—*Molem clipei*. Expresiune plastică spre a arăta cât de mare și de greu eră scutul.

79. *Post clipeumque* în loc de *Postque clipeum*.

80. *Eripui*. subînțelege: *Ulixem hostibus*.

82. *Deos... ducit* — aduce cu dânsul pe zei favorabili: *Apollo* și *Venus*.

83. *Ulixè*, vocativ, forma greacă.

86. *Ingenti pondere*. Metonimie pentru *saxum ingenti pondere*.

88. *Sortem meam vovistis*. Sens: *Vați rugat, ca, trăgând la sorti, să ies eu, care să lupt*. Se propuseseră nouă comandanți ai Grecilor și se trăsese la sorti care să primiască sfidarea lui *Hector*.

91. *Jovem*, ca protector al Troienilor

92. *Danaas classes* pentru *Danaum classes*.

Spem vestri reditus : date tot pro navibus arma.	
Quod si vera licet mihi dicere, quæritur istis,	95
Quam mihi, major honos, conjunctaque gloria nostra est,	
Atque Ajax armis, non Ajaci arma petuntur.	
Conferat his Ithacus Rhesum, imbellemque Dolona,	
Priamidenque Helenum rapta cum Pallade captum :	
Luce nihil gestum, nihil est, Diomede remoto.	100
Si semel ista datis meritis tam vilibus arma,	
Dividite, et pars sit major Diomedis in illis.	
Quo tamen hæc Ithaco, qui clam, qui semper inermis	
Rem gerit, et furtis incautum decipit hostem ?	
Ipse nitor galeæ, claro radiantis ab auro,	105
Insidias prodet, manifestabitque latentem.	
Sed neque Dulichius sub Achillis casside vertex	
Pondera tanta feret ; nec non onerosa gravisque	
Pelias hasta potest imbellibus esse lacertis ;	
Nec clipeus, vasti cælatus imagine mundi,	110
Conveniet timidæ natæque ad furta sinistræ.	
Debilitaturum quid te petis, improbe, munus ?	
Quod tibi si populi donaverit error Achivi,	
Cur spolieris erit, non cur metuaris ab hoste ;	
Et fuga, qua sola cunctos, timidissime, vincis,	115

95—96. *Queritur istis, quam mihi major honor* = se cere pentru arme mai multă onoare decât pentru mine.

97. *Aceiaș idee sub altă formă.*

98. *Ithacus = Ulixes.*

99. *Priamiden Helenum = Hellenus*, fiul lui *Priamus*, fiind prins de *Ulixes*, destăinui Grecilor, fiindcă avea darul prezicerii că ei nu vor putea lua *Troja*, fără săgețile lui *Hercules*. (Vezi și versul 15).

103. *Quo = Cu ce scop ? Pentru ce ?*

107. *Dulichius = Ulixes* numit astfel după insula *Dulichium*, lângă *Ithaca*, aflată tot sub stăpânirea lui:

109. *Pelias*, după muntele *Pelion*, în Tesalia, patria lui *Achilles*.

110. *Nec clipeus vasti etc.* Pe scutul lui *Achilles* se găseau ciselate pământul, marea și cerul cu stele.

Tarda futura tibi est, gestamina tanta trahenti.  
 Adde quod iste tuus, tam raro proelia passus,  
 Integer est clipeus: nostro, qui tela ferendo  
 Mille patet plagis, novus est successor habendus.  
 Denique quid verbis opus est? spectemur agendo: 120  
 Arma viri fortis medios mittantur in hostes;  
 Inde jubete peti, et referentem ornate relatis“.

### Vorbirea lui Ulyxes.

Finierat Telamone satus, vulgique secutum  
 Ultima murmur erat, donec Laertius heros 125  
 Astitit, atque oculos paulum tellure moratos  
 Sustulit ad proceres, expectatoque resolvit  
 Ora sono; neque abest faciendis gratia dictis:  
 „Si mea cum vestris valuissent vota, Pelasgi,  
 Non foret ambiguus tanti certaminis heres;  
 Tuque tuis armis, nos te poteremur, Achille! 130  
 Quem quoniam non æqua mihi vobisque negarunt  
 Fata —manuque simul veluti lacrimantia tersit.

122. *Relatis*: subînțeles: *Armis*. Observă antiteza și repetițiunea:  
*referentem ornate relatis*.

124. *Ultima*: subînțelege: *pars*.

125. *Astitit* = *surrexit* (ad dicendam) = se ridică.

*Oculos paulum tellure moratos*.. După vorbirea lui *Ajax*  
 și murmurul mulțimei, în sens că aprobă vederile lui, atitudinea  
 lui *Ulyxes* este din cele mai potrivite momentului.  
*Privirile în pământ* arată modestia insinuantă a celui mai  
 priceput la vorbire dintre Greci.

126. *Expectatoque resolvit ora sono*. *Expectato*... *sono* dativ, com-  
 plement de scop. — *Ora* plural pentru singular.

*Gratia* = *farmec*.

130. *Poteremur* pentru *potiremur* este întrebuintat la poeți și ca  
 verb de conjugarea III-a.



lumina—, quis magno melius succedat Achilli,  
 Quam per quem magnus Danaïs successit Achilles?  
 Huic modo ne prosit, quod, uti est, hebes esse videtur; 125  
 Neve mihi noceat, quod vobis semper, Achivi,  
 Profuit ingenium; meaque hæc facundia, si qua est,  
 Quæ nunc pro domino, pro vobis sæpe locuta est,  
 Invidia careat; bona nec sua quisque recuset.  
 Nam genus, et proavos, et quæ non fecimus ipsi, 140  
 Vix ea nostra voco. Sed enim quia rettulit Ajax  
 Esse Jovis pronepos, nostri quoque sanguinis auctor  
 Iuppiter est, totidemque gradus distamus ab illo.  
 Nam mihi Laertes pater est, Arcesius illi,  
 Iuppiter huic; neque in his quisquam damnatus et exsul. 145  
 Est quoque per matrem Cyllenius addita nobis  
 Altera nobilitas; deus est in utroque parente.

133-134. In aceste două versuri găsim vorba *Succedere* cu două înțelesuri deosebite: 1) Quis melius magno succedat Achilli = cine ar putea mai bine să fie succesorul lui Achilles. 2) Quam (ille) per quem Danaïs successit Achilles = decât acela prin ajutorul căruia Danaïi au avut pe Achilles cu dănzii (la războiul troian).

*Ulixes* face aluziune la faptul că, mulțumită lui, (care descoperise printr'un șiretlic pe Achilles ascuns printre fete în insula *Scyros*, la regele *Lycomedes*), Achilles a luat parte la războiul troian.

Observează și repetițiunea (duplicatio).

135. *Huic* = *Ajaci* (pe care îl arată).

138. *Pro domino* = *pro me* (Ulixes) *ipso*.

139. *Recuset* = *neget*. Observă cum reese din acest vers, prin felul cum se exprimă vorbitorul, modestia lui prefăcută.

143. *Jovis pronepos*. (vezi mai sus versul 31).

144. *Arcesius*, tatăl lui *Laertes*.

145. *Neque in his quisquam sanguinis auctor*. Aluziune malițioasă la exilarea lui *Telamon* (tatăl lui *Ajax*), de către *Aeacus*, părintele său, fiindcă ucisese pe fratele său *Phocus*.

146. *Cyllenius* = *Mercurius*, tatăl lui *Autolyces*, a căruia fată *Anticleia* era mama lui *Ulyxes*.

Sed neque materno quod sum generosior ortu,  
 Nec mihi quod pater est fraterni sanguinis insons,  
 Proposita arma peto : meritis expendite causam, 150  
 Dummodo, quod fratres Telamon Peleusque fuerunt,  
 Ajacis meritum non sit ; nec sanguinis ordo,  
 Sed virtutis honor spoliis quærat in istis.  
 Aut si proximitas primusque requiritur heres,  
 Est genitor Peleus, est Pyrrhus filius illi : 155  
 Quis locus Ajaci ? Phthiam hæc Scyrumve ferantur.  
 Nec minus est isto Teucer patruelis Achilli :  
 Num petit ille tamen ? num, si petat, auferat illa ?  
 „Ergo operum quoniam nudum certamen habetur,  
 Plura quidem feci quam quæ comprehendere dictis 160  
 In promptu mihi sit : rerum tamen ordine ducar.  
 Præscia venturi genetrix Nereia leti  
 Dissimulat cultu natum ; deceperat omnes,  
 In quibus Ajacem, sumptæ fallacia vestis.  
 Arma ego femineis, animum moturæ virilem, 165  
 Mercibus inserui ; neque adhuc projecerat heros  
 Virgineos habitus, cum parmam hastamque tenenti :  
 „Nate dea, dixi, tibi se peritura reservant  
 „Pergama : quid dubitas ingentem evertere Trojam ?“  
 Injecique manum, fortemque ad fortia misi. 170  
 Ergo opera illius mea sunt : ego Telephon hasta

148. *Generosior* = *nobilior*.

155. *Peleus* = Tatăl lui *Achilles*. — *Pyrrhus*, fiul său.

156. *Phthiam... Scyrumve*. În *Phthia*, oraş în Tesalia, trăia *Peleus*; în insula *Scyros*, *Pyrrhus*. — *Hæc* = arma *Achillis*.

157. *Teucer*, fratele lui *Ajax*, căci eră şi el fiul lui *Telamon*.

162. *Genetrix Nereia* = *Thetis*, mama lui *Achilles*; fiica lui *Nereus*

163. *Cultu* = *Imbrăcămintea*. *Achilles*, în insula *Scyros*, eră îmbrăcat femeieşte.

169. *Pergama* (-orum) = *Pergam*, o citadelă a Troiei

171. *Telephon* = Pe *Telephus*, regele *Mysiei*, *Achilles* îl rănise cu lancea ; n'a fost vindecat altfel decât punându-i-se pe rănă rugină de pe aceiaşi armă.

- Pugnantem domui, victum orantemque refeci:  
 Quod Thebæ cecidere, meum est; me credite Lesbon  
 Me Tenedon, Chrysenque, et Cillan, Apollinis urbes,  
 Et Scyrum cepisse; mea concussa putate 175.  
 Procubuisse solo Lyrnesia mœnia dextra.  
 Utque alios taceam, qui sævum perdere posset  
 Hectora, nempe dedi; per me jacet inclitus Hector.  
 Illis hæc armis, quibus est inventus Achilles,  
 Arma peto: vivo dederam, post fata reposco. 180.  
 „Ut dolor unius Danaos pervenit ad omnes,  
 Aulidaque Euboicam compleverunt mille carinæ,  
 Exspectata diu, nulla aut contraria classi  
 Flamina erant; duræque jubent Agamemnona sortes  
 Immeritam sævæ natam mactare Dianæ.  
 Denegat hoc genitor, divisque irascitur ipsis; 185  
 Atque in rege tamen pater est. Ego mite parentis  
 Ingenium verbis ad publica commoda verti.  
 Nunc equidem fateor, fassoque ignoscat Atrides,  
 Difficilem tenui sub iniquo iudice causam. 190.

---

173. *Thebæ*, oraş în *Cilicia*, patria *Andromache-i*, devastat de *Achilles*.

*Me... me*: repetitio (duplicatio).—*Tenedus Chryse*, *Cilla* oraşe aparţinând *Troiei*, cucerite de *Achilles*.

176. *Lyrnesia moenia* pentru *Lyrnesus*, oraş al *Mysiei*, în *Asia Mică*.

179. *Illis... armis* = *Scutul și lancea* oferite lui *Achilles*, la curtea lui *Lycomedes*.

181. *Unius* = *Menelai*.

183. *Exspectata* = deși așteptate.

187-8 *Mite... ingenium .. verti*; prolepsă pentru *ut mite feret*.

189. *Atrides* = *Agamemnon*, fiul lui *Atreus*.

190. *Sub iniquo iudice*. *Agamemnon* înaintea căruia el trebuia să susțină interesele generale ale Grecilor, nu putea să fie un judecător imparțial, când era vorba de jertfira *Iphigeniei*, fiica sa.

Hunc tamen utilitas populi, fraterque, datique  
 Summa movet sceptri, laudem ut cum sanguine penset.  
 Mittor et ad matrem, quæ non hortanda, sed astu  
 Decipienda fuit; quo si Telamonius isset,  
 Orba suis essent etiamnum linthea ventis.  
 Mittor et Iliacas audax orator ad arces,  
 Visaque et intrata est altæ mihi curia Trojæ;  
 Plenaque adhuc erat illa viris: interritus egi,  
 Quam mihi mandarat communis Græcia, causam;  
 Accusoque Parim, prædamque Helenamque reposco,  
 Et moveo Priamum, Priamoque Antenora junctum.  
 At Paris et fratres, et qui rapuere sub illo,  
 Vix tenere manus, scis hoc, Menelae, nefandas;  
 Primaque lux nostri tecum fuit illa pericli.  
 „Longa referre mora est quæ consilioque manumque  
 Utiliter feci spatiosi tempore belli.  
 Post acies primas, urbis se mœnibus hostes  
 Continuere diu, nec aperti copia Martis  
 Ulla fuit: decimo demum pugnavimus anno.  
 Quid facis interea, qui nil nisi prælia nosti?  
 Quis tuus usus erat? Nam si mea facta requiris,  
 Hostibus insidior, fossas munimine cingo;  
 Consolor socios, ut longi tædia belli  
 Mente ferant placida; doceo quo simus alendi

192. *Summa sceptri dati*: Autoritatea supremă, căci Agamemnon se intitula regele regilor.  
 193. *Astu*: prin înşelăciune (spunându-i că *Iphigenia* avea să se mărite la *Aulis*, cu *Achilles*).  
 194. *Telemonius* = *Ajax*.  
 195. *Suis... ventis* = vânturi favorabile.  
 198. *Mihi* pentru *a me*: poetic (elenism).  
 201. *Antenora junctum*. *Antenor(-oris)* era de aceeaşi părere cu *Priamus*, ca să se înapoieze averile răpite şi cu ele şi pe *Elena*. — *Antenora*: acusativ singular forma greacă declinarea III.  
 205. *Longa mora est* = *longum est*.  
 206. *Spatiosi* = *diuturni*.  
 208. *Martis* = *belli*: Metonimie. — *Aperti* = în câmp deschis,  
 210. *Nil, nisi* = *tantummodo*. *Nosti*, formă sincopată pentru *novisti*.

Armandive modo ; mittor quo postulat usus	215
Ecce Jovis monitu, deceptus imagine somni,	
Rex jubet incepti curam dimittere belli :	
Ille potest auctore suam defendere vocem ;	
Non sinat hoc Ajax, delendaque Pergama poscat ;	
Quodque potest, pugnet. Cur non remoratur ituros ?	220
Cur non arma capit ? det quod vaga turba sequatur :	
Non erat hoc nimium nunquam nisi magna loquenti.	
Quid quod et ipse fugit ? Vidi, puduitque videre,	
Cum tu terga dares, inhonestaque vela parares.	
Nec mora : „Quid facitis ? quæ vos dementia, dixi,	225
„Concitat, o socii, captam dimittere Trojam ?	
„Quidve domum fertis decimo, nisi dedecus, anno ?»	
Talibus atque aliis, in quæ dolor ipse disertum	
Fecerat, aversos profuga de classe reduxi.	
Convocat Atrides socios terrore paventes :	230
Nec Telamoniades etiam nunc hiscere quicquam	
Audet ; at ausus erat reges incessere dictis	
Thersites etiam, per me haud impune, protervis.	
Erigor, et trepidos cives exhortor in hostem,	
Amissamque mea virtutem voce repono.	235
Tempore ab hoc, quodcumque potest fecisse videri	
Fortiter iste, meum est, qui dantem terga retraxi.	
„Denique de Danais quis te laudatve petitve ?	
At sua Tydides mecum communicat acta ;	
Me probat, et socio semper confidit Ulixæ.	240

216. *Ecce Jovis monitu* etc. Construcția: *Rex. deceptus imagine somni, Jovis monitu, jubet, etc.*

218. *Auctore* = pe temeiul celor afirmate: că *Juppiter i s'a arătat în vis sfătuiindu-l* etc. Poți completa subînțelegând *Iove* (*Jove auctore*).

221. *Det*: subînțelege: *exemplum*.

223. *Quid quod*: subînțelege după *quod, dicam*: *Quid dicam quod.*

231. *Hiscere* = să deschidă gura.

233. *Thersites* = Un grec diform, rău de gură, batjocoritor.

Est aliquid de tot Graiorum millibus unum  
 A Diomede legi. Nec me sors ire jubebat :  
 Sic tamen, et spreto noctisque hostisque periclo,  
 Ausum eadem quæ nos, Phrygia de gente Dolona  
 Interimo ; non ante tamen quam cuncta coegi 245  
 Prodere, et edidici quid perfida Troja pararet.  
 Omnia cognoram, nec quod specularer habebam,  
 Et jam promissa poteram cum laude reverti :  
 Haud contentus eo, petii tentoria Rhesi,  
 Inque suis ipsum castris comitesque peremi ; 250  
 Atque ita captivo, victor votisque potitus,  
 Ingredior curru, lætos imitante triumphos.  
 Cujus equos pretium pro nocte poposcerat hostis,  
 Arma negate mihi ; fueritque benignior Ajax !  
 „Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro 255  
 Devastata meo ? cum multo sanguine fudi  
 Cœranon, Iphitiden et, Alastoraque, Chromiumque,  
 Alcandrumque, Haliumque, Noëmonaque, Prytanimque,  
 Exitioque dedi cum Chersidamante Thœona,  
 Et Charopem, fatisque immitibus Ennomon actum ; 260

242. *Diomedes*, numit și *Tydidēs*, eră fiul lui *Tydeus*.

249. *Rhesus*, un rege (principe) din *Tracia*, aliat cu *Priamus*.

253. *Cajus*, se referă la *Achilles* subînțeleș.—*Pro nocte poposcerat hostis*.—*Dolon* pornit să exploreze tabăra Grecilor, ceruse ca preț al isprăvilor din noaptea aceea—(pro nocte)—în caz de victorie, carul și caii lui *Achilles*.

254. *Benignior Ajax*. *Ajax* în vorbirea sa (versurile 101—102) propuneă ca, de nu i se dau lui armele lui *Achille*, cel puțin să i se deă lui *Diomedes* scutul și lancea, iar lui *Ulixes*, carul. Observă *ironia* la adresa lui *Ajax*.

255. *Sarpedonis*. *Sarpedon*, regele Lyciei, a fost ucis de *Patroclus*.

257-260. In acest vers silaba *que* din al cincilea picior este lungă, fiind accentuată. La fel și în versul 260.

*Coeranos*, *Iphitides*, *Alastor*, *Chromius*, *Alcandrus*, *Halius*, *Noemon*, *Prytanis*, *Chersidamas*, *Thoon Ennomos*, *Charopes* sunt troieni ucși de *Ulixes*.

Observă efectul oratoric al *enumerațiunei*.

- Quique, minus celebres, nostra sub mœnibus urbis  
 Procubuere manu. Sunt et mihi vulnera, cives,  
 Ipso pulchra loco : nec vanis credite verbis,  
 Aspicate, en (vestemque manu diduxit) : et hæc sunt  
 Pectora semper, ait, vestris exercita rebus. 265  
 Ah nihil impendit per tot Telamonius annos  
 Sanguinis in socios, et habet sine vulnere corpus.  
 Quid tamen hoc refert, si se pro classe Pelasga  
 Arma tulisse refert contra Troasque Jovemque ?  
 Confiteorque, tulit ; neque enim benefacta maligne 270  
 Detrectare meum est : sed ne communia solus  
 Occupet, atque aliquem vobis quoque reddat honorem.  
 Reppulit Actorides, sub imagine tutus Achillis,  
 Troas ab arsuris cum defensore carinis.  
 Ausum etiam Hectoreis solum concurrere telis 275  
 Se putat, oblitus regisque ducumque meique,  
 Nonus in officio, et prælatus munere sortis.  
 Sed tamen eventus vestræ, fortissime, pugnae  
 Quis fuit ? Hector abit violatus vulnere nullo.  
 Me miserum ! Quanto cogor meminisse dolore 280

263. *Ipso pulchra loco* = frumoase prin locul unde au fost primitive.  
 (In faţă, nu în spaţ, ca la cei care fug...)

265. *Exercita (pectora) rebus vestris* ; piept pus la grele încercări  
 pentru interesele voastre.

273. *Actorides* = *Patroclus* se coborâ din *Actor*, fiul lui *Neptunus*.  
*Imagine.. Achilles. Patroclus*, prieten foarte bun cu *Achilles*,  
 împrumutase armele acestuia şi porniseră la luptă, măcelă-  
 rind pe Troieni ; fu ucis de Hector şi armele lui *Achilles*  
 luate.

274. *Troas* : acusativ plural declinarea III. greacă (dela Tros. oos)  
 nominativ plural *Troes*.

*Arsuris cum defensore carinis*. Corăbiile, pe care *Ajax* se  
 lăudase că le scăpase de-a fi incendiate de Troieni, erau să  
 arză împreună cu *Ajax*, dacă nu venia *Patroclus*.

275. *Hectoreis... telis* pentru *Hectoris telis*.

271. *Nonus in officio*. *Ajax* era al noulea dintre cei care trebuia să  
 se tragă la sorţi unul, care să lupte cu *Hector*.

Temporis ilius quo, Graium murus, Achilles  
 Procubuit! Nec me lacrimæ luctusque timorque  
 Tardarunt, quin corpus humo subiime referrem.  
 His humeris, his, inquam, humeris ego corpus Achillis,  
 Et simul arma tuli, quæ nunc quoque ferre laboro. 285  
 Sunt mihi, quæ valeant in talia pondera, vires;  
 Est animus certe vestros sensurus honores.  
 Scilicet idcirco pro nato cærule mater  
 Ambitiosa suo fuit ut cælestia dona,  
 Artis opus tantæ, rudis et sine pectore miles 290  
 Indueret! Neque enim clipei cælamina norit,  
 Oceanum et terras, cumque alto sidera cælo,  
 Pleiadasque, Hyadasque, immunemque æquoris Arcton,  
 Diversasque urbes, nitidumque Orionis ensem.  
 Postulat ut capiat, quæ non intellegit, arma. 295  
 „Quid, quod me, duri fugientem munera belli,  
 Arguit incepto serum accessisse labori;  
 Nec se magnanimo maledicere sentit Achilli?  
 Si simulasse vocas crimen, simulavimus ambo;

281. *Graium* pentru *Graiorum*.

283. *Corpus humo sublime* = *corpus humo sublatum*.

284. *His humeris.. his humeris: repetitio*.

285. *Ferre laboro* = *obtinere cupio*.

288. *Caerulea mater* = *Thetis*.

289. *Ambitiosa suo fuit* etc. In locul armelor lui *Achilles* luate de *Hector* dela *Patroclus*, *Thetis* obținù dela *Vulcanus* alte arme, cu mult mai frumoase. Așă ceruse ea, fiindcă erà *ambitioasă*.

291. *Cælamina*: Cuvânt nou, creat de *Ovidius* ca multe altele în *men. Norit* pentru *noverit*.

293. *Pleiadas... Hyadas* = *Pleiadele și Hyadele*, constelațiuni. — *Arctos* = *Ursa*; care nu apune dispărând la orizont.

294. *Orion* = o constelațiune. După legendă, erà un vânător schimbat în constelațiune de către *Diana*. Erà reprezentant ținând o sabie trasă.

296. *Quid quod* pentru *Quid dicam quod* = *ce voiu spus de faptul că..*



Si mora pro culpa est, ego sum maturior illo. 300  
 Me pia detinuit conjux, pia mater Achillem;  
 Primaque sunt illis data tempora, cetera vobis.  
 Haud timeo, si jam nequeam defendere, crimen  
 Cum tanto commune viro: deprensus Ulixis  
 Ingenio tamen ille, at non Ajacis Ulixes. 305

„Neve in me stolidæ convicia fundere linguæ  
 Admiremur eum; vobis quoque digna pudore  
 Objicit: an falso Palameden crimine turpe est  
 Accusasse mihi, vobis damnasse decorum?  
 Sed neque Naupliades facinus defendere tantum 310  
 Tamque patens valuit; nec vos audistis in illo  
 Crimina: vidistis; pretioque objecta patebant.  
 Nec, Pœantiaden quod habet Vulcania Lemnos,  
 Esse reus merui; factum defendite vestrum,  
 Consensistis enim: nec me suasisse negabo 315  
 Ut se subtraheret bellique viæque labori,  
 Tentaretque feros requie lenire dolores.  
 Paruit, et vivit: non hæc sententia tantum est  
 Fida, sed et felix, cum sit satis esse fidelem.

300. *Illo* = *Quam Achilles*.

301. *Me pia... pia... Achillem*: Chiasmus. *Pia-conjux* = soția iubită.

303. *Haud timeo si nequeam*. Eventualitatea din propoziția condițională dă o oarecare moderațiune atitudinii.

310. *Naupliades* = *Palamedes*, fiul lui *Nauplius*, regele Eubeei.

312. *Crimina*: de fapt *Ulixes* exagerează; erau mai mult *învinuire*.  
*Pretio objecta patebant*: Acuzațiunile (*crimina*) aduse (*objecta*) erau dovedite (*patebant*) prin aurul (*pretio*) găsit în cortul lui *Palamedes*, aur care constituia prețul trădării.

313. *Pœantiaden* = *Philocteten* (vezi versul 45). *Vulcania Lemnos*: Lemnos, ca locuință a lui *Vulcanus*.

314. *Reus esse* = *accusari*.

319. *Fida* = de bună credință, sinceră.—*Sententia* = *consilium* = *sfat*.

*Felix* = aducătoare de fericire.—*Fida... fidelem*: Repetiție (duplicatio).

- Quem quoniam vates delenda ad Pergama poscunt, 320  
 Ne mandate mihi : melius Telamonius ibit,  
 Eloquioque virum morbis iraque furentem  
 Molliet, aut aliqua producet callidus arte.  
 Ante retro Simois fluet, et sine frondibus Ide  
 Stabit, et auxilium promittet Achaia Trojæ, 325  
 Quam, cessante meo pro vestris pectore rebus,  
 Ajacis stolidi Danais sollertia prosit.  
 Sis licet infestus sociis, regique mihique,  
 Dure Philoctete ; licet exsecrere, meumque  
 Devoveas sine fine caput, cupiasque dolenti 330  
 Me tibi forte dari, nostrumque haurire cruorem :  
 Te tamen aggrediar, mecumque reducere nitar ;  
 Tamque tuis potiar, (faveat fortuna) sagittis,  
 Quam sum Dardanio, quem cepi, vate potitus, 335  
 Quam responsa Deum Trojanaque fata retexi,  
 Quam rapui Phrygiæ signum penetrale Minervæ  
 Hostibus e mediis. Et se mihi conferat Ajax !  
 Nempe capi Trojam prohibebant fata sine illo :

- 
320. *Vates*: Calchas și troianul Helenus (fiul lui Priamus).  
*Quem*: Philoctetem, care trebuia să aducă săgețile lui Herles, necesare luării Troiei.
321. *Ne... mandate mihi (hanc) provinciam* = nu-mi incredințați mie această afacere.
322. *Eloquio*: poezie pentru *eloquentia*.
323. *Producet* = îl va face să iasă, să vină.
324. *Simois*. = fluviul, care udă Troia. — *Ide* formă greacă pentru *Ida*, munte lângă Troia.
326. *Meo... pectore* = talentul meu, inteligența mea. — *Pro vestris rebus* = pentru interesele voastre, (mântuirea voastră).
328. *Licet exsecrere* pentru *licet (ut) exsecreris*.
333. *Nitar reducere* poezie pentru *Nitar ut reducam*.
335. *Dardanio... vate* = Heleno.
337. *Phrygiae signum penetrale Minervae* = Palladium din fundul templului Minervei Troiene.
336. *Sine illo*: subînțeleș signo. (*Pallanium*).

- Fortis ubi est Ajax? ubi sunt ingentia magni 340  
 Verba viri! cur hic metuis? cur audet Ulixes  
 Ire per excubias et se committere nocti?  
 Perque feros enses, non tantum mœnia Troum,  
 Verum etiam summas arces intrare, suaque  
 Eripere æde deam, raptamque afferre per hostes? 345  
 Quae nisi fecissem, frustra Telamone creatus  
 Gestasset læva taurorum tergora septem.  
 Illa nocte mihi Trojæ victoria parta est:  
 Pergama tunc vici, cum vinci posse coegi.  
 „Desine Tydiden vultuque et murmure nobis 350  
 Ostentare meum: pars est sua laudis in illo.  
 Nec tu, cum socia clipeum pro classe tenebas,  
 Solus eras: tibi turba comes; mihi contigit unus:  
 Qui nisi pugnacem sciret sapiente minorem  
 Esse, nec indomitæ deberi præmia dextræ, 355  
 Ipse quoque hæc peteret; peteret moderatior Ajax,  
 Eurypylusque ferox, claroque Andraemone natus;  
 Nec minus Idomeneus, patriaque creatus eadem  
 Meriones; peteret majoris frater Atridæ:  
 Quippe manu fortes, nec sunt tibi Marte secundi. 360  
 Consiliis cessere meis. Tibi dextera bello  
 Utilis; ingenium est quod eget moderamine nostro:

342. *Per excubias* = *printre avantposturi*.

343. *Troum*: genitiv plural dela *Troes* = *Troieni*.

350. *Tydidem* = *Diomedem*.

354. *Qui* = *Diomedes*. — *Minorem* = *inferiorem* = *mai pre jos*.

356. *Hæc*: subînţeleghe *Achillis arma*. — *Ajax moderatior*. *Mai modest Ajax* (fiul lui *Oileus* din *Locris*).

357. *Eurypylus* = *Un tesalian*, care luptase contra lui *Hector*.  
*Andraemone natus* = *Thoas*, fiul lui *Andraemon* (de loc din *Etolia*).

358. *Idomeneus*, regele *Cretei*; şi scutierul său *Meriones* (-ae).

359. *Majoris frater Atridae* — *Menelaus*.

360. *Marte bello*: *Metonimie*.

362. *Moderamine*: cuvânt creat de *Ovidius*.

- Tu vires sine mente geris ; mihi cura futuri.  
 Tu pugnare potes ; pugnandi tempora mecum  
 Eligit Atrides : tu tantum corpore prodes, 365  
 Nos animo : quantoque ratem qui temperat anteit  
 Remigis officium, quanto dux milite major,  
 Tanto ego te supero : nec non in corpore nostro  
 Pectora sunt potiora manu ; vigor omnis in illis.  
 „At vos, o proceres, vigili date præmia vestro ; 370  
 Proque tot annorum cura, quibus anxius egi,  
 Hunc titulum meritis pensandum reddite nostris.  
 Jam labor in fine est ; obstantia fata removi,  
 Altaque, posse capi faciendo, Pergama cepi. 375  
 Per spes nunc socias casuraque mœnia Troum,  
 Perque deos oro, quos hosti nuper ademi ;  
 Per si quid superest quod sit sapienter agendum,  
 Si quid adhuc audax ex præcipitique petendum est,  
 Si Trojæ fatis aliquid restare putatis,  
 Este mei memores : aut si mihi non datis arma, 380  
 Huic date ;“ et ostendit signum fatale Minervæ.

### Moartea lui Ajax.

- Mota manus procerum est, et quid facundia posset,  
 Re patuit ; fortisque viri tulit arma disertus.  
 Hectora qui solus, qui ferrum, ignesque, Jovemque  
 Sustinuit toties, unam non sustinet iram, 385

363. *Mihi cura futuri*: Subînțelege „est“.

366. *Anteit. scand.*: ānteit̄ (2 silabe).

369. *Pectora* = ingenium, mens.

370. *Vigili* = celui a care se gândește la mântuirea voastră, straja.

372. *Titulum* = honorem = cinstitire.

373-6. *Observă repetițiunea*: Per... Per... per..

378. *Ex præcipiti* = plin de pericole.

381. *Fatale*: pentrucă de Palladium eră legată soarta Troiei.

Invictumque virum vincit dolor. Arripit ensem,  
 Et: „Meus hic certe est; an et hunc sibi poscet Ulixes?  
 Hoc, ait, utendum est in me mihi; quique cruore  
 Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit,  
 Ne quisquam Ajacem possit superare, nisi Ajax“ 390  
 Dixit, et in pectus, tum demum vulnera passum,  
 Qua patuit ferrum, letalem condidit ensem:  
 Nec valuere manus infixum educere telum;  
 Expulit ipse cruor; rubefactaque sanguine tellus  
 Purpureum viridi genuit de cæspite florem, 395  
 Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.  
 Littera communis mediis pueroque viroque  
 Inscripta est foliis: hæc nominis, illa querellæ.

---

392. *Qua patent ferrum... condidit.* Ajax s'a lovit în acea parte unde erã vulnerabil, căci restul corpului nu puteã fi rãnit deoarece, în copilãrie, se înfãsurase în pielea de leu a lui Hercules, când acesta se gãsiã la Telamon, în Salamina.

386. *Oebalio... vulnere=Hyacinthi vulnere.* Hyacinthus pierise lovit de discul aruncat de Apollo și din sângele curs a crescut floarea cu același nume. Pe petalele acestei flori se zice că s'ar puteã ceti literile Ai! Ai! cu care începe și numele lui Ajax (Αἶαξ) confer interjecția: αἶ.

## Sosirea lui Eneas în Italia.

Has ubi præteriit, et Parthenopeia dextra 101  
 Mœnia deseruit, læva de parte canori  
 Aeolidæ tumulum, et loca feta palustribus undis,  
 Litora Cumarum vivacisque antra Sibyllæ  
 Intrat, et ad Manes veniat per Averno paternos 105  
 Orat. At illa diu vultum tellure moratum  
 Erexit; tandemque, deo furibunda recepto:  
 „Magna petis, dixit, vir factis maxime, cujus  
 Dexterâ per ferrum, pietas spectata per ignes.  
 Pone tamen, Trojane, metum: potiere petitis, 110  
 Elysiasque domos et regna novissima mundi,  
 Me duce, cognosces, simulacraque cara parentis.  
 Invia virtuti nulla est via“. Dixit, et auro  
 Fulgentem ramum silva Junonis Avernæ

101-177. *Aeneas* ajuns în Italia, la *Cumae*, se scoboară în Infern și vede pe tatăl său; revine și vizitează pe țărmul mării Tireniene localitatea, care se va numi după aceea *Caieta*, după numele doicei sale, moartă aici. Întâmplarea face să dea peste un concetățean de-al lui *Ulixes*, cu numele *Neritius Macareus*. Acesta recunoaște printre Troieni, pe un grec *Achemenides*, care îi spune că a fost salvat de *Aeneas*, luându-l din insula Ciclopilor. Povestește apoi ce s'a întâmplat cu *Polyphemes*, după ce a fost orbit de *Ulixes*. (vezi *Odisea IX*).

101. *Has* se referă la insulele *Prochyta* și *Pithecusae* (astăzi insula *Prochyta* și *Ischia*) situate la intrarea în golful Neapole. *Parthenopeia...moenia*. Orașul *Neapolis*, înainte de-a purta acest nume, (oraș nou) se chema *Parthenope*, după numele unei sirene, care desnădăjduită că *Ulixes* nu voise să cedeze farmecului vocii ei, se aruncă în mare, înecându-se. Alături de mormântul ei, locuitorii ridicară un oraș purtându-i numele. După distrugerea acestui oraș, se întemeie, pe ruinele lui, un altul nou: *Neapolis*.

103. *Aeolidæ tumulum*: mormântul\* ridicat de *Aeneas*, trâmbitașului său *Misenus*, fiul troianului *Aeolus*. (Vezi *Vergilius Aeneidos VI*, 149—235).

104. *Cumarum. Cumae*, oraș în *Campania*, aproape de țărmul mării *Tirenienne*. Aci eră o *Sibillă*, care dădea oracule.

105. *Averno*, lac în *Campania*, aproape de *Neapolis*.

Monstravit, jussitque suo divellere trunco.	115
Paruit Aeneas, et formidabilis Orci	
Vidit opes, atavosque suos, umbramque senilem	
Magnanimi Achisae; didicit quoque jura locorum,	
Quæque novis essent adeunda pericula bellis.	
Inde ferens lassos adverso tramite passus,	120
Sedibus Euboicam Stygiis emergit in urbem	155
Trojus Aeneas; sacrisque ex more litatis,	
Litora adit, nondum nutricis habentia nomen.	157

### Păţaniile lui Ulixes în insula Cyclopilor.

Quid mihi tunc animi (nisi si timor abstulit omnem	177
Sensum animumque) fuit? Cum vos petere alta relictus	
Aequora conspexi, volui inclamare; sed hosti	
Prodere me timui; vestræ quoque clamor Ulixis	180
Pæne rati nocuit. Vidi, cum monte revulsum	
Immanem scopulum medias permisit in undas.	
Vidi iterum, veluti tormenti viribus acta,	
Vasta giganteo jaculantem saxa lacerto:	
Et, ne deprimeret fluctusve lapsive carinam,	185
Pertimui, jam me non esse oblitus in illa.	

- 
116. *Orci...Orcus* era numele lui *Pluto*, la vechii Romani
155. *Euboicam in urbem*.—*Cumae* era o colonie grecească venită din *Calchis* capitala insulei. *Euboæa* (astăzi Negroponte).
178. *Vos* se referă la *Ulixes* și tovarășii lui, între care și *Macareus*
179. *Hosti* = *Polyphemo*.
180. *Prodere me timui*. Infinitivul după *timeo* este poetic.  
*Clamor Ulixis*. *Ulixes*, după ce scapă de *Polyphemos*, se sui pe catargul unei corăbii și strigă în batjocoră la Ciclop. Acesta luă o stâncă și o asvârli cu atâta putere, încât corabia era să fie adusă de valuri la țărâm.
182. *Permisit* = *procul misit* = o aruncătură departe.
183. *Tormenti* = *Mașină de rășhoiu*, cu care se aruncau pietre mari asupra dușmanului.

Ut vero fuga vos ab acerba morte reduxit,  
 Ille quidem totam gemebundus obambulat Aetnam  
 Prætentatque manu silvas, et luminis orbis  
 Rupibus incursat, fœdataque bracchia tabo 190  
 In mare protendens, gentem exsecratur Achivam,  
 Atque ait : „O si quis referat mihi casus Ulixem  
 Aut aliquem e sociis, in quem mea sæviat ira,  
 Viscera cujus edam, cujus viventia dextra  
 Membra mea laniem, cujus mihi sanguis inundet 195  
 Guttur, et elisi trepident sub dentibus artus ;  
 Quam nullum aut leve sit damnum mihi lucis ademptæ!“  
 Hæc et plura ferox. Me luridus occupat horror  
 Spectantem vultus etiamnum caede madentes,  
 Crudelesque manus, et inanem luminis orbem, 200  
 Membraque, et humano concretam sanguine barbam.  
 Mors erat ante oculos, minimum tamen illa malorum ;  
 Et jam prensurum, jam nunc mea viscera rebar  
 In sua mersurum, mentique hærebat imago  
 Temporis illius, quo vidi bina meorum 205  
 Ter quater affligi sociorum corpora terræ :  
 Quæ super ipse jacens, hirsuti more leonis,  
 Visceraque et carnes, cumque albis ossa medullis,  
 Semanimesque artus avidam condebat in alvum.  
 Me tremor invasit ; stabam sine sanguine maestus, 210  
 Mandentemque videns, ejectantemque cruentas  
 Ore dapes, et frustra mero glomerata vomentem,  
 Talia fingebam misero mihi fata parari :

187. *Reduxit ab acerba morte* = *eripuit morti acerbae*.

189. *Praetentat* = *Pipăe* (ca toți orbii). = *Luminis orbis*: genetivul în locul ablativului.

190. *Tabo* = *sângele Grecilor uciși*.

197. *Quam nullum aut leve sit damnum mihi lucis ademptæ* = *N'aș simți sau mi-ar fi prea ușoară atunci pierderea vederii*.

200. *Et inanem luminis orbem* = „*orbita goală a ochiului său*“.  
*Polyphemus n'aușese decât un ochiu în frunte*.

201. *Humano sanguine* = *Sângele tovarășilor lui Ulixes*.



Perque dies multos latitans, omnemque tremiscens  
 Ad strepitum, mortemque timens, cupidusque moriri, 215  
 Glande famem pellens et mixta frondibus herba,  
 Solus, inops, exspes, leto pœnæque relictus,  
 Hanc procul aspexi longo post tempore navem,  
 Oravique fugam gestu, ad litusque cucurri;  
 Et movi, Graiumque ratis Trojana recepit. 220

### Ulixes la Antiphates.

Inde Lami veterem Læstrygonis, inquit, in urbem  
 Venimus; Antiphates terra regnabat in illa.  
 Missus ad hunc ego sum, numero comitante duorum, 235  
 Vixque fuga quæsitata salus comitique mihique.  
 Tertius e nobis Læstrygonis impia tinxit  
 Ora cruore suo. Fugientibus instat, et agmen  
 Concitat Antiphates; et saxa trabesque  
 Conjiciunt, merguntque viros, merguntque carinas. 240  
 Una tamen, quæ nos ipsumque vehebat Ulixen,  
 Effugit. Amissa sociorum parte dolentes,  
 Multaque conquesti, terris allabimur illis,  
 Quas procul hinc cernis. Procul hinc (mihi crede) videnda  
 Insula visa mihi: tuque, o justissime Troum, 245  
 Nate dea (neque enim finito Marte vocandus

215. *Moriri* pentru *mori*.

222-233. Achemenides roagă pe *Micareus* să-i povestiască și el întâmplările, prin care a trecut. Acesta narează cele întâmplate lui *Ulixes* la curtea lui *Antiphates*, regele *Lestrygonilor* și în insula nimfei *Circe*. (vezi *Odiseea X*).

233. *Lami veterem Læstrygonis.. in urbem. Lamus Læstrygon* întemeiasc un oraș. *Formiæ*, pe tărmlul înării *Tireniene*. Pe când domniã aici *Antiphates*. mâncãtorul de oameni, debarcã *Ulixes* cu tovarãșii săi.

245. *Troum*: genitiv plural: *Troes,-um*.

246. *Nate dea: Aeneas* erã finl zeiței *Venus* și-al lui *Anchises*.  
*Finito Marte* = *finito bello* = Metonimie.

Hostis es, Aenea) moneo, fuge litora Circes.  
 Nos quoque, Circæo religata in litore pinu,\*  
 Antiphatae memores immansuetique Cyclopis,  
 Ire negabamus, vel tecta ignota subire. 250  
 Sorte sumus lecti; sors me, fidumque Politen,  
 Eurylochumque simul, nimiique Elpenora vini,  
 Bisque novem socios Circæa ad mœnia misit.

### Ulixes în insula Zeiței Circe.

Quæ simul attigimus, stetimusque in limine tecti,  
 Mille lupi, mixtaeque lupis ursaeque læque 255  
 Occursu fecere metum; sed nulla timenda,  
 Nullaque erat nostro factura in corpore vulnus:  
 Quin etiam blandas movere per aera caudas,  
 Nostraque adulantes comitant vestigia, donec  
 Excipiunt famulae, perque atria marmore tecta, 260  
 Ad dominam ducunt. Pulchro sedet illa recessu  
 Sollemni solio, pallamque induta nitentem,  
 Insuper aurato circumvelatur amictu.  
 Nereides Nymphæque simul, quæ vellera motis  
 Nulla trahunt digitis, nec fila sequentia ducunt, 265  
 Gramina disponunt, sparsosque sine ordine flores  
 Secernunt calathis, variasque coloribus herbas.  
 Ipsa, quod hæ faciunt, opus exigit, ipsa quis usus  
 Quoque sit in folio, quæ sit concordia mixtis, .

247. *Circes*: genitiv singular dela *Circe* (declinarea greacă).

251. *Polyten. Polytes*, (-æ) unul dintre tovarășii lui *Ulixes*.

252. *Eurylochum. Eurylochus*, un alt tovarăș al lui *Ulixes*.

*Nimii*que *Elpenora vini*. *Elpenor* era un Grec bețiv.—*Nimii vini*: genitiv de calitate, atributul lui *Elpenora*.

253. *Circaea moenia* = *Circes moenia*.

258. *Comitant* pentru *comitantur*.

262. *Pallam induta nitentem*: *Induta* are înțeles de verb mediu, care admite un complement direct în acuzativ.

264. *Nereides* = nimfele mării, fiicele lui *Nereus*.

- Novit, et advertens pensas examinat herbas. 270  
 Hæc ubi nos vidit, dicta acceptaque salute,  
 Diffudit vultus, et reddidit omina votis.  
 Nec mora, misceri tosti jubet hordea grani,  
 Mellaque, vimque meri, cum lacte coagula passo,  
 Quique sub hac lateant furtim dulcedine, sucos 275  
 Adjicit. Accipimus sacra data pocula dextra.  
 Quæ simul arenti sitientes hausimus ore,  
 Et tetigit summos virga dea dira capillos,  
 (Et pudet, et referam), sætis horrescere cœpi,  
 Nec jam posse loqui, pro verbis edere raucum 280  
 Murmur, et in terram toto procumbere vultu;  
 Osque meum sensi pando occallescere rostro;  
 Colla tumere toris; et qua modo pocula parte  
 Sumpta mihi fuerant, illa vestigia feci.  
 Cumque eadem passis (tantum medicamina possunt!) 285  
 Claudor hara; solumque suis caruisse figura  
 Vidimus Eurylochum, solus data pocula fugit.  
 Quæ nisi vitasset, pecoris pars una manerem  
 Nunc quoque sætigi, nec tantæ cladis ab illo

270. *Advertens*: subînțelege *animum*. — *Pensas* = după ce le-a cântărit

271. *Haec* = *Circe*.

272. *Diffudit vultus* = se arată veselă la față. — *Reddit omina votis* = și la urările noastre de bine, răspunse cu urări la fel.

273. *Grani tosti*. Cei vechi prăjau grăunțele înainte de a le măcina, căci așa se măcinau mai repede.

274. *Cum lacte coagula passo* = brânză. Perifrază.

276. *Sacra...dextra* = Din mâna blestemată (mai curând decât sfântă, deși *Circe* eră zeiță).

282. *Pando occallescere rostro* = începe să se întăriască, făcându-se un râț încovoiat de porc.

283. *Toris* = mușchi.

283-4. *Et qua parte modo pocula sumpta mihi fuerant*. Sens: Măinile cu care luasem paharele. — *Mihi* = a me.

286. *Hara* = cocină. — *Suis* = de porc.

Certior ad Circeū ultor venisset Ulixes.	290
Pacifer huic dederat florem Cyllenius album :	
Moly vocant Superi ; nigra radice tenetur.	
Tutus eo, monitisque simul cælestibus, intrat	
Ille domum Circes et ad insidiosa vocatus	
Pocula, conantem virga mulcere capillos	295
Reppulit, et stricto pavidam deterruit ense.	296
Spargimur ignotæ sucis melioribus herbae,	299
Percutimurque caput conversæ verbere virgæ,	300
Verbaque dicuntur dictis contraria verbis.	
Quo magis illa canit, magis hoc tellure levati	
Erigimur, sætæque cadunt, bifidosque relinquit	
Rima pedes, redeunt humeri, et subjecta lacertis	
Bracchia sunt. Flentem flentes amplectimur ipsi,	305
Hæremusque ducis collo, nec verba locuti	
Ulla priora sumus, quam nos testantia gratos.	

### Apoteosa lui Aeneas.

Jamque Deos omnes, ipsamque Aeneia virtus	581
Junonem veteres finire coegerat iras,	
Cum, bene fundatis opibus crescentis Iuli,	
Tempestivus erat cælo Cythereius heros.	

290. *Certior*: raportează-l la *Ulixes* incunoştiinţat de *Eurylochus*.

*Certior* subînţelege: *factus*.

291. *Pacifer* — *Cyllenius* = *Mercurius*, ca protector al păcii.

300. *Caput*: Acusativ de relaţiune (acusativ grec).

*Conversae* = *întoarce*, în *sens opus*.

*Verbaque dicuntur etc.* Observă două repetiţiuni şi un chiasm.

305. *Flentem flentes*: repetitio (duplicatio).

581. *Aeneia virtus* = *Aeneae virtus*.—*Deos omnes*. Dar mai ales pe *Juno*, care persecutase, până aici, cu înverşunare pe *Aeneas* şi însoţitorii lui.

583. *Iuli* = *Ascanius*, fiul lui *Aeneas* şi al *Creussei*.

583. *Cythereius heros* = *Aeneas*, fiul zeiţei *Venus*, numită şi *Cytherea*.—*Tempestivus caelo* = *Matur pentru a fi primit în cer*.

- Ambieratque Venus Superos, colloque parentis 585  
 Circumfusa sui : „Nunquam mihi, dixerat, ullo  
 Tempore, dure pater, nunc sis mitissimus opto ;  
 Aeneæque meo, qui te de sanguine nostro  
 Fecit avum, quamvis parvum, des, optime, numen,  
 Dummodo des aliquod : satis est inamabile regnum 590  
 Aspexisse semel, Stygios semel isse per amnes.“  
 Assensere Dei ; nec conjux regia vultus  
 Immotos tenuit, placatoque annuit ore.  
 Tum pater : „Estis, ait, cælesti munere digni.  
 Quæque petis, pro quoque petis : cape, nata, quod optas.“ 595  
 Fatus erat ; gaudet, gratesque agit illa parenti,  
 Perque leves auras junctis invecta columbis  
 Litus adit Laurens, ubi, tectus arundine, serpit  
 In freta flumineis vicina Numicius undis.  
 Hunc jubet Aeneæ quæcumque obnoxia morti 600  
 Abluere, et tacito deferre sub æquora cursu.  
 Corniger exsequitur Veneris mandata, suisque  
 Quidquid in Aenea fuerat mortale repurgat  
 Et respersit aquis ; pars optinia restitit illi.  
 Lustratum genetrix divino corpus odore 605  
 Unxit, et ambrosia cum dulci nectare mixta  
 Contigit os, fecitque deum : quem turba Quirini  
 Nuncupat Indigetem, temploque arisque recepit.

589. *Numen* = (să l faci) *divinitate*.

590. *Inamabile regnum* = *Infernul*. — *Aeneas* s'a coborît în *Infern*  
 să vadă pe tatul său *Anchises*.

592. *Conjux regia* = *Juno*.

598. *Laurens litus* = *Târmul mării Tireniane*, unde era oraşul  
*Laurentium*, capitala *Laţiului*.

602. *Corniger* = *Numicius* ; răurile erau reprezentate cu cap de taur,  
 sau numai cu coarne

607. *Turba Quirini* = *Romani*

608. *Indigetem*. Se numiau *dii indigetes*, zeii proprii, din acele lo-  
 curi, făcuţi din oameni : *autohtoni*.

## LIBER QUINTUS DECIMUS

### Pythagoras vine în Italia. Propovăduiește abținerea dela hrana cu carne

Vir fuit hic ortu Samius; sed fugerat una 60  
Et Samon, et dominos, odioque tyrannidis exsul  
Sponte erat. Isque, licet cæli regione remotos,  
Mente Deos adiit, et quæ natura negabat  
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit.  
Cumque animo et vigili perspexerat omnia cura, 65  
In medium discenda dabat, cœtusque silentum,  
Dictaque mirantum, magni primordia mundi,

---

60. *Vir fuit...* Pythagoras, filosoful întemeietor al disciplinei pitagoree erà originar din insula Samos (Samius), de unde, plecând, în tinerețe, vizită Egiptul, Asiria, Grecia și alte țări în dorul de-a se instrui. Intorcându-se în patrie, o găsi stăpânită de tiranul Polycrates, cecece îl făcu să plece și să se stabilizească în sudul Italiei la Croton. Muri la Metapontum (secolul VI înainte de Christos).

*Hic* — la Croton.

63. *Mente deos adiit* = *Se înălță prin gândire, până la zei.* — *Adiit*: scandează: *adiit*, silaba *it* este lungă, fiind accentuată.

64. *Pectoris* = *mentis*. — *Hausit* = *percepit, vidit*.

66. *Discenda*, întrebuințat ca substantiv. *In medium* = *Omnibus*. — *Cœtus silentum* = școlarii lui Pythagoras, cari erau obligați printre alte încercări, ale educației lor filozofice, să nu vorbească, la începutul cariorii lor filozofice, timp de cinci ani.

67. *Mirantum* pentru *mirantium*.

Et rerum causas, et quid natura, docebat ;  
 Quid Deus, unde nives, quæ fulminis esset origo ;  
 Juppiter, an venti, discussa nube, tonarent ; 70  
 Quid quateret terras, qua sidera lege mearent,  
 Et quodcumque latet ; primusque animalia mensis  
 Arguit imponi. Primus quoque talibus ora  
 Docta quidem solvit, sed non et credita, verbis :  
 „Parcite, mortales, dapibus temerare nefandis 75  
 Corpora : sunt fruges, sunt deducunt ramos  
 Pondere poma suo, tumidæque in vitibus uvæ ;  
 Sunt herbæ dulces, sunt quæ mitescere flamma  
 Mollisque queant ; nec nobis lacteus humor  
 Eripitur, nec mella thymi redolentia flore. 80  
 Prodiga divitias alimenta que mitia tellus  
 Suggest, atque epulas sine cæde et sanguine præbet.  
 Carne feræ sedant jejunia, nec tamen omnes :  
 Quippe equus et pecudes, armenta que gramine vivunt ;  
 At quibus ingenium est immansuetum que ferum que, 85  
 Armeniæ tigres, iracundique leones,  
 Cumque lupis ursi, dapibus cum sanguine gaudent.  
 Heu ! quantum scelus est in viscera viscera condi.  
 Congesto que avidum pinguescere corpore corpus,  
 Alterius que animantem animantis vivere leto ! 90  
 Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum  
 Terra parit, nil te nisi tristria mandere sævo  
 Vulnere dente juvat, ritus que referre Cyclopus ?  
 Nec, nisi perdideris alium, placare voracis

73. *Primusque animalia mensis arguit imponi* = *Oprî consumarea cârnii animalelor.*

76. *Deducunt* = *care îndoaic.*

80. *Thymi* = *Cimbru, plantă cûtată de albine.*

87. *Dapibus cum sanguine* pentru *Dapibus sanguineis.*

88. *Viscera viscera* = *repetiþiune (duplicatio).* Tot astfel în versurile 89, 90: *corpore corpus—animantem animantis.*

93. *Ritus—Cyclopus.* Cyclopii se hrăneau și cu carne omenească.

94. *Alium* = *pe un altul, alt animal.*

Et male morati poteris jejunia ventris!	95
At vetus illa aetas, cui fecimus Aurea nomen, Fetibus arboreis, et, quas humus educat, herbis Fortunata fuit, nec polluit ora cruore.	
Tunc et aves tutæ movere per aera pennas, Et lepus impavidus mediis erravit in arvis, Nec sua credulitas piscem suspenderat hamo.	100
Cuncta sine insidiis, nullamque timentia fraudem, Plenaque pacis erant. Postquam non utilis auctor Victibus invidit, quisquis fuit ille, Deorum, Corporeasque dapes avidam demersit in alvum, Fecit iter sceleri; primaque e cæde ferarum Incaluisse putes maculatum sanguine ferrum; Idque satis fuerat, nostrumque petentia letum Corpora missa neci salva pietate fatemur; Sed quam danda neci, tam non epulanda fuerunt.	105
Longius inde nefas abiit, et prima putatur Hostia sus meruisse mori, quia semina pando Eruerat rostro, spemque interceperat anni; Vite caper morsa Bacchi mactatus ad aras Dicitur ultoris: nocuit sua culpa duobus.	110
Quid meruistis, oves, placidum pecus, inque tuendos Natum homines, pleno quæ fertis in ubere nectar, Mollia quæ nobis vestras velamina lanas	115

95. *Male morati. . ventris* = *pântec nesăţios*.

96. *Cui fecimus Aurea nomen*. Nominativul *Aurea* se poate explica, ca şi expresia: *lactea nomen habet*. Vezi I, 69.

102. *Fraudem*: abstractul pentru concert: *curse, laţuri* etc. Metonimie.

104. *Victibus. . Deorum. Pythagoras* numeşte (prin metaforă) hrana cu vegetale, nutrimentul zeilor.

106. *Primaque* pentru *primum*.

109. *Corpora* = *dobitoacele, animalele*.

*Salva pietate* = fără crimă.

111. In *Abiit* ultima silabă este lungă, fiind accentuată.

114. *Morsa vite* = *din cauză că mâncase vlăstarii de viţă*.



- Præbetis, vitaque magis quam morte juvatis ?  
 Quid meruere boves, animal sine fraude dolisque, 120  
 Innocuum, simplex, natum tolerare labores ?  
 Immemor est demum nec frugum munere dignus  
 Qui potuit, curvi dempto modo pondere aratri,  
 Ruricolam mactare suum ; qui trita labore  
 Illa, quibus toties durum renovaverat arvom, 125  
 Tot dederat messes, percussit colla securi !  
 Nec satis est quod tale nefas committitur : ipsos  
 Inscriptere Deos sceleri, numenque supernum  
 Cæde laboriferi credunt gaudere juveni.  
 Victima labe carens et præstantissima forma 130  
 (Nam placuisse nocet), vittis insignis et auro,  
 Sistitur ante aras, auditque ignara precantem,  
 Imponique suæ videt inter cornua fronti,  
 Quas coluit, fruges, percussaque sanguine cultros  
 Inficit in liquida prævisos forsitan unda. 135  
 Protinus ereptas viventi pectore fibras  
 Inspiciunt, mentesque Deum scrutantur in illis.  
 Unde fames homini vetitorum tanta ciborum est ?  
 Audetis vesci, genus o mortale ? Quod, oro,  
 Ne facite, et monitis animos advertite nostris : 140  
 Cumque boum dabitis cæsorum membra palato,  
 Mandere vos vestros scite et sentite colonos.

121. *Natum tolerare*: este poetică întrebuintarea infinitivului (final) după *natus*.

123. *Pondere aratri*: Observă eliziunea în al cincilea picior, în vederea efectului urmărit de poet.

128. *Inscriptere Deos sceleri*: Puseră în spinarea zeilor această crimă, ca unii cari cer jertfe de animale.

131. *Vittis insignis et auro*: Hendiadă (Hendiadyoin) pentru *vittis insignis aureis*.

137. *Mentes Deum* = voința zeilor:

139. *Audetis vesci*: subînțeles: *carnibus*.

142. *Vos vestros*: repetitio (duplicatio).

„Et quoniam deus ora movet, sequar ora moventem  
 Rite deum, Delphosque meos ipsumque recludam  
 Æthera, et augustæ reserabo oracula mentis. 145  
 Magna, nec ingeniis evestigata priorum,  
 Quaeque diu latuere, canam : juvat ire per alta  
 Astra ; juvat, terris et inertī sede relicta.  
 Nube vehi, validique humeris insistere Atlantis,  
 Palantesque homines passim ac rationis egentes 150  
 Despectare procul, trepidosque obitumque timentes  
 Sic exhortari, seriemque evolvere fati :

### Metempsychosa

«O genus attonitum gelidæ formidine mortis !  
 Quid Styga, quid tenebras et nomina vana timetis,  
 Materiem vatum, falsique pericula mundi ? 155  
 Corpora sive rogos flamma, seu tabe vetustas  
 Abstulerit, mala posse pati non ulla putetis.  
 Morte carent animæ, semperque, priore relicta  
 Sede, novis domibus vivunt habitantque receptæ.  
 Ipse ego (nam memini) Trojani tempore belli

143. *Ora movet deus* = un zeu mă indeamnă să vorbesc.

144 *Rite* = după cum trebuie.

*Delphos meos* = *profetiile mele* (comparate cu oraculele lui Apollo, dela Delphi).

145. *Aetera* = *caelum*. — *Augustae mentis* = *înțelepciunii divine*.

146 *Evestigata*, cuvânt întrebuintat pentru prima oară de Ovidius.

148. *Terris et inertī sede relicta* : hendiadă (Hendidyojn) pentru *terrarum inertī sede relicta*.

149. *Insistere Atlantis*. — Observă eliziunea în al cincilea picior. — După legende, *Atlas* era cel mai înalt munte, de vreme ce susținea cerul pe umeri.

154. *Styga* : acusativ singular declinarea III. greacă

*Non ulla putetis*. Leagă pe *non de ulla*.

160. *Ipse ego* : subînțeles *Pythagoras*.

Panthoides Euphorbus eram, cui pectore quondam  
 Hæsit in adverso gravis hasta minoris Atridae.  
 Cognovi clipeum, laevae gestamina nostrae,  
 Nuper Abanteis templo Junonis in Argis.  
 Omnia mutantur, nihil interit. Errat, et illinc 165  
 Huc venit, hinc illuc, et quoslibet occupat artus  
 Spiritus, eque feris humana in corpora transit,  
 Inque feras noster, nec tempore deperit ullo.  
 Utque novis facilis signatur cera figuris,  
 Nec manet ut fuerat, nec formas servat easdem, 170  
 Sed tamen ipsa eadem est: animam sic semper eandem  
 Esse, sed in varias doceo migrare figuras/  
 Ergo, ne pietas sit victa cupidine ventris,  
 Parcite (vaticinor) cognatas cæde nefanda  
 Exturbare animas, nec sanguine sanguis alatur. 175  
 «Et quoniam magno feror æquore plenaque ventis  
 Vela dedi, nihil est toto quod perstet in orbe;  
 Cuncta fluunt, omnisque vagans formatur imago.  
 Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu,  
 Non secus ac flumen; neque enim consistere flumen, 180  
 Nec levis hora potest: sed ut unda impellitur unda,  
 Urgeturque eadem veniens, urgetque priorem,  
 Tempora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur,  
 Et nova sunt semper: nam quod fuit ante, relictum est,  
 Fitque quod haud fuerat, momentaque cuncta novantur. 185

162. *Minoris Atridae* = *Menelaus*.

164. *Abanteis... in Argis* pentru *Abantis* (in) *Argis*.—*Abas* era un rege în *Argi* (-orum),

169. *Facilis* = *moale*.

174. *Cognatas* = *înrudite*.

175. *Exturbare* = *a alungă* (din locuințele lor, corpurile animalelor)

177. *Perstet* = *să rămână mult timp în aceeași stare*.

178. *Vagans* = *schimbătoare*.

185. *Momenta cuncta novantur* = *orice moment se schimbă într'altul*.

Cernis et emensas in lucem tendere noctes,  
 Et jubar hoc nitidum nigrae succedere nocti.  
 Nec color est idem cælo, cum lassa quiete  
 Cuncta jacent media, cumque albo Lucifer exit  
 Clarus equo; rursusque alius, cum prævia lucis  
 Tradendum Phœbo Pallantias inficit orbem. 190  
 Ipse dei clipeus, terra cum tollitur ima,  
 Mane rubet, terraque rubet cum conditur ima;  
 Candidus in summo est, melior natura quod illic  
 Aetheris est, terræque procul contagia fugit. 195  
 Nec par aut eadem nocturnæ forma Dianæ  
 Esse potest unquam: semperque hodierna sequente,  
 Si crescit, minor est, major, si contrahit orbem.

### Prevestirile morții lui Caesar.

Signa tamen luctus dant haud incerta futuri. 782  
 Arna ferunt inter nigras crepitantia nubes,  
 Terribilesque tubas, auditaque cornua cælo  
 Præmonuisse nefas. Solis quoque tristis imago 785  
 Lurida sollicitis præbebat lumina terris.  
 Sæpe faces visæ mediis ardere sub astris;

186. *Emensas* = *pe sfârșit*.

191. *Pallantia* = *Aurora*, fiica lui *Pallas*, un gigant. — *Inficit* = *colorează*.

192. *Dei clipeus* = *Discul soarelui*.

194. *In summo* (caelo) = *la înălțime*. — *Melior* = *purior* = *mai limpede*.

196. *Dianæ*. = *Lunæ*.

Zeita Venus îngrijorată de soarta lui *C. Iulius Caesar*, roagă pe zei să împiedice moartea lui. Zeii însă, deși nu pot să împiedice executarea celor hotărâte de soartă. (*decreta Parcarum*) totuși dau semne prevestitoare de nenorocirile viitoare (versul 782). (Vezi pentru bucată care urmează și Vergili Georg. I. 463—489).

782. *Ferunt* = *feritur* = *se zice*.

787. *Sub astris* = *Prin văzduh*. — *Faces*, metaforă pentru *Cometae* = *stele căzătoare* etc.

Sæpe inter nimbos guttae cecidere cruentæ.  
 Cærus, et vultum ferrugine Lucifer atra  
 Sparsus erat, sparsi lunares sanguine currus. 790  
 Tristia mille locis Stygius dedit omnia bubo:  
 Mille locis lacrimavit ebur; cantusque feruntur  
 Auditi, sanctis et verba minantia lucis.  
 Victima nulla litat; magnosque instare tumultus  
 Fibra moñet, caesumque caput reperitur in extis. 795  
 Inque foro, circumque domos et templa Deorum,  
 Nocturnos ululasse canes, umbrasque silentum  
 Erravisse ferunt, motamque tremoribus Urbem.  
 Non tamen insidias, venturaque vincere fata  
 Praemonitus potuere Deum; strictique feruntur 800  
 In templum gladii: nec enim locus ullus in Urbe  
 Ad facinus diramque placet, nisi curia, cædem.

790. *Lunares currus* pentru *Lunæ currus*.

791. *Stygius... bubo* = *Cacuvia*. (Vezi mai sus (cartea VI) legenda lui *Ascalaphus* schimbat în cucuva. Epitetul de *Stygius* i se aplică pentru că *Ascalaphus* locuia în Infern, iar ca pasăre a rămas un animal sinistru, prezicător de nenorocire.

794. *Litat* = nu arată că zeii sunt favorabili.

795. *Caesum caput*: Este vorba de unul din lobii ficatului, care dacă eră atins de cuțitul sacrificatorului, constituia o prezicere defavorabilă.

797. *Silentum* pentru *Silentium*.

800. *Praemonitus*: Cuvânt creat de Ovidius: *prevestiri*. — *Deum* pentru *Deorum*.

801. *In templum gladii (feruntur)*. Conjurații uciseseră pe Caesar în *Curia Pompeii*. Aci, se întrebuințează termenul *templum*, pentru că senatul trebuia să țină ședințele într'un loc înăururat, deci, *curia* eră un loc sfânt, și apoi, pentru că de multe ori ședințele se țineau într'un templu.

## Apoteosa lui Caesar.

- Tum vero Cytherea manu percussit utraque  
 Pectus, et Æneaden molitur condere nube,  
 Qua prius infesto Paris est ereptus Atridæ, 805  
 Et Diomedeos Æneas fugerat enses.  
 Talibus hanc genitor: «Sola insuperabile fatum,  
 Nata, movere paras? intres licet ipsa Sororum  
 Tecta trium; cernes illic molimine vasto  
 Ex ære et solido rerum tabularia ferro 810  
 Quæ neque concursum caeli neque fulminis iram,  
 Nec metuunt ullas, tuta atque æterna, ruinas.  
 Invenies illic incisa adamante perenni  
 Fata tui generis. Legi ipse, animoque notavi,  
 Et referam, ne sis etiamnum ignara futuri. 815  
 Hic sua complevit, pro quo, Cytherea, laboras,  
 Tempora, perfectis, quos terræ debuit, annis.  
 Ut deus accedat cælo, templisque colatur,  
 Tu facies, natusque suus, qui nominis heres  
 Impositum feret unus onus, cæsiq̄ue parentis 820

803. *Cytherea* = *Venus*.

804. *Aeneaden* = *Caesar*, descendent din *Iulus*, fiul lui *Aeneas*.

805. *Infesto... Atridae* = *Menelaus*.

806. *Diomedeos... enses* plural pentru singular. Observă întrebnițarea adjectivului în locul substantivului în genitiv: *Diomedis enses*.

807. *Hanc*: subînțelege: *alloquitur*. = *Genitor* = *Juppiter*.

808. *Movere* = *mutare* = să schimbi.

809. *Molimine vasto . . tabularia rerum* = *Archivele cu destinițele existente (a tot ce trăește), de-o construcțiune enormă*.  
*Molimine vasto* este ablativ de calitate, atribut pe lângă *tabularia*

811. *Concursum caeli*. Norii, care se izbesc între dânșii produc, după cei vechi, ploile, tunetele și trăsnetele.

812. *Tuta atque æterna*, raportează-le la *quæ* (versul 811) ca apozitie.

816. *Hic* = *Caesar*.

819. *Natusque suus* = *Augustus*, care, ca moștenitor al lui *Caesar*, s'a numit *G. Iulius Caesar Octavianus*.

820. *Onus* = *Porara* (cărnuirii Statului).

Nos in bella suos fortissimus ultor habebit.  
 Illius auspiciis obsessae mœnia pacem  
 Victa petent Mutinæ; Pharsalia sentiet illum,  
 Emathiaque iterum madefient cæde Philippi,  
 Et magnum Siculis nomen superabitur undis,  
 Romanique ducis conjux Aegyptia tædæ  
 Non bene fisa cadet, frustra que erit illa minata  
 Servitura suo Capitolia nostra Canopo.  
 Quid tibi barbariam, gentesque ab utroque jacentes  
 Oceano numerem? quodcumque habitabile tellus  
 Sustinet, hujus erit; pontus quoque serviet illi,  
 Pace data terris, animum ad civilia vertet  
 Jura suum, legesque feret justissimus auctor,

825

821. *Suos* = *de parte sa*

823. *Mutinæ* = *La Mutina* (Modena) s'a dat la 43 înainte de Christos lupta între trupele lui *Octavianus* și ale lui *Antonius*, care a mediase orașul; acesta fu bătut.

*Pharsalia (terra)*: este ținutul din apropierea orașului *Pharsalus* în Tesalia, unde s'a dat lupta dintre *Caesar* și *Pompeius*.

824. *Emathia (terra)*: regiunea din jurul orașului *Pella*. Numele s'a extins și la *Thessalia* și *Macedonia*.

*Iterum* = pentru a doua oară. — *Philippi*, localitate în Macedonia, unde *Octavianus* bătut pe *Brutus* și pe *Cassius*.

825. *Magnum .. nomen* = *Cn. Pompeius* primise porecla de *Magnus*. Fiul său *Sertus* fu bătut la *Naulochus* și *Mylae*, în apele Siciliei, de flota lui *Octavianus*.

826. *Romani ducis conjux Aegyptia* = *Cleopatra*, regina Egiptului. *Romani ducis* = *Antonius*.

*Tædæ* = *conjugio*, metonimic. — *Non bene fisa tædæ* = *male fisa tædæ* = *încercându-se peste măsură în faptul căsătoriei*

828. *Capitolia*: Plural pentru singular în vederea versului. — *Canopo* și *Capitolia* = sinecdoc, în loc de *Aegyptus* și *Respublica romana*. — *Canopus*, oraș în Egipt. la vărsarea Nilului în mare.

829. *Barbariam*: abstract pentru concret.: Metonimic.

Versurile 832, 834 se referă la legile propuse de *Augustus* și la exemplul de virtuți ce vrea să dea prin purtările sale și ale membrilor familiei sale.

- Exemploque suo mores reget, inque futuri  
 Temporis aetatem venturorumque nepotum 835  
 Prospiciens, prolem sancta de conjugē natam  
 Ferre simul nomenque suum curasque jubebit:  
 Nec, nisi cum senior Pylios æquaverit annos,  
 Aetherias sedes cognataque sidera tanget.  
 Hanc animam interea cæso corpore raptam 840  
 Fac jubar, ut semper Capitolia nostra forumque  
 Divus ab excelsa prospectet Julius æde.  
 Vix ea fatus erat, media cum sede senatus  
 Constitit alma Venus nulli cernenda, suique  
 Cæsaris eripuit membris, nec in aera solvi 845  
 Passa recentem animam, cælestibus intulit astris.  
 Dumque tulit, lumen capere, atque ignescere sensit,  
 Emititque sinu: luna volat altius illa.  
 Flammiferumque trahens spatioso limite crinem  
 Stella micat, natique videns benefacta, fatetur 850  
 Esse suis majora et, vinci gaudet ab illo.  
 Hic sua præferri quanquam vetat acta paternis,  
 Libera fama tamen, nullisque obnoxia jussis,  
 Invitum præfert, unaque in parte repugnat.  
 Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus:

---

836. *Prolem de conjugē natam* = *Tiberius*. — *Conjugē* = *Livia Drussila*

838. *Pylios .. annos* = *Anii lui Nestor din Pylos*.

939. *Cognata* = *înrudite cu dânsul*: ca steaua tatălui său (Caesar zeificat).

840. *Hanc animam*: subînțelege: *Caesaris*.

841. *Jubar* = *O stea*.

842. *Ab excelsa aede* = *ex caelo*.

843. *Media-sede senatūs* = *in media curia*.

*Nati* = *Augusti*.

852. *Hic* = *Augustus*.



Aegea sic Theseus, sic Pelea vincit Achilles.  
 Denique, ut exemplis ipsos aequantibus utar,  
 Sic et Saturnus minor est Jove. Juppiter arces  
 Temperat aetherias, et mundi regna triformis;  
 Terra sub Augusto est, pater est et rector uterque. 860  
 Di, precor, Aeneæ comites, quibus ensis et ignis  
 Cesserunt, dique Indigetes, genitorque, Quirine.  
 Urbis, et invicti genitor, Gradive, Quirini,  
 Vestaque Cæsareos inter sacrata Penates,  
 Et cum Caesarea tu, Phœbe domestice, Vesta, 865  
 Quique tenes altus Tarpeias, Juppiter, arces,  
 Quosque alios vati fas appellare piumque est,  
 Tarda sit illa dies, et nostro serior ævo,  
 Qua caput Augustum, quem temperat, orbe relicto,  
 Accedat cælo, faveatque precantibus absens. 870

857. *Ipsos = pe ei înşişi: Caesar şi Augustus.*

859. *Mundi triformis:* Cerul cu dământul; apele şi Infernul.

860. *Uterque = Juppiter şi Augustus.*

862. *Quirine:* Romulus, ca zeu indiges (autohton) a fost adorat sub numele de Quirinus.

863. *Gradive:* epitet al zeului Mars.

865. *Caesarea... Vesta.. Phoebe domestice.* Augustus clădise pe Palatin, alături de locuinţa sa un templu strălucit lui Apollo şi altul Vestei.

869. *Caput Augustum* pentru *Augusti caput*.—Pentru pasagiul făcut vezi şi Vergilius Georgicele, I, 24—43, Horatius. Od. I, 12—50. In epilog, Ovidius exprimă ideea comună poezilor, cari convingi de meritele talentului lor aşteptau cu incredere nemurirea numelui, fiind ertați de posteritate.

**E p i l o g.**

Jamque opus exegi, quod nec Jovis ira, nec ignis  
Nec poterit ferrum. nec edax abolere vetustas.  
Cum volet illa dies, quæ nil nisi corporis hujus  
Jus habet, incerti spatium mihi finiat ævi ;  
Parte tamen meliore mei super alta perennis  
Astra ferar, nomenque erit indelebile nostrum ;  
Quaque patet domitis Romana potentia terris,  
Ore legar populi ; perque omnia sæcula, fama,  
Si quid habent veri vatum præsentia, vivam.

---

# TABLA DE MATERII

Viata și operele lui Ovidius . . . . .	7
--	---

## I. LIBER PRIMUS

1. Chaosul și creațiunea . . . . .	23
2. Cele patru vârste . . . . .	28
3. Consfătuirea zeilor . . . . .	33
4. Crima și metamorfoza lui Lycaon . . . . .	36
5. Potopul . . . . .	39
6. Deucalion și Pyrrha . . . . .	43
7. Pământul repopulat . . . . .	47

## II. LIBER SECUNDUS

1. Palatul Soarelui. Phaeton . . . . .	51
2. Plecarea lui Phaeton . . . . .	58
3. Incendierea pământului . . . . .	61
4. Pământul se plânge lui Juppiter. . . . .	65
5. Moartea lui Phaeton . . . . .	66

## III. LIBER TERTIUS.

1. Emigrarea lui Cadmus, fratele Europei . . . . .	70
2. Moartea balaurului . . . . .	73
3. Metamorfoza nimfei Echo . . . . .	77
4. Metamorfoza lui Narcissus . . . . .	78

## IV. LIBER QUARTUS.

1. Perseus . . . . .	85
2. Liberarea Andromedei . . . . .	85

3. Origina mărgeanului . . . . . 89  
 4. Perseus ia de soție pe Andromeda . . . . . 90

#### V. LIBER QUINTUS.

1. Răpirea Proserpinei . . . . . 93  
 2. Neliniștea și călătoria zeiței Ceres . . . . . 99  
 3. Durerea zeiței Ceres . . . . . 100

#### VI. LIBER SEXTUS.

1. Arachne . . . . . 106  
 2. Niobe jignește pe Latona . . . . . 113  
 3. Plângerile Latonei; răzbunarea copiilor ei . . . . . 116  
 4. Disperarea Niobei; metamorfosa sa . . . . . 120

#### VII. LIBER SEPTIMUS.

1. Fiicele lui Pelias, înșelate de Medeea,ucid pe tatăl lor . . . 123  
 2. Ciurma din Aegina . . . . . 126  
 3. Rugăciunea lui Aeacus . . . . . 130

#### VIII. LIBER OCTAVUS.

1. Dedalus și Icarus . . . . . 133  
 2. Philemon și Baucis . . . . . 137

#### IX. LIBER NONUS.

1. Fluviul Achelous povestește lupta sa cu Hercules . . . . . 143  
 2. Hercules este otrăvit prin haina lui Nessus . . . . . 146  
 3. Moartea și metamorfosa lui Lychas. Moartea lui Hercules . . 150  
 4. Apoteosa lui Hercules . . . . . 152

#### X. LIBER DECIMUS.

1. Orpheus se coboară în Infern . . . . . 154  
 2. Reîntoarcerea lui Orpheus . . . . . 157  
 3. Metamorfosa lui Hyacinthus . . . . . 158

## XI. LIBER UNDECIMUS.

- |                                      |     |
|--------------------------------------|-----|
| 1. Moartea lui Orpheus . . . . .     | 163 |
| 2. Bacchus și regele Midas . . . . . | 167 |

## XII. LIBER DUODECIMUS.

- |   |     |
|---|-----|
| 1. Grecii sunt gata să porniască spre Troia . . . . . | 173 |
| 2. Sacrificarea Iphigenei . . . . .                   | 174 |
| 3. Locuința Faimei . . . . .                          | 171 |
| 4. Moartea lui Achilles . . . . .                     | 176 |

## XIII. LIBER TERTIUS DECIMUS.

- |                                  |     |
|----------------------------------|-----|
| 1. Vorbirea lui Ajax . . . . .   | 179 |
| 2. Vorbirea lui Ulixes . . . . . | 186 |

## XIV. LIBER QUARTUS DECIMUS.

- |   |     |
|---|-----|
| 1. Sosirea lui Aeneas în Italia . . . . .             | 200 |
| 2. Pășuniile lui Ulixes în insula Cyclopilor. . . . . | 201 |
| 3. Ulixes la Antiphates . . . . .                     | 203 |
| 4. Ulixes în insula zeiței Circe . . . . .            | 204 |
| 5. Apoteosa lui Aeneas . . . . .                      | 206 |

## XV. LIBER QUINTUS DECIMUS.

- |  |     |
|--|-----|
| 1. Pytagoras vine în Italia; propovăduște abținerea dela<br>hrana cu carne . . . . . | 208 |
| 2. Metemsihosa . . . . .   | 212 |
| 3. Prevestirile morții lui Caesar . . . . .  | 214 |
| 4. Apoteosa lui Caesar , . . . . .   | 216 |
| 5. Epilog . . . . .  | 220 |



## ERRATA

Pag.	7	în rândurile al 4-lea și 28-lea	și pretutindeni citește	<i>Ovidius</i>	în loc de	<i>Ovidus</i> .
Pag.	19	în rândul 25-lea	citește <i>un</i> raport	în loc de :	<i>in</i> raport.	
"	21	" 28-lea	" elegiace	" "	" eligiace	
"	25	în versul 14-lea	" terrarum	" "	" terrarum	
"	28	" 97-lea	" fossae	" "	" fosae	
"	36	" "	" metamorfoza	" "	" metamorfoza	
"	36	în versul 216-lea	" horrenda	" "	" horrenda	
"	44	" 332-lea	" Exstantem	" "	" Extantem	
"	48	în nota 406-a	" <i>desăvârșite</i>	" "	" <i>desăvârșits</i>	
"	50	în versul 451-lea	" qualibet	" "	" qualibert	
"	54	" 59-lea	" consistere	" "	" consistere	
"	56	" 101-lea	" Ne dubita	" "	" Ne tubita	
"	57	" 123-lea	" Contigit et rapidae	" "	" Contigit rapidae	
"	57	" 125-lea	" suspiria	" "	" suspira	
"	62	" 229-lea	" Ferventesque	" "	" Ferfentesque	
"	63	" 248-lea	" arsit	" "	" arisit	
"	64	" 258-lea	" amnes	" "	" ammes	
"	64	" 268-lea	" Nerea fama	" "	" Nrea efama	
"	64	în nota 257-a	" Hebrus	" "	" ebrus	
"	64	" 261-lea	" nu	" "	" uu	
"	67	" 320-lea	" per	" "	" pec	
"	68	" 866-lea	" pellucida	" "	" pellucide	
"	69	în versul 864-lea	" exsultat	" "	" exultat	
"	71	în nota 13-a	" condas	" "	" eondas	
"	71	" 13-a	" relim	" "	" velim	

Pag.	72 în versul	46-lea	citește	parabant	în loc de	parabat
"	73 "	62-lea	"	Mœnia	" "	Mœenia
"	73 în nota	60-a	"	Magnum	" "	Magnumm
"	74 "	70-a	"	slăbi	" "	săbi
"	76 "	111-a	"	theatris	" "	teatris
"	77 în versul	128-lea	"	petiitque	" "	petitque
"	77 în nota	130-a	"	oracolul	" "	aracolul
"	77 "	370-a	"	nimfei	" "	nimfel
"	77 "	377-a	"	incipere	" "	iucipere
"	78 "	397-a	"	Adducitque	" "	Adductique
"	79 "	419-a	"	statuă	" "	stutuă
"	79 "	487-a	"	pentru	" "	petru
"	80 în versul	458-lea	"	porrigis	" "	porigis
"	80 în nota	474-a	"	Racemis	" "	Rocemis
"	83 în versul	633-lea	"	solis	" "	solit
"	83 "	634-lea	"	subdit	" "	sudit
"	83 în nota	625-a	"	Observă	" "	Obserbă
"	83 "	632-a	"	Clymene-i	" "	Clyemene-i
"	84 în versul	645-lea	"	et	" "	en
"	85 "	659-lea	"	Quod	" "	Ouod
"	85 "	663-lea	"	Hippotades	" "	Hipotades
"	87 "	692-lea	"	justius	" "	istius
"	87 în nota	699-a	"	Cuvântul	" "	Cvântul
"	88 în versul	716-lea	"	retorqueat	" "	retorquet
"	92 în nota	786-a	"	Meduzei	" "	Meduzu
"	92 "	786-a	"	Chrysaor	" "	Chryrsaor
"	93 în versul	339-lea	"	Calliope, pollice	" "	Caliope, police
"	94 "	353-lea	"	ferox	" "	fero
"	95 în nota	375-a	"	Dianam	" "	Diana
"	96 "	379-a	"	a	" "	al
"	96 "	385-a	"	mœnibus	" "	mœnibus
"	97 "	405-a	"	pentru	" "	pntru
"	97 "	405-a	"	protectori	" "	proctectori
"	98 în versul	422-lea	"	lacerto	" "	lacert
"	100 "	465-lea	"	Cyanen	" "	Cyanem



Pag. 101	„	486-lea	citește	inexpugnabile	in loc de	inexpugnabile
„ 101	„	489-lea	„	virginis	„	virgines
„ 101	in nota	476-a	„	<i>Tinacriam</i>	„	<i>Trinuciam</i>
„ 101	„	80-a	„	<i>substantiv</i>	„	<i>substantiv</i>
„ 101	„	484-a	„	este	„	est
„ 102	„	501-a	„	ca	„	cu
„ 104	in versul	527-lea	„	Tu modo, diva, velis	„	Tu modo, velis
„ 104	„	537-lea	„	Sumptaque	„	Sumtrque
„ 104	in nota	541-a	„	<i>Furvis</i>	„	<i>Farvis</i>
„ 105	„	543-a	„	<i>Proserpina</i>	„	<i>Proscrpina</i>
„ 107	in versul	16-lea	„	nymphae	„	nimphae
„ 107	in nota	19-a	„	<i>Lanam</i>	„	<i>Lunam</i>
„ 108	in versul	40-lea	„	est in me mihi	„	est in mihi
„ 109	in nota	48-a	„	<i>Movetur</i>	„	<i>Moretur</i>
„ 111	in versul	97-lea	„	Ipsa	„	Ipso
„ 111	in nota	104-a	„	scires	„	scrie
„ 112	„	128-a	„	flores	„	florea
„ 113	in versul	146-lea	„	Phrygiaeque	„	Phrygiae
„ 117	„	211-lea	„	postponere	„	post ponere
„ 118	„	231-lea	„	imbres	„	imbris
„ 124	„	321-lea	„	Lascivit	„	ascivit
„ 125	„	325-lea	„	quarta	„	quarte
„ 134	„	196-lea	„	sua se tractare	„	sua tractare
„ 140	„	681-lea	„	pavent	„	pavet
„ 141	„	707-lea	„	Judicium	„	Indicium
„ 143	in nota	35-a	„	<i>hausto</i>	„	<i>Lacesto</i>
„ 147	in versul	170-lea	„	cruror	„	cruror
„ 147	in nota	168-a	„	<i>Frustra</i>	„	<i>Frusta</i>
„ 150	in versul	220-lea	„	concreescere	„	concreseere
„ 153	„	260-lea	„	ultima	„	ultimo
„ 160	in nota	151-a	„	<i>Phlegraeis</i>	„	<i>Phelegraeis</i>
„ 166	in versul	77-lea	„	Exsternata	„	Externata
„ 182	„	44-lea	„	hic	„	his



---

11.509.— „TIPOGRAFIILE ROMANE UNITE“, S. A.  
CENTRALA : Strada Câmpineanu, 9. — București

---

3/6



5134325 / 10 x 963

Handwritten signature or initials, possibly "M. S.", with a large "12" written below it.

Stamp: ANIA T Nr. 4  
LEI 6

## PUBLICAȚIUNILE CASEI ȘCOALELOR

### I. Biblioteca autorilor clasici Greci și Romani

Lei B.

1. <b>Eutropius</b> — Istoria — trad. de <i>G. Popa-Lisseanu</i> . . . . .	12,—
2. <b>Juvenalis</b> — Satire — trad. de <i>Anghel Marinescu</i> . . . . .	30,—
3. <b>Tacitus</b> — Analele — Vcl. I, trad. de <i>E. Lovinescu</i> . . . . .	52,—
4. <b>Tacitus</b> — Analele — Vol. II, trad. de <i>E. Lovinescu</i> . . . . .	46,—
5. <b>Omer</b> — Iliada — trad. de <i>G. Murnu</i> . . . . .	11,50
6. <b>Cicero</b> — Visul lui Scipio — trad. de <i>St. C. Ioan</i> . . . . .	0,80
7. <b>Plinius</b> — Coresponzența cu Împăratul Traian — traducere de <i>G. Popa-Lisseanu</i> . . . . .	4,—
8. <b>Sophocles</b> — Oepid la Colona — trad. de <i>M. Iorgulescu</i> . . . . .	3,25
9. <b>Euripides</b> — Alcesta — trad. de <i>M. Iorgulescu</i> . . . . .	2,25
10. <b>Terentius</b> — Comedii — trad. de <i>Vintilă Popș</i> . . . . .	8,75
11. <b>Cicero</b> — Despre legea agrară — trad. de <i>I. Suchianu</i> . . . . .	4,—
12. <b>Tacitus</b> — Carte despre Germania — trad. de <i>I. Sachelarie</i> . . . . .	4,50
13. <b>Pindar</b> — Odă lui Arcesilaus — trad. de <i>Arthur Berar</i> . . . . .	8,50
14. <b>Cajus Sallustius Crispus</b> — Operă — trad. de <i>Fr. Chiriac</i> . . . . .	26,—
15. <b>Plato</b> — trad. de <i>Cesar Papacostea</i> . . . . .	18,—
16. <b>Din comoara de înțelepciune antică</b> — de <i>G. Murnu</i> . . . . .	8,—
17. <b>Aristophanes</b> — Noții — trad. de <i>I. Biletky-Albescu</i> . . . . .	10,—
18. <b>Horatius</b> — Ode și Epode — trad. de <i>E. Lovinescu</i> . . . . .	22,—
19. <b>Marcus Aurelius</b> — Către sine însuși — trad. de <i>St. Bezdechi</i> . . . . .	15,—
20. <b>Horatius</b> — Satire și Scrisori — trad. de <i>E. Lovinescu</i> . . . . .	35,—
21. <b>Plato</b> — Statul — trad. de <i>V. Bichigean</i> . . . . .	16,50
22. <b>Caesar</b> — Războiul Galiei — trad. de <i>T. Ștefănescu</i> . . . . .	35,—
23. <b>Lucian</b> — Dialoguri și conferințe — trad. de <i>E. și St. Bezdechi</i> . . . . .	40,—
24. <b>Sophocles</b> — Antigona — trad. de <i>Ana și I. Niculescu-Novaci</i> . . . . .	12,—
25. <b>Cicero</b> — Dialogus de oratoribus — trad. de <i>M. Mihăileanu</i> . . . . .	8,50
26. <b>Lucian</b> — Toxaris — trad. de <i>G. Popa-Lisseanu</i> . . . . .	12,50
27. <b>Apulejus</b> — Amor și Psyche — trad. de <i>G. Popa-Lisseanu</i> . . . . .	15,—
28. <b>Iulius Cecilius Secundus</b> — Panegiricul Împăratul Traian — trad. de <i>A. Moșoiu</i> . . . . .	30,—
29. <b>Cicero</b> — De oratore — trad. de <i>G. Neșțian</i> . . . . .	60,—
30. <b>Cicero</b> — Veinele — Vol I, trad. de <i>I. Suchianu</i> . . . . .	40,—
31. <b>Plautus</b> — Comedii — trad. de <i>Eliodor Constantinescu</i> . . . . .	60,—
32. <b>Cicero</b> — Pro Archia — trad. de <i>G. Popa-Lisseanu</i> . . . . .	10,—
33. <b>Lykurgos</b> — Cuvântare contra lui Leocrates — trad. de <i>V. Lăzărescu</i> . . . . .	12,50